

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไอชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

นางสาวนัจพร เพ็ญพูน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COPING STRATEGIES OF COCKFIGHTING COMMUNITIES TO MEASURES AGAINST
AVIAN INFLUENZA : ALTERNATIVES FOR CONCERNED PARTIES

Miss Nujjaporn Pengpoon

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development

(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

501135

นัจพร เพ็ญพูน : กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก: แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง. (COPING STRATEGIES OF COCKFIGHTING COMMUNITIES TO MEASURES AGAINST AVIAN INFLUENZA: ALTERNATIVES FOR CONCERNED PARTIES) อ.ที่ปรึกษา : ดร.กาญจพรพรช กอศรีพร, 163 หน้า.

การศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก: แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน วัตถุประสงค์ที่สองเพื่อวิเคราะห์การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก และวัตถุประสงค์คือสุดท้ายเพื่อเสนอแนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง โดยมีกลุ่มตัวอย่างหลักคือ ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน 120 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบคือ ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม 3 คน เจ้าของสนามชนไก่ 3 คน ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน 6 คน และสมาคมไก่ชน 2 สมาคม วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน 120 คนตามแบบสัมภาษณ์ และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน เจ้าหน้าที่สมาคมไก่ชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อีกทั้งใช้การสังเกตการเลี้ยงไก่ชนทั้งแบบหลังบ้านและแบบฟาร์ม รวมทั้งกิจกรรมในสนามชนไก่โดยตรง นอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ และสมาคมไก่ชน เป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่กับไก่ชนและมีใจรักในไก่ชน ส่วนผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนเกี่ยวข้องกับวงการไก่ชนในเชิงธุรกิจอย่างเดียวไม่ได้เลี้ยงไก่ชน

การปรับตัวทางสังคม ผู้เลี้ยงไก่ชนปรับการเลี้ยงในเรื่องการปล่อยไก่ การให้ความอบอุ่น การป้องกันโรคโดยการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ และการดูแลไก่ชนเป็นพิเศษมากขึ้น ในเรื่องกิจกรรมชนไก่เมื่อสนามชนไก่ปิดมีการนำไปแอบชนตามบ่อนป่า เจ้าของสนามชนไก่ปรับการป้องกันโรคในสนามโดยทำอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้าออกและที่จอดรถ และพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเพื่อทำความสะอาด สนาม สมาคมไก่ชนปรับโดยการตั้งสมาคมรวมตัวกันเรียกร้องต่อรองเพื่อให้ได้มาตรการที่เหมาะสมกับไก่ชน ปรับตัวเข้าหาภาครัฐเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี ส่วนการปรับตัวทางเศรษฐกิจมีไม่มากนักเพราะผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมหรือเป็นงานอดิเรก ส่วนผู้เลี้ยงแบบฟาร์มประสบปัญหาในการขายไก่เพราะมาตรการเกี่ยวกับการทำสมุดประจำตัวไก่ชน จึงต้องขายไก่โดยให้ผู้ซื้อรับความเสี่ยงเองและเน้นขายไซไก่ เจ้าของสนามชนไก่ไม่ปรับตัวเพราะมีอาชีพหลักอยู่แล้ว ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนมีการหารายได้เสริมช่วงที่สนามชนไก่ปิด

แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ก่อนการออกมาตรการให้มีการศึกษาข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มาตรการมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ให้มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เรื่องมาตรการให้ทั่วถึงเนื่องจากยังมีผู้เลี้ยงบางส่วนไม่ทราบมาตรการ การปฏิบัติงานตามมาตรการควรปฏิบัติอย่างจริงจัง ปรับปรุงมาตรการหรือหาทางเลือกใหม่ในบางมาตรการ เช่น เปลี่ยนวิธีทำลายไก่ทั้งเป็น การทำสมุดประจำตัวไก่ชนมีข้อจำกัดหลายอย่างอาจหาแนวทางใหม่ในการเคลื่อนย้ายแทนสมุดเป็นต้น ศึกษาทบทวนการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในไก่ชน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังโรคโดยชาวบ้านในหมู่บ้าน รวบรวมเคล็ดวิธีการเลี้ยงที่เป็นภูมิปัญญามาพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์และอาจนำความรู้ทางวิชาการมาเสริมหรือประยุกต์ใช้ควบคู่กัน จัดให้ผู้เลี้ยงไก่ชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการเลี้ยงและการดูแลป้องกันโรคไข้หวัดในไก่ชน เพื่อมีการสร้างชุดความรู้ร่วมกันที่มีแนวปฏิบัติในการป้องกันโรคที่มีความเหมาะสมกับไก่ชนมากที่สุดและนำมาเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ และอาจนำไปพิจารณาประกอบการออกมาตรการต่อไป

สาขาวิชาพัฒนมนุษยและสังคม
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต..... นัจพร เพ็ญพูน
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4789097420 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: FIGHTING COCK / COCKFIGHTING COMMUNITIES / AVIAN INFLUENZA / MEASURES AGAINST AVIAN INFLUENZA / RISK MANAGEMENT / SOCIAL AND ECONOMIC ADJUSTMENT

NUJJAPORN PENGPOON: COPING STRATEGIES OF COCKFIGHTING COMMUNITIES TO MEASURES AGAINST AVIAN INFLUENZA: ALTERNATIVES FOR CONCERNED PARTIES. THESIS ADVISOR: KANJAPAT KORSIEPORN, Ph.D.,163 pp.

The first objective of this study is to obtain basic data and information on those groups within cock fighting circle. The second objective is to assess the impact of government measures on the social and economic changes of those involved in the cock fighting circles as well as other actors, which also impact the adjustment behaviors. Findings from the second objective would lead to alternatives for major parties concerned. The circle includes owners of fighting cocks, owners of cock fighting rings, sellers of medicines and other accessories as well as cock fighting associations. The major sample of this study comprises 120 villagers who are owners of backyard chickens, three owners of small farms of fighting cock, three owners of cock fighting rings, six sellers of medicines and other accessories and two fighting cock associations. Data collection methods are interview of 120 villagers using interview schedule, in-depth interview of government officials and cock fighting ring owners as well as direct observation of fighting cock grooming by villagers, farm management by small farm owners and activities in cock fighting rings. Additional information and data are made available by livestock officers and secondary data collection (hard copies and websites).

The basic findings are that owners of fighting cocks, of cock fighting rings and members of fighting cock associations are actors in the cock fighting circle due to passion in cock fighting and thus closely engaged in the circle. Only the sellers of medicines and other accessories are in the circle for financial motive.

Social adjustments of owners of fighting cocks are based on tacit and explicit knowledge. The owners of fighting cocks adjusted by changing the hours when the cocks are released from early morning to later hours; providing warmth at night; preventing diseases by spraying and providing special care for fighting cocks. When the cock fighting rings were closed, socio-behavioral changes included gamblers and on-lookers going to illegal, small fighting rings. As for legal cock fighting rings owners, they adjusted their behavior by spraying disinfectant and providing disinfectant footbath for participants and on-lookers and disinfectant shallow path for vehicles; and spraying disinfectants in the ring areas. The cock fighting associations adjusted their behaviors using explicit knowledge by means of establishing a new formal group (association) and created group alliances with existing groups to increase bargaining power vis-à-vis the government. They were able to call for adjusting certain measures, which are more appropriate to fighting cocks, and collaborated with the government actor. Owners of backyard fighting cock made little economic adjustments to the measures against HPAI because raising fighting cocks is either secondary occupation or a hobby. Farm owners were unable to sell fighting cocks due to difficulties in getting fighting cock passports and had to shift the risk to buyers and to concentrate more on selling eggs. Owners of cock fighting rings did not need to adjust due to the same reason. The sellers of medicines and other accessories had to make the economic adjustments by selling the merchandise elsewhere.

Those involved in the cockfighting circle and other actors can have several alternatives to better manage risk. Before setting measures, detailed studies by all major stakeholders could be taken to find the best measures both theoretically and in terms of implementation. Public relations and passing of relevant more information to all parties affected by the measures could be fully promoted. Implementation of measures could be improved or otherwise discarded / replaced e.g., inhuman way of culling, ineffective fighting cock passports. Other alternative could be an establishment of local network of outbreak surveillance, which include owners, village leaders, health volunteers, livestock volunteers; reconsidering the regulation against the use of HPAI vaccine; collecting all tacit knowledge for scientific verification; setting up data base of tacit knowledge proved effective by scientific verification; providing platform for owners of fighting to exchange experience in raising, grooming and preventing HPAI to establish a set of shared knowledge of HPAI preventing for fighting cocks that might be used as additional information in setting future measures.

Field of study : Human and Social Development

Academic year : 2007

Student's signature: Nujjaporn Pengpoon
 Advisor's signature: [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุน รัชดาภิเษกสมโภช” และ “โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว.ด้านมนุษยศาสตร์ - สังคมศาสตร์” ในกลุ่มหัวข้อการจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย ซึ่งประกอบด้วยวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และวิทยานิพนธ์เรื่องการจัดการความรู้เพื่อฟื้นฟูชุมชนและรับมือกับภัยพิบัติ กรณีศึกษา : บ้านน้ำเค็ม จังหวัดพังงา ของนางสาวภคิภา ผลารักษ์

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายๆท่าน ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.กาญจนาพรพร กอศรีพร อาจารย์ที่ปรึกษาที่ช่วยชี้แนะตั้งแต่เริ่มทำหัวข้อ การเก็บข้อมูล พร้อมทั้งคอยให้คำแนะนำ ด้วยความห่วงใย ใส่ใจ และเป็นกันเอง จนกระทั่งสำเร็จ รองศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว ประธานกรรมการสอบที่สนับสนุนให้ขอทุน ชีชวนให้คิดถึงทิศทางการวิจัย และแนะนำแนวคิดต่างๆ ดร.อารักษ์ ชัยกุล กรรมการสอบ(จากกรมปศุสัตว์)ที่แนะนำแนวทางและผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ประโยชน์ เจริญสุข กรรมการสอบที่ให้ข้อคิดเห็นในการทำและปรับปรุงงานให้เหมาะสม ดร.นฤมล อรุโณทัย ที่ปรึกษาโครงการทุนวิจัยที่ให้ข้อเสนอแนะในการเติมเต็มงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจา ยอดคำเนิน-แอ็ดติจ์ ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกลุ่มหัวข้อวิจัยของทุนสกว.ที่ช่วยให้ข้อมูลเรื่องแนวคิดและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่องาน ความสำเร็จนี้จะลุล่วงไปไม่ได้เลย หากไม่ได้ชาวไถ่ชนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลด้วยความเข้าใจและเต็มใจ ปศุสัตว์อำเภอลาดหลุมแก้วที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานีทุกท่านที่ช่วยค้นและให้ข้อมูลด้วยความยินดี รวมทั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและอสม.ที่ช่วยเก็บข้อมูลบางส่วน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยสังคม เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ทุนสกว.ทุกท่านที่ช่วยประสานงานต่างๆ ตลอดจนเพื่อนๆที่ๆน้องๆพัฒนามนุษย์และสังคมทุกคนที่คอยถามไถ่และให้กำลังใจซึ่งกันและกันเสมอมา

และจะไม่มีวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ถ้าไม่มีพ่อและแม่ผู้ซึ่งมีพระคุณเปี่ยมล้น ให้ชีวิต ให้ความรักความอบอุ่น คอยดูแล โอบอุ้ม ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และสนับสนุนมาโดยตลอด รวมถึงคุณยาย ป้า น้ำ ที่คอยเป็นห่วงเป็นใย ญาติสนิทมิตรสหายทุกคนที่รอคอยวันรับปริญญา อีกทั้งการทำวิทยานิพนธ์นี้ยังทำให้ระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้มาตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละท่านไม่ได้มีความสำคัญยิ่งหย่อนมากนักไปกว่ากันเลย แต่ความรู้ที่ได้จากทุกท่านประกอบกันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการทำงานต่างๆที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณทุกท่านอย่างหาที่สุดมิได้ ทั้งนี้คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอมอบแด่ทุกท่านที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.4 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	9
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	9
1.6 วิธีการศึกษาวิจัย.....	10
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	12
2 แนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 แนวคิดการปรับตัว.....	13
2.2 แนวคิดการจัดการความรู้.....	15
2.3 แนวคิดการประเมินผลกระทบ.....	19
2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
2.5 กรอบแนวคิดของการศึกษา.....	31
3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง.....	34
3.1 ผู้เลี้ยงไก่ชน.....	34
3.1.1 ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน.....	34
3.1.2 ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม.....	37
3.2 เจ้าของสนามชนไก่.....	40
3.3 ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน.....	45
3.4 สมาคมไก่ชน.....	47

บทที่	หน้า
4	การปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก..... 49
4.1	การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชน..... 50
4.1.1	การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน..... 50
4.1.2	การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม..... 54
4.2	การปรับตัวของเจ้าของสนามชนไก่..... 61
4.3	การปรับตัวของผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน..... 66
4.4	การปรับตัวของสมาคมไก่ชน..... 67
4.5	การรับมือของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง..... 77
4.6	ความคิดเห็นของวงการไก่ชนเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก..... 78
5	บทสรุป วิเคราะห์และข้อเสนอแนะ..... 91
5.1	สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษา..... 91
5.1.1	มุมมองรัฐและวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก..... 93
5.1.2	ผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกต่อวงการไก่ชน..... 95
5.1.3	การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก่ชนต่อมาตรการ ป้องกันโรคไข้หวัดนก..... 96
5.1.4	วิเคราะห์การปรับตัวโดยการจัดการความรู้..... 97
5.1.5	วิเคราะห์การปรับตัวตามแนวทางของ Steward..... 99
5.2	แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป. 101
5.2.1	แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง..... 101
5.2.2	ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป..... 104
	รายการอ้างอิง..... 105
	ภาคผนวก..... 112
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์และแนวคำถาม..... 113
	ภาคผนวก ข ตารางข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง..... 134
	ภาคผนวก ค ข้อมูลมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก..... 149
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 163

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1-1	จำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคไข้หวัดนกตั้งแต่ปี 2546 - 2 เมษายน 2551 จำแนกตามประเทศ	4
1-2	ราคาไก่ชน จำแนกตามอายุ.....	6
1-3	จำนวนไก่ชนไทยที่ส่งออกตั้งแต่ปี 2541 – 2547 จำแนกตามประเทศ.....	6
3-1	ข้อมูลทั่วไปของสนามชนไก่ลาดหลุมแก้ว สนามชนไก่มงคลชัย และสนามชนไก่ภูมิโพธิ์.....	42
4-1	ร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการรู้มาตรการป้องกันโรค ไข้หวัดนก.....	51
4-2	การป้องกันโรคในสนามชนไก่เทาทองแดง สนามชนไก่เพชรชมพู และสนามชนไก่เหลืองโนรี.....	63
4-3	ร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก.....	78
4-4	ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบ ฟาร์ม เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน.....	79
4-5	ข้อคิดเห็นของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก.....	87
5-1	มุมมองของรัฐกับมุมมองของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรค ไข้หวัดนก.....	93
5-2	ผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกต่อวงการไก่ชน.....	95
5-3	การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก่ชนมาตรการป้องกันโรค ไข้หวัดนก.....	96

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1-1	แผนภูมิการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกตั้งแต่ปลายปี 2546 – 2 เมษายน 2551 จำแนกตามประเทศ.....	3
2-1	วงจรการจัดการความรู้ Explicit Knowledge และ Tacit Knowledge...	18
2-2	กรอบแนวคิดของการศึกษา.....	33
3-1	สังเวียนใหญ่.....	43
3-2	สังเวียนเล็ก.....	43
3-3	ร้านขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่สนามชนไก่.....	45
3-4	ร้านขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่สนามชนไก่.....	45
3-5	ยาบำรุงกำลังไถ่ชน.....	46
3-6	ยาแก้ปวด และยาทาผิวหนัง.....	46
3-7	มุ้งไก่.....	46
3-8	กระบะใส่ข้าวไก่.....	46
3-9	พลาสติกพันเดือย.....	46
3-10	สวมเดือย นวมพันแข้ง ตาข่าย.....	46
4-1	อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออก.....	64
4-2	อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออก โดยนำที่ให้น้ำไก่มาประยุกต์ใช้ใส่ น้ำยาฆ่าเชื้อ.....	64
4-3	บ่อน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออกที่จอดรถ.....	65
4-4	นายกสมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทยยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.....	72
5-1	ความสัมพันธ์ของวงการไถ่ชนกับหน่วยต่างๆในสังคมเสี่ยงภัย.....	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตยุคก่อนสมัยใหม่ (pre - modernity) มนุษย์รู้จักความเสี่ยงประเภทต่างๆซึ่งส่วนมากอยู่ในรูปของภัยธรรมชาติ โดยเข้าใจกันว่าเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มนุษย์ในยุคนั้นต้องทนทุกข์อยู่กับภัยธรรมชาติโดยมีอาจทำสิ่งใดได้ ต่อมาเมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงสังคมเข้าสู่ยุคทันสมัย (modernity) มนุษย์เริ่มมีอำนาจควบคุมธรรมชาติได้ ความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ช่วยลดภัยจากโรคระบาดวิทยาการด้านชลประทานเช่นการสร้างเขื่อนก็ช่วยบรรเทาภัยจากน้ำท่วม กล่าวได้ว่ามนุษย์สามารถควบคุมจัดการภัยต่างๆเหล่านี้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ในเวลาต่อมาเมื่อสังคมได้พัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดความเสี่ยงรูปแบบใหม่ๆ จนปัจจุบันนี้มนุษย์ไม่สามารถคาดเดาหรือจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นได้โดยอาศัยความรู้เชิงวิทยาศาสตร์หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป อีกทั้งผลของการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นเองที่นำความเสี่ยงใหม่ๆมาสู่สังคม โดยเฉพาะภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ดูเหมือนว่าความเสี่ยงบางรูปแบบจะส่งผลกระทบต่ออย่างทั่วถึงกันและโลกาภิวัตน์เองยังก่อให้เกิดความเสี่ยงประเภทใหม่ๆด้วย ความเสี่ยงภัยมีหลายลักษณะเช่น ความเสี่ยงภัยด้านสิ่งแวดล้อม ความเสี่ยงภัยด้านสุขภาพ ตลอดจนความเสี่ยงภัยด้านวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งความเสี่ยงภัยประเภทต่างๆเหล่านี้มีโอกาสเกิดได้กับทุกคนทุกที่ (สุริชัย หวันแก้ว, 2548: 3-5)

จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้ความเสี่ยงนอกจากจะเกิดจากธรรมชาติแล้ว ยังรวมไปถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ที่อาจทำไปโดยความไม่ตั้งใจและไม่รู้ตัว การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกก็เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ โดยเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติดังกล่าวนี้จัดเป็น "ความเสี่ยงทางธรรมชาติ" ที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ยิ่งไปกว่านั้นความเสี่ยงที่นาลึกกว่าก็คือ "ความเสี่ยงทางสังคม" (Social Risks) นั่นคือ ความไม่รู้ตัวและการที่สังคมไม่ส่งเสริมความรู้ตัวและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อให้ทันต่อการรับมือกับวิกฤตการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น

การระบาดของโรคไข้หวัดนก (Avian Influenza, AI) เป็นปัญหาข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อหลายประเทศในโลก เนื่องจากเป็นโรคที่มีความรุนแรงสามารถแพร่ระบาดในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว โรคไข้หวัดนกในปัจจุบันเกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ A ชนิดสายพันธุ์ย่อย H5N1 ซึ่งก่อนหน้านี้นี้ระหว่างปี 2461 - 2462 เคยเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) ที่เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ A แต่ต่างชนิดกัน โดยน่าจะมีกำเนิด

จากสัตว์ปีกและข้ามมาสู่คน ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั่วโลกประมาณ 50 ล้านคน ไข้หวัดใหญ่ดังกล่าวระบาดไปทั่วโลกในระยะเวลาเพียงไม่กี่สัปดาห์ ซึ่งรวดเร็วกว่าโรคเอดส์ (HIV/AIDS) ที่ใช้ระยะเวลาเป็นสิบๆปี จึงถือได้ว่าเป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงที่สุดของศตวรรษที่ 20 (Grady, 2005 cited in Pandemic and Avian Influenza, online, March 25, 2006) ต่อมาเกิดการระบาดของเชื้อไข้หวัดนกครั้งสำคัญในปี 2504 ที่แอฟริกาใต้ ในนกนางนวลอพยพ แต่เป็นสายพันธุ์ H5N2 ผลคือมีนกตายไปหลายพันตัวในเวลาไม่กี่สัปดาห์ ส่วนการระบาดของเชื้อไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 เกิดจากกลุ่มนกที่อพยพหนีอากาศหนาวเย็นจากซีกโลกเหนือโดยเฉพาะจากไซบีเรีย ประเทศรัสเซีย เป็นตัวพาหะนำเชื้อไวรัส H5N1 เข้ามาในเอเชีย เมื่อนกกลืนหาอาหารในพื้นที่นั้นๆ จึงทำให้นกและสัตว์ปีกในพื้นที่ติดเชื้อและแพร่ไปสู่ที่อื่น โดยในปี 2540 การระบาดเริ่มขึ้นที่ฮ่องกง ทำให้มีการทำลายไก่มากกว่า 1.4 ล้านตัวเพื่อยุคการแพร่กระจายของโรค และมีรายงานการติดต่อของเชื้อไวรัสจากสัตว์ปีกสู่คนโดยตรงเป็นรายแรก (กองบรรณาธิการ อพเทค, 2547: 40 - 41) จากนั้นเชื้อไข้หวัดนกได้แพร่ไปยังประเทศต่างๆ ได้แก่ เวียดนาม ไทย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น อินเดีย อัฟกานิสถาน อียิปต์ แคมeroon ตุรกี ยูเครน ฝรั่งเศส เป็นต้น (ภาพที่ 1-1)

โรคไข้หวัดนกได้มีการรายงานพบในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ที่ฟาร์มไก่ไข่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากนั้นมีการระบาดต่อเนื่องเป็นระลอก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนย่างเข้าสู่ฤดูหนาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระบาดใน 3 รอบแรก คือ รอบที่หนึ่ง ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม - 24 พฤษภาคม 2547 รอบที่สอง ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2547 - 12 เมษายน 2548 และรอบที่สาม ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 9 พฤศจิกายน 2548 (กรมปศุสัตว์, 2549) ต่อมายังคงมีการระบาดอยู่แต่ลดน้อยลง ส่วนการติดต่อของโรคไข้หวัดนกมาสู่คน องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ได้รายงานผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตด้วยโรคไข้หวัดนกทั่วโลกตั้งแต่ปี 2546 - 2 เมษายน 2551 พบว่า มีผู้ป่วย 376 คน และผู้เสียชีวิต 238 คน โดยในประเทศไทยมีผู้ป่วย 25 คน และผู้เสียชีวิต 17 คน (ตารางที่ 1-1)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1-1 แผนภูมิการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกตั้งแต่ปลายปี 2546 – 2 เมษายน 2551
จำแนกตามประเทศ

ที่มา: Office International des Epizooties, online, April 3, 2008

ตารางที่ 1-1 จำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคไข้หวัดนกตั้งแต่ปี 2546 - 2 เมษายน 2551
จำแนกตามประเทศ

จำนวน : คน

ประเทศ	ผู้ป่วย	ผู้เสียชีวิต
อินโดนีเซีย	132	107
เวียดนาม	106	52
ฮังการี	47	20
จีน	30	20
ไทย	25	17
ตุรกี	12	4
กัมพูชา	7	7
อาเซอร์ไบจาน	8	5
อิรัก	3	2
ลาว	2	2
ไนจีเรีย	1	1
ปากีสถาน	1	1
จิบูตี	1	0
พม่า	1	0
รวม	376	238

ที่มา : World Health Organization, online, April 3, 2008

- จากการที่โรคไข้หวัดมีความรุนแรงและสามารถแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็ว องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties, OIE) จึงกำหนดให้โรคไข้หวัดนกเป็นโรคใน List A และประเทศไทยได้กำหนดให้โรคไข้หวัดนกเป็นโรคระบาดสัตว์ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542) โดยกรมปศุสัตว์ได้กำหนดมาตรการควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนก เพื่อควบคุมไม่ให้โรคแพร่ระบาดออกไป ซึ่งมีมาตรการสำคัญ คือ มาตรการทำลายสัตว์ปีกทั้งหมดในรัศมี 5 กิโลเมตร การห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกในรัศมี 50 กิโลเมตร จากจุดที่พบเชื้อไข้หวัดนก และในกรณีของไก่ชนมีการปิดสนามชนไก่ด้วย จากการกำหนดมาตรการดังกล่าวทำให้เกิดเสียงสะท้อนกลับ การต่อต้าน และข้อเรียกร้องต่างๆจากผู้เลี้ยงสัตว์ปีกโดยเฉพาะผู้เลี้ยงไก่ชน เช่น มาตรการทำลายสัตว์ปีกทั้งหมดภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดที่พบเชื้อไข้หวัดนก ทำให้ผู้เลี้ยงไก่ชนเกิดความไม่พอใจและไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปทำลายไก่ พร้อมทั้งพยายามจับไก่ชนที่เลี้ยงไว้ไปหลบซ่อนและเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ ต่อมาได้มี

มาตรการต่อเนื่องในการแก้ปัญหาโรคไข้หวัดนกซึ่งเน้นไก่ชนโดยตรง คือ มาตรการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนกในไก่ชน โดยมีมาตรการสำคัญคือกำหนดให้มีการทำสมุดประจำตัวไก่ชน (Fighting Cock Passport) แต่จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนเบื้องต้นพบว่า การทำสมุดประจำตัวไก่ชนแม้ว่าจะมีข้อดีในการป้องกันการระบาดของโรคแต่ก็มีข้อจำกัด เช่น นำสมุดประจำตัวไก่ชนมาใช้กับไก่ที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน เนื่องจากไก่มีสีคล้ายกัน และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีเกษตรกรบางส่วนเลิกเลี้ยงไก่ ซึ่งอาจทำให้การเลี้ยงไก่พื้นบ้านหรือไก่ชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตหายไปในอนาคต เนื่องจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกทำให้เกิดกระทบหลายประการทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนต้องปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติ จึงน่าจะมีการศึกษาการปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชนจากการใช้มาตรการดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวและนำมาประกอบการกำหนดมาตรการ เพื่อให้การเลี้ยงไก่ชนและวัฒนธรรมชนไก่คงอยู่ต่อไป

ทั้งนี้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของคนไทยมีมานาน แต่เดิมเลี้ยงไว้ได้ดูบ้านหรือหลังบ้าน ให้จับแมลง มด ปลวก เก็บเศษอาหารและข้าวเปลือกตกหล่นในลานข้าวกินเอง ไก่จะมีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ ไม่มีการให้อาหารเสริมอื่นเลย ผลจากการเลี้ยงไก่จะได้ไข่ไก่ เนื้อไก่มาเป็นอาหาร ได้มูลไก่มาเป็นปุ๋ย ได้ขนไก่มาเป็นไม้กวาดหรือสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ ถ้าเหลือกินก็ขายเป็นรายได้เสริม ยามว่างจากงานหรือเทศกาลต่างๆ ผู้รักสนุกหรือชอบเกมกีฬาที่ตื่นเต้นก็นำไก่มาชนกันเป็นเกมการเล่นท้องถิ่นชนิดหนึ่งสืบทอดกันมา (พน นิลฝั่ง, 2542: 96) การชนไก่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวชนบท นั่นคือ เมื่อเสร็จจากการทำนาชาวบ้านจะใช้เวลาว่างมาชนไก่ เป็นการพักผ่อนและเป็นการนัดพบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ส่วนบ่อนไก่ก็เป็นแหล่งของชุมชนในท้องถิ่นที่คนในหมู่บ้านได้มาพบปะสังสรรค์กันทำให้เกิดความสามัคคี (อภิชัย รัตนวราหะ, 2544: 13 – 15)

ในปัจจุบันไก่ชนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการซื้อขายกันในราคาสูงตั้งแต่หลักร้อยไปจนถึงหลักแสน (ตารางที่ 1-2) และมีการส่งออกไปขายในต่างประเทศ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เป็นต้น (ตารางที่ 1-3) ไก่ชนจึงเป็นสัตว์มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการตั้งสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย และเมื่อเกิดปัญหาโรคไข้หวัดนกซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการผลิตไก่ชนรูปแบบเดิม ได้มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจไก่ชนไทยขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดแนวทางพัฒนาระบบการเลี้ยง การส่งเสริมไก่ชนไทยและกิจกรรม รวมถึงพิจารณาแก้ไขปัญหการผลิตไก่ชน ด้วยเห็นว่า ไก่ชนไทยเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาเกษตรกรรมไทย เพื่อใช้ในนันทนาการ รวมทั้งยังเป็นสินค้าที่มีราคาสูงสามารถส่งออกต่างประเทศได้ ทั้งนี้เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนาการเลี้ยงไก่ชน

เป็นไปอย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของคู่ค้า (คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2549)

ตารางที่ 1-2 ราคาไก่ชน จำแนกตามอายุ

อายุ	พันธุ์	ราคา (บาท)
พ่อพันธุ์ไก่	ทุกสายพันธุ์	3,000 - 5,000
แม่พันธุ์ไก่	ทุกสายพันธุ์	500 - 3,000
ลูกไก่ 1 เดือนครึ่ง	ทุกสายพันธุ์ -	คู่ละ 500
ลูกไก่ 2 เดือนเต็ม	ทุกสายพันธุ์	คู่ละ 700
ลูกไก่ 2 เดือนครึ่ง	ทุกสายพันธุ์	คู่ละ 900
ไก่หนุ่ม	ทุกสายพันธุ์	1,000 - 5,000
ไก่หนุ่มพร้อมชน	ทุกสายพันธุ์	3,000 - 40,000
ไก่ตีเก่ง	บางสายพันธุ์	100,000 ขึ้นไป

ที่มา : ราคาไก่ชน, ออนไลน์, 16 พฤศจิกายน 2548

ตารางที่ 1-3 จำนวนไก่ชนไทยที่ส่งออกตั้งแต่ปี 2541 – 2547 จำแนกตามประเทศ

จำนวน : ตัว

ประเทศส่งออก	ปี (พ.ศ.)						
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547
อินโดนีเซีย	1,737	3,513	5,204	5,272	4,459	3,181	409
มาเลเซีย	25	-	75	112	266	374	-
สหรัฐอเมริกา	6	7	17	18	30	25	-
ฟิลิปปินส์	11	-	-	-	-	3	-
พม่า	-	-	-	20	45	5	-
เวียดนาม	-	-	2	-	2	-	-
บรูไน	10	26	14	14	31	14	50
ลาว	2	-	-	-	-	-	-
กัมพูชา	-	20	-	-	1	-	-
ฮ่องกง	-	-	55	-	-	-	-
จีน	-	-	14	-	-	-	-
ฝรั่งเศส	-	-	17	10	11	-	-
สหรัฐอเมริกาบริติช	-	-	15	12	23	13	-

ประเทศส่งออก	ปี (พ.ศ.)						
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547
คูเวต	-	-	2	-	505	88	-
บาร์เรน	-	-	5	42	286	332	-
เนเธอร์แลนด์	-	-	-	-	-	10	-
กาตาร์	-	-	-	-	-	47	-
ซาอุดีอาระเบีย	-	-	-	-	-	3	-
อุสเบกิสถาน	-	-	-	-	-	2	-
อังกฤษ	-	-	-	-	-	50	-
ปากีสถาน	-	-	-	-	-	4	-
สวิตเซอร์แลนด์	-	-	13	-	-	-	-
อื่น ๆ	146	62	4	16	7	-	-
รวม (ตัว)	1,937	3,628	5,437	5,516	5,666	4,151	459
มูลค่า (บาท)	953,900	4,702,260	6,446,000	8,138,000	3,089,900	2,500,359	229,500

**หมายเหตุ : หลังจากปี 2547 เกิดโรคไข้หวัดนกกระบาดไม่มีการส่งไก่ชนไปต่างประเทศจึงไม่มีข้อมูล

ที่มา : กรมปศุสัตว์, ศูนย์สารสนเทศ, กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ, ออนไลน์,

17 มกราคม 2549

ถ้าเทียบมูลค่าทางเศรษฐกิจระหว่างไก่ชนกับไก่เนื้อหรือไก่ไข่แล้วแม้ว่าไก่ชนมีมูลค่าน้อยกว่า แต่ไก่ชนก็มีความพิเศษแตกต่างไปจากไก่อื่นคือ มีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมการชนไก่มีมาแต่อดีต ในประวัติศาสตร์ไทยกล่าวถึงการชนไก่ครั้งสำคัญอยู่ 2 เหตุการณ์ คือ การชนไก่ของสมเด็จพระนเรศวรกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่า ในครั้งนั้นไก่ของสมเด็จพระนเรศวรตีไก่ของพระมหาอุปราชาพ่ายแพ้ไป และการชนไก่ของพระยาพิชัยดาบหักกับเจ้าพระยาคลัง โดยไก่ของพระยาพิชัยดาบหักเป็นฝ่ายชนะ (บุญมี พิบูลย์สมบัติ, 2544: 62 - 63)

ปัจจุบันนี้การชนไก่อยังคงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านและกลายมาเป็นธุรกิจหนึ่งที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย มีการตั้งสนามชนไก่ สนามซ้อมไก่ การประกวดไก่ชน ทำให้เกษตรกรหันมายึดอาชีพเลี้ยงไก่ชน ซึ่งมีตั้งแต่รายย่อยไปจนถึงรายใหญ่ ธรรมรัตน์ รุจิราวงศ์ (สนทนา, 20 กุมภาพันธ์ 2549) ได้แบ่งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ชนเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก กลุ่มเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมหรือเลี้ยงหลังบ้าน กลุ่มนี้เลี้ยงไก่ชนไว้ขายหรือนำไปชนเป็นครั้งคราวแต่ไม่จริงจังมากนัก กลุ่มที่สอง กลุ่มซ้อมไก่ เป็นผู้ฝึกซ้อมไก่ให้เก่งพร้อมชน ส่วนกลุ่มที่สาม กลุ่มชนไก่เพื่อให้ไก่มีชื่อเสียง เป็นกลุ่มที่ไม่ใช่นักฝึกไก่โดยตรงแต่ก็มีการซ้อมไก่เพื่อรักษาความเก่ง และนำไปชนให้ไก่มีชื่อ เพื่อให้ขายได้ราคา

สูง กลุ่มนี้อาจเป็นพวกเจ้าของสนามชนไก่ และกลุ่มที่สี่ กลุ่มผู้ค้าและส่งออกไก่ชน ซึ่งจะทำการซื้อขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แต่ละกลุ่มอาจจะคาบเกี่ยวกัน เช่น ผู้เลี้ยงรายหนึ่งอาจเป็นทั้งกลุ่มที่หนึ่งและสอง หรือเป็นทั้งกลุ่มที่สองและสาม หรือเป็นทั้งกลุ่มที่สอง สามและสี่ ซึ่งไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนี้การเลี้ยงไก่ชนยังทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องหลายอย่าง เช่น การผลิตอาหารไก่ การผลิตยาไก่ชน การผลิตอุปกรณ์ไก่ชน เป็นต้น อีกทั้งไก่ชนยังมีคุณค่าทางจิตใจต่อผู้เลี้ยงซึ่งได้เอาใจใส่บำรุงเลี้ยงดูไก่เป็นอย่างดี และมุมมองทางสังคมยังแสดงถึงความสามารถของผู้เลี้ยง ถ้าไก่ชนของตนชนะก็จะทำให้มีชื่อเสียง รวมทั้งแสดงถึงภูมิปัญญาในการเลี้ยงที่สืบทอดกันมา วงการไก่ชนจึงเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมย่อยหนึ่ง ซึ่งมีการใช้ภาษาเฉพาะหรือคำเรียกที่เป็นที่เข้าใจกันในวงการ ผู้ที่อยู่ในวงการมีความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงธุรกิจและเชิงนันทนาการ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชน เนื่องจากเมื่อเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนกและมีการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ปีก ย่อมส่งผลกระทบต่อวงการไก่ชนและผู้เลี้ยงไก่ชนทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม วงการไก่ชนจะคงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืนหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวต่อมาตรการของผู้ที่อยู่ในวงการ นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับมาตรการโรคไข้หวัดนกในเชิงสังคมและวัฒนธรรมยังไม่มีผู้ศึกษา โดยส่วนใหญ่ จะให้ความสำคัญกับการศึกษาในเชิงเศรษฐกิจ แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่เพียงแต่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น ในเชิงสังคมและวัฒนธรรมก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันซึ่งไม่สามารถเทียบหรือประเมินเป็นมูลค่าได้ แต่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมแต่ละสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน
2. วิเคราะห์การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก
3. เสนอแนวทางเลือกสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชน 4 กลุ่ม คือ ผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน นอกจากนี้ยังศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการไก่ชน เช่น กรมปศุสัตว์ ปศุสัตว์จังหวัด ปศุสัตว์อำเภอ เป็นต้น

ขอบเขตด้านพื้นที่ เน้นศึกษาผู้เกี่ยวข้องกับวงการไก่ชนที่อยู่ในจังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกซึ่งได้แก่ การทำลาย การควบคุมการเคลื่อนย้าย การทำสมุดประจำตัวไก่ชน การปรับระบบการเลี้ยง การปิดสนามชนไก่ และการจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่

1.4 ข้อจำกัดในการศึกษา

การเก็บข้อมูลจากผู้เลี้ยงไก่ชนขึ้นอยู่กับความเต็มใจในการให้ข้อมูล เนื่องจากบางคนกลัวว่าจะมาสำรวจว่าเลี้ยงไก่ชนและเมื่อเกิดโรคใช้หวัดนกจะมาทำลาย ดังนั้นผู้เลี้ยงไก่ชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้จากการแนะนำของปศุสัตว์อำเภอ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน(อสม.) และผู้เลี้ยงไก่ชนด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความไว้วางใจและมั่นใจมากขึ้น อีกทั้งเรื่องการชนไก่เป็นเรื่องของการพนันบางครั้งผู้ให้สัมภาษณ์จึงไม่กล้าที่จะตอบ

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ไก่ชน	หมายถึง	ไก่พื้นเมืองที่มีความสามารถในการต่อสู้
วงการไก่ชน	หมายถึง	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับไก่ชน ได้แก่ ผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน
ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน	หมายถึง	ผู้มีไก่ชนในครอบครองโดยเลี้ยงแบบพื้นบ้าน อาจจะเลี้ยงปล่อยตามบริเวณบ้านหรือใส่ขังไว้
ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม	หมายถึง	ผู้มีไก่ชนในครอบครองโดยเลี้ยงแบบครบวงจร และมีการจัดการที่เป็นระบบ
เจ้าของสนามชนไก่	หมายถึง	ผู้ที่เป็นเจ้าของสนามชนในจังหวัดปทุมธานี
ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน	หมายถึง	ผู้จำหน่ายยาไก่ชนและอุปกรณ์ไก่ชนที่สนามชนไก่ ในจังหวัดปทุมธานี
สมาคมไก่ชน	หมายถึง	องค์กรไก่ชนที่ตั้งขึ้นเป็นสมาคม โดยเน้นสมาคม สมาพันธ์ไก่ชนไทยและสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย

โรคไข้หวัดนก	หมายถึง	โรคที่เกิดจากการติดเชื้อ Avian Influenza virus type A (H5N1) ในตระกูล Orthomyxoviridae (กรมปศุสัตว์, สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, ออนไลน์, 15 พฤษภาคม 2551)
มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก	หมายถึง	ข้อกำหนดที่ออกมาเพื่อป้องกันไม่ให้โรคไข้หวัดนกแพร่ระบาด ได้แก่ การทำลาย การควบคุมเคลื่อนย้าย การทำสมุดประจำตัวไก่ชน(สำหรับผู้เลี้ยงไก่ชน) การปรับระบบการเลี้ยง(สำหรับผู้เลี้ยงไก่ชน) การปิดสนามชนไก่ (สำหรับผู้เจ้าของสนามชนไก่) และการจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่(สำหรับผู้เจ้าของสนามชนไก่)
การปรับตัวทางสังคม	หมายถึง	การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมในด้านการเลี้ยงไก่กิจกรรมชนไก่ อันเนื่องมาจากการใช้มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก
การปรับตัวทางเศรษฐกิจ	หมายถึง	การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมซึ่งส่งผลต่อรายได้และรายจ่าย อาชีพ อันเนื่องมาจากการใช้มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

1.6 วิธีการศึกษาวิจัย

1.6.1 กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกพื้นที่ที่จะทำการศึกษาใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสอบถามจากผู้รู้ในวงการไก่ชน พื้นที่ศึกษาเน้นที่ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่ชนแพร่หลาย มีสนามชนไก่ในจังหวัด เคยเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนก และเป็นหนึ่งในเขตเสี่ยงของจังหวัดปทุมธานี (เขตเสี่ยง 4 อำเภอ คือ ลาดหลุมแก้ว คลองหลวง ลำลูกกา และหนองเสือ) ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอลาดหลุมแก้วเป็นอำเภอที่อยู่รอบนอกของจังหวัดมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี พระนครศรีอยุธยา และใกล้กับสุพรรณบุรี ซึ่งการที่มีพื้นที่ติดต่อกับต่างจังหวัดจึงอาจทำให้เสี่ยงที่จะเกิดโรคได้ง่ายกว่าอำเภอที่อยู่ภายในจังหวัด จากนั้นติดต่อปศุสัตว์จังหวัดเพื่อขอข้อมูลผู้เลี้ยงไก่ชนและการเกิดโรคไข้หวัดนกในจังหวัด

กลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องกับวงการไก่ชนที่ศึกษามีดังนี้

1. ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน ใน 3 ตำบล อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 120 คน
2. ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม จำนวน 3 คน

3. เจ้าของสนามชนไก่ จำนวน 3 คน
4. ผู้ชายยาและอุปกรณ์ไก่ชนในสนามชนไก่ จำนวน 6 คน
5. สมาคมไก่ชน โดยเน้น 2 สมาคม คือ สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย และ

สมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย

นอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสุขภาพสัตว์ ปศุสัตว์สัตว์อำเภอ

1.6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน
2. แนวคำถามผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ชายยาและอุปกรณ์ไก่ชน สมาคมไก่ชน และเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่เกี่ยวข้อง

โดยแบบสัมภาษณ์และแนวคำถามมีคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ สนามชนไก่ การเล่นพนันชนไก่ การขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน การจัดการความรู้เกี่ยวกับมาตรการ การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

3. เครื่องบันทึกเสียงและเทปบันทึกเสียง
4. กล้องถ่ายรูป

1.6.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการต่างๆดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เอกสารจากกรมปศุสัตว์ ปศุสัตว์จังหวัด และปศุสัตว์อำเภอ นิตยสารไก่ชน เว็บไซต์เช่น เว็บไซต์ของกรมปศุสัตว์ เว็บไซต์ข่าวไข้หวัดนก เว็บไซต์เกี่ยวกับไก่ชน เป็นต้น
2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน โดยเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ การเลี้ยงไก่ชน กิจกรรมชนไก่ การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ โดยในการเก็บแบบสัมภาษณ์จากผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านมีผู้ช่วยเก็บแบบสัมภาษณ์คือ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ซึ่งได้รับการแนะนำจากปศุสัตว์อำเภอ

3. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน สมาคมไก่ชน และเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่เกี่ยวข้อง

4. การสังเกต (Observation) โดยสังเกตสภาพทางกายภาพและสังคมของสถานที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับไก่ชนและการชนไก่ ได้แก่ สถานที่เลี้ยงไก่ชน สนามซ้อม สนามชนไก่ เป็นต้น รวมทั้งการเลี้ยงไก่ กิจกรรมการชนไก่

1.6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่ามัธยฐาน ส่วนข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลจากการสังเกตนำมาประกอบกับข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ จากนั้นวิเคราะห์ในภาพรวมเชื่อมโยงกับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1.6.5 จรรยาบรรณการวิจัย

ในการนำเสนอผลการศึกษามีการกล่าวถึงชื่อสถานที่และการอ้างอิงชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของชื่อฟาร์มไก่ชน ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม สนามชนไก่ และเจ้าของสนามชนไก่ ผู้ศึกษาขอใช้นามสมมุติแทน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์บางคนไม่ต้องการเปิดเผยชื่อจริง และบางประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอาจเป็นผลเสียต่อผู้ให้สัมภาษณ์

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องไก่ชนต่อไป
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจวิถีปฏิบัติของวงการไก่ชนที่มีต่อมาตรการตามสภาพจริง
3. แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางลดความเสี่ยงจากโรคระบาดและมาตรการป้องกันโรค

บทที่ 2

แนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แนวคิดเรื่องการปรับตัว การจัดการความรู้ และการประเมินผลกระทบ ส่วนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก และไก่ชน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดการปรับตัว

แนวคิดการปรับตัวมีผู้กล่าวถึงไว้มากโดยส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงการปรับตัวทางชีววิทยา และจิตวิทยา แต่การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการปรับตัวในเชิงสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 7) กล่าวถึงการปรับตัว (adaptation) ว่า เป็นกระบวนการปรับตัวให้เหมาะที่จะมีชีวิตรอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ โดยทั่วไปใช้กับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางกายภาพของร่างกาย แต่ก็อาจใช้ในความหมายถึงการดัดแปลงเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เหมาะกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะของมนุษย์ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการปรับตัวของปัจเจกบุคคล (individual adjustment) ไว้ว่า เป็นกระบวนการดัดแปรพฤติกรรมของตนโดยรู้สึกตัว เพื่อให้เข้ากับบรรทัดฐานหรือมาตรฐานทางสังคม

ปทุมทิพย์ วงศ์แก้ว (2537: 7) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปรับพฤติกรรม วิถีชีวิตของพวกเขาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆที่อยู่รอบตัวและสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขตามความต้องการของพวกเขา ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์บรรทัดฐาน ค่านิยม และความคิดอื่นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่พวกเขาต้องการ

Bennett (1976: 246, 252 cited in Pelto, G. H., and Pelto, P. J., 1989: 14) กล่าวถึง การปรับตัว (adaptation) ทางพฤติกรรมหรือวัฒนธรรมในแง่ทางเลือกระดับบุคคลในการแก้ปัญหาต่อสิ่งต่างๆที่ถูกระบุว่าเป็นปัญหาว่า การปรับตัวเป็นกลไกของการจัดการ (coping mechanism) ที่มนุษย์แสดงออกเพื่อบรรลุไปถึงความต้องการ หรือเป็นการปรับ (adjust) วิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวหรือจัดสิ่งที่อยู่รอบตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตและเป้าหมายที่วางไว้ การปรับพฤติกรรมอาจจะไม่ใช่การรักษาสมดุล (maintain equilibrium) แต่เป็นการปรับเปลี่ยนสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ การจัดการ (coping) อาจมีส่วนทำให้เกิดผลลัพธ์ทั้งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาตามมา สามารถนำไปสู่ภาวะเสถียร (stability) หรือภาวะการเปลี่ยนแปลง (dynamism) อาจนำไปสู่ความพอใจหรือไม่พอใจ อีกทั้งอาจก่อให้เกิดการทำลายหรือสร้างสรรค์ได้เช่นกัน

Steward (1995) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ บนโลก โดยเฉพาะมนุษย์สามารถดำรงเผ่าพันธุ์มาจนปัจจุบันนี้ การปรับตัวเกิดขึ้นได้ใน 3 ระดับ คือ ระดับพฤติกรรม ระดับสรีระ และระดับพันธุกรรม โดยที่การปรับตัวระดับพฤติกรรมจะเป็นขบวนการแรกที่เกิดขึ้นทันที เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในสภาพแวดล้อม หากการปรับตัวระดับพฤติกรรมไม่ได้ผลการปรับตัวในระดับสรีระจะตามมา และหากการปรับตัวระดับสรีระยังคงมีต่อไปนานๆ เข้าก็จะกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับพันธุกรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างช้าและปรากฏชัดในคนรุ่นต่อไป แต่จะไม่ค่อยพบหากว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้มีส่วนกระตุ้นที่รุนแรงหรือภาวะการณ์นั้นไม่ตึงเครียดอย่างรุนแรง

ในทางมานุษยวิทยาการปรับตัวจะมุ่งเน้นที่ระดับพฤติกรรม เนื่องจากสามารถพิสูจน์และแสดงให้เห็นจริงได้ นอกจากนี้ยังเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยพฤติกรรมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการปรับตัวให้อยู่รอดได้ในสังคม และการปรับตัวดังกล่าวสามารถพิจารณาได้เป็น 3 แนวทาง คือ

1. การปรับตัวทางพฤติกรรมด้านเทคโนโลยี เป็นการนำเครื่องมือหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ มาเพื่อหาอาหาร ป้องกันภัย และช่วยในการผลิตต่าง ๆ
2. การปรับตัวทางพฤติกรรมด้านการจัดระเบียบสังคม พฤติกรรมนี้จะอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีสถานภาพและบทบาทเป็นตัวเชื่อมโยงให้บุคคลมาสัมพันธ์กันตามเงื่อนไขต่างๆ เช่น ความเป็นญาติ สมาคมต่างๆ เป็นต้น
3. การปรับตัวทางพฤติกรรมด้านอุดมการณ์ พฤติกรรมในส่วนนี้จะเป็นเรื่องของค่านิยม บรรทัดฐาน ความคิด ความเชื่อต่างๆ

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานั้นเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการปรับตัวของมนุษย์ เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งปัจจัยสี่จากสภาพแวดล้อมและความสงบสุขของสังคม

จากข้างต้นผู้ที่กล่าวถึงการปรับตัวเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่าเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม บรรทัดฐาน รวมถึงเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ จึงสามารถสรุปได้ว่า การปรับตัวเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อมหรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่เดิมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองหรือสิ่งต่างๆ ให้สามารถเผชิญกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความสมดุลระหว่างชีวิตของตนกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ จึงกล่าวได้ว่าการปรับตัวมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม รวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา ผู้ศึกษาใช้แนวคิดการปรับตัวเป็นกรอบในการศึกษาการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการค้า เพราะเมื่อมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคให้หวัดนกย่อมมีความเกี่ยวข้องและกระทบต่อ

วงการไอชนทำให้ต้องมีการปรับตัวต่อมาตรการดังกล่าว โดยจะศึกษาการปรับตัวในระดับพฤติกรรม เนื่องจากเป็นการปฏิบัติที่แสดงออกมาให้เห็นได้จริง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการปรับตัวของวงการไอชนต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

2.2 แนวคิดการจัดการความรู้

ศาสตร์ด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Management, KM) เกิดขึ้นในภาคธุรกิจ เป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นสำหรับการแข่งขันและดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ภาควิชาการในต่างประเทศได้เข้ามา"รับลูก"และ"ส่งลูก"ให้เกิดการวิจัย พัฒนาหลักการและวิธีการที่เข้มข้นลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก แต่ก็ยังเป็นวิชาการบนฐานคิดของการจัดการในภาคธุรกิจอยู่ดี การสร้าง "หลักการและวิธีการ"ด้านการจัดการความรู้ในภาคสังคมจึงเป็นเรื่องท้าทายและเป็นที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยซึ่งมีความแตกต่างจากสังคมตะวันตกอย่างมาก (วิจารณ์ พานิช, ออนไลน์, 29 สิงหาคม 2549) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการความรู้ภาคสังคม ดังนั้น แนวคิดการจัดการความรู้ที่จะกล่าวต่อไปนี้จะเน้นมุมมองทางสังคม

ความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการความรู้ ยีน กูวรวรรณ (2543 อ้างถึงใน ประกอบ ใจมั่น, 2547: 31) ได้กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นการใช้สารสนเทศเป็นฐานในการสร้างให้เกิดการคิดและตัดสินใจ ในการจัดการความรู้ที่มีความรู้ลักษณะต่างๆที่เกี่ยวข้องและนำมาใช้ในการจัดการความรู้ โดยอาจแบ่งประเภทของความรู้ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. Explicit Knowledge

ความรู้เปิดเผย หรือ ความรู้เด่นชัด เป็นความรู้ที่สามารถพูดได้อย่างชัดเจนในภาษาที่เป็นทางการ เป็นหลักวิชา หลักการทฤษฎี อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการ ตำรา หรือคู่มือปฏิบัติงาน ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าแล้วนำมาบันทึกในรูปสื่อต่างๆเช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จนเป็นที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ง่าย และได้มีการจัดเป็นกลุ่มหมวดหมู่ เพื่อให้สะดวกในการสืบค้นและใช้ประโยชน์ เช่น อาจค้นหาได้ในหนังสือ ห้องสมุด หรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น (วิจารณ์ พานิช, 2546: 14; สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม [สคส.], ออนไลน์, 5 ตุลาคม 2549; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549: 6; Nonaka and Takeuchi, 2001 อ้างถึงใน ประกอบ ใจมั่น, 2547: 32)

2. Tacit Knowledge

ความรู้ฝังลึก หรือ ความรู้ซ่อนเร้น เป็นความรู้ที่ยากจะบอกเป็นภาษาที่เป็นทางการ มีรูปแบบเป็นความรู้ส่วนบุคคลที่ฝังตรึงอยู่ในตัวคน จากประสบการณ์การปฏิบัติงาน

รวมถึงวิธีการแก้ปัญหา เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา และเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความคิด ความเชื่อ มุมมองของแต่ละคน ค่านิยม และระบบคุณค่า ความรู้แบบนี้มีพลังสูงสุดหรือนำไปสู่ประโยชน์ได้มากแต่ดึงมาใช้ยากสุด เพราะไม่ง่ายในการทำให้ชัดเจน จะต้องใช้วิธีการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนหรือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คน เห็นหน้ากัน คุยกัน เกิดความสนุกร่วมกัน เกิดแรงบันดาลใจร่วมกัน ถึงจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน Tacit Knowledge แล้วนำไปสู่การใช้ประโยชน์ จึงควรมีการบันทึกความรู้เหล่านี้ไว้ เพราะความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล อาจสูญหายไปเมื่อบุคคลนั้นย้ายหรือสูญหาย ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่ได้บันทึกไว้เป็นรูปเล่มหรือสื่อต่างๆ ก็ถือได้ว่าเป็น Explicit Knowledge (วิจารณ์ พานิช, 2546: 14 – 15; สคส., ออนไลน์, 5 ตุลาคม 2549; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549: 6; Nonaka and Takeuchi, 2001 อ้างถึงใน ประกอบ ใจมั่น, 2547: 32-33)

Tacit Knowledge สามารถแบ่งได้เป็น 2 มิติ คือ มิติด้านเทคนิค เช่น ทักษะ ความรู้เนื่องจากการลงมือกระทำ (Know - how) ประสบการณ์ที่ซับซ้อน และมิติด้านการรับรู้ เช่น การจัดการ รูปแบบการนึกคิด ความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจ การสะท้อนภาพของข้อเท็จจริง และการมองภาพอนาคต (Nonaka and Takeuchi, 2001 อ้างถึงใน ประกอบ ใจมั่น, 2547: 32-33)

การจัดการความรู้มีผู้ให้ความหมายและแนวทางไว้ดังนี้

Malhotra (2001 อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิจ และคณะ, 2547: 21) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญในการปรับองค์กรให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกระบวนการในการผสมผสานความสามารถของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ และความสามารถของคนเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม

วิจารณ์ พานิช (2546: 77 – 78, 2547) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ (means) สำหรับใช้และสร้างเสริมกำลังที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์ คือ พลังสร้างสรรค์และพลังวิคุณจากการรวมหมู่ เพื่อบรรลุผลสำเร็จในงานหรือเป้าหมายร่วมกัน โดยใช้พลังปัญญาของกลุ่มที่มารวมตัวดำเนินการจัดการความรู้ เป็นการยกระดับความรู้เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา (intellectual capital) ซึ่งการดำเนินการจัดการความรู้จะประกอบด้วยกิจกรรมและกระบวนการต่อไปนี้

- การขุดค้นและรวบรวมความรู้ คัดเลือกเอาไว้เฉพาะความรู้ที่จำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร นำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมกับบริบทของสังคมและขององค์กร ถ้าไม่เหมาะสมก็ดำเนินการปรับปรุง

- การจัดหมวดหมู่ความรู้ ให้เหมาะสมต่อการใช้งาน
- การจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ค้นหาได้ง่าย
- การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้
- การจัดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) ถ้าไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความพยายามในการจัดการความรู้ก็ไม่ประสบความสำเร็จ พฤติกรรมภายในองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธีปฏิบัติมีผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมและสังคมมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความรู้
- การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อยกระดับความรู้
- การสร้างความรู้ใหม่
- การประยุกต์ใช้ความรู้
- การเรียนรู้จากการใช้ความรู้ การประเมินต้นทุนทางปัญญาและผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เป็นดัชนีบอกว่างค์กรมีการจัดการความรู้ได้อย่างไร

ประเวศ วะสี (2548: 31 – 32) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หากทางออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตกแต่งให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงงามและใช้ได้เหมาะกับสภาพความเป็นจริงและกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมาเจอกัน ข้อสำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมดที่ร่วมในกระบวนการ ก่อให้เกิดปัญญาร่วม (collective wisdom) ทำให้แก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องยากๆ ได้สำเร็จ

สคส. (ออนไลน์, 5 ตุลาคม 2549) กล่าวถึงการจัดการความรู้ของความรู้ทั้ง 2 ประเภทว่ามีวิธีการจัดการที่แตกต่างกัน คือ การจัดการ "Explicit Knowledge" จะเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ ตรวจสอบ และตีความได้ เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดความรู้ใหม่ก็นำมาสรุปไว้ เพื่อใช้อ้างอิงหรือให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ต่อไป (ดูวงจรทางซ้ายในภาพที่ 2-1) ส่วนการจัดการ "Tacit Knowledge" นั้นจะเน้นไปที่การจัดเวทีเพื่อให้มีการแบ่งปันความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้ปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ที่แต่ละคนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ต่อไป (ดูวงจรทางขวาในภาพที่ 2-1) ในชีวิตจริงความรู้ 2 ประเภทนี้จะเปลี่ยนสภาพสลับสับเปลี่ยนไปตลอดเวลา บางครั้ง Tacit Knowledge ก็ออกมาเป็น Explicit Knowledge และบางครั้ง Explicit Knowledge ก็เปลี่ยนไปเป็น Tacit Knowledge ในการประยุกต์ใช้นั้นควรทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้ง 2 ความรู้ควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 2-1 วงจรการจัดการความรู้ Explicit Knowledge และ Tacit Knowledge

รัตนา โตสกุล และคณะ (2548: 1 - 2) กล่าวถึงการจัดการความรู้ในความหมายที่กว้างๆ คือ การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ เป็นการจัดการกระทำที่สามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหาภายใต้บริบทหนึ่งๆ และได้แบ่งกลุ่มการจัดการความรู้ตามประเภทของความรู้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ความรู้ประเภทแรก เป็นความรู้ในฐานะที่เป็นข้อมูล หรือข้อเท็จจริงทั้งในระดับส่วนตัวและระดับการทำงานร่วมกัน เช่น ในรูปแบบของกลุ่ม หรือองค์กรที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชนต่างๆ กิจกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆเกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกระดับทำให้เกิดการผลิตข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการบันทึกเรื่องราวทำให้ข้อเท็จจริงเหล่านั้นอยู่ในสภาพที่เป็นระบบ เมื่อมีการประมวลผลก็นำมาใช้ประโยชน์ได้ ข้อมูลข่าวสารที่มีการประมวลนี้เรียกกันว่า สารสนเทศ (Information) ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานของบุคคลหรือองค์กรได้ ในการจัดทำระบบสารสนเทศมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูลของระบบสารสนเทศซึ่งเป็นที่นิยมกันมากทั้งในกลุ่มบุคคลและองค์กรต่างๆ

การจัดการความรู้ประเภทนี้ เน้นการทำงานด้านสารสนเทศเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับการจัดการมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อการดำเนินการ มีนัยที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับการพัฒนาระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความต้องการการจัดการความรู้ในรูปของสารสนเทศมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อประกอบการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจในการดำเนินการทางธุรกิจและอื่นๆ

ความรู้ประเภทที่สอง มีนัยหลายด้านที่ร่วมกันกับความรู้ประเภทแรก เช่น ในด้านการจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบ การประมวลผล และการนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน รวมทั้งการไม่ปฏิเสธการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการความรู้ แต่ที่สำคัญคือให้ความสำคัญกับความหลากหลายของความรู้ทั้งในด้านความคิดและวิธีการ โดยเฉพาะที่มีวิถีแตกต่างออกไปจากความคิดและปฏิบัติการที่เป็นกระแสหลัก เช่น ความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้พื้นบ้าน รวมทั้งความรู้ที่เป็นทางเลือกในการพัฒนาชุมชนและสังคม

เป็นต้น ซึ่งนัยที่สื่อออกมาสะท้อน “การปรับปรน” หมายถึงการเลือกรับ ปรับเปลี่ยนบางมิติ รวมทั้งปฏิเสธละทิ้งบางมิติตามเงื่อนไขที่สอดคล้องเหมาะสมกับแนวความคิดและวิถีปฏิบัติที่เป็น กระแสหลักมากกว่าการเผชิญหน้า ทำทนายต่อต้าน หรือปฏิเสธโดยสิ้นเชิง

ดังที่ วิจารณ์ พานิช (อ้างถึงใน รัตนา โสสกุล และคณะ, 2548: 2 - 3) เสนอว่า การจัดการความรู้โดยนัยนี้ต้องการการปฏิบัติและการคิดที่ “ทวนกระแส” หรือ สวนทางกับ “กระแสหลัก” โดยที่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ปฏิเสธกระแสหลักเสียทั้งหมด ในทัศนะของ วิจารณ์ การจัดการความรู้ คือ ความรู้สำหรับการปฏิบัติ (Actionable Knowledge) เน้นความรู้ที่ผ่านการปฏิบัติหรือการทำงาน เป็นความรู้เฉพาะภายใต้บริบทหนึ่งๆ การจัดการความรู้ คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “ปัญญาปฏิบัติ” (Best Practices) โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการความรู้

อย่างไรก็ตามการจัดการความรู้ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือพัฒนางานของบุคคล องค์กร เครือข่าย และพัฒนาสังคมในภาพรวมยุคสังคม – เศรษฐกิจบนฐานความรู้ การจัดการความรู้มีอยู่แล้วตามธรรมชาติในทุกคน ทุกองค์กร ทุกเครือข่าย และทุกสังคม แต่เป็นการจัดการความรู้ที่ทำโดยไม่มีระบบแบบแผน ชาติพลัง (สคส., ออนไลน์, 5 กุมภาพันธ์ 2550) การนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อมองการจัดการความรู้ในระดับบุคคลและกลุ่มว่าเมื่อมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกออกมาแล้วผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนมีการจัดการความรู้ และนำไปปรับใช้หรือไม่อย่างไร โดยให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้แบบ Tacit Knowledge ว่าในขณะที่มีมาตรการออกมาวงการไก่ชนเองมีวิธีคิดเพื่อป้องกันโรคตามมาตรการหรือมีวิธีอื่นอย่างไรบ้าง

2.3. แนวคิดการประเมินผลกระทบ

การประเมินผลกระทบเป็นกระบวนการที่จะปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจและสร้างความมั่นใจว่า กิจกรรมที่เป็นทางเลือกทั้งหลายที่กำลังพิจารณาเป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมทางสิ่งแวดล้อม สุขภาพ สังคม และมีความยั่งยืนในการพัฒนา กระบวนการประเมินผลกระทบต้องการการระบุ(identification) การคาดการณ์(prediction) และการประเมินผล(evaluation) (กระทรวงสาธารณสุข, ออนไลน์, 7 กุมภาพันธ์ 2549)

การศึกษาผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment, SIA) คือ การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ตลอดจนการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในด้านของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และองค์ประกอบอื่น ที่จะเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากเกิดกิจกรรม/โครงการ

บางอย่างขึ้น (สถาบันนโยบายศึกษา, 2539: 1-1) ประเด็นการศึกษาผลกระทบทางสังคม (กระทรวงสาธารณสุข, ออนไลน์, 9 กุมภาพันธ์ 2549) มีดังนี้

- ผลกระทบด้านประชากร (Demographic Impacts) เป็นการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยที่กำหนดคุณลักษณะของประชากร
- ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ - สังคม (Socio-Economic Impacts) เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับรายได้ อัตรา/รูปแบบการจ้างงาน ราคาสินค้า/บริการ
- ผลกระทบทางสถาบัน (Institutional Impacts) เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการบริการของรัฐหรือองค์กรเอกชนในเชิงสาธารณะ
- ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Impacts) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการทำมาหากินที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิม
- ผลกระทบด้านความสัมพันธ์หญิงชาย (Gender Impacts) เป็นการเปลี่ยนแปลงและให้ความสำคัญกับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่มีบทบาทต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ - สังคม

การระบุผลกระทบทางสังคม สถาบันนโยบายศึกษา (2539 : 3-1 - 3-8) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการระบุผลกระทบทางสังคมไว้ดังนี้

1. การให้นิยามอย่างกว้างรวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการทุกแง่มุม อันมีผลให้มีการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคล ชุมชน และสังคม
2. การแยกแยะประเภทผู้รับผลกระทบ ผู้รับผลกระทบอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์(beneficiaries) และกลุ่มผู้เสียประโยชน์(victims)
3. การให้นิยามผลกระทบทางสังคมให้ครอบคลุมถึงประโยชน์ที่ได้เคยเกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันแก่ผู้รับผลกระทบซึ่งต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากโครงการ และประโยชน์ในอนาคตที่ผู้รับผลกระทบทางสังคมต้องสูญเสียไปด้วย โดยเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ผู้รับผลกระทบจะได้จากโครงการ
4. การคำนึงถึงมิติต่างๆของผลกระทบ คือ ผลกระทบทางบวก - ผลกระทบทางลบ ผลกระทบในวงกว้าง - ผลกระทบในวงจำกัด ผลกระทบเข้มข้นรุนแรง - ผลกระทบเบาบาง ผลกระทบต่อเนื่อง - ผลกระทบเป็นระยะๆ ผลกระทบถาวร - ผลกระทบชั่วคราว ผลกระทบที่มีโอกาสเกิดสูง - ผลกระทบที่มีโอกาสเกิดต่ำ
5. การให้นิยามผลกระทบทางสังคมโดยพิจารณาประโยชน์ที่มีได้มีมูลค่าเป็นตัวเงิน ซึ่งผลกระทบทางสังคมที่มีได้มีมูลค่าเป็นตัวเงินที่ชัดเจนอาจมีได้ 2 ประเภท คือ ผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคม(social severance) และ

ผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการสูญเสียคุณค่าทางสุนทรียได้แก่ ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยผลกระทบทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมสามารถวัดได้จากการสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนผลกระทบทางสังคมที่เกี่ยวกับคุณค่าสุนทรียะก็สามารถวัดได้จากการความรู้สึกซึ่งอาจพิจารณาจากความหายาก การเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำขึ้นใหม่ทดแทนได้ ความรู้สึกผูกพัน

6. การคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมในฐานะที่เป็นปัจเจกหนึ่งของโครงการและการประเมินผลกระทบทางสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งของโครงการ และพิจารณาความเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

7. การระบุตัวแปรทางสังคม อาจจัดเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรประชากรและการตั้งถิ่นฐาน กลุ่มตัวแปรด้านเศรษฐกิจ อาชีพ การผลิต กลุ่มตัวแปรชีวภาพและบริการชุมชน กลุ่มตัวแปรศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และสุนทรียภาพ กลุ่มตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การวัดผลกระทบทางสังคม สถาบันนโยบายศึกษา (2539: 1-10) ได้แบ่งวิธีการวัดเป็น 2 รูปแบบคือ

1. การวัดในเชิงคุณภาพ ได้แก่ความสวยงาม ความสูญเสียทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน คุณค่าด้านวิถีชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่แปรเปลี่ยนไป โดยกำหนดเป็นระดับของผลกระทบพร้อมกับทิศทางของผลกระทบ

2. การวัดในเชิงปริมาณ เป็นการวัดผลกระทบเฉพาะด้านเช่น ผลกระทบของระดับเสียงที่มีต่อชุมชน และวัดผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจที่จะต้องพิจารณาค่าความเสียหายหรือความกระทบกระเทือนจากโครงการ ในกรณีจะใช้ในการคำนวณเพื่อหาค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ในด้านการสูญเสียที่อยู่อาศัย การสูญเสียอาชีพ

การประเมินผลกระทบทางสังคมเป็นนำเอาองค์ความรู้และประสบการณ์อันหลากหลายจากวิทยาการสาขาต่างๆ มาเป็นประโยชน์ทำให้การตัดสินใจเชิงนโยบายมีแง่มุมรอบด้านมากขึ้น จึงต้องพิจารณาสภาวะแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมที่เป็นบริบทของกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายนั้นด้วย (สถาบันนโยบายศึกษา, 2539: 2-1) ผู้ศึกษานำแนวคิดการประเมินผลกระทบมาใช้ศึกษาผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่มีต่อวงการไก่ชน เพื่อให้เห็นถึงผลสืบเนื่องจากมาตรการอันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชน

2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำแนกออกเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกและไก่ชน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกมีผู้ศึกษาค้นคว้ากันมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นด้านวิทยาศาสตร์เช่น การระบาดของเชื้อไข้หวัดนก การถอดรหัสพันธุกรรม การกลายพันธุ์ การพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนก เป็นต้น แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงในด้านสังคมศาสตร์ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับผลกระทบ ทศนคติ และการจัดการของภาครัฐ ดังนี้

สันติ มีเสาเรือน (2547) ศึกษาเรื่องผลกระทบจากเชื้อไข้หวัดนกที่มีต่อผู้ประกอบการเลี้ยงไก่ไข่ ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ จากการศึกษาพบว่าผลกระทบจากเชื้อไข้หวัดนกที่มีต่อผู้ประกอบการเลี้ยงไก่นั้นมีหลายด้าน แต่ที่สำคัญที่สุดคือผลกระทบด้านราคา เพราะ ราคาจะต่ำมาก ซึ่งในบางเดือนราคาต่ำกว่าต้นทุน ไม่สามารถจำหน่ายได้ เนื่องจากผู้บริโภคไม่กล้าเสี่ยงที่จะนำไข่ไก่มารับประทาน นอกจากนี้ยังมีผลกระทบด้านการเงิน มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนที่สูงขึ้น ต้องลงทุนทำมาตรฐานฟาร์มซื้อตาข่ายและยาฆ่าเชื้อโรค ในด้านการตลาดมีปัญหาช่องทางการจำหน่าย นั่นคือ ก่อนเกิดการระบาดพ่อค้าคนกลางจะเข้ามารับซื้อโดยตรงในฟาร์ม แต่เมื่อเกิดปัญหาโรคไข้หวัดนกพ่อค้าคนกลางไม่กล้าเข้ามาซื้อในฟาร์ม หรือแม้กระทั่งนำไปขายเองถึงมือผู้บริโภคหรือพ่อค้าคนกลางก็ยังไม่สามารถขายได้ ทำให้ต้องเร่งขายเองตามตลาดตอนเช้าและเย็นเพื่อเป็นการกระจายให้ถึงผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งทำให้ต้องใช้เงินทุนเพิ่มในการขนส่งสินค้าทั้งค่ายานพาหนะและค่าน้ำมัน

ส่วนด้านผู้ประกอบการ เมื่อเกิดการระบาดของเชื้อไข้หวัดนก ทำให้เกิดความตื่นเครียด วิตกกังวลกับปัญหาที่เกิดขึ้นและผลที่จะเกิดตามมา บางรายมีอาการซึมเศร้าเหม่อลอยนอนไม่หลับ บางรายแก้ปัญหาความตื่นเครียดโดยการดื่มสุรา ด้านคนงานได้รับผลกระทบในเรื่องของกำลังใจในการทำงาน หวาดระแวงกลัวจะติดเชื้อจากโรคไข้หวัดนก ต้องเสี่ยงต่อการโดนสารเคมีเพราะมีการใช้สารเคมีทั้งในส่วนของวัคซีนที่ให้กับไก่เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันโรค สารเคมีที่ผสมในอาหารไก่เพื่อเร่งการเจริญเติบโต รวมถึงสารเคมีที่ใช้ทำความสะอาดเครื่องมืออุปกรณ์ในฟาร์ม จึงต้องระมัดระวังและมีการป้องกันอย่างดี ในด้านสังคม ผู้คนที่อยู่รอบๆ ฟาร์มเกิดการหวาดกลัวการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไข้หวัดนกจากฟาร์มเลี้ยงไก่ ผู้ประกอบการและลูกจ้างที่เลี้ยงไก่ถูกคนในพื้นที่รวมถึงญาติที่น้องรังเกียจ ทำให้ไม่ได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น

การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน การทำกิจกรรมในหมู่บ้าน และด้านเทคโนโลยีต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพิ่มมากขึ้นทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

วินัย กสิรักษ์ (2547) ศึกษาเรื่องผลกระทบของไข้หวัดนกต่อสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่ในจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี โดยศึกษาถึงผลกระทบของไข้หวัดนกต่อสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่แปดริ้ว จำกัด และสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่ชลบุรี จำกัด และศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งวิธีดำเนินการศึกษาเป็นเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษามีดังนี้

ฟาร์มของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่แปดริ้วอยู่ในพื้นที่ระบาดของไข้หวัดนกทั้งหมด ส่วนฟาร์มของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ชลบุรีอยู่ในพื้นที่ระบาดเพียงร้อยละ 54.2 การเกิดโรคไข้หวัดนกระบาดทำให้ไก่ไข่เป็นโรคและตายเองในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีไก่ไข่บางส่วนที่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐสั่งทำลาย ซึ่งไก่ไข่ของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่แปดริ้วถูกทำลายหมดฟาร์มร้อยละ 89.5 ในขณะที่ไก่ไข่ของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ชลบุรีถูกทำลายหมดฟาร์มเพียงร้อยละ 20.8 จึงทำให้ได้รับผลกระทบไข่ไก่ขายไม่ได้มากกว่าสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่แปดริ้ว แต่สมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่แปดริ้วมีมูลค่าอาหารสัตว์เหลืออยู่มากและเลิกจ้างแรงงานมากกว่าสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ชลบุรี จากการเกิดโรคไข้หวัดนก ฟาร์มไก่ไข่ของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่แปดริ้วได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ส่วนสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ชลบุรีได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง

สำหรับความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อแก้ปัญหาโรคไข้หวัดนกของภาครัฐ แม้ว่าสมาชิกทั้ง 2 สหกรณ์ จะได้รับเงินชดเชยจากภาครัฐ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังแสดงความไม่พอใจและระยะเวลาที่ได้รับเงินชดเชยช้าไม่ทันเหตุการณ์ อีกทั้งไม่เห็นด้วยต่อนโยบายรัฐบาลที่จะจัดพื้นที่นิคมเลี้ยงไก่ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร และจะไม่ย้ายไปที่ที่รัฐบาลกำหนด

อรุณี เผ่าพงษ์ (2548) ศึกษาเรื่องผลกระทบไข้หวัดนกที่มีต่อชุมชนชนบทในตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกเลี้ยงไว้บริโภคอย่างเดียวมากที่สุด รองลงมาคือ เลี้ยงเป็นงานอดิเรกหรือเลี้ยงไว้ดูเล่น ส่วนผลกระทบจากมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อชุมชน ในด้านสังคมพบว่าพฤติกรรมของผู้เลี้ยงสัตว์ปีกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยหลังระบาศผู้เลี้ยงสัตว์ปีกรับประทานอาหารที่ทำจากสัตว์ปีกหรือผลผลิตจากสัตว์ปีก(ไข่) ลดลง การตัดสินใจเลือกซื้อสัตว์ปีกที่ฆ่าแหละแล้วจะคำนึงถึงการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานของรัฐเพิ่มขึ้น ความรู้สึกต่อความมั่นคงในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีกหรือผลผลิตจากสัตว์ป้อน้อยลง การคลุกคลีสัตว์ปีกมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยผู้เลี้ยงสัตว์ปีกคลุกคลีสัมผัสสัตว์ป้อน้อยลง ในข้อปฏิบัติ

ด้านการสวมถุงมือในการจับซากสัตว์ ล้างมือให้สะอาด กลับไม่พบการเปลี่ยนแปลง และประชาชนสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการระบาดของโรคใช้หัวคอกมากขึ้น

ผลกระทบทางเศรษฐกิจของชุมชน จากการศึกษาพบว่า รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนในการซื้ออาหารประเภทไก่หรือไข่เพื่อการบริโภคช่วงก่อนและหลังระบาดมีการเปลี่ยนแปลง โดยพบว่ารายจ่ายลดลงจากเดิม

ความคิดเห็นของประชาชนต่อมาตรการของรัฐในการควบคุมโรคใช้หัวคอก ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกเห็นด้วยกับมาตรการทำลายสัตว์และเชื้อโรคระดับปานกลาง เห็นด้วยกับมาตรการเฝ้าระวังโรคและสอบสวนทางระบาดวิทยาในระดับมาก เห็นด้วยกับมาตรการควบคุมโรคใช้หัวคอกในระดับมาก เห็นด้วยกับมาตรการการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์ในระดับมาก เห็นด้วยกับมาตรการประชาสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเห็นด้วยกับมาตรการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในระดับปานกลาง

สุชน ตั้งทวีวัฒน์ (2548) ทำโครงการผลกระทบจากการระบาดของโรคใช้หัวคอกและมาตรการฟื้นฟูของภาครัฐและเอกชน โดยสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบนที่มีการทำลายสัตว์ปีกมากที่สุด ซึ่งได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน และน่าน ในกรณีของจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นไก่พื้นเมืองซึ่งเป็นของเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงไก่แบบหลังบ้าน ในลักษณะของอาชีพเสริมและเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารโปรตีนในครัวเรือน จากการสำรวจพบว่า ในช่วงก่อนการทำลายมีสัตว์ปีกในบ้านหรือฟาร์มของเกษตรกรป่วยตายเพียงร้อยละ 2.5 ส่วนที่เหลือเป็นฟาร์มที่อยู่ในเขตรัศมี 5 กิโลเมตร ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่คาดคิดว่าสัตว์ปีกในบ้านหรือฟาร์มของตนจะต้องถูกทำลายไปด้วย โดยร้อยละ 51 ไม่เห็นด้วยกับการใช้มาตรการทำลายสัตว์ปีกดังกล่าว และหลังจากสัตว์ปีกของตนถูกทำลายไป ร้อยละ 23 ต้องการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกประเภทให้ไข่(ไก่ไข่ เป็ดไข่ และนกกระทา) เมื่อสำรวจทั้งหมดบ้านทำให้ทราบว่า มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และน่านลดลงถึงร้อยละ 17, 23 และ 21 ตามลำดับ ซึ่งอาจมีผลทำให้โครงสร้างสังคมในชนบทหรือวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้เปลี่ยนไปอย่างยากที่จะทำให้กลับคืนเช่นเดิมได้ โดยเฉพาะผลกระทบดังกล่าว ได้แก่ รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ลดลง ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น ซึ่งหากเกษตรกรบางส่วนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ก็จะไปกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบทำให้น้ำเงินของครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

ในกรณีของการกำหนดให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงจากเดิมไปสู่ระบบปิด กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 75 ระบุว่า ปฏิบัติไม่ได้ จึงทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 23)

ประสงค์จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพใหม่ที่ไม่ใช่สัตว์ปีก ส่งผลให้เกิดความขาดแคลน เช่น ไชโกที่ขายในท้องตลาดมีราคาเฉลี่ยสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนเกิดโรค

สำหรับกลุ่มผู้ขาย ผู้แปรรูป และผู้ประกอบการด้านสัตว์ปีก พบว่า ร้อยละ 83 ไม่เห็นด้วยกับการที่คนไทยงดบริโภคสัตว์ปีกและผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่ไม่เชื่อว่าหากบริโภคแล้วจะทำให้เป็นโรค ซึ่งต่างจากความเห็นของผู้นำชุมชนที่มีสัดส่วนความเชื่อว่าบริโภคแล้วจะเป็นโรคกับบริโภคแล้วไม่เป็นโรคไม่แตกต่างกันมากนัก ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาและประชาชนทั่วไปส่วนมากมีความเชื่อว่าเมื่อบริโภคสัตว์ปีกแล้วจะทำให้เกิดโรค โดยจะลดการบริโภคสัตว์ปีกแต่หันไปบริโภคสัตว์อื่นแทน จากการงดบริโภคนดังกล่าวได้ส่งผลต่อกลุ่มผู้ขายและผู้ประกอบการสัตว์ปีกอย่างมากทำให้มีรายได้ลดลง

ในด้านความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 97 ได้รับความช่วยเหลือแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่พอใจกับเงินชดเชยจากการทำลายสัตว์ปีกและเงินช่วยเหลือฟื้นฟูการเลี้ยงใหม่ แต่ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ เกษตรกรโดยเฉพาะผู้เลี้ยงรายย่อยแทบจะไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย เช่น ด้านสินเชื่อเงินกู้และการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

ส่วนความคิดเห็นจากการระดมสมองสรุปได้ว่า มาตรฐานฟาร์มตามเกณฑ์ของกรมปศุสัตว์ควรจะต้องให้ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติได้โดยเฉพาะผู้เลี้ยงสัตว์ปีกที่ถูกทำลายโดยไม่เป็นโรคแต่อยู่ในเขตรัศมีการทำลาย 5 กิโลเมตร มาตรการในการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์มีผลกระทบต่อผู้เลี้ยงขนาดกลางและผู้ประกอบการ จึงควรมีการพิจารณาให้รอบด้านก่อนประกาศใช้มาตรการใดๆ และการกำหนดมาตรการต่างๆ ควรคำนึงถึงเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองด้วย เนื่องจากอาจทำให้โครงสร้างทางสังคมและวิถีชีวิตของคนในชนบทเปลี่ยนไป รัฐควรให้การดูแล สนับสนุน และส่งเสริมเพื่อผลิตเป็นอาหารในครัวเรือนหรือเป็นรายได้เสริมของชุมชนมากขึ้น ด้านการตลาดและการเงิน รัฐควรกำหนดมาตรการเพื่อรองรับด้านการตลาดภายใต้วิกฤตดังกล่าว โดยเฉพาะผลผลิตจากเกษตรกรรายย่อยและกลุ่มอิสระ และควรจัดตั้งกองทุนพิเศษ(ฟื้นฟู) เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงอิสระที่ได้รับผลกระทบเดือดร้อนมากในทันที ธนาคารควรมองปรนเปรอสินเชื่อคุณสมบัติของผู้ที่จะขอกู้เงิน(สินเชื่อคอกเบียดำ) ซึ่งกรณีเช่นนี้ควรพิจารณาให้ครอบคลุมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคใช้หวัดนกทุกราย ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับโรค ควรให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคใช้หวัดนก เพื่อไม่ให้ประชาชนหรือผู้บริโภคเกิดความตื่นตระหนก การเสนอข่าวควรเป็นข้อมูลที่ชัดเจน ด้านการจัดการภายในชุมชนควรมีแผนแม่บทสำหรับชุมชนเพื่อช่วยแก้ปัญหาในด้านต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดระบบเฝ้าระวังโรคในชุมชน และรัฐควรริบชะลอการเปลี่ยนไปของวิถีชีวิตในชนบท ควรคำนึงว่าการเกษตร

เกษตรแบบผสมผสานเป็นระบบที่เหมาะสมสามารถช่วยให้เกษตรกรพึ่งพาตัวเองได้ ซึ่งจะเชื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น

สุวิชัย โรจนเสถียร และคณะ (อ้างถึงใน นิสากร ปานประสงค์, 2548: 43) ทำโครงการประเมินผลกระทบจากการระบาด มาตรการฟื้นฟู และระบบการเฝ้าระวังและควบคุมโรคไข้หวัดสัตว์ปีก ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบของไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นในเขตภาคเหนือ จากการวิจัยพบว่า หลังจากเกิดไข้หวัดนกเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกส่วนหนึ่งต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ สิ่งนี้อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต โดยเฉพาะในสังคมชนบทซึ่งเป็นสังคมเกษตรทำให้ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ปีก ต้องกู้เงินจากแหล่งอื่นทั้งในระบบและนอกระบบ และผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจทำให้ระบบการเลี้ยงไก่โดยเกษตรกรรายย่อยในลักษณะการเลี้ยงไก่หลังบ้านต้องหายไปจากชุมชน เหลือแต่การเลี้ยงไก่ที่เป็นระบบฟาร์มเท่านั้น

โครงการนี้ยังได้วิจัยเรื่องการใช้ระบบข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในการจัดการ โดยได้พัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ของการเลี้ยงสัตว์ปีกในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และน่าน ฐานข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยที่ตั้งของฟาร์ม จำนวนเกษตรกร และจำนวนสัตว์ปีกที่เลี้ยง โรงฆ่าสัตว์ ตลาด สนามชนไก่ และเส้นทางคมนาคม ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือควบคุมในช่วงที่มีโรคไข้หวัดนกระบาด และสามารถป้องกันการระบาดอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการศึกษาทางระบาดวิทยาพบว่า ไข้หวัดนกในภาคเหนือมีการระบาดตามเส้นทางคมนาคมโดยการซื้อสัตว์ป่วยเข้ามาจากภาคกลาง และการฆ่าสัตว์ปีก ทำให้เกิดการระบาดทั้งในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และน่าน โดยแหล่งแพร่เชื้อที่สำคัญคือ ตลาดสดค้าสัตว์ปีก สนามไก่ชน ส่วนการป้องกันการแพร่ระบาดถ้าใช้วิธีการป้องกันโรคทางชีวภาพของฟาร์ม (biosecurity) ก็ช่วยป้องกันการแพร่โรคได้

กิตติวดี นิมารัตน์ (ออนไลน์, 1 มีนาคม 2549) ศึกษาเรื่องผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกต่อครอบครัวเกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างโดยสัมภาษณ์เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองและถูกมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก จำนวน 100 ราย พบว่า ครอบครัวเกษตรกรที่ถูกมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก ร้อยละ 84 ไม่ได้มีการตรวจพบเชื้อไข้หวัดนก แต่ถูกทำลายไก่เนื่องจากอยู่ในรัศมีการทำลายตามมาตรการของรัฐ จำนวนไก่ที่ถูกทำลายส่วนใหญ่ไม่เกิน 20 ตัว และรองลงมา 21 – 40 ตัว ซึ่งไก่ที่ถูกทำลายทั้งหมดเป็นไก่ใหญ่มากกว่าไก่เล็ก และระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเลี้ยงไก่จนถึงจำหน่ายอยู่ระหว่าง 5 – 8 เดือนมากที่สุด รองลงมาตั้งแต่ 8 เดือนขึ้นไป และน้อยกว่า 5 เดือน ตามลำดับ

ค่าสูญเสียโอกาสทางรายได้ของครอบครัวที่ถูกทำลายไก่ไม่เกิน 20 ตัว ร้อยละ 58.8 น้อยกว่า 500 บาท ร้อยละ 9.8 อยู่ระหว่าง 500 – 1,000 บาท ร้อยละ 13.7 มากกว่า

1,000 บาท และร้อยละ 17.7 ไม่สูญเสียโอกาสทางรายได้ ส่วนครอบครัวที่ถูกทำลายไถ่ 21 – 40 ตัว , 41 – 60 ตัว และมากกว่า 60 ตัว ร้อยละ 57.8 , 75.9 และ 60.0 ไม่สูญเสียโอกาสทางรายได้ แสดงว่ารัฐบาล ชดเชย / ชดใช้ ค่าทำลายไถ่ให้กับครอบครัวเกษตรกรที่เลี้ยงไถ่มากกว่า 20 ตัว คำนวณกับต้นทุนที่เสียไปและโอกาสทางรายได้ที่จะได้รับ และเมื่อไถ่ถูกทำลายหมดแล้ว ร้อยละ 80.0 ยังคงกลับมาเลี้ยงไถ่อีก ส่วนอีกร้อยละ 20 จะเลิกเลี้ยง โดยส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพรับจ้างแทน

ครอบครัวเกษตรกรที่ถูกทำลายไถ่รู้สึก สงสาร เสียหาย และกังวลต่อการติดโรคจากไถ่มากและมากที่สุด ร้อยละ 73.0, 74.0 และ 67.0 ตามลำดับ มีความเครียดจากการที่ไถ่ถูกทำลายปานกลางถึงมาก ร้อยละ 59.0 และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลงมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 29.0

ทรงพล ที่อุปมา (2547) ศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ ต่อมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก จังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก ทั้งในเรื่องการทำลายซากไถ่ที่ป่วยหรือตาย การเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกข้ามจังหวัด และการป้องกันตนเองจากโรคไข้หวัดนกอยู่ในระดับสูง ส่วนผลกระทบจากมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกต่อผู้ประกอบการอยู่ในระดับปานกลาง โดยผลกระทบด้านการเพิ่มความเข้มงวดในการลงลูกไถ่ส่งผลดีต่อผู้ประกอบการในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการได้รับคำแนะนำและบริการที่ดีจากเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาตรวจฟาร์มก่อนที่จะอนุญาตให้ลงลูกไถ่ในแต่ละครั้ง

ทัศนคติของผู้ประกอบการต่อมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกอยู่ในระดับที่ดี โดยเฉพาะทัศนคติด้านการสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากรัฐบาล เพื่อนำไปลงทุนประกอบกิจการใหม่ได้ ในกรณีที่ไถ่ถูกสั่งทำลายหรือนำไปปรับปรุงฟาร์ม รวมทั้งการปรับค่าชดเชยให้เหมาะสมกับสถานการณ์และต้นทุนของผู้ประกอบการ ส่วนการบังคับให้ต้องปรับปรุงเป็นฟาร์มมาตรฐาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการลดต้นทุนในการเลี้ยงไถ่นั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังมองภาพได้ไม่ชัดเจน เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังยึดติดการเลี้ยงไถ่แบบเดิมที่ให้ความสำคัญในการตามแก้ไขปัญหามากกว่าป้องกัน ซึ่งจะส่งผลถึงต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และในการปฏิบัติตามมาตรการต่างๆผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติตามได้โดยไม่เดือดร้อน เพราะรัฐบาลมุ่งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรู้จักป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นจากภาวะเสี่ยงต่างๆ แต่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เข้าใจประเด็นเหล่านี้ไม่ลึกซึ้งพอทำให้ทัศนคติประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อต่อมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก ได้แก่ ระดับการศึกษา คือ ผู้มีระดับการศึกษาสูงมีทัศนคติต่อมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกในทางบวก และ

ประสบการณ์การเลี้ยงไก่เนื้อ คือ ผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่น้อยมีทัศนคติต่อมาตรการควบคุมโรคใช้วัตถุดิบในทางลบ

สุภาวดี เสริมदारาร์ตน์ (2547) ศึกษาเรื่องการจัดการโรคใช้วัตถุดิบของรัฐบาลในพื้นที่ตำบลคลองขวาง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษารูปแบบการจัดการโรคใช้วัตถุดิบในช่วงเวลาที่เกิดการระบาด 2 รอบ พบว่า รัฐบาลมีลักษณะการจัดการกับโรคใช้วัตถุดิบในแต่ละประเด็นของการวิเคราะห์ในทางที่ดีและมีความแตกต่างระหว่างรอบแรกและรอบสอง คือ ภาพรวมของแนวทางการทำงานขององค์กร (หน่วยงานทางสำนักปศุสัตว์ และสำนักงานสาธารณสุข) ในช่วงแรกมีการแก้ปัญหาโดยใช้แนวทางการทำงานเดิม และมีการพัฒนาการทำงานเรื่อยมาจนพบวิธีแก้ปัญหาใหม่ๆในช่วงการเกิดโรครอบที่สอง

เรื่องการใช้ทรัพยากร (กำลังคนผู้ปฏิบัติงาน งบประมาณ และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินงาน) ช่วงแรกจะเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไปกับการแก้ปัญหา และองค์กรได้รับทรัพยากรใหม่ในช่วงที่สอง

ด้านหน้าที่ขององค์กร เมื่อเผชิญกับปัญหาใหม่ในช่วงแรกการทำงานจะไม่มีความเป็นระบบ เกิดความสับสนวุ่นวายในการทำงานขององค์กร แต่เมื่อได้รับประสบการณ์จากการระบาดในรอบแรกทำให้ในรอบที่สองหน้าที่ขององค์กรได้รับการปรับปรุงและเพิ่มขอบเขตการทำงานใหม่เพื่อรับมือกับปัญหาได้ดีขึ้น

ลักษณะของผู้นำองค์กร โดยภาพรวมของการเกิดการระบาดโรคใช้วัตถุดิบทั้งสองรอบนั้นเป็นไปในทางที่ดี คือ จะมีลักษณะผู้นำที่เป็นที่ปรึกษาและมีส่วนร่วมในการทำงานกับลูกน้อง

การวางแผนและติดตามงาน มีความแตกต่างกันในสองรอบคือ การวางแผนและติดตามงานในรอบแรกจะมีลักษณะจำกัด มีการวางแผนใหม่เพื่อรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพแบบ ขาดการติดตามผล ส่วนรอบที่สองจะเป็นการวางแผนงานใหม่และติดตามสภาพแวดล้อมอย่างมีระบบ

การติดต่อสื่อสาร ช่วงการเผชิญปัญหารอบแรกการติดต่อสื่อสารมีการจำกัดช่องทางคือ ลักษณะการติดต่อสื่อสารมีอยู่ระหว่างหนึ่งถึงสี่ช่องทาง แต่เมื่อเกิดการระบาดรอบสองมีการปรับปรุงรูปแบบการทำงานที่ดีขึ้น จึงทำให้รูปแบบการติดต่อสื่อสารเป็นการเปิดทุกช่องทาง

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม มีการพัฒนาการประสานงานระหว่างกลุ่มมากขึ้นเป็นลำดับตามการเปิดเผยข่าวการระบาด

และในส่วนของโครงสร้างองค์การ การทำงานในรูปแบบโครงสร้างเก่าก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อเทียบกับรูปแบบโครงสร้างใหม่ กล่าวคือ โครงสร้างการทำงานในปัจจุบันก่อนเกิดโรคไข้หวัดนกมีการยุบตำแหน่งปศุสัตว์อำเภอทุกอำเภอไปรวมกันที่ส่วนกลาง จึงเกิดปัญหาที่ว่า เมื่อมีการระบาดของโรคไข้หวัดนกขึ้นในพื้นที่ของชาวบ้าน เกษตรกรไม่สามารถติดต่อกับทางราชการได้สะดวก ส่งผลให้การแก้ไขของราชการที่จะเข้ามาช่วยเหลือ ทำให้การระบาดของโรคแพร่กระจายมากขึ้น และเมื่อเกิดการระบาดอย่างรวดเร็วจึงกลับไปใช้รูปแบบโครงสร้างการทำงานแบบเก่าคือ ให้ปศุสัตว์อำเภอกลับไปประจำอำเภอเดิมของตนเพื่อช่วยเหลือปัญหาของชาวบ้าน

2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับไก่ชน

นกันต์ นริชชาติ (2542) ศึกษาเรื่อง องค์ความรู้ กระบวนการถ่ายทอด และความสัมพันธ์ของไก่ชนกับวิถีชีวิตชาวบ้าน : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยน้ำใส ตำบลคันไร่ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การเล่นไก่ชนในหมู่บ้านห้วยน้ำใสมีมาตั้งแต่เริ่มหมู่บ้าน โดยติดมากับผู้ที่มาตั้งรกรากซึ่งอพยพมาจากเขตพิบูลมังสาหาร จากนั้นได้มีการคิดค้นเพิ่มเติมผ่านการถ่ายทอดประมาณ 3 รุ่นแล้ว ซึ่งองค์ความรู้ในเรื่องไก่ชนประกอบด้วยองค์ความรู้ในเรื่องการดูแลลักษณะไก่ดี การเพาะพันธุ์ การดูแล การฝึกซ้อม การดูแลกษัยาม การแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสูตรยาบำรุง ซึ่งได้มีการสั่งสอนกันโดยไม่มีการบันทึกเนื่องจากความเชื่อที่ว่าต้องสอนกันปากต่อปากจึงจะมีความศักดิ์สิทธิ์

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญานี้มีผู้สนใจมากเมื่อเทียบกับภูมิปัญญาอื่นๆ ซึ่งมีความเด่นชัดในแง่ความชอบส่วนตัวของแต่ละคนที่เป็นจุดดึงดูดให้เข้ามาศึกษาอย่างตั้งใจ นอกจากนี้ยังสามารถทดลองความรู้ได้เอง รวมทั้งยังเห็นผลที่ชัดเจนทำให้เกิดทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้เรื่องนี้

สำหรับประเด็นความสัมพันธ์ของไก่ชนต่อวิถีชาวบ้าน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน ระดับสังคมวงใกล้ ระดับชุมชนหมู่บ้าน ในระดับครัวเรือนแสดงถึงความสัมพันธ์ของไก่กับคน และผลที่ส่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกในครอบครัวนั้นๆ ระดับสังคมวงใกล้เป็นผลจากการเข้าไปสังเกตการณ์ในขณะที่มีการซ้อมไก่ชน บรรยากาศแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ความครั้นเคร่งสนุกสนานจนนับได้ว่าเป็นนันทนาการของกลุ่มก็ว่าได้ ในระดับหมู่บ้านแสดงถึงการละเล่นชนไก่ ซึ่งสามารถเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

ขวัญหทัย เจริญไมตรีมิตร (2543) ศึกษาเรื่อง คน ไก่ชน และการชนไก่ กระบวนการกลายเป็นสินค้าในบริบทสังคมไทย พบว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้าของการชนไก่เป็น

กระบวนการของการสร้างคุณค่าด้วยความพยายามของกลุ่มคนหลายๆกลุ่มเพื่อรวบรวมและรักษาความรู้และประสบการณ์การเลี้ยงไก่ชนที่กระจุกกระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นการสร้าง "ภาพ" ให้กับสินค้า และ "ภาพ" เหล่านี้มี "คุณค่า" ต่อผู้บริโภคซึ่งก็ถูกให้สัญลักษณ์จากสังคมเช่นเดียวกัน โดยภาพดังกล่าวนั้นเป็นภาพที่เกิดจากความพยายามที่จะรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม อันได้แก่ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชนไก่ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกสรรสายพันธุ์ไก่ชน การปรนไก การปล้ำไก่หรือซ้อมไก่ และการชนไก่ สิ่งเหล่านี้ถูกนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งใหม่นั้นคือ ภาพเหล่านั้นถูกนำมาใช้เพื่อให้สังคมยอมรับในสิ่งที่คนในแวดวงไก่ชนกระทำอยู่ ถึงแม้ว่าการชนไก่จะมีภาพที่เกี่ยวข้องกับการพนันและการทรมานสัตว์ แต่สังคมน่าจะยอมรับในสิ่งดีที่คนในแวดวงพยายามนำเสนอ เช่น ไก่ชนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ การชนไก่เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่สมควรอนุรักษ์และพัฒนาให้ดียิ่งๆขึ้นไป เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวยังอยู่ในสถานะของการเริ่มต้นเท่านั้น กระบวนการนี้จะยังยืนยาวนานต่อไปเท่าใด คงต้องอาศัยเวลาเป็นเครื่องตัดสิน หากกระบวนการกลายเป็นสินค้าของการชนไก่ที่กำลังปรากฏอยู่ในสังคมขณะนี้คงสามารถสื่ออะไรให้กับสังคมได้บ้างในระดับหนึ่ง

ธเนศร์ บุญตาแสง (2544) ศึกษาเรื่องไก่ชนกับวิถีชีวิตไทย : ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่ชน และการเลี้ยงไก่ชนกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า การเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญามากมายในทุกขั้นตอนการเลี้ยงไก่ชน นับตั้งแต่การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ การเพาะพันธุ์ การคัดเลือกไก่ที่จะนำมาเลี้ยงชน การบำรุงเลี้ยงหรือที่เรียกว่า "การปรนไก" เพื่อออกชน การเปรียบไก่ การเป็นมือน้ำ และการรักษาอาการบาดเจ็บภายหลังการชน เมื่อไก่ป่วยเป็นโรคก็จะใช้วิธีการรักษาแบบชาวบ้าน ความรู้ความฉลาดเหล่านี้เกิดจากการปฏิบัติจริง ผ่านกระบวนการพิสูจน์ซ้ำมาหลายชั่วอายุคนจนกลายมาเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า

การเลี้ยงไก่ชนนั้นสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชาวบ้านได้หลายอย่าง ทั้งการนำไปบริโภคในครัวเรือน เพื่อเป็นสินค้า เพื่อสันตนาการ ทั้งแง่การประกวดและการชนไก่ ตลอดจนการเลี้ยงไก่ชนเป็นธุรกิจ ไก่ชนจะช่วยให้เศรษฐกิจชาวบ้านเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ลดรายจ่ายและเสริมรายได้เป็นการสร้างอาชีพในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน การเลี้ยงไก่ของชาวบ้านได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมการชนไก่และเป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่ไทย เปิดสนามประลองไก่เพื่อมูลค่าเพิ่มตามตำบลต่างๆเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ขณะเดียวกันก็มีกระแสความคิดที่หลากหลายของคนแต่ละกลุ่ม คนกลุ่มหนึ่งมองการชนไก่ที่เป็นวัฒนธรรม เป็นภูมิปัญญา เป็นสัตว์เศรษฐกิจ และ

คนอีกกลุ่มหนึ่งมองเป็นเพียงการพนันการทรมานสัตว์ ทั้งนี้การที่ไก่ชนจะคงอยู่ในสังคมไทยได้นั้น จะต้องมี การปรับเปลี่ยนกระบวนการและทำให้เหมาะสมกับภาวะและสภาวะที่เป็นอยู่คือ ต้องรักษาจุดเด่นที่ยังประโยชน์ต่อคนในสังคมให้ได้มากที่สุดโดยที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม และสังคมโดยรวมน้อยที่สุด

เฉลิม มหาชน (2545) ศึกษาเรื่องสายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า จังหวัดนครปฐมเลี้ยงไก่ชนอยู่ 2 ระดับ คือ การเลี้ยงในระดับชาวบ้านทั่วไป และการเลี้ยงในระดับฟาร์มไก่ชน มีทั้งเลี้ยงไว้ดูเล่น เลี้ยงเพื่อการประกวด และเลี้ยงเพื่อเป็นไก่ชน ในสนามชนไก่ การเลี้ยงไก่ชนยังคงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจนส่งผลให้ไก่ชนไทยสามารถรักษาสายพันธุ์มาได้ถึงทุกวันนี้ ส่วนการเลี้ยงไก่ในระดับฟาร์ม แม้ว่า จะมีความแตกต่างกันด้านสถานที่และการจัดการฟาร์ม แต่ก็เน้นการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนไทย ให้ตรงตามอุดมทัศน์ไก่ชนไทย ภูมิปัญญาในการเพาะเลี้ยงและคัดเลือกสายพันธุ์ไก่ชนของฟาร์ม เช่นเดียวกัน ซึ่งถือได้ว่า ฟาร์มทำหน้าที่ในการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนไทยได้อย่าง แท้จริงก่อนที่ไก่ชนไทยจะสูญหายไป

สนามชนไก่ในจังหวัดนครปฐมทำหน้าที่เป็นสนามในการคัดเลือกพันธุ์ การอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนไทย อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยที่เกี่ยวกับการชนไก่ กฎกติกาต่างๆ ที่บรรพบุรุษคิดค้นกำหนดไว้ ความเชื่อในเรื่องศาสตร์และกำลังวันของการชนไก่ ยังคงได้รับความ เชื่อถือและถ่ายทอดมาสู่รุ่นลูกหลานรุ่นต่อๆมา

การเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนและ ชุมชน โดยมีอิทธิพลทั้งต่อผู้เลี้ยง เจ้าของสนาม ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชนในจังหวัด ส่วนเรื่องของ เศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นการสร้างรายได้ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง สร้างเงินทุนหมุนเวียนให้เกิดขึ้นใน จังหวัด และในด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นวิธีการใช้ธรรมชาติของไก่ชนมาต่อสู้กันภายใต้กฎกติกา จัดว่าเป็นการเล่นพื้นบ้านที่เป็นการสืบทอดมาจากประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทย

2.5 กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษาการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก่ชนอันเนื่องมาจากมาตรการ ป้องกันโรคไข้หวัดนกนี้ เพื่อให้เห็นถึงการรับมือและการปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก โดยมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่นำมาใช้ในการศึกษามีดังนี้

มาตรการในสัตว์ปีก

- การทำลายสัตว์ปีก
- การควบคุมเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก

มาตรการในไก่ชน

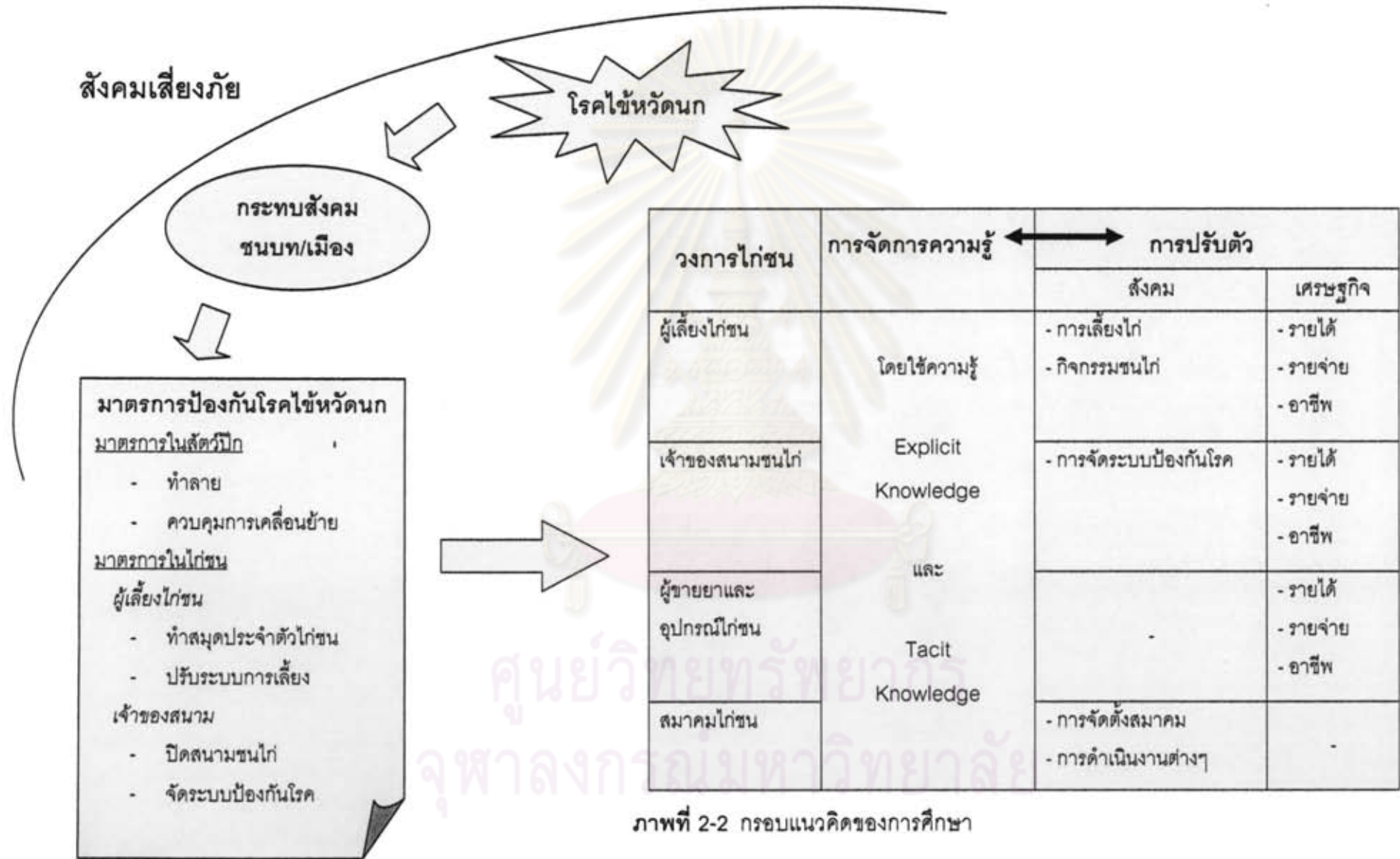
มาตรการสำหรับผู้เลี้ยงไก่ชน

- การทำสมุดประจำตัวไก่ชน
- การปรับระบบการเลี้ยง ให้มีความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยให้จัดทำโรงเรือนที่มีระบบป้องกันโรคและมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก

มาตรการสำหรับเจ้าของสนามชนไก่

- การปิดสนามชนไก่
- การจัดระบบป้องกันโรค ได้แก่ ทำสมุดบันทึกคนเข้า-ออก และบันทึกข้อมูลไก่ที่นำมาชน มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้า-ออก พ่นยาฆ่าเชื้อโรคยานพาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกสนาม ตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่ชนทุกครั้ง ทำความสะอาดบริเวณสนามชนไก่ทุกครั้งภายหลังเสร็จสิ้นการประลอง

การกำหนดมาตรการดังกล่าวกระทบต่อวงการไก่ชน ซึ่งเน้นศึกษาผู้เกี่ยวข้องกับวงการไก่ชน 4 กลุ่มได้แก่ ผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน ในขณะที่มีมาตรการออกมาบางมาตรการไม่สอดคล้องกับไก่ชน ทำให้ผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ วงการไก่ชนเองจึงมีการจัดการความรู้โดยนำความรู้ (Knowledge) ทั้ง Explicit Knowledge และ Tacit Knowledge มาใช้ในการปรับตัวต่อมาตรการและโรคใช้หวัดนก เพื่อให้สามารถเลี้ยงไก่ชนและดำเนินกิจกรรมชนไก่ต่อไปได้ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาว่าวงการไก่ชนมีการปรับตัวไปในแนวทางไหนอย่างไร มีการปรับตัวไปตามมาตรการหรือมีวิธีอื่นๆอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบการปรับตัว 2 ด้านคือ การปรับตัวทางสังคมได้แก่ การปรับเปลี่ยนจากเดิมในเรื่องการเลี้ยงไก่ กิจกรรมชนไก่ การจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่ การเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม และการดำเนินงานของสมาคมไก่ชน ส่วนการปรับตัวทางเศรษฐกิจได้แก่ การปรับเปลี่ยนจากเดิมที่ส่งผลต่อรายได้ รายจ่าย และอาชีพ โดยการปรับตัวดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการรับมือกับมาตรการทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม นอกจากนี้ยังศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก เพื่อนำมาประกอบในการเสนอแนะแนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2-2 กรอบแนวคิดของการศึกษา

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการไก่ชน 4 กลุ่ม คือ ผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน ในบทนี้จะกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผู้เลี้ยงไก่ชน

ในการศึกษานี้ศึกษาผู้เลี้ยงไก่ชน 2 ประเภท คือแบบชาวบ้านทั่วไปและแบบฟาร์ม

3.1.1 ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

การเลี้ยงไก่ชนมีทั่วทุกภาคทุกจังหวัดของประเทศไทย ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้อยู่ที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯมากนักแต่ยังคงความเป็นชนบทและมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม จำนวน 120 คน จาก 3 ตำบล คือ ตำบลที่ 1 (ร้อยละ 35.8) ตำบลที่ 2 (ร้อยละ 34.2) และตำบลที่ 3 (ร้อยละ 30.0) (จากตารางที่ 1 ในภาคผนวก ข)

ผู้เลี้ยงไก่ชนเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 – 79 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 41.0) และมีค่ามัธยฐานของอายุเท่ากับ 51 ปี สถานภาพการสมรสส่วนใหญ่สมรสแล้ว (ร้อยละ 81.7) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นมากที่สุด (ร้อยละ 65.8) การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำนา (ร้อยละ 58.3) รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 20.8) ส่วนอาชีพเสริมผู้เลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม (ร้อยละ 50.0) และที่ประกอบอาชีพเสริม (ร้อยละ 43.3) ส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 61.5) เช่น เลี้ยงไก่ชน ไก่ไข่ เป็ด กบ ปลา วัว นอกจากนี้ยังมีรับจ้างทั่วไป ทำสวน และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (จากตารางที่ 2 ในภาคผนวก ข)

การเลี้ยงไก่ชนของผู้เลี้ยงแบบชาวบ้าน

การเลี้ยงไก่ชนของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านทั่วไป เป็นการเลี้ยงปล่อยไว้ตามใต้ถุนหรือบริเวณลานบ้าน ให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติและไปรยข้าวเปลือกให้กินบ้างเมื่อไก่โตเต็มที่ประมาณ 8 เดือน ไก่ตัวผู้ที่มีลักษณะดีก็จะคัดแยกไว้เพื่อเป็นไก่ชนต่อไป โดยจะปล่อยให้หากินในตอนกลางวันและใส่สุมคลุมมุ้งในตอนกลางคืน บางตัวที่ฝึกซ้อมจนเก่งแล้วก็อาจใส่สุมไว้ตลอดและมีช่วงเวลาให้ไก่ออกกำลังกาย วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อ

ชาย (ร้อยละ 76.7) รองลงมาเลี้ยงไว้เพื่อดูเล่น ชน อนุรักษ์สายพันธุ์ ความมีชื่อเสียง และประกวดตามลำดับ ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะเวลา 10 – 19 ปี โดยมีค่ามัธยฐานของระยะเวลาที่เลี้ยงเท่ากับ 15 ปี ผู้เลี้ยงบางคนเริ่มเลี้ยงมาตั้งแต่อายุน้อย พ่อแม่เลี้ยงมาก่อน พอโตขึ้นมาก็เลี้ยงบ้าง จำนวนไก่ชน (ไก่ใหญ่ที่นำมาชนได้อายุ 8 เดือนขึ้นไป) ที่เลี้ยงส่วนใหญ่มี 1 – 5 ตัว (ร้อยละ 75) โดยมีค่ามัธยฐานของจำนวนไก่ชนเท่ากับ 5 ตัว นอกจากไก่ใหญ่แล้วยังมีลูกไก่อีกจำนวนมาก ในด้านความรู้สึกใกล้ชิดผูกพันกับไก่ชนผู้เลี้ยงประมาณครึ่งหนึ่งมีความรู้สึกผูกพันในระดับปานกลาง (ร้อยละ 50.8) ซึ่งมีสัดส่วนต่างจากผู้เลี้ยงที่มีความผูกพันในระดับมาก (ร้อยละ 46.7) ไม่มากนัก ซึ่งผู้ที่มีความผูกพันในระดับมากบางคนเปรียบไก่ชนเป็นเหมือนลูก ทั้งนี้ความรู้สึกผูกพันกับไก่ชนอาจขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเลี้ยง ระยะเวลาในการเลี้ยง และเนื่องจากผู้เลี้ยงแบบชาวบ้านนี้จะเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภค ถ้าไก่ตัวไหนลักษณะดีก็จะขายหรือนำมาฝึกเป็นไก่ชน (จากตารางที่ 3 ในภาคผนวก ข)

รายจ่ายในการเลี้ยงไก่ชนต่อปี ผู้เลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่มีรายจ่ายในการเลี้ยงไก่ชนน้อยกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 70.7) โดยมีค่ามัธยฐานของรายจ่าย เท่ากับ 3,000 บาท เนื่องจากการเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านเลี้ยงจำนวนไม่มาก การเลี้ยงเน้นตามธรรมชาติ การลงทุนในเรื่องอาหารและสถานที่เลี้ยงน้อย รายจ่ายในการเลี้ยงจึงไม่มาก ส่วนรายได้จากการเลี้ยงไก่ชนต่อปี ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 36.6) โดยมีค่ามัธยฐานของรายได้เท่ากับ 5,000 บาท (จากตารางที่ 4 ในภาคผนวก ข) ทั้งนี้ แม้ว่าการเลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านส่วนใหญ่เลี้ยงไว้ขาย แต่ราคาที่ขายได้ไม่แพงนัก โดยมีแวมมองมาหาซื้อถ้าไก่ชนตัวนั้นมีแววกก็จะซื้อไปฝึกต่อ ถ้าเป็นไก่ใหญ่(อายุ 7 – 8 เดือน) อาจขายได้ประมาณตัวละ 500 บาท และที่นำไปชนก็เล่นพนันด้วยเงินเดิมพันไม่มาก ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่จึงมีรายได้ไม่มากนัก

ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มและเจ้าของสนามชนไก่ ได้กล่าวถึงการเลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านว่า

“การดูแลของชาวบ้านจะน้อยกว่า เพราะอย่างชาวบ้านเลี้ยงปลุกสัตว์ เขาก็อยากให้ทำวัคซีนให้ครบเขาก็ไม่ทำเพราะมองว่าไก่มันน้อย ค่าวัคซีนก็ 7 บาท วัคซีน 1 ขวดทำไก่ได้ 100ตัว แต่ชาวบ้านเขาคงไม่ได้คิดตรงนั้นมากกว่า คิดว่าไคน้อยก็ไม่ต้องทำ ปล่อยเลยตามเลย”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

“ถ้าไก่ชนเลี้ยงแบบชาวบ้านเลี้ยงน้อย ครอบครัวยังไม่น่าเกิน 30 ตัว ... ถ้าเลี้ยงแบบชาวบ้านต้นทุนตัวหนึ่ง(จากลูกไก่ถึงอายุ 7- 8 เดือน)ไม่เกิน 400 เพราะชาวบ้านเลี้ยงข้าวเหลือก็สาดให้กินได้ดูแล เลี้ยงด้วยข้าวเปลือกปลาย

ข้าว วัคซีนบางทีก็ไม่ได้ทำ ...ถ้าไปซื้อตามบ้านไก่อายุประมาณ 7 เดือนตัวละ 500 ก็โอเคแล้ว เพราะต้นทุนเขาประมาณ 400"

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

"ชาวบ้านไม่ค่อยเลี้ยงชน เลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้กิน แล้วมีคนไปซื้อมาเลี้ยงไว้อีกที คนไปซื้ออาจเป็นแมวมองดูว่ามีแววไปปั้นแล้วได้ราคาก็ซื้อมา การขายไก่ของชาวบ้านทั่วไปอาจไม่ได้ราคาแพงๆหรอก ไก่ที่เขาไปฝึกแล้วขายเป็นหมื่นอาจซื้อมา 500 ก็ได้"

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

การเป็นสมาชิกชมรมและซุ้มไก่ชน ผู้เลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมไก่ชน (ร้อยละ 84.2) ส่วนชมรมไก่ชนที่ผู้เลี้ยงเป็นสมาชิก ได้แก่ ชมรมระแหงพัฒนา ชมรมระแหงหมู่ 9 (ส.จ.บุญ) ชมรมบ่อเงินน้ำชัย ชมรมหมู่ 4 บ่อเงิน ชมรม ส.ลำหามเมฆ ชมรมดับผักชี เป็นต้น โดยชมรมไก่ชนจะมีการนัดปล้ำไก่กันสัปดาห์ละ 1 วัน ในขณะที่การเป็นสมาชิกซุ้มไก่ชนผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกซุ้มไก่ชน (ร้อยละ 92.5) เช่นกัน (จากตารางที่ 5 ในภาคผนวก ข)

การไปสนามชนไก่ของผู้เลี้ยงแบบชาวบ้าน

ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านทั่วไปส่วนใหญ่ไม่ได้ไปสนามชนไก่ (ร้อยละ 55.8) เนื่องจากบางคนให้เหตุผลว่า สงสารไก่ ไม่ชอบการชนไก่และการพนัน หรือเลี้ยงไว้เพื่อขายอย่างเดียว ในขณะที่กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ชนที่ไปสนามชนไก่อีกว่าครึ่งเล็กน้อยไปสนามชนไก่ 2 ครั้งต่อเดือน (ร้อยละ 52.8) สนามชนไก่ที่ไปส่วนใหญ่ไปสนามชนไก่ในจังหวัด (ร้อยละ 81.1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนามชนไกลาดหลุมแก้ว ซึ่งเป็นสนามชนไก่แห่งเดียวในอำเภอลาดหลุมแก้ว แต่ก็มีผู้เลี้ยงบางส่วนไปสนามชนไก่ทั้งในและต่างจังหวัด (ร้อยละ 15.1) และไปสนามชนไก่ต่างจังหวัดอย่างเดียว (ร้อยละ 3.8) ซึ่งสนามชนไก่ต่างจังหวัดที่ไปไม่ไกลจากจังหวัดปทุมธานีมากนัก เช่น อยุธยา (สนามชนไกลาดบัวหลวง) และสุพรรณบุรี โดยส่วนใหญ่ไปสนามชนไก่เพื่อนำไก่ไปชน (ร้อยละ 71.7) รองลงมาคือ ดูการชนไก่เพื่อความเพลิดเพลิน พบปะเพื่อนในวงการไก่ชน เล่นพนันชนไก่ หาซื้อไก่ชนตัวเก่ง และขายไก่ชน (ถ้าชนชนะ) ตามลำดับ (จากตารางที่ 6 และ 7 ในภาคผนวก ข)

¹ ปล้ำไก่ คือ การทดลองนำไก่มาช้อนชนกัน โดยมีเครื่องป้องกันอันตราย เพื่อทดสอบความแข็งแรง ดูชั้นเชิง หรือคัดเกรด คัดพันธุ์ (พน นิลผึ้ง, 2542: 177)

การเล่นพนันชนไก่ของผู้เลี้ยงไก่ชนที่ไปสนามชนไก่ ส่วนใหญ่เล่นพนันชนไก่ (ร้อยละ 71.7) โดยการได้และเสียเงินเดิมพันเฉลี่ยต่อครั้ง ผู้เลี้ยงไก่ชนที่เล่นพนันชนไก่ส่วนใหญ่ได้เงินเดิมพัน 1,000 – 4,999 บาท (ร้อยละ 64.3) โดยมีค่ามัธยฐานของการได้เงินเดิมพันคือ 2,000 บาท ในขณะที่การเสียเงินเดิมพันก็เช่นกันส่วนใหญ่เสียเงินเดิมพัน 1,000 – 4,999 บาท (ร้อยละ 64.3) โดยมีค่ามัธยฐานของการเสียเงินเดิมพันคือ 1,000 บาท (จากตารางที่ 8 และ 9 ในภาคผนวก ข) การเล่นพนันชนไก่ของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านทั่วไปเล่นด้วยเงินเดิมพันไม่มากนัก แต่จะรวมตัวกันหลายคนนำไก่เก่งไป 1 ตัว แล้วลงขันเงินเดิมพันกันคนละ 300 – 500 บาท เมื่อได้เสียก็ได้กำไรหรือขาดทุนไม่มาก

3.1.2 ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม

ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มในจังหวัดปทุมธานีมีไม่มาก ผู้เลี้ยงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 3 ฟาร์ม ได้แก่

1. ศิริโชคชัยฟาร์ม^๓ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
2. พสุธาฟาร์ม^๓ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
(ปัจจุบันไม่ได้ทำฟาร์มแล้ว แต่ยังคงเลี้ยงอยู่บ้าง)
3. กรกมลฟาร์ม^๓ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
(ไม่ได้อยู่จังหวัดปทุมธานี แต่เขตพื้นที่ติดต่อกับอำเภอลาดหลุมแก้ว)

การเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มต้องมีการลงทุนในเรื่องการจัดการที่เป็นระบบและมีโรงเรียนที่ดี ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มจึงเป็นผู้ที่มีฐานะดีและมีกิจการส่วนตัวเช่น โรงเลื่อย โรงสี โรงปุ๋ย หรือโรงงานอื่นๆเป็นหลักอยู่แล้ว มีใจรักไก่ชนและคลุกคลีกับไก่ชนมานานก่อนที่จะมาทำฟาร์มไก่ชน นอกจากนี้ผู้เลี้ยงบางคนยังเป็นที่ปรึกษาและคอลัมน์นิสต์ของหนังสือนิตยสารไก่ชนต่างๆด้วย

“เลี้ยงมาตั้งแต่เด็ก ตอนอยู่บางโพก็เอาไก่ไปปล้ำกับของคนงาน เขาเลี้ยงกันอยู่แล้วคนอีสานเขาเลี้ยงกัน อู่มไก่มาตั้งแต่เด็ก แต่ที่บ้านไม่มีใครเลี้ยง มีก็เลี้ยงไว้ทำตอนตรุษจีนแต่ไม่ได้ไปชน...แล้วมาเลี้ยงที่นี่เยอะตอนประมาณปี 40”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

^๓ ชื่อฟาร์มไก่ชนเป็นนามสมมุติ

“เคยเลี้ยงไก่มานานมากแล้ว แต่ไม่เป็นกิจลักษณะ เลี้ยงสนุกๆ น่าจะประมาณไม่ต่ำกว่า 30 ปีที่แล้ว สมัยรุ่นๆ”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

การเลี้ยงไก่ชนของผู้เลี้ยงแบบฟาร์ม

การเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มเป็นการเลี้ยงแบบครบวงจร ตั้งแต่ฟักไข่เอง เลี้ยงจนโต คัดตัวลงสนามชนไก่ เพาะพันธุ์และขยายพันธุ์ของตนเอง ขายลูกไก่ในระดับอายุต่างๆ ชายไก่ชนที่มีประวัติการชนดี รวมทั้งชายพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไก่ชนด้วย (เฉลิม มหาชน, 2545: 31) ดังนั้น จึงต้องมีสถานที่เลี้ยงและโรงเรียนเป็นสัดส่วนแยกตามรุ่นและอายุไก่ในระยะต่างๆ ตั้งแต่ฟักออกจากไข่จนกระทั่งโตพร้อมชนได้ โดยต้องมีตู้ฟักไข่ กรงลูกไก่ โรงไก่ปล่อยฝูง กรงผสมพันธุ์ พื้นที่สำหรับไก่ครอบสุ่ม ซึ่งต้องใช้บริเวณในการเลี้ยงมากเพราะไก่ชนจะเลี้ยงเป็นกรงดับเหมือนไก่เนื้อหรือไก่ไข่มุ่ยไม่ได้ต้องมีบริเวณให้ไก่เดิน ในกรงหนึ่งแบ่งเป็นบริเวณกลางแจ้งที่ให้ไก่ได้รับแดดและบริเวณที่มีหลังคาให้ร่มเงา สถานที่เลี้ยงและโรงเรียนของบางฟาร์มจึงไม่ได้อยู่บริเวณเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกพบว่า ศิริโชคชัยฟาร์ม เลี้ยงลูกไก่ ไก่ปล่อยฝูง และไก่ครอบสุ่ม อยู่คนละที่กัน พสุธาฟาร์มมีโรงเรียนที่ปทุมธานี 1 โรง และที่สุพรรณบุรีอีก 2 โรง ส่วนกรกมลฟาร์ม ทำฟาร์มเลี้ยงหมูอยู่เดิมแต่ตอนนี้เลี้ยงลดลง จึงใช้คอกเลี้ยงหมูบางส่วนเป็นสถานที่เลี้ยงลูกไก่และไก่ครอบสุ่ม และพื้นที่ว่างระหว่างคอกหมูก็สร้างเป็นกรงผสมพันธุ์

การเพาะพันธุ์ไก่ชนของผู้เลี้ยงแบบฟาร์มมีจุดประสงค์เพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์ไก่ชนไทย และเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนให้มีความเก่งซึ่งปัจจุบันมีการนำไก่สายพันธุ์ต่างประเทศมาผสมด้วย ผู้เลี้ยงแต่ละฟาร์มจะเน้นการพัฒนาสายพันธุ์มากกว่าการอนุรักษ์สายพันธุ์ เนื่องจากการพัฒนาสายพันธุ์มีตลาดที่กว้างกว่าเพราะเป็นไก่ที่นำไปชน แต่การอนุรักษ์สายพันธุ์เป็นไก่สวยงามเหมาะสำหรับการนำไปประกวดมากกว่านำไปชน

การเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มต้องมีการจัดการดูแลที่เป็นระบบ มีการคัดเลือกสายพันธุ์เพื่อนำมาเพาะพันธุ์ มีการทำประวัติไก่ ใส่ห่วงที่ขาไก่ และเหน็บปีก(ตอกเบอร์ไก่)เพื่อให้รู้ว่ามาจากพ่อแม่ไหน เลี้ยงด้วยอาหารสำหรับไก่ชน (ไก่เล็กอาจเลี้ยงด้วยอาหารหมูอ่อน) ให้อาหารเสริม มีการฉีดวัคซีนอย่างครบถ้วน จึงมีรายจ่ายในการเลี้ยงมากกว่าการเลี้ยงแบบชาวบ้านมาก การลงทุนในการดูแลไก่ตั้งแต่เล็กจนโตผู้เลี้ยงได้แจกแจงคร่าวๆว่า

“ค่าใช้จ่ายตั้งแต่ต้นถึง 7 เดือน ถ้าเลี้ยงเป็นฟาร์มต้องมีค่าไฟตั้งแต่ฟักไข่ ค่าอุปกรณ์ ตู้อบคอกตู้หนึ่งเป็นหมื่น ถ้าจำนวนไข่เยอะพอไข่ออกมากก็ต้องมีโรงเรียนในการอนุบาล มีกรงในการอนุบาลลูกไก่ แล้วก็วัคซีนตั้งแต่เล็กเลย

วัคซีนนิวคาสเซิล ฝีดาษ อหิวาห์ หลอดลมอักเสบ วัคซีนไข้ของปลุสัตว์ซื้อจากปลุสัตว์ แต่บางทีก็ใช้ของนอก แล้วก็ค่าอาหารลูกไก่ ถุงละ 300 บาท ตกโลละ 10 กว่าบาทแล้ว เลี้ยงอาหารผสมเป็นอาหารไก่ชนของซีพีก็มี เป็นทั้งผงทั้งเม็ดเป็นขนาดๆไป เป็นผงก็ของลูกเจี๊ยบ เรามีผสมเองด้วยใช้ไม่ผสมปูนผสมก็ต้องไปซื้อข้าวโพดตามอัตราส่วน ปลายข้าว รำอ่อน วิตามิน แล้วก็มีการอุปกรณาร่างไก่ รำน้ำของแต่ละตัว และก็ต้องมีค่าเสื่อมหลอดไฟ โรงเรือน ไม่ธรรมดานะ กว่าจะได้ตัวหนึ่งไม่ธรรมดา ถ้าไก่ชนเลี้ยงระบบแบบนี้”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการจ้างคนมาช่วยดูแลไก่ โดยต้นทุนในการเลี้ยงไก่ชนตัวหนึ่งตั้งแต่ออกจากไข่จนถึงอายุ 7 - 8 เดือน(ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ไก่เริ่มปล้ำได้) ประมาณตัวละ 500 – 800 บาท และหลังจากไก่อายุ 8 เดือนแล้วจะคัดเป็นไก่ครอบสุ่ม ก็จะมีการดูแลบำรุงอย่างดี

รายได้จากไก่ชนของผู้เลี้ยงแบบฟาร์มได้จากการขายไข่ไก่ ลูกไก่ ไปจนถึงไก่ใหญ่พร้อมชน ส่วนพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่ใช้เพาะลูกของแต่ละฟาร์มโดยมากจะไม่ขายเก็บไว้เพาะพันธุ์ต่อไป ในการขายมีการลงโฆษณาขายตามนิตยสารไก่ชนบ้าง แต่เมื่อฟาร์มเป็นที่น่าเชื่อถือแล้วก็ปากต่อปากมากกว่า ราคาที่ขายแต่ละฟาร์มจะใกล้เคียงกัน ถ้าเป็นไข่ไก่ใบละ 300 บาท ลูกไก่อายุ 3 เดือนคู่ละประมาณ 500 บาท ไก่ใหญ่อายุ 7 – 8 เดือนเพศเมียตัวละ 1,500 – 5,000 บาท ไก่ชนที่ปล้ำแล้ว(อายุ 8 เดือนขึ้นไป)ราคา 2,000 บาทขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชั้นเชิงในการตีของไก่และถ้าผ่านการปล้ำมามากครั้งราคาก็จะแพงขึ้นอีก ในขณะที่ไก่ที่ผ่านการชนมาแล้วมีฝีมือดีราคาอาจเป็นหลักหมื่นบาทก็มี

“...ตัวที่เข้าไปในบ่อนแล้วเราตีเขาแค่ 2 อันชนะเลย เขาให้ประมาณ 17,000 แต่เราไม่ขาย ใจผมอยากขายแต่ญาติที่เป็นลูกพี่ลูกน้องกันไม่ขาย เขาจะเอาไว้ไปตีอีก ขานั้นชอบตีไก่ แต่พอกลับมาขากะเพลก มีอีกตัวเคยไปตีเขาให้ 35,000 แต่ตัวนั้นรอยใหญ่ ตอนนั้นตี 4 อัน”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

ลูกค้าที่มาซื้อส่วนใหญ่อยู่ไม่ไกลมากเช่น กรุงเทพฯ นนทบุรี เป็นต้น แต่ก็มีที่มาจากต่างจังหวัดไกลๆบ้างเช่น สุราษฎร์ธานี บางฟาร์มมีบริการจัดส่งด้วยอย่างศิริโชคชัยฟาร์มจัดส่งทั่วประเทศ พสุธาฟาร์มเคยส่งทางเครื่องบินไปทางภาคอีสาน ภาคใต้ แต่ต้องเป็นไก่ที่ปล้ำแล้ว 3 ครั้งขึ้นไป ตัวละ 7,000 – 8,000 บาทขึ้นไป แต่ยังไม่ส่งไปต่างประเทศ และนอกจากนี้ยังขายกล่องไม้สักใส่ไก่

ด้วย ส่วนรายได้จากการนำไปชนก็มีบ้างเป็นครั้งคราวเนื่องจากผู้เลี้ยงแบบฟาร์มไม่เน้นการเล่นพนันมากนัก

การไปสนามชนไก่ของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ไปสนามชนไก่เพื่อเล่นพนันเป็นหลัก มีบ้างที่นำไปชนเอง และไปดูชั้นเชิงการชนของไก่ ดูความนิยมของสายพันธุ์ไก่ที่นำมาชนกัน เพื่อที่จะมาพัฒนาสายพันธุ์ไก่ของฟาร์มให้มีความเก่งสู้ไก่อื่นได้ หรือไปดูไก่ที่ลูกค้าซื้อไปเพื่อให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่น เงินที่เล่นพนันของผู้เลี้ยงทั้ง 3 ฟาร์มเล่นพนันครั้งละไม่เกิน 30,000 บาท

“...ไปบ้างเฉพาะที่โอกาสสำคัญๆที่ไก่เราออกตีเอง หรือไก่ของลูกค้าที่เอาไปแล้วออกไปตี ก็ไปดูเขาบ้าง บางเดือนก็ไม่ได้ไปเลย บางครั้งก็ไม่ค่อยมีเวลาไป ต้องเสียเวลาเป็นวัน คือเราดูไก่เราแล้วเราต้องดูไก่คู่อื่นด้วย เราจะเล่นหรือไม่เล่นก็แล้วแต่ ดูว่าไก่เขาเป็นยังไง วันนี้ในบ่อนมีไก่ที่ตีกันสายพันธุ์ไหนบ้าง ตีกันลีลาชั้นเชิงอะไรบ้าง ต้องอยู่ดูเขาบ้าง เพื่อที่จะรู้ว่าเราต้องมาปรับปรุงอะไรบ้าง ไก่เราต้องวิเคราะห์ล่วงหน้า”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“จริงๆแล้วการพนันก็ไม่ค่อยชอบเล่นนะ แต่คือต้องเล่น เขาเล่นกันเราก็เล่นแต่เราต้องรู้ตัวด้วยว่าเราต้องมีเงิน 2 กระเป่า สมมุติเราจะเล่น 3 หมื่น แต่เราเล่นไม่ถึงหรืออีกกระเป่าเราอาจจะพกหมื่นหนึ่งนี้หมายถึงเราต้องมีกลับบ้านไม่ใช่เราเล่นหมดคนะ คือไม่ใช่บ้าเล่นการพนัน ต้องรู้ตัวเองด้วย”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

3.2 เจ้าของสนามชนไก่

สถานที่เล่นชนไก่เรียกกันว่า “บ่อนไก่” ในการเปิดบ่อนไคนั้นต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยขออนุญาตและจดทะเบียนกับปศุสัตว์จังหวัด บ่อนไก่ที่ขออนุญาตอย่างถูกต้องถือว่าเป็น “บ่อนผูก” และเรียกว่า “สนามชนไก่” (แต่ก็ยังคงเรียกติดปากกันว่า “บ่อน” เช่นเดิม) ส่วนบ่อนที่ไม่ได้ขออนุญาตเป็นบ่อนที่ผิดกฎหมายเรียกว่า “บ่อนป่า” ซึ่งก็คือบ่อนเถื่อนนั่นเอง

เดิมบ่อนไก่ถือเป็นที่พักผ่อน และเป็นที่พักคนในหมู่บ้านได้มาพบปะสังสรรค์กัน ทำให้เกิดความสามัคคี (อภิชาติ รัตนวราหะ, 2544: 15) แต่ปัจจุบันไม่ได้มีเพียงคนในท้องถิ่นเท่านั้น คนต่างถิ่นจากทั่วสารทิศที่มีใจรักในการชนไกก็นำไก่มาประลองกัน สนามชนไก่ตั้งกระจายอยู่ทุกภาคของไทย ในจังหวัดปทุมธานีมีสนามชนไก่อยู่ 6 แห่ง ใน 6 อำเภอ (จังหวัดปทุมธานีมีทั้งหมด 7

อำเภอ อำเภอที่ไม่มีสนามชนไก่คือ อำเภอสามโคก) การศึกษาครั้งนี้ศึกษาสนามชนไก่ในจังหวัดปทุมธานี 3 แห่ง คือ

1. สนามชนไก่เทาทองแดง^๓
2. สนามชนไก่เพชรชมพู^๓
3. สนามชนไก่เหลืองโนรี^๓

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าของสนามชนไก่ทั้ง 3 แห่งนี้

เจ้าของสนามชนไก่มักงานหลักหรืองานประจำอยู่แล้ว แต่มาทำสนามด้วยใจรักในไก่ชนและการชนไก่ เคยไปนำไก่ไปชนและเล่นพนันตามสนามชนไก่ต่างๆมามาก คลุกคลีอยู่ในวงการไก่ชนมานานหรือพ่อเลี้ยงไก่ชนอยู่เดิมเห็นไก่ชนมาตั้งแต่เด็ก จึงเลี้ยงมาจนทุกวันนี้ การขอเปิดสนามชนไก่บางคนเริ่มจากขอเป็นชมรมหรือสนามซ้อมก่อน แล้วต่อมาจึงขอเป็นสนามชนไก่เช่นในกรณีของสนามเพชรชมพูและสนามเหลืองโนรี

“พ่อเลี้ยงไก่ชนมาก่อน ... ในนามพ่อเป็นเจ้าของสนาม แต่ว่าการบริหารจัดการจะไม่ค่อยได้ยุ่ง วันชนก็จะมาเดินดู...”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

“สมัยก่อนโน้นพ่อเคยเปิดบ่อนไก่ ตั้งแต่ผมเด็กๆเมื่อ 40 ปีก่อน ที่นครสวรรค์ พ่อพ่อเสียตัวก็ตายตามเจ้าของ ...จริงๆแล้วที่แรกไม่ได้จะทำเป็นอาชีพ ทำเพราะใจรัก ส่วนใหญ่คนที่ทำบ่อนไก่เพราะใจรักไก่ชนทั้งนั้น เคยเล่นไก่อีก่อน ...ตัวเองเป็นคนเล่นไก่ชนคนหนึ่ง มีจุ่มไก่ เป็นคนชอบไก่ชน จุ่มไก่ไปตีบ่อนโน้นบ่อนนี้มองเห็นจุดบอดของสนามหลายอย่าง นึกใฝ่ฝันว่าสักวันจะเปิดบ่อนไก่ตนเอง”

โนรี(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550

^๓ ชื่อสนามชนไก่เป็นนามสมมุติ

ข้อมูลสนามชนไก่

ข้อมูลของสนามชนไก่ทั้ง 3 แห่ง ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วม มีรายละเอียดสรุปไว้ในตารางที่ 3-1 ดังนี้

ตารางที่ 3-1 ข้อมูลทั่วไปของสนามชนไก่เทาทองแดง สนามชนไก่เพชรชมพู และสนามชนไก่เหลืองโนรี

ข้อมูลสนามชนไก่	สนามเทาทองแดง	สนามเพชรชมพู	สนามเหลืองโนรี
ระยะเวลาที่เปิดสนาม	ตั้งแต่ประมาณปี 2525	ตั้งแต่ต้นปี 2549	ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2549
วันที่เปิดชน ¹	ทุกวันอาทิตย์	ทุกวันอาทิตย์	ทุกวันเสาร์
สังเวียนใหญ่ ²	1 สังเวียน	1 สังเวียน	ไม่มี
สังเวียนเล็ก ³	8 สังเวียน	8 สังเวียน	23 สังเวียน (มี 4 สังเวียนที่ใหญ่กว่าเล็กน้อยและมีที่นั่ง 2 ชั้น)
จำนวนคนที่มาสนาม (ต่อครั้ง)	200 – 1,000 คน เฉลี่ย 300 คน	300 – 1,000 คน เฉลี่ย 700 คน	400 – 2,200 คน เฉลี่ย 1,700 คน
จำนวนคู่ไก่ที่ชน (ต่อครั้ง)	8 – 30 คู่ เฉลี่ย 16 คู่	3 – 38 คู่ เฉลี่ย 20 คู่	30 – 86 คู่ เฉลี่ย 70 คู่
รายได้เฉลี่ย (ต่อครั้ง)	32,000 บาท	30,000 บาท	60,000 บาท
รายจ่ายเฉลี่ย (ต่อครั้ง)	ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท	20,000 บาท	ไม่ต่ำกว่า 30,000 บาท
เงินเดิมพัน	3,000 – 10,000 บาท	ไม่ต่ำกว่า 5,000 – 50,000 บาท (กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท)	500 – ไม่เกิน 30,000 บาท (กำหนดไว้ไม่เกิน 30,000 บาท)

¹ ถ้าวันที่เปิดชนตรงกับวันพระ จะเปิดชนวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ที่ไม่ใช่วันพระแทน

² สังเวียนใหญ่ ที่นั่งสำหรับคนดูเป็นแบบอัตโนมัติประมาณ 5 ชั้นรอบสังเวียน ชนกันด้วยเงินเดิมพันแพง และบางสนามต้องเสียค่าเข้าสังเวียนด้วย

³ สังเวียนเล็ก ที่นั่งรอบสังเวียนมีเพียงชั้นเดียว ถ้ามีคนดูมากก็จะยืนมุงดูกันรอบสังเวียน

ข้อมูลสนามชนไก่	สนามเทาทองแดง	สนามเพชรชมพู	สนามเหลืองโนรี
กติกาการชน	ชน 12 อัน ¹	ชนไม่ต่ำกว่า 6 - 12 อัน	- ชนตั้งแต่ 4 อัน ไม่ เกิน 8 อัน (แต่ไก่อ่อน ² ชนได้ไม่เกิน 4 อัน) - ไม่มีควมร้อน ³
ร้านขายยาและ อุปกรณ์ไก่ชน	2-3 ร้าน	1 ร้าน	2 ร้าน

ภาพที่ 3-1 สังเวียนใหญ่

ภาพที่ 3-2 สังเวียนเล็ก

สนามชนไก่ทั้ง 3 แห่งนี้ สนามที่เปิดมานานที่สุดคือ สนามเทาทองแดง ส่วนสนามเพชรชมพูและสนามเหลืองโนรีเปิดหลังจากที่เกิดโรคไข้หวัดนกแล้ว โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีอนุญาตให้เปิดสนามชนไก่ได้อำเภอละ 1 แห่ง เพื่อเป็นการลดการเคลื่อนย้ายไก่ชนไปต่างอำเภอ วันที่เปิดชนจะเป็นวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เวลาที่เปิดชนกฎหมายกำหนดไว้ตั้งแต่ 7.00 - 19.00 น. สนามชนไก่แม้ว่าจะเปิดตลอดทั้งปี แต่ก็มีช่วงที่คนมาน้อยคือ ช่วงหน้าฝน เนื่องจากเป็นช่วงที่ไก่ถ่ายขนนำมาชนไม่ได้(ประมาณ 3 เดือน) พอปลายฝนต้นหนาวหรือหลังออกพรรษาแล้วก็จะเริ่มมีคนมามากขึ้นไปจนถึงเมื่อเริ่มเข้าหน้าฝนก็จะเงียบลงอีก

จากการสังเกตพบว่า โดยรวมแล้วสนามชนไก่แต่ละแห่งมีการจัดการหลักๆที่คล้ายกัน ภายในสนามมีร้านค้าต่างๆได้แก่ ร้านขายอาหารซึ่งทางสนามขายเอง ส่วนร้านขายยา

¹ อัน คือ ระยะเวลาในการชนไก่ บางทีก็เรียกว่า ยก โดยทั่วไปไก่จะชน 12 อันๆละ 23 - 25 นาที (พน นิลฝั่ง, 2542: 178)

² ไก่อ่อน คือ ไก่ที่ใหม่ในการชน ยังไม่เคยผ่านสังเวียนการต่อสู้หรือเคยปล้ำซ้อมมาไม่มากนัก

³ ไม่ให้ใช้ความร้อนในการประคบไก่ เพราะโดยปกติระหว่างพักยกการชนจะมีการตั้งเตาใช้ความร้อนจากไอน้ำหรือกระบือ่อกไก่ เพื่อรักษาไก่ เชื่อว่า ความร้อนช่วยให้ไก่ทนและคลายความเจ็บปวด

⁴ การถ่ายขน คือ การเปลี่ยนขนของไก่ ปกติปีละ 1 ครั้ง (พน นิลฝั่ง, 2542: 177)

และอุปกรณ์ไม้ชนเป็นร้านจากที่อื่นมาขาย และบางสนามยังมีร้านขายของอื่นๆ เช่น เสื้อผ้า แว่นตา เป็นต้น ในส่วนที่แตกต่างกัน คือ ทำเลที่ตั้ง การจัดแต่งสถานที่ และการจัดบริการต่างๆ เช่น ที่สนามเหลียงโนรีจะมีป้ายคำกลอนหรือคำคมเกี่ยวกับการพนันติดไว้เตือนใจ และจัดสีกมอบด้วยรางวัลโดยนายกสมาคมไม้ชนไทย ส่วนที่สนามเพชรชมพู ข้างสนามเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ การจัดการไม่ได้เน้นที่การชนไม้อย่างเดียว แต่จะให้เป็นเหมือนที่พักผ่อน เปิดเพลงบริเวณที่นั่งรับประทานอาหาร ต่อไปอาจจะจัดหนังสือไว้ให้อ่านและทำศาลานั่งเล่นริมน้ำ

รายได้ของเจ้าของสนามชนไม้ได้จากค่าน้ำ¹ ร้อยละ 10 ของเงินเดิมพัน ค่าผ่านประตู ค่าเช่าสังเวียนใหญ่ นอกจากนี้ยังได้จากการขายอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเช่าร้านขายยา และอุปกรณ์ไม้ชน และร้านค้าต่างๆ ค่าจอดรถ (บางสนามก็ไม่คิดค่าเช่าและค่าจอดรถ) ทั้งนี้รายได้ของเจ้าของสนามขึ้นอยู่กับจำนวนไม้แต่ละนัดว่าชนกี่คู่ และความมากน้อยของเงินเดิมพันที่เล่นพนันกัน ส่วนรายจ่ายได้แก่ ค่าธรรมเนียมอนุญาตให้เล่นพนันชนไม้หรือค่าตีตัวสังเวียน (สังเวียนละ 200 บาททุกครั้งที่เปิดชน) ค่าแรงเจ้าหน้าที่ในสนาม เช่น กรรมการประจำสังเวียน (คนละ 300 – 1,500 บาท) คนเฝ้าประตูเข้า-ออก คนทำความสะอาด รวมถึงค่าน้ำ ค่าไฟ นอกจากนี้บางสนามมีบริการ ถ่าน เต้า และสมุดจดเล่มเล็ก ให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายด้วย ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นรายจ่ายทั้งสิ้น

เงินหมุนเวียนในสนามชนไม้ยากที่จะทราบและคำนวณเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ เพราะเงินหมุนเวียนไม่ใช่แค่เฉพาะเงินที่เดิมพันกันในแต่ละคู่ ยังมีเงินที่ผู้เล่นพนันคนอื่นๆ เล่นพนันกันนอกเหนือจากวงเงินเดิมพัน ในสนามเล็กพนันกันด้วยเงินเดิมพันไม่มาก คนที่เล่นนอกวงเงินเดิมพันอาจจะเล่นได้เสียประมาณ 3,000 – 5,000 บาท หรือมากน้อยกว่านี้ และคนหนึ่งอาจเล่นพนันไม้หลายคู่แต่ไม่น่าเกิน 5 คู่ (เทา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2550) ถ้าจะประมาณเงินหมุนเวียนในสนามชนไม้อย่างคร่าวๆ สนามใหญ่อย่างสนามชนไม้โบราณชาติเขาใหญ่ น่าจะเป็นหลักสิบล้านต่อวัน ส่วนสนามเล็กก็เป็นหลักแสนถึงล้าน เพราะมีไม้หลายคู่ก็หมุนเวียนกันทั้งวัน (ใหม่(Mai), ออนไลน์, 13 มีนาคม 2551) ถ้าเป็นเงินหมุนเวียนจากสนามชนไม้ทั่วประเทศเฉลี่ยประมาณ 30 ล้านบาทต่อวัน (วรพจน์ เจริญธรรม, สนทนา, 15 กรกฎาคม 2549) และกว่า 100 ล้านบาทต่อเดือน (ทีไอทีวี, รายการโทรทัศน์, 15 กันยายน 2550) แต่ถ้าเฉพาะเงินเดิมพันของสนามชนไม้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 สนามนี้ สนามเทาทองแดงและสนามเพชรชมพู ประมาณวันละ 200,000 บาท ส่วนสนามเหลียงโนรีประมาณวันละ 200,000 – 400,000 บาท

¹ ค่าธรรมเนียมในการชนไม้ ภาษาไม้ชนเรียกว่า ค่าน้ำ ทางสนามจะหักไว้เป็นค่าบ่อนหรือค่าชนไม้

3.3 ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน

ในการเลี้ยงไถ่ชนนั้นมีขั้นตอนที่ดีพิถีพิถันและการบำรุงดูแลรักษาเป็นอย่างดี แต่ละช่วงอายุของไถ่ชนก็จะมีกรดูแลที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม ดังนั้นจึงเกิดธุรกิจการขายอาหาร ยา และอุปกรณ์ต่างๆสำหรับไถ่ชนมารองรับให้ผู้เลี้ยงไถ่ชนได้ซื้อหามาใช้กันตามความต้องการ การขายอาหาร ยา และอุปกรณ์ไถ่ชนส่วนมากจะขายรวมกันทั้ง 3 อย่าง โดยอาจหาทำเลที่ตั้งเปิดเป็นร้านค้า หรือไปขายตามสนามชนไก่ก็ได้ (การขายที่สนามชนไก่ไม่ได้ขายอาหารไถ่ชน จะขายแต่ยา และอุปกรณ์ไถ่ชน) ในที่นี้ศึกษาผู้ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนในสนามชนไก่ 3 แห่งข้างต้น คือ สนามเทาทองแดง สนามเพชรชมพู และสนามเหลืองโนรี

ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่สนามชนไก่ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและไม่ใช่คนในจังหวัด แต่มาจากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงได้แก่ นนทบุรี ออยุธยา และราชบุรี บางคนทำเป็นอาชีพหลัก บางคนทำเป็นอาชีพเสริม คนที่มาขายมีทั้งคนที่เป็นเจ้าของมาขายเอง เป็นลูกจ้างมาขาย และมาขายให้พี่หรือแม่ เช่นกรณีของหนึ่ง

“...มาออกร้านขายให้แม่และแม่ให้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ถ้าวันไหนขายได้เยอะแม่ก็จะให้ถึง 300 บาท”

หนึ่ง, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2550

การขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน

ร้านขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่สนามชนไก่บางร้านมีร้านเปิดขายอยู่แล้วแถวตลาดไท ตลาดจตุจักร และหารายได้เสริมโดยไปออกร้านขายตามสนามชนไก่ แต่บางร้านไปซื้อจากร้านขายส่งแล้วไปขายที่สนามชนไก่อย่างเดียว โดยไปออกร้านขายตามสนามชนไก่ในจังหวัดต่างๆที่ไม่ไกลจากบ้านมาก เช่น ออยุธยา สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี เป็นต้น

ภาพที่ 3-3 และ 3-4 ร้านขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่สนามชนไก่

ยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่ขายแต่ละร้านไม่แตกต่างกันมากนัก ยาไถ่ชนมีทั้งยารักษาโรค ยาบำรุงกำลัง สูตรสมุนไพรพื้นบ้านและแผนปัจจุบัน ยาบางอย่างเช่น ยาแก้ปวดลดไข้ ยาทาผิวหนัง ก็ใช้ยาของคนได้

ภาพที่ 3-5 ยาบำรุงกำลังไถ่ชน

ภาพที่ 3-6 ยาแก้ปวด และยาทาผิวหนัง

ส่วนอุปกรณ์ไถ่ชนที่ขาย เช่น สนับปากไถ่ นวมพันแข้ง รองชั่งเท้าไถ่ สวมเดี่ยว พลาสเตอร์พันเดือย มุ้งไถ่ กระเป๋าล่อไถ่ ตะกร้าใส่ไถ่ กล่องใส่ไถ่ กาวต่อปีก กระเบื้องไถ่ ตาข่าย กระบะใส่ข้าวไถ่ สังเวียนไถ่ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมี เข็ม ด้าย พัด สมุดจดเล่มเล็ก ปากกา ลูกอม ยาต้ม ยาหม่อง บัตรเติมเงิน และอื่นๆ ไว้บริการผู้มาดูหรือเล่นพนันชนไถ่ด้วย

ภาพที่ 3-7 มุ้งไถ่

ภาพที่ 3-8 กระบะใส่ข้าวไถ่

ภาพที่ 3-9 พลาสเตอร์พันเดือย

ภาพที่ 3-10 สวมเดี่ยว นวมพันแข้ง ตาข่าย

รายได้จากการขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชนที่สนามชนไก่ ขายได้ประมาณวันละ 3,000 – 20,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนไถ่และคนที่มาในสนาม ถ้าเป็นช่วงหน้าฝนไถ่ก็น้อยก็จะขายได้น้อย ปัจจุบันมีคนขายมากขึ้นก็มีปัญหาตัดราคากันเองบ้าง ส่วนรายจ่ายในการลงทุนซื้อยาและอุปกรณ์ไถ่ชนประมาณสัปดาห์ละ 10,000 - 20,000 บาท อาจจะมากหรือน้อยกว่านี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นช่วงที่ขายดีหรือไม่ ถ้าขายดีของหมดก็ต้องซื้อเพิ่ม ของที่ราคาแพงคือยาบำรุงกำลังไถ่ชน (ยาได๊ป) การขายยาไถ่ชนได้กำไรร้อยละ 20 อุปกรณ์ไถ่ชนบางอย่างเช่น มุ้งไถ่คนขายบางคนซื้อผ้ามาเย็บเองก็มี ค่าเช่าสถานที่ขาย สนามชนไก่ทั้ง 3 แห่งนี้ไม่คิดค่าเช่า เพราะเจ้าของสนามต้องการให้มีร้านมาขายบริการคนที่มาอยู่แล้ว สนามชนไก่เทาทองแดงเมื่อก่อนเคยคิดวันละ 100 บาท แต่ตอนนี้คนน้อยก็ไม่คิด การคิดเงินค่าเช่าที่ขึ้นอยู่กับความเป็นที่นิยมของสนามในเวลานั้นด้วย ค่าเช่าบางที่คิดวันละ 150 - 250 บาท หรือคิดเป็นเดือนๆละ 1,000 บาท

3.4 สมาคมไถ่ชน

สมาคมไถ่ชนที่เป็นที่รู้จักกันของชาวไถ่ชน ได้แก่ สมาคมส่งเสริมไถ่ชนไทย สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไถ่ชนเมืองไทย สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทย และสมาคมส่งเสริมอาชีพไถ่ชนไทย ในช่วงที่เกิดโรคไข้หวัดนกระบาดช่วง 2 – 3 ปีแรก สมาคมที่มีบทบาทเด่นคือ สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทย และสมาคมส่งเสริมอาชีพไถ่ชนไทย ดังนั้นจะเน้นศึกษา 2 สมาคมนี้นี้

3.4.1 สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทย

สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทยตั้งขึ้นเมื่อปี 2543 ผู้ก่อตั้งคือ นายชรินทร์ คุ้มแพรวพรรณ (ฤทธิ์ ลือชา) เดิมใช้ชื่อ "สมาพันธ์ไถ่ชนไทย" แต่ต่อมาจดทะเบียนเป็น "สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทย" อย่างถูกต้องจากสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2548 (กฤษณะ สุภจิรโรสภา, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2550) โดยมีนายชรินทร์ คุ้มแพรวพรรณ (ฤทธิ์ ลือชา) เป็นนายกสมาคม นอ.ศักดิ์สิทธิ์ ธงไชย (ศรีกรุง) เป็นอุปนายก และนายเจษฎา อภาผ่อง เป็นเลขาธิการ

สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกผู้รักอนุรักษ์ไถ่ชนเมือง(ไถ่ชน)ไทย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทย ตลอดจนส่งเสริมให้รักและภาคภูมิใจในวิถีชีวิตแบบไทยและเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมจากการชนไถ่มาเป็นเกมส์กีฬา ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการคัดเลือกและรักษาสายพันธุ์ไถ่ชนเมือง(ไถ่ชน)ไทย เพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่สมาชิก ตลอดจน

¹ สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทยอยู่ที่ 62/99 หมู่ 4 ซอยแจ้งวัฒนะ 23 ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โทรศัพท์/โทรสาร 02 - 9627255

เป็นแหล่งอาหารโปรตีนในครัวเรือน เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง(ไก่ชน)ไทย (ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย, 2548: 56 – 57)

3.4.2 สมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย

สมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย¹ ตั้งขึ้นเมื่อปี 2547 ท่ามกลางสถานการณ์โรคไข้หวัดนกระบาด ในขณะนั้นรัฐบาลดำเนินมาตรการทำลายสัตว์ปีก และให้หยุดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับไก่ชนทั้งหมด บุคคลชั้นนำในวงการจึงรวมตัวกันตั้งสมาคมขึ้น (ชัย วัชรรงค์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550) โดยมีนายยืนยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) เป็นนายกสมาคม น.สพ.ชัย วัชรรงค์ เป็นอุปนายก นายสาโรจน์ ใจนารุณ เป็นอุปนายก และนายวิศิษฐ์ ภิญญิบรูสุทธิ เป็นเลขาธิการ

สมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจของผู้ผลิต ผู้เลี้ยง ผู้จำหน่ายไก่ชนให้ได้มาตรฐานในจำนวนที่เหมาะสม ส่งเสริมกีฬาชนไก่ให้เป็นที่ยอมรับของทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นศูนย์รวมของชาวไก่ชนในการปกป้องเกียรติ และศักดิ์ศรีของผู้เลี้ยงไก่ชนและกีฬาชนไก่ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การค้นคว้า และการวิจัยทางด้านไก่ชน (กระทรวงพาณิชย์, ออนไลน์, 7 พฤษภาคม 2550)

ส่วนอีก 2 สมาคมที่กล่าวข้างต้น คือ สมาคมส่งเสริมไก่ชนไทย²มี นายวิเชียร ดันศิริ (ก้านันวิเชียร) ซึ่งเป็นผู้ที่คว่ำหวอดอยู่ในวงการไก่ชนมานาน เป็นนายกสมาคม และสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทย³มี นายปรารธนา งามวงศ์วาน เป็นนายกสมาคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทยอยู่ที่ 110 ซอยกรุงเทพกรีฑา ถนนศรีนครินทร์ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240 โทรศัพท์ 02 – 3793751 โทรสาร 02 – 3793739

² สมาคมส่งเสริมไก่ชนไทยอยู่ที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

³ สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทยอยู่ที่ ชั้น 1 อาคารที่ทำการฟาร์มไก่หลวงสุวรรณ วาจากสิกิจ ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

การปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

ในบทนี้กล่าวถึงการปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชน นั่นคือ เมื่อมีมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกออกมาผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และสมาคมไก่ชน มีการสนองตอบ การรับมือ และการปรับตัวต่อมาตรการอย่างไรบ้าง รวมทั้งมีความคิดเห็นต่อมาตรการอย่างไร

มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่นำมาศึกษา ได้แก่

1. การทำลาย

ในช่วงแรกของการระบาดกำหนดรัศมีการทำลาย 5 กิโลเมตร ต่อมาลดเหลือ 1 กิโลเมตร และต่อมาเฉพาะจุดเกิดโรค

2. การควบคุมการเคลื่อนย้าย

ในช่วงแรกของการระบาดห้ามเคลื่อนย้ายในรัศมี 50 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรค 30 วัน ต่อมาห้ามเคลื่อนย้ายในรัศมี 5 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรค 21 วัน และเปลี่ยนเป็นห้ามเคลื่อนย้ายในรัศมี 10 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรคอย่างน้อย 30 วัน การเคลื่อนย้ายไก่ชนให้ยื่นขออนุญาตที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอหรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด โดยผู้ขออนุญาตจะต้องมีสมุดประจำตัวไก่ชนประกอบการขออนุญาตทุกครั้ง

3. การทำสมุดประจำตัวไก่ชน (Fighting Cock Passport)

ไก่ชนที่ทำสมุดประจำตัวไก่ชนจะต้องมีอายุตั้งแต่ 8 เดือนขึ้นไป และให้ผลลบต่อการทดสอบโรค สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดจะเป็นผู้ออกเพื่อใช้แสดงการเคลื่อนย้ายและตรวจสอบได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะช่วงที่มีโรคระบาดสัตว์ปีก และให้มีการตรวจสอบโรคไข้หวัดนกทุก 30 วัน โดยให้กำหนดประวัติการตรวจไว้ในสมุดประจำตัวไก่ชนด้วย

4. การปรับระบบการเลี้ยง

มีระบบป้องกันโรคและมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก

5. การปิดสนามชนไก่

งดกิจกรรมชนไก่ทั้งหมด ปิดสนามซ้อมและสนามชนไก่

6. การป้องกันโรคในสนามชนไก่ (กรณีเจ้าของสนามชนไก่)

- การจัดทำสมุดบันทึกบุคคลเข้า-ออก และจัดทำบันทึกข้อมูลของไก่

- อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้า-ออก และการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

ยานพาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกสนามไก่ชน

- การตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่ทุกครั้งที่มีการนำไก่เข้าสนาม โดยมีรายละเอียดที่ถูกต้องตามที่กำหนด โดยเฉพาะประวัติการตรวจโรคไข้หวัดนก หากไม่มีสมุดประจำตัวไก่ชนหรือไม่ผ่านการตรวจโรคจะไม่อนุญาตให้เข้าชนโดยเด็ดขาด

- การทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคทุกครั้งในบริเวณสนามชนไก่ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประลองภายหลังเสร็จสิ้นการประลอง

4.1 การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชน

มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก ได้แก่ การทำลาย การควบคุมการเคลื่อนย้าย การทำสมุดประจำตัวไก่ชน การปรับระบบการเลี้ยง การปิดสนามชนไก่ มีความเกี่ยวข้องกับผู้เลี้ยงไก่ชนและมีผลกระทบต่อ การเลี้ยงไก่และกิจกรรมชนไก่ ภิญญู ทิพย์สุขุม¹(2550: 31) กล่าวว่า "คนไก่ชนส่วนใหญ่เลี้ยงไก่ชนเพื่อการชนและเป็นการค้า การค้า การตีไก่ และการเปิดสนามชนไก่ต้องควบคู่กันไป เพราะราคาค่าตัวไก่ชนมีความเกี่ยวข้องกับการชน เมื่อปิดบ่อนเปิดสนามไม่มีการชนไก่ การค้าขายไก่ก็มีปัญหา 'ชนไม่ได้ก็ขายไม่ได้' นี้ก็ 'ตรรกะ' ความเป็นเหตุเป็นผล" เมื่อผู้เลี้ยงไก่ชนได้รับผลกระทบจึงต้องมีการรับมือและปรับตัวดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.1.1 การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

การรู้มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านโดยรวมแล้วส่วนใหญ่รู้ทั้ง 5 มาตรการ รายละเอียดการรู้แต่ละมาตรการดังตารางที่ 4-1 โดยผู้เลี้ยงส่วนใหญ่รู้มาตรการจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ (ร้อยละ 76.7) ซึ่งจะมีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมผู้เลี้ยงอยู่แล้ว รองลงมาคือ โทรทัศน์ ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) เพื่อนบ้าน วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอื่นๆ(ญาติพี่น้อง รถจำหน่ายยาไก่ และอบต.) ผู้เลี้ยงไก่ชนกว่าครึ่งมีการปรับตัวโดยการหาความรู้เพิ่มเติมเช่นจากการอ่านหนังสือ การถามจากผู้รู้เป็นบางครั้ง (ร้อยละ 51.7) และครึ่งหนึ่งมีการพูดคุย/ปรึกษานาหรือกับผู้เลี้ยงด้วยกันหรือผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนเป็นประจำ (ร้อยละ 50.0) (จากตารางที่ 13 ในภาคผนวก ข)

¹ ผู้เลี้ยงไก่ชน กรรมการสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย ประธานชมรมอนุรักษ์และพัฒนาไก่ชนปีกชิด และคอลัมนิสต์นิตยสารไก่ชน(เขียนไก่ชน,สนามไก่ชน)

ตารางที่ 4-1 ร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการรู้มาตรการป้องกันโรค ไข้หวัดนก

N = 120

มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก	การรู้มาตรการ (ร้อยละ)	
	รู้	ไม่รู้
การทำลาย	98.3	1.7
การควบคุมการเคลื่อนย้าย	93.3	6.7
การทำสมุดประจำตัวไก่ชน	85.0	15.0
การปรับระบบการเลี้ยง	90.0	9.2
การปิดสนามชนไก่	84.2	15.8

การทำลายสัตว์ปีก

ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านส่วนใหญ่ไก่ไม่ถูกทำลาย (ร้อยละ 96.7) ส่วนผู้ที่ไก่ถูกทำลาย (ร้อยละ 3.3) ได้รับเงินชดเชยประมาณตัวละ 45 บาท (จากตารางที่ 14 ในภาคผนวก ข) ในเรื่องการแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์/ผู้ใหญ่บ้าน/อสม. เมื่อสมมุติว่าถ้ามีไก่ป่วยตาย กะทันหันจำนวนมาก ผู้เลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่จะแจ้ง (ร้อยละ 66.7) เพื่อให้ทราบสาเหตุการตายว่า ไก่เป็นโรคไข้หวัดนกหรือไม่ เพราะ เสี่ยงที่จะเป็นโรคไข้หวัดนกได้ ถ้าเป็นโรคกลัวติดต่อมาถึงคน และไก่ที่ไม่เป็น และยังเป็น การป้องกันการระบาดในหมู่บ้าน แต่บางคนจะแจ้งเพราะ คิดว่าตัวเอง มีความรู้ (Explicit Knowledge) น้อย และกลัวโดนจับ โดยจะแจ้งอสม. หรือผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพราะสะดวกและไวกว่าที่จะไปแจ้งกับปศุสัตว์ ส่วนที่จะไม่แจ้ง (ร้อยละ 33.3) ให้เหตุผลว่า กลัวมาทำลายไก่ที่เหลือและจะไม่มีไว้ชนอีก และถ้าแจ้งแล้วอาจจะต้องทำลายไก่ บริเวณใกล้เคียงด้วยทำให้บ้านข้างเคียงเดือดร้อนคนจะไม่ชอบ ในขณะที่บางคนไม่แจ้งเพราะ เสียเวลาแต่จะทำลายเอง และถ้ารู้ว่าไก่ชนจะถูกทำลาย จะอุ้มไก่หนีเอาไปไว้ที่อื่น (จากตารางที่ 15 ในภาคผนวก ข) ผู้เลี้ยงเล่าว่า “เคยอุ้มไก่หนีไปกลางนา เอาตัวเก่งตัวโปรดไป” นอกจากนี้ยัง มีการรับขายก่อนถูกทำลาย เชือดกินก่อน (ซึ่งน่าจะเป็นไก่พื้นเมืองที่ยังไม่ได้คัดเป็นไก่ชน)

การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก

ช่วงโรคไข้หวัดนกระบาด ผู้เลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่ไม่ได้เคลื่อนย้ายไก่ชน (ร้อยละ 90.0) บางคนให้เหตุผลว่าไม่มีความจำเป็นในการเคลื่อนย้ายและไม่คุ้มถ้าเจอด่านตรวจ ส่วนผู้ที่เคลื่อนย้ายไก่ชน (ร้อยละ 10) ส่วนใหญ่เพื่อนำไปขายและบางส่วนนำไปชน โดยเคลื่อนย้ายไปไม่ไกลมากเช่น อยุธยา สุพรรณบุรี เป็นต้น (จากตารางที่ 16 ในภาคผนวก ข) ใน เรื่องการขอทำใบอนุญาตเคลื่อนย้าย เมื่อสมมุติว่าถ้าจะเคลื่อนย้ายไก่ชน ส่วนใหญ่จะไม่ขอทำ

ใบอนุญาตเคลื่อนย้าย (ร้อยละ 57.5) เพราะ เคลื่อนย้ายภายในอำเภอเท่านั้น ถ้าไปขอต้องรอนานไม่ทันการณ์ที่ขาย และบางคนไม่รู้ว่าจะไปขอใคร ส่วนผู้ที่ขอทำใบอนุญาตเคลื่อนย้าย (ร้อยละ 42.5) เนื่องจากกลัวถูกจับตำรวจระหว่างทางมีด่านตรวจ และคิดว่าเป็นการป้องกันโรคระบาดได้ (จากตารางที่ 17 ในภาคผนวก ข)

การทำสมุดประจำตัวไก่ชน

การทำสมุดประจำตัวไก่ชนที่จะขายหรือนำไปชน ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่ทำ (ร้อยละ 68.3) เพราะ โดยมากจะขายไก่ในพื้นที่หรือภายในอำเภอเท่านั้น ขายไก่เล็ก ไม่ได้ปล้ำไก่ออกอำเภอ เลี้ยงเอาไว้ดูเล่นไม่ได้ขาย อายุของไก่ไม่เท่ากัน คิดว่าไม่จำเป็น และบางคนไม่รู้ว่ามีส่วนผู้เลี้ยงที่ทำบางตัว (ร้อยละ 22.5) เนื่องจากไก่บางตัวยังไม่ได้อายุ ทำเฉพาะตัวที่เก่ง เมื่อทำสมุดแล้วสามารถเข้าสนามชนและเคลื่อนย้ายได้ เพื่อประโยชน์ในการขาย ส่วนผู้เลี้ยงที่ทำทุกตัว (ร้อยละ 9.2) มีเป็นส่วนน้อย การทำสมุดประจำตัวไก่ชนจะไปทำตามชมรมไก่ชนหรือที่สนามชนไก่ หรือติดต่อปศุสัตว์อำเภอ และบางคนทำสมุดประจำตัวไก่ชนแต่ไม่ได้สมุดก็มี (จากตารางที่ 18 ในภาคผนวก ข)

การปรับระบบการเลี้ยง

การเลี้ยงไก่ชนช่วงโรคใช้หวัดนกระบาด ส่วนใหญ่ยังคงเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ (ร้อยละ 58.4) เหมือนเดิม บางส่วนเลี้ยงกึ่งขังกึ่งปล่อย (ร้อยละ 28.3) และเลี้ยงขังไว้ตลอด (ร้อยละ 13.3) (จากตารางที่ 19 ในภาคผนวก ข) ปศุสัตว์อำเภอลาดหลุมแก้ว(ยงยุทธ พูลประเสริฐกุล, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2550) เล่าว่า "คนเลี้ยงบางคนกลัวไก่ติดโรคคุ้มไปไว้บนบ้านเลยก็มี" ในเรื่องการปรับระบบการเลี้ยงถ้าเปรียบเทียบรูปแบบการเลี้ยงไก่ชนในช่วงโรคใช้หวัดนกระบาดกับการเลี้ยงในปัจจุบัน (ตารางที่ 3 ในภาคผนวก ข) จะเห็นว่า ผู้เลี้ยงบางส่วนมีการปรับจากการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติและกึ่งขังกึ่งปล่อยมาเป็นการเลี้ยงขังไว้ตลอดในช่วงโรคใช้หวัดนกระบาด

การนำมุ้ง/ตาข่ายมาคลุมหรือล้อมป้องกันนกส่วนใหญ่ไม่ได้ทำ (ร้อยละ 63.3) เพราะ เลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ เชื่อว่าไก่ของตัวเองไม่เป็น และไม่กล้าลงทุน ส่วนผู้ที่นำมุ้ง/ตาข่ายมาคลุมหรือล้อม (ร้อยละ 36.7) เพราะ เชื่อว่าเป็นการป้องกันโรคได้ กลัวไก่ตาย กลัวนกจะนำเชื้อให้หวัดนกมาแพร่ถึงไก่และกันไม่ให้สัตว์อื่นเข้ามาเป็นพาหะนำโรค แต่ในตอนกลางคืนผู้เลี้ยงไก่ชนมีการคลุมมุ้งไก่เพื่อกันยุงกัดอยู่แล้ว ในเรื่องการทำความสะอาดพื้นบริเวณที่เลี้ยงไก่ชน ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีการทำความสะอาด (ร้อยละ 57.7) โดยส่วนใหญ่ทำสัปดาห์ละครั้ง และบางคนทำทุกวันก็มี ผู้เลี้ยงที่ไม่ทำความสะอาด (ร้อยละ 43.3) เพราะ มีไก่น้อยและเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ (จากตารางที่ 19 ในภาคผนวก ข)

นอกจากนี้ผู้เลี้ยงไก่ชนยังมีการดูแลอื่นๆเช่น สังเกตความผิดปกติของไก่ในแต่ละวัน หยอดยา(วัคซีน)อย่างเคร่งครัด ถ้าไก่ป่วยนำยามาละลายน้ำป้อนให้ไก่กิน แยกไก่ที่ป่วยให้อยู่ห่างจากตัวอื่น ropyun ชาวที่พื้นเพื่อมาเชื้อโรค เป็นต้น ซึ่งวิธีการดูแลต่างๆเหล่านี้ผู้เลี้ยงไก่ชนทำอยู่แต่เดิมแล้ว เพียงแต่เพิ่มความเข้มงวดในการสังเกตและการดูแลให้มากขึ้น และมีการพ่นยาฆ่าเชื้อโรคโดยชอจากอสม.หรือผู้ใหญ่บ้าน และทางปศุสัตว์มาพ่นให้ปีละ 2 – 3 ครั้ง

“การป้องกันโรคน่าจะอยู่ที่การจัดการในการเลี้ยงให้สะอาด การรักษาความสะอาด การจัดการโรงเรือน ทำเลที่เลี้ยงโรงเรือนให้โปร่งอากาศถ่ายเทไม่อับ ถ้าแฉะๆขึ้นๆหรือพื้นสกปรกก็ทำให้เป็นที่เพาะพันธุ์ของเชื้อโรคได้ เพราะเข้าขึ้นมาพอจะเอาพรมที่ไก่อู่ตากแดดทุกวัน และการกระทำของเขานี้ไม่ใช่เพราะใช้หวัดนก เขาทำของเขาอยู่แล้ว ทำให้มันสะอาดมันก็อาจจะได้ประโยชน์จากตรงนั้นมาทำให้ไม่เป็นหวัดนกน่าจะมีผล ...ปูพรม นำพรมมาตากแดดทุกวันเพื่อให้ไก่สะอาด นอกจากจะดูแลไก่แล้วยังดูแลความสะอาดตัวเองด้วยอาบน้ำวันละหลายรอบ”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

การปิดสนามชนไก่

ช่วงที่สนามชนไก่ปิดทำให้มีการนำไก่ไปแอบชนกันหรือที่เรียกว่าบ่อนป่า แต่ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ไปบ่อนป่า (ร้อยละ 86.7) ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องจากว่าไม่ชอบเล่นการพนันชนไก่และไม่ได้เลี้ยงไว้ชนเลี้ยงไว้ขายอย่างเดียว (ดังที่กล่าวไว้ในบทที่4) ส่วนผู้ที่เคยไปสนามชนไก่อยู่เดิมไม่ไปบ่อนป่าเพราะ ไม่ได้เป็นนักพนันหรือเล่นพนันเป็นอาชีพ มีอาชีพอื่นรองรับอยู่แล้วก็รอให้หมดช่วงที่ปิดสนามไปก่อน ขณะที่ผู้ที่เป็นบ่อนป่า (ร้อยละ 13.3) ส่วนใหญ่ไปเพื่อนำไก่ไปชน นอกจากนี้ยังไปหาซื้อไก่ชนตัวเก่ง ดูการชนไก่เพื่อความเพลิดเพลิน เล่นพนันชนไก่ และพบปะเพื่อนในวงการ (จากตารางที่ 20 และ 21 ในภาคผนวก ข)

โดยรวมแล้วการปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่แบบชาวบ้านมีทั้งปรับตัวตามมาตรการ และไม่ปรับตัวตามมาตรการ ผู้ที่ทำตามมาตรการบางครั้งไม่ใช่เพราะเห็นด้วยกับมาตรการ แต่เป็นการตัดปัญหาจะได้ไม่ถูกจับ กลัวมาทำลายไก่ หรือถ้ามีข่าวก็ทำ ส่วนผู้ที่ไม่ปรับเนื่องจากไม่ได้เลี้ยงเป็นอาชีพหลัก มีไก่อ้น้อย และมีบางคนที่ไม่สนใจมาตรการเพราะเลี้ยงมานานแล้ว

4.1.2 การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม

ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มรู้มาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกจากหลายทาง ทั้งจากโทรทัศน์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ซึ่งมีการประสานติดต่อกันอยู่ก่อนแล้ว และสมาคมไก่ชนมีจดหมายแจ้งข่าวสารมา จากมาตรการที่ออกมาผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มมีการปรับตัวในแต่ละมาตรการดังนี้

การทำลาย

ในช่วงโรคใช้หวัดนกระบาดบริเวณใกล้เคียงกับศิริโชคชัยฟาร์มมีไก่ชาวบ้านตาย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้ามาคุยว่าต้องทำลายสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตร แต่ผู้เลี้ยงไม่ยอมให้ทำลายใช้วิธีคุยทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ว่า ไก่ที่เลี้ยงอยู่มีการดูแลดี ไม่เป็นโรค และให้ตรวจโรคก่อนถ้าผลออกมาเป็นโรคจึงจะยอมให้ทำลาย ซึ่งถ้าไก่ชนถูกทำลายก็คงต้องเลิกเลี้ยงเลย เจ้าของศิริโชคชัยฟาร์มเล่าถึงการเลี้ยงไก่ของชาวบ้านที่ตายและผลกระทบในเรื่องพันธุกรรมไก่ดำไก่ในฟาร์มของตนถูกทำลายว่า

“...มีอยู่เจ้านึงมีไก่ตายเป็นไก่พื้นเมือง เขาเลี้ยงอยู่ 10 กว่าตัวแล้วไปแจ้งว่าไก่ตาย ถ้าเจอเขา(เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์)ก็ต้องกำจัด 5 กิโล เขา(เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์)ก็มาคุยกับผม และที่เขาเลี้ยงอยู่น้ำคร่ำ นอนยุงกัด ไม่ได้สนใจดูแล พอไก่ป่วยตายก็บอกว่าเป็นหวัดนก แล้วก็ไปแจ้ง เขาได้ตั้งค์ แต่ผมไม่คุ้ม จึงคุยกับปศุสัตว์ว่าของผมมีค่าใช้จ่ายวันละเท่าไรแล้วถ้าเอาไปฆ่า ...ตอนนั้นผมปิดฟาร์มเลย ในฟาร์มไม่มีตาย แต่แถวบ้านมีตาย ผมกล้าทำอยู่มันไม่เป็น แล้วอย่างผมก็มีมาตรวจโรคอยู่แล้วถ้าเป็นเอาไปเลย แต่ที่อื่นเป็นแล้วมาระยะ 5 โล ผมไม่ให้ แล้วมาตอนหลังทุกฟาร์มก็ทำอย่างผมหมดถ้าเจอเอาไป จนตอนหลังเขาก็ลดลงไป เป็นเฉพาะพื้นที่เฉพาะจุดเอาไปตรวจว่าเป็นไม่เป็น เพราะ 5 โลมันไกลมากรัศมีวงกลม ทั้งตำบล ...แล้วไก่ที่ตายถ่ายรูปมาให้ดูมันก็น่าตายอยู่แล้ว ไม่ต้องเป็นใช้หวัดนกหรือกูดสถานที่ยังดีเยี่ยมมันก็ตายอยู่แล้ว ไม่มีการดูแล เขาผลตรงนั้นไปบอกไม่ได้

...อย่างเขาเลี้ยง 10 ตัว 20 ตัว ปีนหน้าเขาก็เลี้ยงใหม่ได้ อย่างเรามันพึ่งทั้งหมดเลย กว่าจะได้พันธุกรรมไก่ตรงนี้ออกมาก็ปีกว่าจะไขว้กันได้ เป็นสิบๆปี แล้วมาตายภายในวันเดียวผมไม่ยอมหรอก ยังไงต้องสู้กันก่อน แต่ว่าถ้าตรวจเจอก็ให้เขาเอาไป แต่ถ้าอย่างนั้นผมก็เลิกเลย ต้องหยุดก่อน ต้องตั้งหลักกันยาว เพราะไม่ใช่เวลาเปิบๆกว่าจะได้ขนาดนี้ กว่าจะได้มาไม่ใช่ธรรมดา นะ อย่างซื้อบราซิลลูกร้อยซื้อมาตัวละหมื่นกว่าจะทำจากร้อยให้เหลือน้อยๆ จาก 100 ทำให้เหลือ 50 1 ปีแล้ว เหลือลูก 25 อีก 1 ปี เหลือลูก 12 อีก 1 ปี 3 ปียังไม่รู้ว่าจะได้

เก่งรีเปล่า ถ้าเก่งก็ประสบความสำเร็จ ผมให้ 10 ปี 10 ปีนี้ถ้าเลี้ยงไม่ต่อเนื่อง
ทำไงก็ไม่เก่ง”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

ส่วนพสุธาฟาร์มมีไก่ป่วยตาย(ซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นโรคใช้หัวदनกหรือไม่)แต่
ไม่ได้แจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ใช้วิธีทำลายเองโดยการใส่เตาอบเผา แม้ว่าไก่ชนของผู้เลี้ยงแบบฟาร์ม
ไม่ถูกทำลาย แต่ในช่วงแรกที่ออกมาตรวจการทำลายสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรคทำให้
ผู้เลี้ยงไม่มั่นใจกลัวว่าไก่จะถูกทำลาย จึงนำไก่ตัวเก่งหรือตัวที่มีราคาแพงย้ายไปไว้ที่อื่นชั่วคราว
ก่อน หรือถ้ารู้ว่าจะมาทำลายไก่ก็จะนำไปหลบซ่อนไว้ ตามที่เจ้าของฟาร์มเล่าว่า

“ช่วงนั้นผมก็กลัวเขามาจับไก่ไป ที่นี้จะไม่เหลือเลยมีไก่อยู่แค่ 10 กว่า
ตัวเอง ก็จะครอบไก่ไว้พอเป็นพิธี แล้วก็ย้ายไก่หนีไปอยู่ที่ฟาร์มใหญ่ เพราะ
ข้างหน้าปิดประตูโรงงานได้ คนนอกไม่มีสิทธิ์เข้าอยู่แล้ว พื้นที่ 15 ไร่ด้านหลังเป็น
ที่เพาะไก่เลี้ยงไก่ปล่อย เราก็เอาไก่ตีๆไปไว้”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

“อย่างสมมุติของพี่เนี่ยเขาเข้ามาจะฆ่า ลูกน้องมาบอกก็ต้องจับตัวที่ทำ
ตั้งค้หลบแล้ว ใครเขาก็ต้องจับหลบทั้งนั้นแหละไม่มีใครเขาให้ฆ่า แต่ก็ยังไม่มีที่
จะมาฆ่า แต่ถ้ามีก็ต้องจับหลบ คลุมอย่างดี ถ้ามัดปากมันได้ก็มัดคออย่าให้มันชน
ถ้าหลบก็ต้องเอาไปหลบที่อื่น”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

การควบคุมการเคลื่อนย้าย

การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกในช่วงการระบาดแรกๆมีผลกระทบต่อ
ต่อการขายของผู้เลี้ยงแบบฟาร์มมาก ทำให้ส่งไก่ไปขายไม่ได้ และคนก็ไม่ค่อยมาซื้อ เพราะสนาม
ชนไก่ก็ปิดด้วย ช่วงนั้นเมื่อตัวไก่เคลื่อนย้ายได้ยาก จึงขายไซ้ไก่ได้แทนแต่ก็ไม่มากนัก ดังที่
เจ้าของฟาร์มได้เล่าว่า

“ช่วงใช้หัวदनกบางคนซื้อตัวไก่ไม่ได้ เคลื่อนย้ายลำบาก ก็เอาเป็นไซ้ก็มี
ขายไซ้ได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ไม่มาก เพราะคนที่ซื้อต้องมีความพร้อม มีตู้พัก”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“...ช่วงซื้อไซ้กันจะเป็นช่วงใช้หัวदनกมากกว่า ไก่เคลื่อนย้ายไม่ได้ เราก็
ขายไม่ได้ ก็เป็นปัญหาใหญ่ขายเป็นไซ้ได้บ้าง แต่ถ้าเคลื่อนย้ายไม่ได้จริงๆห้าม
เคลื่อนย้ายระยะยาวๆสักแค่ 6 - 8 เดือนตายเลย ก็ต้องเลิก แค่ช่วงนั้น 3 เดือน

ก็แย่นะ ไก่ไม่ได้ออกเลย ไช้ก็ขายไม่ค่อยได้เพราะที่อื่นก็หยุดหมด เราก็เบรคการพัก เอาเฉพาะที่มีอยู่เดิมก็ต้องเลี้ยงไป ล็อตนั้นมีอยู่ประมาณ 1,700 ตัวทั้งไก่เล็ก ไก่ใหญ่ นะ”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

แม้ว่าจะขายไก่ได้บ้าง แต่ก็มีรายได้น้อยกว่าเดิม อีกทั้งตัวไก่ที่ขายไม่ได้ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยง และไก่ที่มีอยู่ก็ต้องหยุดการพักไว้ก่อน แต่พอมาระยะหลังเริ่มขายตัวไก่ได้ตามเดิม โดยผู้ซื้อจะหลบเลี้ยงเคลื่อนย้ายตัวไก่เอง อาจจะอ้อมหลบด้านตรวจไปทางอื่น ตามที่เจ้าของฟาร์มเล่าว่า

“การตั้งด่านก็เป็นอุปสรรค แต่ลูกค้าเขาจะรู้เองว่าเส้นทางที่เขาเอาไป มีอุปสรรคไหม เขาสะดวกเขาก็เอาไป ไม่สะดวกก็ไม่เอาไป เส้นทางไหนที่มีปัญหาเขาก็พยายามหลบเลี้ยงของเขาเอง”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“คนซื้อเขาไม่ฟังหรอก เขาถือว่าไม่ได้ไปถนนใหญ่ ถ้ารู้ว่าตรงนี้มีด่านก็อ้อม พวกนี้เขารู้ว่าเวลาไหนด่านจะมาตั้ง หรือถ้าเลี้ยงไม่ได้ก็อ้อม เราก็ยังขายได้เหมือนเดิม”

ศิริโชค(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

ส่วนการขอใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มไม่ได้ขอเพราะ มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ต้องเสียเวลาในการขอหลายวัน เนื่องจากต้องมีการรอผลตรวจโรคซึ่งไม่ทันการณ์ที่จะนำไปชนหรือขาย และส่วนใหญ่ผู้ซื้อเคลื่อนย้ายไปเอง โดยเจ้าของฟาร์มได้กล่าวว่า

“การขอเคลื่อนย้ายขั้นตอนยุ่งยากเกินไป ทำไม่ได้ อย่างลูกค้ามาไกลๆ เห็นไก่วันนี้ เอาไก่ตัวเดียวแล้วให้เขารอตรวจ เขาก็ต้องเดินทางมาเอาอีก เขาเอาไปก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเขา เขารับผิดชอบของเขาเอง ไม่งั้นก็ต้องเดินทางมาอีกเที่ยว ซึ่งไม่มีปัญหากับเราเพราะลูกค้าจัดการรับผิดชอบเอง เราไม่ได้จัดส่ง”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

การทำสมุดประจำตัวไก่ชน

มาตรการทำสมุดประจำตัวไก่ชนมีผลกระทบต่อผู้เลี้ยงแบบฟาร์มในช่วงแรกคือ ทำให้ขายไก่ไม่ได้หรือขายไม่ได้ราคาถ้าไก่ไม่มีสมุดประจำตัวไก่ชน เนื่องจากอาจจะถูกจับระหว่างเดินทาง เอาไปชนในสนามก็ไม่ได้ จะไปขออนุญาตเคลื่อนย้ายก็ไม่ได้เพราะต้องมีสมุดก่อนจึงจะขอได้ แต่ต่อมาผู้ซื้อไม่รอสมุดซื้อไปทั้งที่ไม่มีสมุด ในกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงแบบฟาร์มนี้ ศิริโชคชัยฟาร์มและกรกมลฟาร์มไม่ได้มีการทำสมุดประจำตัวไก่ชน ส่วนพสุธาฟาร์มมีการปรับตัวตามมาตรการโดยทำสมุดประจำตัวไก่ชนเฉพาะตัวที่ผ่านการปล้ำมาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง เพราะสามารถที่จะขายได้แล้ว โดยปศุสัตว์อำเภอมาถ่ายรูปและตรวจโรคเพื่อทำสมุดให้ที่ฟาร์ม แต่ไม่ได้สมุด จึงไม่ได้ทำอีกเลย ตามที่เจ้าของพสุธาฟาร์มเล่าว่า

“...สมุดเขามาทำที่นี้เลย ชั่งน้ำหนัก ถ่ายรูป ถ่ายเกร็ดแข้ง ถ่ายหน้า แต่ข้า ไม่ทัน สมมุติปล้ำวันนี้จะขายวันนี้แล้ว แต่จริงๆเราทำไปแล้ว ก็บางทีคนอยากจะได้เขาจะมารอสมุดหรือ เขาก็เอาไปแบบเถื่อนๆ เขาก็มีวิธีการเอาไป ไก่เขาจะใส่กล่องไม้ ...บอกตรงๆเลยนะตั้งแต่ทำมาสมุดไม่ได้ใช้ ไม่ได้สมุดเลย ทำไปประมาณตอนนั้นเลิกว่าตัว ยี่สิบตัวน่าจะได้ ไม่ได้เลย ทำไปครั้งเดียวแล้วก็ไม่ได้ทำอีกเลย ...เราก็จะขายไก่ มีส่วนทำให้เราขายไก่ไม่ได้ สมุดพวกนี้ดังมากเลยสมัยก่อน ต้องมีสมุดนะ ไม่มีโดนจับ...”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

การปรับระบบการเลี้ยง

การเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มมีการเลี้ยงการดูแลที่เป็นระบบและเป็นสัดส่วนอยู่แล้ว เมื่อเกิดโรคใช้หวัดนกการเลี้ยงไก่ชนของแต่ละฟาร์มจึงไม่ได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมมากนัก แต่เข้มงวดในการดูแลมากขึ้น และทุกฟาร์มเน้นเรื่องความสะอาดเป็นหลัก โดยมีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อเพื่อทำความสะอาดตั้งแต่ก่อนที่จะมีโรคใช้หวัดนกระบาดแล้ว พสุธาฟาร์มมีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคและผสมจุลินทรีย์(EM)ในน้ำที่ให้ไก่กินอยู่แต่เดิม ศิริโชคชัยฟาร์มเน้นเรื่องความสะอาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งไก่ครอบสุ่มมีการเก็บกวาดมูลไก่และพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อทุกวัน ส่วนไก่ปล่อยฝูงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อเดือนละ 1 – 2 ครั้ง แต่ไม่ต้องเก็บกวาดมูลเพราะเป็นพื้นดิน กรกมลฟาร์มซึ่งทำฟาร์มเลี้ยงหมูด้วยก็ใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่ใช้กับหมูพ่นบริเวณที่เลี้ยงไก่ชนสัปดาห์ละ 1 ครั้งเป็นประจำอยู่แล้ว และช่วงที่โรคใช้หวัดนกระบาดพ่นวันเว้นวัน

เริ่มแรกที่โรคใช้หวัดนกระบาดด้วยความที่เป็นโรคใหม่และมีข่าวการระบาดของโรคในสัตว์ปีกหลายพื้นที่ ศิริโชคชัยฟาร์มจึงมีการปรับในช่วงแรกโดยการกักไก่ปล่อยฝูงให้อยู่ในเล้า(โรงเรือน)ในช่วงระยะหนึ่งและดูแลอย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ ดังคำบอกเล่าว่า

“...ต้องกักเหล่านี้พวกนก อยู่แล้วใหญ่ต้องคลุมมุ้งหมดทั้งกลางวัน กลางคืน เพราะเราไม่เคยสัมผัสกับโรคว่ามันเป็นยังไง เขาบอกว่ามันมากับ อากาศก็ไม่รู้อย่างไร”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

แต่ไก่ปล่อยฝูงจะกักไว้ในเล้าตลอดไปไม่ได้เพราะธรรมชาติของไก่ชนต้องปล่อยให้มีการคุ้ยเขี่ยหา อาหารตามธรรมชาติ ได้ออกกำลัง และได้รับแสงแดดบ้าง กมล(นามสมมุติ)เจ้าของกรกมลฟาร์ม เคยทดสอบการเลี้ยงไก่ช่วงอายุตั้งแต่ 2 – 8 เดือน โดยขังไว้ตลอด ผลปรากฏว่า ไก่ขาอ่อนใช้ไม่ได้ เลยเดินแล้วล้ม ส่วนไก่ใหญ่ที่เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ มีการเลี้ยงในคอกหรือกรงอยู่แล้ว และไก่ ครอบสุ่มก็อยู่ในบริเวณที่เป็นสัดส่วน นกไม่สามารถเข้ามาถึงตัวไก่ได้โดยตรง แต่ก็ยังบินผ่านไปได้ แต่ถ้าจะให้หน้าตาขายมาล่อมหรือกันป้องกันไม่ให้คนเข้ามาบริเวณที่เลี้ยงเลย เจ้าของกรกมล ฟาร์มไม่ทำและไม่เห็นด้วยโดยบอกว่า

“ถ้าเอาตาข่ายคลุมไม่ให้คนเข้า ข้างบนนกก็ขี้ลงมาข้างล่างได้ คุณ ไม่ได้ จะกันให้ดูดีปิดเป็นฝ้ามันก็ลงทุนสูง ขึ้นมาก็อยู่บนฝ้ากลายเป็นหมักหนาสา กันเข้าไปอีกยิ่งหมักหมมใหญ่อยู่ข้างบน”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

ผู้เลี้ยงแบบฟาร์มได้นำวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกมาใช้ในฟาร์ม ซึ่งใน ประเทศไทยตั้งแต่เกิดโรคไข้หวัดนกกระบาดมาจนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่อนุญาตให้ใช้วัคซีน เจ้าของ สิริโชคชัยฟาร์มเล่าถึงการให้วัคซีนว่า

“อย่างผมทำระบบฟาร์มก็แอบใช้ยาอยู่แล้ว อย่างวัคซีนไข้หวัดนกยักษ์ ใหญ่ซื้อมา ระบบฟาร์มก็มีหมด ต้องใช้ ไม่ใช่อยู่ไม่ได้ ที่ซื้อเป็นวัคซีนของนอกแต่ ว่ามันหยุดจำหน่ายไปแล้วละเพราะว่าเขาไม่ให้ใช้ไง ถ้ารัฐบาลให้ใช้ก็โอเค ทุก อย่างก็คือตอนนี้ทุกฟาร์มใช้หมดแหละ ไม่มีฟาร์มไหนเสี่ยงหรอกแต่ถ้าอย่าง พวกชาวบ้านไม่มีทาง ขวดหนึ่งช่วงแรกซื้อดินแบบอยู่ที่ขวดหนึ่ง สามพัน สามพัน กว่าบาท ใช้ได้ 500 ตัว ตอนนี้ขวดหนึ่งก็ประมาณ สองพัน สองพันสอง อย่าง ชาวบ้านเขาไม่ซื้อกันอยู่แล้วเพราะไคนิดเดียว และวัคซีนพวกนี้ชาวบ้านไม่มีทาง ซื้อได้แน่เพราะตามท้องตลาดไม่มีขาย ผมเองยังต้องแบ่งจากฟาร์มใหญ่เขา ถ้า อย่างชาวบ้านซื้อเขาก็ไม่ขายให้อยู่แล้วเพราะตำรวจจับ”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

ในการนำวัคซีนให้หัดนกมาใช้ผู้เลี้ยงมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในวงการด้วยกัน ดังกรณีของศิริโชค(นามสมมุติ)เจ้าของศิริโชคชัยฟาร์มที่ได้พูดคุยกับเพื่อนที่ทำฟาร์มไก่ชนและมีการใช้วัคซีนแล้วไก่ไม่ตาย จึงใช้วัคซีนกับไก่ในฟาร์มของตนบ้าง ตามที่เล่าว่า

“.....เคยเห็นบางฟาร์มมีไก่ตายเราก็เสียตาย แต่ก็ไม่ตายหมดตาย เฉพาะไก่ฝูง แต่ไก่สุ่มไม่ตาย เราเห็นว่าคนที่ไก่ของเขาเคยเป็นพอเขามาใช้แล้วไม่เป็น เราก็ใช้ฟองประกอบด้วย แล้ววัคซีนพวกนี้ทำ 2 ครั้งทำหัวเดือนท้ายเดือน วัคซีนทำทั้งหมด 5 เข็ม นิวคาสเซิล ฝีดาษ หลอดลม แล้วก็วัคซีนตัวนี้อีก 2 เข็ม ... แล้วไก่พวกนี้จะแข็งแรง สามารถสู้อากาศได้ เราเห็นว่ามันแตกต่างขึ้นมาทันตาเลย”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

ในขณะที่กมล(นามสมมุติ)เจ้าของกรกมลฟาร์มนำวัคซีนให้หัดนกมาใช้เพราะเชื่อว่าสามารถป้องกันโรคได้ดี เนื่องจากมีประสบการณ์ในการใช้วัคซีนป้องกันโรคหุ (Tacit Knowledge) ประกอบกับความรู้ทางวิชาการ (Explicit Knowledge) จากที่เคยอ่านหนังสือ การไปอบรมสัมมนาต่างๆ โดยได้กล่าวว่า

“เชื่อเรื่องวัคซีนเพราะอยู่วงการสัตว์มาเยอะ ถ้าเป็นบ่อยๆการพัฒนาเชื่อต้องมี แต่ถ้าคิดไว้ไม่ให้มันกลายน่าจะดีกว่า สิ่งที่ดีที่สุดคือทำวัคซีนถึงอยู่ได้จริงก็มีการใช้กันอยู่แล้ว ทุกวันนี้มันสงบเพราะอันนี้อย่างเดียว เขาทำกันหมดแล้ว”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

นอกจากนี้ผู้เลี้ยงยังมีความเชื่อจากประสบการณ์ที่เคยเลี้ยงมา (Tacit Knowledge) ในเรื่องอุณหภูมิและความชื้นว่าอาจทำให้เกิดโรคให้หัดนก จึงทดลองทำและนำมาปรับใช้ในการเลี้ยง เช่นกรณีของพสุธาฟาร์ม เมื่อเกิดการระบาดของโรคให้หัดนกมีไก่ชนในฟาร์มป่วยตายด้วยอาการที่ไม่เคยพบมาก่อนคือ หน้าเขียวคล้ำ คอใหญ่คล้ายหลอดลมอักเสบ บวม หายใจไม่ออก ไม่มีขี้มูก เนื้อตัวอ้วนสมบูรณ์ปกติ แต่ไม่ทราบว่าเป็นโรคให้หัดนกหรือไม่ เพราะไม่ได้ตรวจสุขภาพจากการสังเกตของผู้เลี้ยงดำเนินช่วงที่อากาศเย็นโดยเฉพาะตอนเช้ามีดี พอเช้าไม่เกิน 11 โมงไก่จะตาย แต่ก็ไม่ได้ตายทั้งหมดในคอกเดียวกันบางตัวก็ไม่ตาย จึงมีวิธีให้ความอบอุ่นไก่ในตอนกลางคืนโดยคลุมมุ้งและเปิดไฟ หรือบางคนให้นอนในกระสอบ ดังคำบอกเล่าว่า

“ตอนอากาศหนาวๆเย็นๆร้อนๆ ถ้าจะมีก็มีตอนนี้ ถ้าดี 4 อุณหภูมิถ้าต่ำกว่า 26 จะโดน ประมาณ 22 เย็นมาแน่ ถ้ากลางวันไม่มีอะไรถ้าร้อนปกติ แต่

กลางคืนอย่าให้อุณหภูมิต่ำ จะคลุมมุ้ง เปิดไฟแต่ละสุมเลย คลุมมุ้งเปิดไฟ 100 วัตต์ ไม่ตาย แต่ถ้าตัวไหนปล่อยปกติก็ตาย แต่ถ้าคลุมมุ้งไม่เปิดไฟบางตัวก็มีบ้าง ให้อุณหภูมิมันขึ้น อย่าให้อุณหภูมิลดเสร็จ ถ้าหัวदनกะมันจะมาแบบนี้ คือสังเกตกันแบบนี้ จากประสบการณ์ของพี่ในฟาร์มจะเป็นประมาณนี้ แล้วพวกไก่ปล่อยก็จะมีตายบ้าง ร่วงช่วงตี 4 ตี 5 อากาศมันจะเย็นมาก แต่บางตัวก็ไม่ตาย ไม่ใช่ตายหมด ...บางคนให้ออนกระสอบ ใส่ถุงนุ้ยเลย พอไก่แม่ไก่ใส่ถุงนุ้ยเจาะรูนิดหน่อย มันจะอุ่น อุ้มมากกว่า จะไม่ตาย เป็นเทคนิค ภูมิปัญญาชาวบ้าน หัวก็ไม่ต้องใส่ ตอนเช้าก็ค่อยแกะเปิดปล่อยออกไป"

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

และกรณีของศิริโชคชัยฟาร์ม หลังจากเกิดโรคไข้หวัดนกการเลี้ยงไก่ปล่อยผู้มีการปรับเปลี่ยนเวลาปล่อยไก่จากเดิมที่ปล่อย 7 โมงเช้า เป็น 11 โมงเช้า เพราะมีความเชื่อว่าความชื้นอาจทำให้ไก่ป่วยและเป็นโรคไข้หวัดนกได้ ดังที่เล่าว่า

"พอไข้หวัดนกมาที่นี่ ถ้าเกิดเราปล่อยเช้าน้ำค้างไม่แห้งแล้วยังไม่ตายก็จากปล่อย 7 โมงเช้า มาเป็น 11 โมง ทุกวันนี้ก็ปล่อย 11 โมงทุกวัน เช้าก็ปกติ พอเริ่มมีตาก็เช้าเอง ผมคิดว่าตรงนั้นแน่นอน ความชื้นต้องไม่มี แต่ก็ไม่เคยมีไก่ตาย และก็ไม่ได้มีผลกับไก่ กลับตีด้วยพอเช้าปล่อยออกมาหว่านข้าวให้กินก็กินดี ด้วยเพราะมันหิว"

ศิริโชค(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

การปิดสนามชนไก่

มาตรการปิดสนามชนไก่มีผลกระทบเชื่อมโยงกับการซื้อขายไก่ ทำให้ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มขายไก่ไม่ได้ เพราะเมื่อหาที่ชนยากคนก็ไม่มาซื้อไก่ อีกทั้งไก่ที่เลี้ยงไว้จะเอาออกชนเองก็ไม่ได้ ในแต่ละวันจึงมีรายจ่ายในการเลี้ยงการดูแลไก่ที่เลี้ยงอยู่เพื่อรอสนามชนไก่เปิด ในขณะที่มีรายได้น้อยมากหรือไม่มีเลย ซึ่งจำนวนไก่ชนของผู้เลี้ยงแบบฟาร์มมีจำนวนมากไก่ปล่อยฝูงพันกว่าตัว ไก่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์และไก่ครอบสุมอีกหลายสิบตัว จึงต้องปรับการให้อาหารเพื่อลดรายจ่าย ดังคำบอกเล่าว่า

"...ช่วงนั้น(ช่วงที่สนามชนไก่ปิด)ก็ลดพวกเนื้อสัตว์โปรตีนแพงๆ ตอนนั้น 3 เดือนหยุดหมดทั้งระบบ ที่อยู่ได้เพราะเศษอาหารที่มาจากโรงสี พวกข้าวครึ่งเม็ดโรงสีต้องทิ้งก็เขฟตรงนี้ไปได้ ทำให้ยังอยู่ได้ แต่ถ้าจะต้องไปซื้อก็ไม่ไหว ...และถ้าไม่เปิดอีก 3 เดือนก็คงต้องหยุด มันกินเยอะนะ"

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

ส่วนในแง่ที่ไม่ได้เล่นชนไก่ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มไม่เดือดร้อนเพราะ เลี้ยงเพื่อขายเป็นหลัก อาจมีการเล่นพนันชนไก่บ้างตามแต่โอกาส จึงไม่ได้มีการปรับตัวในเรื่องนี้

การปรับตัวของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม หลังจากเกิดโรคไข้หวัดนกระบาด สิริโชคชัยฟาร์ม และกรกมลฟาร์มยังคงเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มเช่นเดิม ในขณะที่ปัจจุบันนี้พสุธาฟาร์มเลิกทำฟาร์มแล้ว แต่ยังคงเลี้ยงอยู่บ้างประมาณ 4 - 5 ตัวเป็นไก่ดี เนื่องจากไม่อยากเสี่ยงกับโรคไข้หวัดนก เพราะไม่สามารถควบคุมอากาศได้ และเสี่ยงกับมาตรการทำลาย รวมทั้งไม่ค่อยมีเวลาดูแลไก่ ซึ่งเจ้าของพสุธาฟาร์มได้กล่าวว่า

“...ที่เลี้ยงน้อยลงไข้หวัดนกก็มีส่วนเพราะซีเกียจราคาแพง เพราะตมเดียว 5 กิโล แถวนี่ก็เคยอยู่ในรัศมี 5 กิโลแต่เราก็ไม่โดนทำลาย แต่มันเสี่ยงเพราะคนงานเราเอะอะเอาไก่ข้างนอกมากินรีเปล่า รกกับข้าวเข้ามากินไปโยนไป ไก่ลูกน้องก็มีเลี้ยงจะมาติดไก่ของเรารีเปล่า คือตัดปัญหาไปเลย หยุด หยุดก่อนกลัวคนเอาไปติดไก่ ...และคิดว่าการหยุดของคนเนี่ยไปเรื่อยเดียวที่นี้เลี้ยงไก่เอะมาจากที่นี้หรือเปล่า ผมก็เลยราคาแพงตรงนี้ เดี่ยวจะมาตม”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

เมื่อเลิกทำฟาร์มแล้วก็ไม่กระทบต่อรายได้เพราะถือเป็นงานอดิเรกไม่ได้เป็นอาชีพเสริม และตอนนี้เปลี่ยนมาเลี้ยงปลาหมอสีแทน ส่วนการเลี้ยงไก่ชนจะไม่เลี้ยงเป็นฟาร์มแล้วเพราะถ้าเลี้ยงอย่างนี้ไม่คุ้มกับการลงทุน นอกจากนี้ยังคิดที่จะนำประสบการณ์ในการดูแลลักษณะไก่มาเขียนเป็นหนังสือ ไก่ชนเกี่ยวกับการดูแลไก่เก่ง ดังที่บอกแล้วว่า

“ตอนนี้เปลี่ยนมาเลี้ยงปลาหมอสีขายถ้าตายก็ตายในตู้ 3 ตัวไม่ยุ่งกับใคร ...ถ้าถามว่ายังมีความรู้ใหม่ๆที่พอจับไก่ได้ก็ยังสามารถต่อ แต่ตอนนี้ไม่มีเวลาต้องเดินทางไปหนองคายไปอะไรบ้าง ...แต่ในหัวยังมีจะเขียนเป็นหนังสือว่า ต้องดูยังไงดูยังไงให้เป๊ะ หนังสือที่เขาเขียนมาก็โอเคอยู่แต่ของผมยังมีอีกหลายอย่างนะมันไม่ใช่แค่นี้ ต้องดูเยอะ ดูวันทองห้ามทัพ เกร็ดเหน็บนอก เหน็บใน...”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

4.2 การปรับตัวของเจ้าของสนามชนไก่

เจ้าของสนามชนไก่รู้มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากปศุสัตว์อำเภอและปศุสัตว์จังหวัดต้องมีการประสานงานกับเจ้าของสนาม มีการนัดประชุมเจ้าของสนามชนไก่ในพื้นที่เพื่อแจ้งเรื่องการป้องกันโรคไข้หวัดโรคนกในสนาม นอกจากนี้

ยังรู้จากโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย เจ้าของสนามชนไก่เพชรชมพูได้พูดถึงความแตกต่างของการรู้มาตรการจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และจากโทรทัศน์ไว้ว่า

“ทราบมาตรการจากปศุสัตว์จังหวัดได้ในทางปฏิบัติ แต่ถ้าจากโทรทัศน์ก็ได้แค่ฟัง เข้าก่อนเปรียบไก่ปศุสัตว์จะมาแนะนำเดินแจกข้อมูลทุกอย่าง การจัดการ วิธีดูแลรักษา ห้ามเคลื่อนย้าย มีใบปลิว เอกสาร ยา มาแจก”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

ส่วนเจ้าของสนามชนไก่เทาทองแดงเมื่อนำไก่ไปชนที่สนามชนไก่อื่น ก็มีการหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคในสนามโดยสังเกตดูระบบป้องกันโรคในสนามที่ไป และเมื่อปี 2549 เคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกที่กรุงเทพฯ โดยมีเจ้าของสนามชนไก่ รวมทั้งผู้เลี้ยงไก่ชนจากทั่วประเทศมาร่วมประชุม และให้มีการแสดงความคิดเห็นเสนอมาตรการต่างๆ

มาตรการที่มีผลกระทบโดยตรงต่อเจ้าของสนามชนไก่ คือ การปิดสนามชนไก่ และการป้องกันโรคในสนามชนไก่ เมื่อเกิดการระบาดของโรคใช้หวัดนกรัฐบาลประกาศให้งดกิจกรรมชนไก่ทั้งหมด สนามชนไก่จึงต้องปิดทำให้เจ้าของสนามขาดรายได้ ตั้งแต่เกิดการระบาดของโรคใช้หวัดนก (ปี 2547 - 2550) สนามเทาทองแดงซึ่งเป็นสนามที่เปิดมานานก่อนสนามอื่นและก่อนที่โรคใช้หวัดนกจะระบาดต้องปิดถึง 3 ครั้ง ส่วนสนามเพชรชมพูปิด 1 ครั้ง เป็นเวลา 2 อาทิตย์ และสนามเหลืองโนรีปิด 1 ครั้ง เป็นเวลาประมาณ 1 เดือนครึ่ง (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2549) ช่วงที่สนามชนไก่ปิดแม้ว่าเจ้าของสนามจะขาดรายได้แต่ก็ไม่เดือดร้อน เพราะมีอาชีพอื่นเป็นหลัก อยู่แล้วและเป็นการปิดช่วงระยะเวลาสั้นๆ จึงไม่ได้ปรับตัวในเรื่องรายได้และอาชีพ ดังคำบอกเล่าของเจ้าของสนามทั้ง 3 ว่า

“ตอนสนามปิดก็ไม่ได้ทำงานหรือหารายได้จากอื่นทดแทนอะไรเพราะมีอาชีพอื่นอยู่แล้ว”

เทา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2550

“การปิดสนามถ้าทางอำเภอให้หยุดก็ต้องหยุด ทำตามเขา ถ้ามีอะไรมากระทบก็ต้องหยุด ช่วงสนามปิดก็ไม่เดือดร้อนอะไร เพราะก็มีงานอื่นอยู่ แล้วก็ไม่ได้เสียค่าเช่าก็ไม่ซีเรียส ปิดก็แค่ศูนย์ ไม่ติดลบ ไม่ได้ ไม่เสีย บางคนก็เดือดร้อนถ้ามีค่าเช่า”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

“ตอนสนามปิดก็ปิดอยู่เฉยๆ ... ถ้าปิดชั่วคราวก็ต้องรอ ยังไม่คิดทำ
อาชีพอื่นเพราะถ้าจะไปทำอื่นก็ต้องลงทุน แต่ถ้าปิดถาวรก็คงต้องหา”

โนรี(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550

การป้องกันโรคในสนามชนไก่ตามที่มาตรการกำหนดได้แก่ ทำสมุดบันทึกคนเข้า-ออก และบันทึกข้อมูลไก่ที่นำมาชน มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้า-ออก พ่นยาฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกสนาม ตรวจสอบประจำตัวไก่ชนทุกครั้ง ทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคทุกครั้งในบริเวณสนามชนไก่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ภายหลังเสร็จสิ้นการประลอง ในทางปฏิบัติเจ้าของสนามชนไก่ไม่ได้ปรับตัวโดยปฏิบัติตามที่มาตรการกำหนดทั้งหมดที่ทำหลักๆ คือ อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออก บ่อน้ำยาฆ่าเชื้อล้างล้อรถบริเวณทางเข้า-ออกที่จอดรถ และการทำความสะอาดสนาม การป้องกันโรคของแต่ละสนามตามที่มาตรการกำหนดมีรายละเอียดดังตารางที่ 4-2

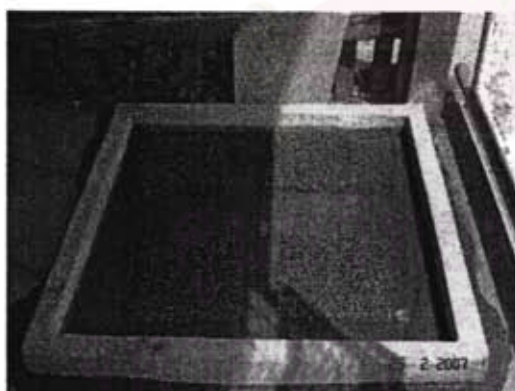
ตารางที่ 4-2 การป้องกันโรคในสนามชนไก่เทาทองแดง สนามชนไก่เพชรชมพู และสนามชนไก่เหลืองโนรี

การป้องกันโรค	สนามเทาทองแดง	สนามเพชรชมพู	สนามเหลืองโนรี
การจัดทำสมุดบันทึกคนเข้า-ออก ²	ไม่ได้ทำ	ไม่ได้ทำ (ช่วงแรกเจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์มาบันทึกเอง)	ไม่ได้ทำ
การจัดทำสมุดบันทึกข้อมูลไก่ที่นำเข้ามาชน ³	ไม่ได้ทำ	ไม่ได้ทำ (ช่วงแรกเจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์มาบันทึกเอง)	ทำ แต่ไม่ได้บันทึกตาม แบบ กข.4 (มีสมุดบันทึกว่าไก่ที่ ชนกันคู่นี้เป็นของใคร แล้วนำไปบันทึกใน คอมพิวเตอร์)
อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้า-ออก	ทำบางครั้ง (ช่วงโรคระบาดใส่น้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง)	ทำบางครั้ง (ช่วงโรคระบาดใส่น้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง)	ทำทุกครั้ง (น้ำที่ให้น้ำไก่มา ประยุกตใ้ใส่น้ำยาฆ่า เชื้อไว้ในอ่างเพื่อไม่ให้ น้ำยาแห้งเร็ว)

² แบบบันทึกบุคคลที่เข้า-ออกสนาม (กข.5) คูภาคผนวก ค หน้า 161

³ แบบบันทึกข้อมูลไก่ที่เข้าสนามชนไก่ (กข.4) คูภาคผนวก ค หน้า 160

การป้องกันโรค	สนามเทาทองแดง	สนามเพชรชมพู	สนามเหลืองโนรี
การพ่นยาฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะที่เข้า- ออกสนาม	มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อ บริเวณทางเข้า-ออก ที่จอดรถ (ช่วงโรคระบาดใส่ น้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง)	มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อ บริเวณทางเข้า-ออก ที่จอดรถ (ช่วงโรคระบาดใส่ น้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง)	ไม่ได้ทำ
การตรวจสอบ ประจำตัวไกชน	ไม่ได้ทำ (ตรวจเฉพาะช่วงแรกที่ โรคระบาด)	ไม่ได้ทำ (ช่วงแรกเจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์มาตรวจเอง)	ไม่ได้ทำ
การทำความสะอาด หลังการประลอง	ทำทุกครั้ง (ช่วงโรคระบาดพ่น ยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง)	ทำทุกครั้ง (ช่วงโรคระบาด ทางปศุสัตว์มาพ่น ยาฆ่าเชื้อให้ทุกครั้ง แต่ ตอนนี้พ่น 1-2 เดือนครั้ง)	ทำทุกครั้ง (ช่วงโรคระบาดพ่น ยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง แต่ตอนนี้พ่น เดือนละ 2 ครั้ง)

ภาพที่ 4-1 อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออก

ภาพที่ 4-2 อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออก
โดยนำที่ให้น้ำไก่มาประยุกต์ใช้ใส่น้ำยาฆ่าเชื้อ

ภาพที่ 4-3 บ่อน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออกที่จอดรถ

การใช้น้ำยาฆ่าเชื้อเพื่อป้องกันโรคในสนามชนไก่ตามมาตรฐานนั้นเป็นการนำความรู้ทางวิชาการ (Explicit Knowledge) มาใช้ในการป้องกันโรค โดยสนามชนไก่ที่เปิดก่อนการเกิดโรคใช้หวัดนกกระบาดอย่างสนามเทาทองแดง เมื่อมีมาตรการป้องกันโรคจึงต้องปรับให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออกสนาม และบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออกที่จอดรถ ทำให้มีรายจ่ายในการทำอ่างและบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อแต่ไม่มากเสียแค่ครั้งเดียว และการทำความสะอาดที่เพิ่มจากเดิมคือการพ่นยาฆ่าเชื้อ ส่วนสนามเพชรชมพูและสนามเหลืองโนรีเปิดหลังจากที่เกิดโรคใช้หวัดนกกระบาดแล้วจึงเตรียมทำอ่างและบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อไว้ตั้งแต่ก่อนที่จะขอเป็นสนาม ซึ่งอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อของสนามเหลืองโนรีต่างจากสนามอื่นคือ มีการนำที่ให้น้ำไก่มาใส่น้ำยาฆ่าเชื้อและวางไว้ในอ่าง (ภาพที่ 4-2) เมื่อน้ำยาฆ่าเชื้อในอ่างลดลงน้ำยาฆ่าเชื้อที่อยู่ในที่ให้น้ำไก่ก็ไหลออกมาเติม ถือเป็น การนำ Tacit Knowledge มาประยุกต์ใช้ควบคู่กับ Explicit Knowledge การใช้น้ำยาฆ่าเชื้อในการป้องกันโรคในสนามไม่ทำให้เจ้าของสนามมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเพราะทางปศุสัตว์แจกให้ฟรี

นอกจากนี้เจ้าของสนามชนไก่กับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มีการประสานงานกันในการป้องกันโรคใช้หวัดนก เช่น ปศุสัตว์จังหวัดนัดประชุมเจ้าของสนามชนไก่เกี่ยวกับการป้องกันโรคในสนาม ปศุสัตว์อำเภอมาประจำที่สนามชนไก่ในวันเปิดชนเพื่อประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับโรคใช้หวัดนก รณรงค์การป้องกันโรค ตรวจโรคและทำสมุดประจำตัวไก่ชน รวมทั้งพ่นยาฆ่าเชื้อโรคในสนาม เป็นต้น เจ้าของสนามชนไก่เพชรชมพูได้กล่าวถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ว่า

“ช่วงเข้มๆปศุสัตว์มาตรวจเลยว่ารายาหรือยัง มาฉีดยารวดในสนามให้ฟรี ช่วงแรกมาบ่อยทุกอาทิตย์พอดีเสร็จก็มาฉีดให้ ตอนนั้นก็เดือนสองเดือนมาครั้ง มีพนักงานมาฉีดให้ ...ช่วงแรกมานั่งอยู่ที่นี้เลย 3 คน มานั่งเฝ้าเขียนชื่อขอคูบัตรประชาชนคน บัตรไก่ ...ในพื้นที่ปทุมการจัดการก็คล้ายกัน เพราะคนควบคุมดูแลเป็นหน่วยเดียวกัน ปศุสัตว์ก็ดูแลไม่ปล่อยปละละเลยเพราะถ้ามีปัญหาอะไรเขาก็

โดนมีผลด้วย เขาก็โทรมาบอຍถามว่าเป็นยังงไบบ้าง ยามีใหม่ ถ้ามีปัญหาที่จะส่งคน
มา หรือจะฉีดยาก็โทรแจ้งล่วงหน้า”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

5.3 การปรับตัวของผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่อชน

ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่อชนส่วนใหญ่รู้มาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกจากโทรทัศน์
แต่บางคนรู้จากหนังสือพิมพ์และจากสามีซึ่งเลี้ยงไก่อชนอยู่ อีกทั้งบางคนยังมีพูดคุยหรือกับผู้ที่อยู่ใน
วงการไก่อชนและหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือนิตยสารไก่อชนบ้างเป็นครั้งคราว มาตรการ
ป้องกันโรคใช้หวัดนกที่ส่งผลกระทบต่อผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่อชนมากที่สุดคือ การปิดสนาม
ชนไก่ ทำให้ขายของไม่ได้ ขาดรายได้ นอกจากนี้การทำลายทำให้ไม่มีไก่อหรือไก่อน้อยลง และการ
ควบคุมการเคลื่อนย้าย เมื่อไก่อเคลื่อนย้ายไม่ได้ ก็ไปหาคู่ชนไม่ได้ คนก็ไม่ค่อยมาซื้อ ซึ่งแต่ละ
มาตรการมีผลเกี่ยวโยงกันกระทบต่อการค้าขายทั้งสิ้น

ในช่วงที่สนามชนไก่ปิด ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่อชนที่ขายเป็นอาชีพหลักและมีร้านเปิดขาย
อยู่แล้ว จึงมีรายได้จากการขายที่ร้านอย่างเดียวซึ่งไม่มากและบางวันขายไม่ได้เลย แต่ก็มีรายได้
จากขายของอย่างอื่นที่ขายเสริมอยู่แต่เดิม ดังกรณีของสมศักดิ์ซึ่งมีร้านขายอยู่แถวตลาดไทได้เล่า
ว่า

“ตอนใช้หวัดนกที่บ่อนหยุดขาย เพราะบ่อนปิด ที่ร้านไม่ได้หยุดแต่ขายไม่
ดี ขายข้าวเปลือกพอได้ แต่อุปกรณ์ขายไม่ค่อยได้ ช่วงนั้นเดือดร้อนเพราะรายได้ลด
บางวันขายไม่ได้เลย มีรายได้จากการขายอุปกรณ์ก่อสร้าง พวกไม้แบบ ไม้ยูคาฯ มี
ขายพวกนี้ถัวไป...”

สมศักดิ์ ชำนาญอยู่, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550

ในขณะที่ผู้ขายตามสนามชนไก่อย่างเดียวไม่ได้มีร้านขายที่อื่น ก็มีรายได้จากการขายที่บ้านได้บ้าง
เล็กน้อย และมีรายได้จากอาชีพเสริมที่ทำอยู่เท่านั้น ดังเช่นดาริกาที่ขายยาและอุปกรณ์ไก่อชนตาม
สนามชนไก่เป็นอาชีพหลัก และเย็บผ้า/เย็บตุ๊กตาเป็นอาชีพเสริม เล่าว่า

“สนามปิดหมดก็ต้องหยุดขาย ทำให้ขาดรายได้ ลำบาก ขายได้บ้างก็
เพียงเล็กน้อย ตอนนั้นจึงมีรายได้จากการเย็บผ้าอย่างเดียว”

ดาริกา วาริธ, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2550

ส่วนผู้ที่ขายยาและอุปกรณ์ไก่อชนเป็นอาชีพเสริม เมื่อสนามชนไก่ปิดก็ไม่มีที่ขายทำให้ขาด
รายได้เสริม มีรายได้จากอาชีพหลักอย่างเดียว ซึ่งรายได้ก็น้อย จึงปรับตัวโดยการหารายได้เสริมเช่น
รับจ้างส่งของ ขายของมือสองตามตลาดนัด ดังกรณีของจินตศุจีและหนึ่ง

“ช่วงที่ใช้หวัดนกระบาดสนามไม่เปิดต้องหยุดขาย จึงมีรายได้น้อยมาก ช่วงนั้นทำงานหารายได้โดยรับจ้างส่งของ”

จินต์สุจี บารมี, สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2550

“การปิดสนามชนไก่ ทำให้ไม่สามารถหารายได้กระทบเป็นอย่างมาก ต้องหยุดขายไปหลายเดือนน่าจะประมาณ 5 – 6 เดือนได้ ถือว่าเป็นช่วงที่ตกมารายรับน้อยมากๆ และมีรายจ่ายที่ซื้อของเข้ามาทำให้ทุนจม แต่ก็ขายอยู่ที่บ้านได้บ้างเล็กน้อยประมาณเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท ...ช่วงนั้นต้องหารายได้เสริมคือ ขายของมือสองพวกเสื้อผ้า กระเป๋าตามตลาดนัดแต่ก็ไม่คุ้มเพราะที่บ้านอยู่กันหลายคน”

หนึ่ง, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2550

4.4 การปรับตัวของสมาคมไก่ชน

สมาคมไก่ชนมีอยู่หลายสมาคมและมีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน ก่อนมีการระบาดของโรคไข้หวัดนก การร่วมมือกันมีไม่มากนัก แต่เมื่อเกิดโรคไข้หวัดนกและมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคซึ่งส่งผลกระทบต่อวงการไก่ชน สมาคมไก่ชนจึงมีการปรับตัวเพื่อจัดการและรับมือกับกับความเสี่ยงต่อการที่ไก่ชนจะถูกทำลายไม่ต่างจากไก่เนื้อ/ไก่ไข่ โดยรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งขึ้น และในขณะเดียวกันยังมีการปรับตัวโดยการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการจัดตั้งสมาคมไก่ชนเพิ่มขึ้นใหม่คือสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย โดยสมาคมไก่ชนที่มีบทบาทเด่นคือ สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย และสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย นอกจากนี้สมาคมไก่ชนยังมีการปรับตัวโดยการดำเนินการและการเคลื่อนไหวเพื่อรับมือกับโรคโดยการชี้แจง เสนอ ตอรอง และเรียกร้อง เพื่อให้ได้มาตรการที่เหมาะสมกับไก่ชน รณรงค์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้หวัดนก รวมทั้งจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมการชนไก่สามารถดำเนินต่อไปได้ การดำเนินการและการเคลื่อนไหวเพื่อรับมือกับโรคและมาตรการของสมาคมไก่ชนมีประเด็นสำคัญดังนี้

4.4.1 การชี้แจงและแถลงการณ์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับไก่ชน

สมาคมไก่ชนได้มีการชี้แจงและแถลงการณ์ข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับไก่ชน เพื่อให้รัฐและคนที่ไม่ได้อยู่ในวงการไก่ชนเข้าใจธรรมชาติของไก่ชน ความเป็นจริงในการเลี้ยงไก่ชน และการชนไก่ ว่าไม่ใช่สาเหตุของโรค โดยได้มีการรวมตัวกันระหว่างสมาคมไก่ชนด้วยกันเองเพื่อให้เกิดพลังเสียงในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่างๆ

การชี้แจงกรณีไถ่ชนเป็นตัวแพร่เชื้อใช้หวัดนก

หลังจากรัฐบาลประกาศการระบาดของโรคใช้หวัดนกในเดือนมกราคม 2547 เป็นต้นมา ทำให้ไถ่ชนเป็นหนึ่งในสัตว์ปีกที่ถูกมองว่าเป็นตัวแพร่เชื้อ ดังนั้นในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2547 สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไถ่พื้นเมืองไทย นำโดยนายปรารภนา งามวงศ์วาน นายกสมาคมฯ นายยืนยง โอภากุล (แอ๊ด คาราบาว) ที่ปรึกษาสมาคมฯ และสมาคมส่งเสริมไถ่ชนไทย โดยนายวิเชียร ตันศิริ นายกสมาคมฯ ได้เป็นตัวแทนสมาคมเข้าพบนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาใช้หวัดนกของรัฐบาล โดยได้ชี้แจงและปรึกษานายกฯถึงประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าปีหน้าโรคนี้จะกลับมาอีก จึงจะทำการปรึกษากับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยต่างๆ และธนาคาร เพื่อปรับวิธีการเลี้ยงไถ่ชนของชาวบ้านให้อยู่ในระดับมาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถส่งออกได้ เพราะไถ่ชนสามารถทำรายได้เข้าประเทศไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะไถ่อินทรีย์ของไทยที่ดีว่าดีที่สุดในโลก นอกจากนี้ชาวไถ่ชนขอสนับสนุนรัฐบาลในการสู้ภัยใช้หวัดนกด้วย แต่กรณีการชดเชยของรัฐบาลนั้น ชาวไถ่ชนไม่มีแม่ใจจะรับ เพราะได้แค่ตัวละ 40 บาท มันไม่คุ้ม รวมทั้งการที่รัฐบาลจะจัดพันธุ์ไก่ให้ก็น่าจะไม่ถูกใจเกษตรกร (ผู้จัดการออนไลน์, ออนไลน์, 10 มกราคม 2551)

โดยนายยืนยงในฐานะที่เป็นคนที่รักไถ่ชนและเป็นตัวแทนชาวบ้านที่เลี้ยงไถ่ชน กล่าวว่า “โดยพื้นฐานของไถ่ชนแล้วจะเป็นไก่ที่มีสุขภาพดี แข็งแรง สามารถต้านทานใช้หวัดนกได้ระดับหนึ่ง เพราะมีการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี โดยเฉพาะไก่ที่ชาวบ้านเลี้ยงแบบครอบครัว แต่ไก่ที่ปล่อยเลี้ยงตามบุญตามกรรมก็เป็นอีกอย่าง แต่เมื่อพูดถึงไถ่ชนก็มักจะเหมารวม ทำให้ไถ่ชนตกเป็นจำเลย ทั้งนี้เห็นว่าหากไถ่ชนตัวใดไม่ตายควรจะเก็บไว้ทำพันธุ์ต่อไป เพราะถือว่าเป็นพันธุ์กรรมพิเศษที่สามารถต้านทานใช้หวัดนกได้ หากทำลายทิ้งหมดก็จะเสียโอกาสในการมีไถ่พันธุ์ดีๆ ไว้ทำพันธุ์ต่อไป สิ่งนี้คือสิ่งที่นักวิชาการฝ่ายพันธุ์กรรมเขาคุยกัน และความจริงแล้วโรคใช้หวัดนกมีมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ชาวบ้านเขาก็รู้ว่ามีอาการระบาดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนแล้ว เพราะมีไถ่ตายจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านก็แจ้งไปยังปศุสัตว์ แต่ทางปศุสัตว์ไม่ยอมเอาวัคซีนลงมาให้ตั้งแต่แรก ถ้าสัปดาห์แรกปศุสัตว์เอาวัคซีนมาให้ก็คงไม่เกิดการแพร่ระบาดไปทั่วอย่างนี้ และเมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ก็มาใช้วิธีฆ่าไก่ทั้งหมด มันเป็นวิธีไม่ถูกทาง” (ผู้จัดการออนไลน์, ออนไลน์, 10 มกราคม 2551)

การแถลงการณ์ร่วมของ 3 สมาคม กรณีปิดสนามชนไก่ทั่วประเทศ

จากที่มีการเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งเกี่ยวกับการสำรวจสนามชนไก่ทั่วประเทศ และกล่าวหาว่าสนามชนไก่เหล่านี้เป็นตัวการสำคัญในการแพร่เชื้อใช้หวัดนก รัฐจึงออกมาประกาศปิดสนามชนไก่ทั่วประเทศ โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศสั่งปิดสนามชนไก่ทั้งหมดโดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่ชัด ทำให้องค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับไถ่ชนไทย 3 องค์กร

ได้แก่ สมาคมส่งเสริมอาชีพเกษตรกรไทย สมาคมสหพันธ์เกษตรกรไทย และสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทย ได้ร่วมกันจัดการประชุมในวันที่ 17 มีนาคม 2548 เพื่อพูดคุยในประเด็นดังกล่าว

ในการประชุมได้มีการกล่าวยืนยันว่า ไก่ชนไม่ใช่ตัวแพร่เชื้ออย่างแน่นอน เพราะไก่ชนแต่ละตัวมีราคาแพง เจ้าของไก่ชนต้องดูแลเป็นอย่างดี โอกาสติดเชื้อแทบจะไม่มี และสนามชนไก่น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นที่ที่ปลอดภัยใช้หวัดนกที่สุด เพราะไม่มีใครเอาไก่ติดโรคมานานถ้านำมาชนก็แพ้ การประกาศปิดสนามชนไก่ทั่วประเทศนั้นเป็นผลเสียอย่างมาก เนื่องจากผู้เลี้ยงไก่ชนทั่วประเทศมีจำนวนมาก เมื่อไม่ได้เอาไก่ออกชนก็เป็นการตัดวงจรชีวิตของพวกเขา ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้มองว่าการเลี้ยงไก่ชนเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง อีกแง่หนึ่งรัฐบาลต้องเข้าใจวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีเพียงการชนไก่เป็นเรื่องพักผ่อน หากทำเช่นนี้ก็จะเป็นการลักลอบชนกันโดยควบคุมไม่ได้ ทำให้บ่อนป่าเกิดขึ้นมากมาย ก่อให้เกิดการทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ อีกทั้งการที่รัฐกล่าวหาว่าไก่ชนเป็นตัวแพร่เชื้อเหมือนกับเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจของประชาชนในเรื่องการใช้วัคซีนที่หลังจากประกาศแล้วก็ไม่มีมาตรการเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย การที่ควบคุมใช้หวัดนกไม่ได้นั้น เป็นความผิดพลาดของหน่วยงานรัฐบาลที่ไม่สามารถควบคุมได้ ไม่ใช่ความผิดของชาวไก่ชน (เจษฎา อภาผ่อง, 2548: 50 – 52)

หลังจากการประชุมได้มีมติแถลงการณ์ร่วมกันของ 3 องค์กร (เจษฎา อภาผ่อง, 2548: 53) คือ

1. องค์กรทั้ง 3 ขอยืนยันว่า การชนไก่ไม่ใช่กิจกรรมที่จะเป็นแหล่งแพร่เชื้อใช้หวัดนกอย่างแน่นอน
2. ก็หากการชนไก่เป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ประชาชนผู้เลี้ยงไก่ชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นรายได้หลักของผู้เลี้ยงไก่ชนทั่วประเทศ
3. ขอเรียกร้องให้สังคมตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ล้มเหลวมาโดยตลอดแล้วโยนความผิดใส่ร้ายให้กับไก่ชน

4.4.2 การเรียกร้องและผลักดันให้มีการใช้วัคซีนใช้หวัดนก

ความเป็นมาของการเรียกร้องให้มีการใช้วัคซีนย้อนหลังไปเมื่อปลายปี 2546 เกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนกขึ้นในประเทศไทย แต่ภาครัฐปกปิดข้อมูลข่าวสารทำให้การแพร่ระบาดของโรคลุกลามขยายพื้นที่ออกไปอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งเดือนมกราคม 2547 ทางภาครัฐจึงเสนอความจริงให้ประชาชนได้รู้ถึงการระบาดของโรคไข้หวัดนก แต่ผลจากการแพร่ระบาดในครั้งนั้นทำให้เกษตรกรสูญเสียชีวิตสัตว์ปีกและไก่พื้นเมืองไม่เป็นจำนวนมาก ประมาณ 30 ล้านตัว เพราะมาตรการปิดเขตและทำลาย ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้ไม่ได้ผล ชีวิตสัตว์ปีกจำนวนมากถูกทำลาย โดยภาครัฐไม่มีมาตรการที่ใช้ในการป้องกันเลย จากผลกระทบบ้างกล่าว สมาคมส่งเสริมอาชีพเกษตรกรไทย นำโดย นายยีนง โสภากุล นายกสมาคมฯ ได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลให้มีการใช้วัคซีน

ใช้วัคซีนในไก่ชนเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณเดือนกันยายน 2547 ซึ่งผลจากการเรียกร้องคือ นายกรัฐมนตรีมีมติให้ทำการทดลองวัคซีนในห่านทดลอง แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้คัดค้านการทำ วัคซีน ได้แก่ อธิบดีกรมปศุสัตว์ (นายยุคล ลิ้มแหลมทอง) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (คุณหญิงสุตารัตน์ เกยุราพันธุ์) (มดเอ็กซ์ No.1, 2548: 10 - 11)

หลังจากนั้นโรคใช้วัคซีนยังคงมีการระบาดอยู่ รัฐยังคงใช้มาตรการเดิมในการ จัดการกับการแพร่ระบาดของโรค วัคซีนยังคงห้ามใช้ ทางสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทยจึงเห็นว่า ควรใช้มาตรการควบคู่กับการทำวัคซีน จึงเรียกร้องให้รัฐบาล "ใช้วัคซีน" ในการแก้ไขปัญหา (มด เอ็กซ์ No.1, 2548: 11) จนกระทั่งปัจจุบันนี้แม้ว่ารัฐจะห้ามใช้วัคซีนใช้วัคซีนเช่นเดิม แต่สมาคม ส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทยก็ยังคงผลักดันการใช้วัคซีนเพื่อควบคุมโรคใช้วัคซีนต่อไป โดยในการจัด "สัมมนาวิชาการใช้วัคซีน ครั้งที่ 1" ซึ่งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน เมื่อ วันที่ 24 พฤษภาคม 2550 ในวันนั้น นายยีนง โอภากุล นายกสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทยได้ รวบรวมพลังชาวไก่ชน เพื่อเรียกร้องให้มีการใช้วัคซีนในสัตว์ปีก และได้ชี้แจงถึงจุดยืนในการสนับสนุน การเลี้ยงไก่ชนให้กับเกษตรกรที่มาร่วมสัมมนาว่า "โรคใช้วัคซีนเป็นปัญหากับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ปีกมาโดยตลอด ตั้งแต่มีใช้วัคซีนระบาดทางภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เข้ามาช่วยเหลือ พยายามหาวิธีสั่งห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ปิดสนามชนไก่ ซึ่งไม่ใช่วิธีแก้ไข แต่ทำให้เกษตรกร เดือดร้อน จึงน่าจะอนุญาตให้ใช้วัคซีน ในฐานะตัวแทนเกษตรกรจึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมา ช่วยกันดูแลและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ชนจะได้มีหลักประกันว่า ไก่ที่ เลี้ยงจะไม่ถูกทำลายทิ้งไปกับเงินที่ลงทุน อีกทั้งควรแยกแยะระหว่างหลักวิชาการกับหลักความเป็น จริง เพราะถ้าไม่สอดคล้องกัน หลักวิชาการจะมาเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์คงเป็นเรื่องยาก" (กอง บรรณาธิการเขียนไก่ชน, 2550: 8 - 10)

ในขณะที่สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยแถลงจุดยืนการใช้วัคซีนใช้วัคซีน ตามที่ รัฐบาลได้ปฏิบัติการตรวจสอบใช้วัคซีนทุกพื้นที่ตั้งแต่วันที่ 1 - 31 ตุลาคม 2547 นั้น ทำให้การ ระบาดของใช้วัคซีนลดลงในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีบางจุดยังระบาดอยู่และอาจจะระบาดอีกครั้งในช่วง หน้าหนาว จึงเกิดเสียงเรียกร้องให้มีการใช้วัคซีนป้องกันใช้วัคซีน ทางสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยจึง ได้แถลงจุดยืน (ข่าววัคซีนใช้วัคซีน, ออนไลน์, 3 สิงหาคม 2550) ดังนี้

1. สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยมีจุดยืนที่ชัดเจนตั้งแต่แรกว่าจะวางตัวเป็น กลาง ไม่คัดค้านการใช้วัคซีนใช้วัคซีนเพราะมีผลกระทบในวงกว้าง จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบ รวมทั้งอำนาจในการอนุญาตให้ใช้วัคซีนหรือไม่มีได้อยู่ที่สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยหรือองค์กรใด องค์กรหนึ่งหากแต่อยู่ที่รัฐบาล ซึ่งถ้ารัฐบาลประกาศให้ใช้ได้ย่อมหมายถึงการกั้นกรอบอย่าง รอบคอบแล้ว สมาคมฯก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับทาง รัฐบาลในเรื่องดังกล่าวอย่างเต็มความสามารถ

2. ในการอนุญาตให้ใช้วัคซีนใช้หวัดนกหรือไม่นั้น สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยขอเรียกร้องให้รัฐบาล ตลอดจนคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องทุกท่านได้พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบทุกๆด้าน เพราะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยทั่วประเทศที่บริโภคเนื้อไก่ ในขณะเดียวกันก็ควรคำนึงถึงวิถีชีวิตและประเพณีพื้นบ้านของชาวชนบทในเรื่องของไก่ชนด้วย

3. หากรัฐบาลอนุญาตให้มีการใช้วัคซีนใช้หวัดนกได้ สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยขอเรียกร้องให้กรมปศุสัตว์และหน่วยงานของรัฐทั้งหมดเร่งผลิตวัคซีนป้องกันใช้หวัดนกอย่างรวดเร็วและเพียงพอ รวมทั้งจำหน่ายในราคาที่เหมาะสม เพื่อให้พี่น้องเกษตรกรมีวัคซีนใช้อย่างทั่วถึงและทันเหตุการณ์

4. เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรทั่วประเทศนั้นหากรัฐบาลอนุญาตให้มีการใช้วัคซีนใช้หวัดนก สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยขอเรียกร้องให้กรมปศุสัตว์ตรวจสอบวัคซีนว่ามีคุณสมบัติและคุณภาพเพียงพอหรือไม่

4.4.3 การเสนอ 5 ข้อเรียกร้อง

หลังจากที่มีการระบาดของโรคใช้หวัดนกมาเป็นระลอกตั้งแต่ต้นปี 2547 จนกระทั่งปลายปี 2548 ได้มีกำหนดมาตรการต่างๆเพื่อควบคุมและป้องกันโรคใช้หวัดนก ซึ่งบางมาตรการส่งผลกระทบต่อวงการไก่ชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายที่ต้องมีการขออนุญาตเคลื่อนย้ายก่อนนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนตลอดจนผู้ประกอบการจำหน่ายไก่ชน เนื่องจากการขออนุญาตเคลื่อนย้ายต้องใช้เวลารอนานถึง 7 วัน ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจำหน่ายไก่ชนได้ จึงได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ดังนั้น สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยจึงเสนอการแก้ปัญหาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการป้องกันโรคใช้หวัดนกในไก่ชน โดยยื่นจดหมายต่อนพ.จรัล ตฤณวุฒิมิพงษ์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งมีข้อเรียกร้อง 5 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค หน้า 150 - 151)

1. ขอให้มีการใช้สมุดประจำตัวไก่ชนหรือพาสปอร์ตเป็นใบแทน ใบอนุญาตเคลื่อนย้ายได้ในระยะเวลา 21 วัน

2. ขอให้มีการปล้ำข้อมกันได้ในพื้นที่ที่ไม่ใช่สีแดง

3. สนามชนไก่ที่อยู่นอกเขตพื้นที่สีแดง ขอให้เปิดชนได้

4. หากเป็นพื้นที่สีแดง ให้นักกิจกรรมการชนไก่ทั้งหมด

5. หากจะมีคำสั่งปิดสนามชนไก่ จะต้องมีการประกาศกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

ข้อเรียกร้อง 5 ข้อของสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยมุ่งเน้นประโยชน์เพื่อชาวไก่ชน โดยข้อเรียกร้องหลักคือเรื่อง "การเคลื่อนย้ายไก่ชน" ให้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งการเคลื่อนย้ายเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในขณะนั้น อย่างเช่น หากต้องการทำพาสปอร์ตไก่ ต้องนำไก่ไปตรวจโรคก่อน แล้วรอ 7 วัน เมื่อไก่

ปลอดโรคจึงจะได้รับพาสปอร์ต แต่พอวันที่ 8 จะเคลื่อนย้ายไก่ ก็จะต้องนำไก่ไปตรวจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนทั้งต่อเจ้าหน้าที่และเจ้าของไก่ แต่ถ้าหากมีการใช้พาสปอร์ตเป็นใบแทนการเคลื่อนย้ายได้ เจ้าของไก่อีกินดีที่จะทำพาสปอร์ตมากขึ้น รวมทั้งกำหนดเวลา 21 วัน ก็อยู่ในระยะการเฝ้าระวังของกรมปศุสัตว์อยู่แล้ว เมื่อครบ 21 วัน ก็จะมีผลให้เจ้าของไก่อรับนำไก่ไปตรวจเพื่อต่ออายุการเคลื่อนย้ายอีกด้วย (แนวทางปฏิบัติในการป้องกันโรคใช้หวัดนกในไก่นก, ออนไลน์, 18 ธันวาคม 2548)

ภาพที่ 4-4 นายกสมาคมสมาพันธ์ไก่นกไทยยื่นข้อเรียกร้องต่อผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลตอบกลับจากข้อเรียกร้อง

เมื่อสมาพันธ์ไก่นกได้เสนอข้อเรียกร้องดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศฉบับที่ 5 เรื่อง มาตรการควบคุมและป้องกันโรคใช้หวัดนกในไก่นก เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค หน้า 152 - 154) โดยมีประเด็นสำคัญคือ

1. ให้เจ้าของไก่นกแจ้งจำนวนไก่นกและขึ้นทะเบียนไก่นก
2. ให้เจ้าของสนามชนไก่ขึ้นทะเบียนสนามชนไก่
3. ให้เจ้าของไก่นกปรับระบบการเลี้ยงให้ปลอดภัย
4. ให้ใช้สมุดประจำตัวไก่นก (พาสปอร์ต) ควบคู่กับใบเคลื่อนย้ายเพื่อเคลื่อนย้ายไก่ได้ภายใน 30 วัน จากนั้นต้องมีการตรวจโรคใหม่
5. ให้เปิดสนามชนไก่ได้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป โดยต้องมีการจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่

^๓ ที่มาภาพ : Gm. แนวทางปฏิบัติในการป้องกันโรคใช้หวัดนกในไก่นก(ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.gaichon.com.htm> [16 พฤศจิกายน 2548]

4.4.4 การประกาศอิสรภาพไถ่ชน

การประกาศอิสรภาพไถ่ชนไทยมีความเป็นมาสืบเนื่องมาจากการจัดประชุมแก้ไขปัญหาใช้หวัดนกกว่าด้วยเรื่อง ผลดี - ผลเสียของการใช้วัคซีนป้องกันใช้หวัดนกในสัตว์ปีก เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2548 จัดโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมปศุสัตว์ ซึ่งได้เชิญนักวิชาการ สมาคมส่งออกไก่เนื้อ ตัวแทนจากภาคเกษตรต่างๆ ในส่วนของตัวแทนชาวไถ่ชนได้เชิญสมาคมไถ่ชน 2 สมาคมคือ สมาคมสมาพันธ์ไถ่ชนไทย และสมาคมส่งเสริมไถ่ชนไทย แต่ไม่ได้เชิญอีก 2 สมาคมคือ สมาคมส่งเสริมอาชีพไถ่ชนไทย และสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทย ซึ่งมีสมาชิกเป็นเสียงส่วนมากของชาวไถ่ชน (มดเอ็กซ์ No.1, 2548: 11)

ในบ่ายวันนั้น นายยืนยง โอภากุล นายกสมาคมส่งเสริมอาชีพไถ่ชนไทยจึงได้แถลงข่าวว่าไม่ยอมรับมติที่ประชุมแก้ไขปัญหาใช้หวัดนกที่หน้ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีข้อเรียกร้องให้มีการใช้วัคซีนในสัตว์ปีก และในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2548 ได้เปิดแถลงข่าวอย่างเป็นทางการถึงการประกาศอิสรภาพไถ่ชน โดยจะจัดให้มีการปราศรัยใหญ่ของชาวไถ่ชนและไก่พื้นเมือง ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2548 แต่ก่อนหน้านั้นจะมีการรวมตัวของเหล่าผู้นำในแต่ละภาคกับแกนนำของทางสมาคมส่งเสริมอาชีพไถ่ชนไทย เพื่อชี้แจงข้อมูลและข้อเท็จจริงที่รัฐบาลปกปิดเป็นวาระซ่อนเร้นที่ใช้ในการต่อต้านวัคซีนใช้หวัดนก โดยนัดรวมตัวกันในงานประกาศอิสรภาพไถ่ชนที่จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 และมีข้อเรียกร้อง คือ ให้ปลดอธิบดีกรมปศุสัตว์คนปัจจุบัน ขอให้รัฐบาลเป็นเจ้าของภาพในการทำวัคซีน ให้ยุบคณะกรรมการแก้ไขปัญหาใช้หวัดนกคณะนี้ และสุดท้ายให้หยุดคัมฟาร์มใหญ่ ฆ่าเปิด ไก่ และทำลายวิถีชีวิตชาวบ้าน (มดเอ็กซ์ No.1, 2548: 11 - 13)

ในวันประกาศอิสรภาพไถ่ชนไทย วันที่ 24 พฤศจิกายน 2548 จัดขึ้นที่อนุสรณ์สถานดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีชาวไถ่ชนกว่า 2 หมื่นคนมาร่วมชุมนุม เพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐทบทวนมาตรการการใช้วัคซีนในไถ่ชน เปิดโล่ง และนกสวยงาม โดยนายยืนยง โอภากุล ได้ยื่นหนังสือข้อเรียกร้องต่อคุณหญิงสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีข้อเรียกร้อง 3 ข้อ คือ

1. ให้รัฐบาลอนุมัติให้มีการศึกษาวิจัยการใช้วัคซีนป้องกันโรคใช้หวัดนกในสัตว์ปีกพื้นบ้าน โดยมอบหมายให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการทดลองและวิจัยร่วมกัน เพื่อนำผลทดลองเสนอต่อนายกรัฐมนตรีในการนำมาประกอบการตัดสินใจทบทวนมติว่าควรจะใช้วัคซีนป้องกันโรคใช้หวัดนกในสัตว์ปีกหรือไม่

2. ขอให้ยกเลิกคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของใช้หวัดนกชุดเดิม พร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ โดยกำหนดให้มีกรรมการดำเนินการที่มาจากตัวแทนของสมาคมส่งเสริมอาชีพไถ่ชนไทย และสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทยในสัดส่วนที่เหมาะสม

3. ขอให้มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูงในกรมปศุสัตว์ เพื่อเปิดทางไปสู่ การสร้างสรรค์บรรยากาศการทำงานร่วมกันที่ตีระหว่างภาครัฐและประชาชน

และในตอนท้ายของหนังสือเรียกร้องได้ระบุว่า ให้เริ่มปฏิบัติอย่างจริงจัง ภายในกรอบเวลา 30 วัน นับจากวันชุมนุม 24 พฤศจิกายน 2548 (สำราญ กลีบกล่อม, 2548: 9 - 10)

คุณหญิงสุดาวรัตน์ เกษราพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ลงนามในข้อตกลงที่สมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย และสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทยเรียกร้อง โดยพร้อมที่จะทำตามใน 2 ข้อแรก ส่วนข้อที่ 3 จะรับไว้พิจารณา (สุดาวรัตน์รับข้อเสนอมือไก่ชนสลายตัว, 2548: 17) และให้ทั้ง 2 สมาคม รวมถึงแกนนำกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนทุกจังหวัดเข้าร่วมประชุมในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งบทสรุปจากการประชุมคือ กรมปศุสัตว์ขอร้องให้ผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนทั่วประเทศให้ความร่วมมือทำตามประกาศฉบับที่ 5 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ให้มีการขึ้นทะเบียนไก่ชนทั่วประเทศในเดือนธันวาคม 2548 พื้นที่ใดที่ขึ้นทะเบียนเสร็จแล้วก็ให้เปิดสนามชนไก่ และไก่ที่ได้รับสมุดประจำตัวไก่ชน (พาสปอร์ตไก่ชน) แล้วก็ให้เคลื่อนย้ายออกนอกพื้นที่หรือนำไปชนได้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป (ศิลาแรง, 2548: 15)

4.4.5 การรับฟังปัญหาและความคิดเห็นของชาวไก่ชน

การจัดตั้ง "ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ใช้หวัดนก"

จากมาตรการตรวจสัตว์ปีกทั่วประเทศ (เอ็กซ์เรย์ทุกพื้นที่) เมื่อเดือนตุลาคม 2547 ในการตรวจครั้งนี้มีเจ้าหน้าที่มาจากหลายฝ่าย ซึ่งย่อมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสัตว์ปีกไม่เท่ากัน รวมทั้งวิธีปฏิบัติก็อาจแตกต่างกันไป จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านความรู้สึกของผู้เป็นเจ้าของไก่ สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยจึงใคร่ขอให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อชาวไก่ชนอย่างนุ่มนวล ตั้งอยู่บนเหตุและผล และให้เกียรติซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือต่อกันในทุกๆพื้นที่ ดังนั้น สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยในฐานะที่ต่อสู้เพื่อวงการไก่ชนจึงได้จัดตั้ง "ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ใช้หวัดนก" ขึ้น โดยจะเปิดรับเรื่องราวจากชาวไก่ชนทั่วประเทศที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมในทุกๆด้าน (ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ใช้หวัดนก สมาพันธ์ไก่ชนไทย, 2547: 39 - 40) โดยจะพิจารณาจาก

1. อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย นั่นคือเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามกฎหมายถูกต้องหรือไม่ เช่น การเข้าตรวจยามวิกาล การทำลายด้วยเพียงความสงสัยว่าเป็นใช้หวัดนก
2. มโนธรรมในการปฏิบัติ เช่น การนำไก่ชนหลายๆตัวไปขังรวมไว้ในสุ่มหรือคอกจนเกิดการตีกัน การไล่ทำลายไก่ด้วยการใช้ปืนอัดลมยิง

3. การให้เกียรติต่อชาวไท่ชนทุกคนในฐานะผู้บริสุทธิ์ คือ การให้เกียรติชาวไท่ชนโดยคำนึงถึงความเป็นจริงว่า ไข้หวัดนกเป็นเรื่องสุดวิสัยไม่ใช่ความผิดของชาวไท่ชน ดังนั้นผู้เลี้ยงไก่ชนจึงไม่ใช่จำเลย

การเปิดเวทีสาธารณะ

สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยเปิดเวทีสาธารณะให้ชาวไท่ชนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกผ่านทางนิตยสารเขียนไก่ชน ในประเด็นต่างๆดังนี้

- ความคิดเห็นต่อ "ข้อเรียกร้อง 5 ข้อ ที่ทางสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยได้เข้ายื่นหนังสือเรียกร้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์" ได้แก่ ขอเคลื่อนย้ายโดยใช้พาสปอร์ตขอให้มีการขอมปล้ำได้ในพื้นที่สีเขียว ขอเปิดสนามชนไก่ในเขตพื้นที่สีเขียวได้ ห้ามมีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับไก่ชนในเขตพื้นที่สีแดง ถ้าห้ามชนควรมีกำหนดเวลาที่แน่นอนอย่างไร (เวทีสาธารณะ, 2549: 24 – 25)

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับ "การไม่อนุมัติให้เปิดสนามชนไก่ในบางจังหวัด" เนื่องจากประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องมาตรการควบคุมและป้องกันไข้หวัดนกในไก่ชน ได้อนุญาตให้เปิดสนามไก่ชนเฉพาะจังหวัดที่ไม่มีภาวะระบาดของโรคไข้หวัดนกในระยะเวลา 30 วันที่ผ่านมา โดยสนามชนไก่ที่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการขึ้นทะเบียนสนามชน การขึ้นทะเบียนไก่ชน รวมไปถึงระบบการป้องกันโรคและการรักษาความสะอาดในสนามชน สนามใดพร้อมก็ให้เปิดได้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุมัติเป็นรายๆไป ซึ่งมีหลายสนามเปิดได้ในหลายจังหวัด แต่บางจังหวัดก็ยังไม่สามารถเปิดได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ว่าราชการจังหวัดของจังหวัดนั้นๆ (เวทีสาธารณะ, 2549: 52 – 53)

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับ "(ร่าง)แผนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกและการเตรียมความพร้อมรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฉบับที่ 2 พ.ศ.2551 - 2553" ซึ่งแผนยุทธศาสตร์นี้ชาวไท่ชนควรให้ความสำคัญ เพราะถือเป็นเรื่องโดยตรงที่ควรจะได้รับรู้เกี่ยวกับมาตรการต่างๆที่ภาครัฐออกมา เพื่อที่จะเตรียมพร้อมและปรับตัวรับกับมาตรการต่างๆ (กองบรรณาธิการเขียนไก่ชน, 2550: 22)

4.4.6 การร่วมมือกับภาครัฐ

งาน "กระทรวงเกษตรฯพบชาวไท่ชน"

จากการที่ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับฟังความเห็นของชาวไท่ชนนำไปปรับใช้ในมาตรการต่างๆจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และอนุญาตให้เปิดสนามชนไก่ได้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป ส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีจากชาวไท่ชนทั่วประเทศ เพื่อตอบแทนที่เข้าใจชาวไท่ชนจนยอมให้เปิดชนไก่ได้นั้น ทางสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทยจึงร่วมกับสนามชน

ไก่อคลองลืบ (ลืบตัน) จัดงานขอบคุณขึ้นภายใต้ชื่อว่า "กระทรวงเกษตรฯ พบชาวไก่อชน" ในวันที่ 8 มกราคม 2549 โดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดงานครั้งนี้คือ การเสริมสร้างความผูกพันใกล้ชิดระหว่างชาวไก่อชนกับกระทรวงเกษตรฯ และสหกรณ์ และกรมปศุสัตว์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันในบรรยากาศที่เป็นมิตร อันจะนำมาซึ่งการก้าวไปข้างหน้าด้วยกันอย่างเข้าอกเข้าใจมากขึ้น (งานกระทรวงเกษตรฯ...พบคนไก่อชน, 2549: 4 - 5)

โครงการ "วันกรมปศุสัตว์พบชาวไก่อชน"

โครงการ "วันกรมปศุสัตว์พบชาวไก่อชน" เป็นโครงการที่สมาคมสมาพันธ์ไก่อชนไทยร่วมมือกับกรมปศุสัตว์ จัดรวมพลชาวไก่อชนไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่อชนทุกจังหวัดทั่วประเทศ ผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงและจำหน่ายไก่อชน ผู้ประกอบการสนามชนไก่อ ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับไก่อชน รวมถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งจัดขึ้นในสนามชนไก่อในนัดที่เปิดชนตามกฎหมาย เพื่อรับฟังความคิดเห็น ชี้แจงแนวทางปฏิบัติและมาตรการต่างๆ ของกรมปศุสัตว์ในการป้องกันไข้หวัดนกอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ชี้แจงระเบียบมาตรการต่างๆ ของสนามชนไก่อ อีกทั้งประสานงานกับปศุสัตว์ในพื้นที่ให้มีการจัดทำสมุดประจำตัวไก่อชน (พาสปอร์ต) ไปพร้อมๆ กัน

โดยโครงการเริ่มตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2549 ที่จังหวัดนนทบุรี และไปสิ้นสุดที่ จังหวัดสุพรรณบุรี รวม 7 ครั้ง 7 จังหวัด ซึ่งงานจะจัดในช่วงเช้าของนัดชนปกติในสนามชนไก่อตามจังหวัดต่างๆ ดังนี้

1. วันเสาร์ที่ 22 เมษายน 2549	ที่สนามชนไก่อ อดก.3 จังหวัดนนทบุรี
2. วันศุกร์ที่ 28 เมษายน 2549	ที่สนามชนไก่อทานพอสหมิตร
จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. วันอาทิตย์ที่ 7 พฤษภาคม 2549	ที่สนามชนไก่อหนองสระ จังหวัดขอนแก่น
4. วันเสาร์ที่ 13 พฤษภาคม 2549	ที่สนามชนไก่อประชาอุทิศ จังหวัดนครสวรรค์
5. วันอาทิตย์ที่ 14 พฤษภาคม 2549	ที่สนามชนไก่อเพชรทองคำ(หนองห้วยยาง)
จังหวัดพิษณุโลก
6. วันพฤหัสบดีที่ 25 พฤษภาคม 2549	ที่สนามชนไก่อสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
7. วันศุกร์ที่ 26 พฤษภาคม 2549	ที่สนามชนไก่อคลองลืบ จังหวัดปทุมธานี

(ข่าวประชาสัมพันธ์ โครงการวันกรมปศุสัตว์พบชาวไก่อชน, 2549: 12)

ภายในงานยังมีนทรศการเสริมสร้างความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่อชน โดยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความร้ายแรงของไข้หวัดนก(H5N1) อาการป่วยของไก่อหลังติดเชื้อไข้หวัดนก วิธีป้องกันไข้หวัดนกอย่างถูกต้อง และประชาสัมพันธ์เผยแพร่นโยบายและผลงานของกรมปศุสัตว์ในการป้องกันและปราบปรามไข้หวัดนกที่ผ่านมา การจัดโครงการนี้นอกจากจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรคไข้หวัดนกในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่อชนมากขึ้นและการสร้างระบบ

ป้องกันโรคอย่างยั่งยืนในทิศทางเดียวกันแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างปศุสัตว์ในพื้นที่กับผู้เลี้ยงไก่ชนด้วย (สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย, 2549: 14 - 15)

4.5 การรับมือของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการรับมือและการปรับตัวของวงการไก่ชนดังกล่าวมาแล้ว ส่วนราชการมีการประสานกันหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ว่าราชการจังหวัดและปศุสัตว์จังหวัดของจังหวัดนั้นๆ รวมถึงสาธารณสุขจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในวงการไก่ชนโดยตรง แต่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวงการไก่ชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งเรื่องการประชาสัมพันธ์ มาตรการ การจัดการต่างๆเกี่ยวกับมาตรการ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกและการป้องกันโรค จึงศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการรับมือของหน่วยงานราชการของจังหวัดปทุมธานี ในส่วนของผู้ว่าราชการจังหวัดปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี และอำเภอลาดหลุมแก้ว ซึ่งได้มีการรับมือกับโรคไข้หวัดนกและมาตรการป้องกันโรค เช่น

- ◆ การจัดทำโครงการป้องกันและกำจัดโรคไข้หวัดนกเชิงรุกปทุมธานี (ปี 2549 - 2551) และโครงการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดต่อในสัตว์ปีก (ปี 2550) ซึ่งเป็นโครงการตามยุทธศาสตร์จังหวัด โดยมีสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานีเป็นเจ้าของโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกในจังหวัดปทุมธานี หรือควบคุมไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกไม่เกิน 3 หมู่บ้านของจังหวัดปทุมธานี ลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก และฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการแก้ปัญหาโรคไข้หวัดนก กิจกรรมของโครงการได้แก่ การสำรวจค้นหาโรคไข้หวัดนก การสำรวจ ซึ้นทะเบียน และจัดทำสมุดประจำตัวไก่ชน การประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการไข้หวัดนกเคลื่อนที่เร็ว การรณรงค์ทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคในพื้นที่เลี้ยงสัตว์ปีกและพื้นที่เสี่ยง การฝึกอบรมฟื้นฟูเครือข่ายเฝ้าระวังโรค 529 ราย

- ◆ การตั้งศูนย์เฉพาะกิจควบคุม/ป้องกันการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกและป้องกันสุนัข ของอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

- ◆ ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีอนุญาตให้มีสนามชนไก่ได้อำเภอละ 1 แห่ง เพื่อลดการเคลื่อนย้ายไก่ไปชนต่างอำเภอ เพราะแต่เดิมในจังหวัดมีสนามชนไก่เพียงแห่งเดียวคือ สนามชนไก่เทาทองแดง ซึ่งจังหวัดอื่นๆอาจไม่เป็นเช่นนี้ขึ้นอยู่กับผู้ว่าฯของแต่ละจังหวัด

- ◆ ปศุสัตว์อำเภอไปประจำอยู่ที่สนามชนไก่ในวันที่เปิดชน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกและมาตรการป้องกันโรค

◆ ปศุสัตว์อำเภอดำเนินการพ่นยาฆ่าเชื้อในพื้นที่เป็นระยะ ในอำเภอลาดหลุมแก้วซึ่งเป็นหนึ่งในเขตเสี่ยงของจังหวัดปทุมธานี (เขตเสี่ยง 4 อำเภอ คือ ลาดหลุมแก้ว คลองหลวง ลำลูกกา และหนองเสือ) โดยมีการพ่นยาฆ่าเชื้อในหมู่บ้าน และที่สนามชนไก่พ่นก่อนเปิดสนามชนไก่ 1 วัน

4.6 ความคิดเห็นของวงการไก่ชนเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านที่เห็นด้วยกับมาตรการการทำลายเฉพาะจุดเกิดโรค (ร้อยละ 54.2) การควบคุมการเคลื่อนย้ายในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรค (ร้อยละ 47.5) การทำสมุดประจำตัวไก่ชน (ร้อยละ 33.3) มีสัดส่วนมากที่สุด และผู้เลี้ยงที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการการปรับระบบการเลี้ยง (ร้อยละ 35.0) และการปิดสนามชนไก่ (ร้อยละ 34.2) มีสัดส่วนมากที่สุด โดยมีรายละเอียดระดับความคิดเห็นของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านในแต่ละมาตรการดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 ร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

N = 120

มาตรการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	เห็นด้วย อย่างมาก	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างมาก
ทำลาย					
- รัศมี 5 กม. รอบจุดเกิดโรค	0.0	21.7	14.2	35.0	29.2
- รัศมี 1 กม. รอบจุดเกิดโรค	0.0	30.8	8.3	46.7	14.2
- เฉพาะจุด เกิดโรค	37.5	54.2	5.0	3.3	0.0
ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก					
- รัศมี 50 กม. รอบจุดเกิดโรค	0.8	16.7	22.5	47.5	12.5
- รัศมี 10 กม. รอบจุดเกิดโรค	1.7	20.0	24.2	49.2	5.0
- รัศมี 5 กม. รอบจุดเกิดโรค	6.7	47.5	19.2	24.2	2.5
ทำสมุดประจำตัวไก่ชน	2.5	33.3	32.5	27.5	4.2
ปรับระบบการเลี้ยง	5.0	34.2	21.7	35.0	4.2
ปิดสนามชนไก่	9.2	16.7	28.3	34.2	11.7

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และเจ้าหน้าที่สมาคมไก่ชน จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นต่อมาตรการดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม
เจ้าของสนามชนไก่ ผู้ชายยาและอุปกรณ์ไก่ชน และเจ้าหน้าที่สมาคมไก่ชน

กลุ่มตัวอย่าง	ความคิดเห็นต่อมาตรการ					ปิดสนาม
	ทำลาย		ควบคุมการ เคลื่อนย้าย	ทำสมุด ประจำตัว	ปรับระบบ การเลี้ยง	
	ในรัศมี	เฉพาะจุด				
ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม						
1 ศิริชัย	-	+	-	-	-	-
2 พสุธา	-	+	-	+	-	-
3 กมล	-	+	-	+	-	-
เจ้าของสนามชนไก่						
1 เทา	-	+	-	-	-	+
2 เพชร	-	+	-	-	-	+
3 โนรี	+	+	+	-	+	-
ผู้ชายยาและอุปกรณ์ไก่ชน						
1 จินต์สุจี	+	+	+	+	+	-
2 ดาริกา	-	+	-	-	+	-
3 หนึ่ง	-	+	+	+	-	-
4 บัวลอย	+	+	+	+	+	-
5 สมศักดิ์	-	+	+	-	-	-
6 สลักจิตร	-	+	+	+	+	-
เจ้าหน้าที่สมาคมไก่ชน						
1 กฤษณะ	-	+	-	+	-	-
2 ชัย	-	+	-	-	-	-

หมายเหตุ : เครื่องหมาย + หมายถึง เห็นด้วย ส่วนเครื่องหมาย - หมายถึง ไม่เห็นด้วย

* ทำลายในหมู่บ้าน ** ควบคุมในหมู่บ้าน/ตำบล *** ควบคุมเฉพาะพื้นที่เกิดโรค

ผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ และเจ้าหน้าที่สมาคมไก่ชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวมในแต่ละมาตรการไปในทางเดียวกัน มีบางมาตรการที่มีความเห็นแตกต่างกันบ้าง คือ การทำสมุดประจำตัวไก่ชนและการปิดสนามชนไก่ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าของสนามชนไก่และเจ้าหน้าที่สมาคมก็เป็นผู้ที่เลี้ยงไก่ชนด้วย จึงมีการปฏิบัติและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไก่ชนและมาตรการเช่นเดียวกับผู้เลี้ยง ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติมาตรการโดยตรง จึงทำให้มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน ในขณะที่ผู้ชายยาและอุปกรณ์ไก่ชนมีความคิดเห็นต่อมาตรการโดยรวมในทางบวกคือเห็นด้วยกับมาตรการ

ยกเว้นการปิดสนามชนไก่มีความเห็นตรงกันว่าไม่เห็นด้วย ทั้งนี้จากข้อมูลพื้นฐานผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนไม่ได้เลี้ยงไก่ชน อีกทั้งมาตรการที่ออกมาเป็นมาตรการสำหรับผู้เลี้ยงไก่ชน จึงไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติและไม่ได้รับผลจากมาตรการโดยตรง ดังนั้นตามความคิดของผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนส่วนใหญ่จึงเห็นด้วยว่ามาตรการช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของโรคได้ เว้นแต่การปิดสนามชนไก่ที่ไม่เห็นด้วยเนื่องจากเป็นมาตรการที่ผู้ขายได้รับผลกระทบโดยตรงมากที่สุดทำให้ไม่มีสถานที่ขายและขาดรายได้

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันโรคในสนามชนไก่ เป็นความคิดเห็นเฉพาะของเจ้าของสนามชนไก่ ซึ่งมีความเห็นตรงกันว่า เห็นด้วยกับการทำอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออก การทำบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า-ออกที่จอดรถ และการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อเพื่อทำความสะอาดหลังการประลอง แต่ไม่เห็นด้วยกับการทำสมุดบันทึกคนเข้า-ออก การทำสมุดบันทึกข้อมูลไก่ที่นำมาชน และการตรวจสมุดประจำตัวไก่ชน เนื่องจากเจ้าของสนามมองว่ายุ่งยาก เป็นภาระ และไก่ที่มาชนเมื่อกลับไปอาจจะตายก็ยากที่จะนำข้อมูลจากสมุดบันทึกมาตรวจสอบ และบางสนามมีการถ่ายกล้องวงจรปิดเพื่อบันทึกภาพคนเข้า-ออกเก็บไว้

ตัวอย่างความคิดเห็นในแต่ละมาตรการ ได้แก่

การทำลาย

กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่เห็นด้วยกับการทำลายโดยกำหนดระยะรัศมี แต่เห็นด้วยกับการทำลายเฉพาะจุดเกิดโรคหรือแค่บริเวณใกล้เคียงเท่านั้น และการจ่ายเงินค่าชดเชยกรณีที่ไก่ตายเพราะเป็นโรคใช้หวัดนกหรือถูกทำลาย ทำให้มีบางคนใช้โอกาสนี้ในการหลอกว่าไก่ป่วยตายโดยไม่เป็นความจริง เพื่อให้ได้รับเงินชดเชย

"ไม่เห็นด้วย แต่ก็ต้องทำลายถ้าเกิดโรค เพื่อไม่ให้แพร่ไป แต่ควรให้รัศมีใกล้กว่านั้นหน่อย จะทำลายทั้งจังหวัดทั้งอำเภอได้ไง เอาในหมู่บ้านก็พอ ถ้าบ้านนี้เป็นควรทำลายบ้านใกล้เคียงด้วยบ้าง เอาแคในกลุ่มนั้นก็พอแล้วเรื่องจ่ายค่าชดเชยก็เป็นดาบสองคม บางบ้านมีเอาไก่ไปแขวนไว้บนต้นไม้ไก่เป็นอะไรตายไม่รู้ บอกว่าเป็นหวัดนก เพื่อจะรับเงินชดเชย บางทีไก่ตีกันตายก็เอาไปแขวนหลอกไว้ก็มี คนที่ไม่เล่นไก่เขาทำ คนเล่นไม่ทำหรอก..."

โนรี(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550

นอกจากนี้ผู้เลี้ยงไก่ชนยังมีความเห็นว่าการทำลายสัตว์ปีกทั้งเป็นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ในฐานะผู้เลี้ยงไก่ชนซึ่งมีความรักความผูกพันกับสัตว์ที่เลี้ยง เมื่อเห็นการทำลายเช่นนั้นแล้วเกิดความสะเทือนใจดังที่กล่าวไว้ว่า

“...ไม่ถูกต้องเปรียบเทียบไ้กับคนที่ เป็นโรคร้าย กวาดไ้ลงหลุมทั้งๆที่ เป็นควรรทำให้ตายก่อน”

ประมาท เมฆไหว, สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2550

“ทำลายมันเหมือนนักโทษถูกฆ่าเขาไม่มีทางต่อสู้ เคยเห็นใช้แบคโฮขุด หลุมโล่เปิดลงไปหลุมแล้วกลบ มันติดตาเลยนะ เพื่อนผมเป็นเจ้าของแบคโฮไม่ กล้าขับ คนขับแบคโฮที่เอาดินกลบก็หายากไม่มีใครอยากทำ เขายังไม่รู้ว่าเป็นวี เปลา่แค่อยู่ในรัศมี ระบบนี้ น่าจะเลิกตั้งนานแล้ว”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

การควบคุมการเคลื่อนย้าย

ในเรื่องการควบคุมการเคลื่อนย้ายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไ้คนที่ป่วยไม่มี การเคลื่อนย้ายไปอยู่แล้ว ส่วนการขออนุญาตเคลื่อนย้ายใช้เวลาหลายวันไม่ทันการณ์ที่จะขายหรือนำไปชน

“ปกติไ้คนที่ป่วยเข้าไม่เคลื่อนย้ายกัน จะเป็นพวกไ้คนที่ถ้าป่วยแล้วก็ เอาไปขายให้ได้เงินกับมา ปริมาณไ้คนที่เคลื่อนย้ายไปไม่กี่ตัว และต้องเป็นไ้ปกติ ถ้าไ้ไม่ดีเจ้าของเขาทุบทิ้งหมด มันคนละอย่างกับไ้เนื้อ”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“ขอใบอนุญาตเดินทางรออีกร่วมเดือน 21 วัน กว่า จะตรวจเช็คกลับมา แล้วไ้จะไปได้อยู่แล้ว รอไม่ได้หรอกเพราะไ้คนที่พร้อมตีคือออกเลย เขาบอกให้ไปขอ ก่อนล่วงหน้า แล้วถ้าไ้ที่ออกไม่ได้ไ้ที่ป่วยที่ขอไปก็ฟาล์ว”

ศิริชัย(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

การทำสมุดประจำตัวไ้คน

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการสมุดประจำตัวไ้คน เนื่องจากเห็นว่า มีข้อบกพร่องหลาย อย่างเช่น ต้องมีการตรวจโรคบ่อย สมุดออกช้า เจ้าหน้าที่ทำสมุดมีจำนวนน้อย ไ้คนมีวงจรวัด สั้น สมุดสามารถนำไปสวม/ปลอมใช้กับไ้ตัวอื่นได้ เป็นต้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ไม่น่าจะต้องมี บางทีทำสมุดแต่ไ้ที่อยู่ไม่ถึงปีก็ตาย และแค่ 1 เดือนก็ต้อง ตรวจโรคอีก อย่างน้อยน่าจะ 3 – 5 เดือนตรวจที”

ดำ ดุ่มเหมือน, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2549

“ไม่เห็นด้วยเลย ยุ่งยากมาก เกิดคนไม่มีรถ ไก่ 5 ตัวขึ้นรถเมสไปทำไม ต้องไปทำที่ปศุสัตว์ มันไม่มีประโยชน์อะไรเลย ไก่อายุไก่สั้น เดียวก็ตายหรือเสียแล้ว ไก่ชนตัวหนึ่งเดียวเก่งเดียวไม่เก่ง ถ้าทำแล้วตัวนี้ตาย ตาบอดก็เลิกเล่น ก็หยุด ตัวใหม่มาทำอีกแล้ว ไก่ชนเล่นได้แค่ปี 2 ปี ช่วงทำบัตรช่วงไก่ที่เล่นได้มันสั้นมาก แล้วบัตรมีอายุเท่าไร 1 เดือน แล้วตัวนี้ทำตั้งหลายครั้ง คิดว่าไร้สาระ ไม่ควรเลย เลิกซะเลย”

โนรี(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550

“ในด้านนี้ทำไม่ได้ผล เพราะไก่เปลี่ยนบ่อย เจ้าหน้าที่ที่มาจัดการไม่พอ ต้องใช้เยอะมากไก่มีอยู่ชอกเล็กชอกน้อย ไก่บ้างที่ชนแล้วชนะเสียก็ทิ้งไป ไก่ใหม่ขึ้นมาอีกแล้ว เดียวนี้ไม่ค่อยมีใครทำแล้ว มีน้อย ถามว่าไอดีดีไหม ดีแต่ละเอียดอ่อนมาก อย่างนี้เจ้าหน้าที่ต้องประจำการตลอดปีตลอดชาติ ต้องจ้างคนทำงบประมาณอีกมหาศาล ...แล้วเรื่องที่ปลอมกันได้ ก็ใช่ สีก็จะผลัดชน มั่วได้ ไม่ได้ผล น่าจะมาควบคุมเรื่องยา จะเห็นผลกว่า มีก็เปลืองงบประมาณเปล่าๆ เล่มเขาก็คงถือไว้ ถ้าจะให้เอามาตุ๊กก็เป็นเล่มเก่า เดียวนี้ไก่คงตายไปหมดแล้ว มั่วได้ มั่วสีได้ ระบุไม่ได้ว่าไก่ตัวนี้ต้องเป็นสีนี้ ตัวเดิม...”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

กรณีที่มีการนำสมุดไปสวม/ปลอมใช้กับไก่ตัวอื่น เพราะไก่มีการถ่ายขนทำให้สีขนเปลี่ยนไปจากเดิม และพ่อแม่เดียวกันก็มีสีคล้ายกันนั้น สามารถตรวจสอบได้โดยดูจากเกร็ดที่แข่งไก่¹ ซึ่งผู้เลี้ยงอธิบายว่า

“...ถ้าคนดูเป็นหมดสิทธิ์ ดูแข่งไก่แต่ละตัวไม่เหมือนกัน ตลอดชีวิตจนมันตายมันจะเหมือนเดิม เขาจะต้องดูแข่ง หน้าอาจจะเปลี่ยนไปได้หงอนใหญ่ขึ้น อาจจะมีเหนียง แข็งมันจะไม่เปลี่ยนให้มันโตแก่เกร็ดก็อยู่อย่างนั้น อาจจะมีเกร็ดอ่อน ออกมีเปลี่ยนบ้างแต่จุดดำหนิอื่นยังเหมือนเดิม ดูได้ว่ายังเป็นตัวนั้น ไม่งั้นเขาจะบอก ตัดแข้งไว้ถ้าไก่ตาย (ต้องเก็บแข้งตากแดดมัดแขวนไว้เลย เพื่อที่จะเก็บไว้ให้เจ้าของไก่ดูว่าไก่เขาตายแล้ว เพราะมีบางคนไก่อัดเอาไปขายแล้วบอกว่าหาย...)”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

ส่วนผู้ที่เห็นด้วยกับการทำสมุดประจำตัวไก่ชน เพราะคิดว่าโดยหลักการดี แต่มีข้อบกพร่องในการปฏิบัติ ได้ให้ความเห็นว่า

¹ ในการทำสมุดประจำตัวไก่ชน มีการถ่ายรูปไก่ทั้งตัว ส่วนหัว และส่วนแข้ง (ดูภาคผนวก ค หน้า 162)

“ถ้ามีสมุดได้ก็น่าจะดี แต่ระเบียบและกระบวนการก็ยุ่งยากหน่อย นิสัยคนไทยไม่ชอบอะไรที่มันยุ่งยาก ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยได้ทำกันหรอกน้อย ดูจากที่อื่นๆ นะ พวกนี้เหมือนไฟไหม้ฟาง มาเบีบแล้วก็หายไป”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“สมุดออกช้ามาก ต้องไว ต้องมีแผนของเขา เต็มที่ให้นานสุดไม่เกิน 1 อาทิตย์ ...ถ้าปรับปรุงให้เร็วขึ้นก็ได้ผลนะที่ป้องกันโรค คนตีไก่เขาจะรู้ล่วงหน้าว่า ไก่เขาจะออกวันไหน จะออกตีวันนี้ เขาก็จะเอาสมุดไปให้ที่ปศุสัตว์ ต้องไปแจ้งที่ปศุสัตว์ที่จะออกนอกเขตจังหวัด...”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

การปรับระบบการเลี้ยง

การปรับระบบการเลี้ยงนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเลี้ยงไก่ชนมีการเลี้ยงการดูแลที่ดีและเหมาะสมอยู่แล้ว และถ้าจะกักให้อยู่ในบริเวณตลอดหรือปรับเป็นระบบปิดไม่สามารถทำได้ ดังที่กล่าวว่า

“ไม่เหมาะเลย การที่จะไปกักขังบริเวณ มีตาข่ายล้อมรอบ อยู่บริเวณที่เขานอน ทำไม่ได้ ...ไม่ได้ผล เพราะ ไก่ชนต้องใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติเป็นไก่ที่ต้องใช้พลังกำลังสูง ต้องมีไปเที่ยวคุ้ยเขี่ยตามธรรมชาติเขา ซึ่งไม่เหมือนไก่ขาว ถ้าไก่ขาวเห็นด้วย ไก่ขาวจะอยู่ในบริเวณ ไม่ต้องออกกำลังกายมากเพราะถ้าออกกำลังกายมากก็จะสูญเสียอาหารมาก แต่ไก่ชนต้องใช้พลังงานสูงเพื่อความแข็งแรง”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“ไก่ชนต้องเลี้ยงที่กว้าง กินแมลง จะไปเลี้ยงแบบไก่เนื้อไก่ไซไม่ได้ เป็นระบบอีแว็บเป็นไปไม่ได้ อย่างที่เลี้ยงอยู่เนี่ยเป็นไปได้ แต่เราก็คุมบรรยากาศไม่ได้ แต่มันก็มันต้องเลี้ยงแบบนี้...”

พสุธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551

การปิดสนามชนไก่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการปิดสนามชนไก่ มองว่า ถ้าสนามปิดทำให้กระทบกับวงการหลายฝ่าย และไก่ที่จะออกชนต้องมีการดูแลอย่างพิถีพิถัน ไก่เป็นโรคไม่นำไปชนอยู่แล้ว เพราะถ้านำไปชนก็แพ้

“...ไม่ว่าจะเกิดโรค สนามชนก็ต้องเปิด สนามคล้ายเป็นปิรามิด สนามชนจะอยู่ข้างบน แล้วแต่ออกมาข้างล่างทั้งคนเลี้ยง คนทำผลิตภัณฑ์ เกษตรกรระดับ

รากหญ้า คือถ้าตัดข้างบนออกไปข้างล่างก็ไม่มี ...ไม่ควรจะปิด ควรทำอย่างอื่นมากกว่า”

กฤษณะ ศุภจิรโรภา, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2550

“...มันไม่ถูกต้องเลย จริงเลยถ้าคนที่เข้าใจในเรื่องของโรคดี เข้าใจในการปฏิบัติของผู้ที่เอาไก่ไปตีก็ตี ไก่ที่มันมีโรคเขาไม่ไปตีหรือครบตีไม่ได้เขาไม่เอาไปหรอก เพราะไก่เนี่ยก่อนที่เขาจะออกชน เขาต้องใช้เวลาเข็ดมาหลายวันว่าไก่พร้อมไหม หรือแม้แต่ไก่ที่ไม่ได้ป่วย แต่อีก 4 – 5 วันข้างหน้าจะออกไปชนเขาสามารถเข็ดดูเลยว่าไก่มีสุขภาพพร้อมไหมบินดีไหม ถ้าบินไม่ดีเขาก็ไม่เอาไปแล้วไม่ต้องบอกว่า เป็นโรคหรือ เขากลัวว่าเขาเอาไปแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ...ผมว่ามาตรการที่ออกมาไม่ตรงประเด็น เกาไม่ถูกที่คัน...”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

ส่วนผู้ที่เห็นด้วยกับการปิดสนามชนไก่ ดังเช่นเจ้าของสนามชนไก่ที่แม้จะเห็นด้วยกับการปิดสนามในช่วงโรคระบาด แต่ใจจริงก็ไม่อยากให้ปิด กล่าวว่า

“ถ้ามีโรคระบาดก็ควรปิด แต่ต้องมีกำหนดเวลา ไม่ใช่ปิดไปแล้วไม่รู้ว่าจะเปิดเมื่อไหร่”

เทา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2550

“ช่วงที่เกิดไข้หวัดนกควรปิดใหม่ ถ้าดูรุนแรงมากก็ต้องทำตามสังคมเขาจะไปด้านสังคมเพื่อธุรกิจ เพื่อประโยชน์ของเราแล้วคนอื่นมีผลเสียหากทำไม่ได้อยู่แล้ว ถ้ามองว่าอยากปิดใหม่ ไม่อยากให้ปิดหรือ แต่ถ้าเราไปผืนจะเปิด แล้วสิ่งแวดล้อมเสียหาย สังคมเสียหาย ทุกอย่างเขาเสียหายหมด แต่คุณมีรายได้คนเดียวไม่ได้หรอก”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นอื่นๆเกี่ยวกับมาตรการ ได้แก่

- ผู้เลี้ยงไก่ชนทั้งแบบชาวบ้านและแบบฟาร์มให้ความเห็นว่าควรมีการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกเฉพาะในไก่ชนและสัตว์ปีกสวยงาม ดังที่กล่าวว่า

“...ควรทำวัคซีนที่ดีที่สุด สัตว์ทุกชนิดผมเชื่อเรื่องวัคซีน ยังไม่มีประเทศไทยที่กลายพันธุ์หลุดกันเอง กลัวกันไปเอง วัคซีนที่ผลิตออกมาให้ใช้เฉพาะในไก่ชนหรือสัตว์สวยงามนอกเหนือจากนี้ห้ามใช้ น่าจะกำหนดให้ชัดเจนออกมาไม่น่ามี

ผลกระทบ ออกกฎหมายควบคุมการใช้ให้ถูกต้องชัดเจน เอมิดกับคนที่ใช้ไม่ถูกต้อง”

กมล(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551

“ถ้าจะให้ตีวัคซีนชั่วคราว ที่บอกว่าสหพันธ์ค้าไก่เนื้อต่อต้านอยู่ เขาบอกว่าถ้าไก่ทำแล้วการส่งออกเขาจะไม่รับซื้อ แต่ผมถามว่าถ้าเราเกิดควบคุมทำเฉพาะไก่พื้นเมืองเนี่ย ไก่เนื้อก็อย่าทำมันคนละสายอยู่แล้ว”

ศรัทธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

- การฝังไมโครชิพไก่ ผู้เลี้ยงไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นทำนองเดียวกับการทำสมุดประจำตัวไก่ชนในเรื่องที่ไก่ชนมีวงจรชีวิตสั้นและมีความยุ่งยากในการทำ โดยพูดถึงการฝังไมโครชิพว่า

“ฝังไมโครชิพ วันเดียวบางทีก็ตายแล้วเสียของเปล่าๆ อายุมันสั้น เร็วมาก เขาไม่ใช่คนเลี้ยงไก่ก็ไม่เห็นจุดนี้ ไก่ไม่ได้มีอายุยืน 3ปี 5ปี 10ปี บางทีไม่เก่งเขาก็เปลี่ยนไปแล้ว ถ้าไปตีแล้วแพ้เขาก็ไม่เอามาตีอีกแล้ว เอาไปให้หรือขายเป็นพ่อพันธุ์”

เพชร(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550

“ไก่ติดชิพปุ๊บสัตว์เรียกให้ไปก็ไม่ไป เพราะไก่อายุมันสั้นยังไม่รู้ว่าไก่ตัวนี้เก่งหรือไม่เก่ง ถ้าเอามาซ้อมไว้ให้เก่งมันก็ต้องตายอยู่แล้ว ความเป็นจริงเป็นไปได้ ไม่ได้ หรือถ้าไก่เก่งอายุประมาณ 2 ปี ก็อดเดินทางแล้ว พวกนั้นถ้าเก่งแล้วก็ไว้ทำสายพันธุ์ต่อแล้ว ที่ตีๆกันไม่น่าจะเกิน 3 ขน โดยมากที่ตีกันก็ 2 ขน คืออายุมันประมาณ 2 ปี เดียวก็เลิกแล้ว ขณะที่ซ้อมกันหุตาบอดก็ต้องเสีย ผมก็เคยชี้แจงไปนะ แล้วถ้าจะมาติดชิพก็มาที่ผม ถ้าจะให้ชนไก่ไปไม่มีทาง ไก่ตั้งเป็นพันตัว”

ศรัทธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

- ผู้เลี้ยงไก่ชนได้ให้ข้อคิดในการออกมาตรการว่า ต้องเข้าใจสภาพการเลี้ยง การนำไปชน รวมถึงการปฏิบัติของผู้เลี้ยงก่อนจึงจะกำหนดมาตรการ โดยได้กล่าวว่า

“เขาไม่รู้ว่าชีวิตเราเป็นอย่างไร เขาไปดูจากสิ่งที่ไม่ดีมาก่อน แล้วของผมเอาไปรวมด้วยกันผมว่าไม่ถูกนะ ดูจากวิชาการมาปฏิบัติยังไม่รู้เลย ลองมาปฏิบัติอย่างผมว่าชีวิตการเป็นอยู่เป็นยังไง”

ศรัทธา(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551

จากการศึกษานำมาสรุปข้อคิดเห็นของวงการโภชนาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับมาตรการ
ป้องกันโรคไข้หวัดนก ทั้งข้อดี ข้อจำกัด/ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอ ได้ดังตารางที่ 4-5 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-5 ข้อคิดเห็นของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก

มาตรการ	ข้อดี	ข้อจำกัด / ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอ / แนวทางเลือก
1. การทำลาย	- เป็นการป้องกัน	- เป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ	- ตรวจโรคก่อนทำลาย - ทำลายเฉพาะตัวที่เป็นโรค - ทำลายเฉพาะจุดเกิดโรค เพื่อไม่ให้คนอื่นเดือดร้อน - ควรทำลายบริเวณรอบๆบ้านใกล้ๆ ด้วย - ก่อนเอาไก่ลงหลุมควรทำให้ตายก่อน - ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านให้ความเห็น ราคาเงินชดเชยไว้ตั้งแต่ตัวละ 100 – 300 บาท
2. การควบคุมการเคลื่อนย้าย	- ช่วยไม่ให้โรคระบาด	- เป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ - การขอใบอนุญาตเคลื่อนย้ายมีขั้นตอนยุ่งยาก และต้องเสียเวลารอผลตรวจโรค - ไก่ชนจะไม่ย้ายจำนวนมาก (ต่างจากไก่เนื้อ และเปิดที่ย้ายจำนวนมากหรือเป็นฝูง) - ถ้าไก่ป่วยจะไม่ย้ายไก่อยู่แล้ว	- ควบคุมการเคลื่อนย้ายเฉพาะกลุ่ม บริเวณที่เป็นโรค - ควบคุมการเคลื่อนย้ายแคในตำบล - การทำงานของเจ้าหน้าที่ต้องจริงจังทำ ตามความจริง - เพิ่มโทษการเคลื่อนย้ายโดยไม่ได้รับ อนุญาตปรับให้แพง

มาตรการ	ข้อดี	ข้อจำกัด / ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอ / แนวทางเลือก
2. การควบคุมการเคลื่อนย้าย (ต่อ)			<ul style="list-style-type: none"> - การปิดสนามชนไก่ช่วยลดการเคลื่อนย้ายได้ - ใช้สมุดประจำตัวไก่ชนในการเคลื่อนย้าย
3. การทำสมุดประจำตัวไก่ชน	<ul style="list-style-type: none"> - โดยหลักการดี - ทำให้เคลื่อนย้ายไก่ได้ 	<p><u>ข้อจำกัดของการทำสมุด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาในการทำสมุดนาน ทำให้ไม่ทันการณ์ในการที่จะขายหรือนำไปชน - ยุ่งยากต้องตรวจโรคทุกเดือน - ยุ่งยากในการที่จะนำไก่ไปทำสมุดที่ปศุสัตว์จังหวัด - เจ้าหน้าที่ในการจัดทำสมุดไม่พอ - ทำสมุดแต่ไม่ได้สมุด <p><u>ข้อจำกัดของไก่ชน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ไก่ชนมีวงจรชีวิตสั้น ไก่ชนเปลี่ยนบ่อยอายุไก่สั้นเล่นได้ 1-2 ปี ไก่อยู่ได้ไม่นานก็ตายพอไก่ตายสมุดก็ไม่มีความหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลาในการทำสมุดประจำตัวไก่ชนต้องไม่เกิน 7 วัน - ต้องเข้มงวดในการตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่ชน ตรวจให้ละเอียดไม่ใช่แค่ดูว่ามีสมุด - การตรวจสอบว่าตัวไก่คือตัวเดียวกับในสมุดหรือไม่สามารถดูได้จากเกร็ดที่แข่งไก่ - ไม่จำเป็น ไม่มีประโยชน์ ไม่ควรมีเลย เพราะไม่ได้ผล - น่าจะรณรงค์เรื่องพ่นยาฆ่าเชื้อมากกว่า - ทำใบรับรองฟาร์ม สุ่มตรวจโรคทุก 3 เดือน (ในกรณีที่ใช้แบบฟาร์ม)

มาตรการ	ข้อดี	ข้อจำกัด / ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอ / แนวทางเลือก
3. การทำสมุดประจำตัวไก่ชน (ต่อ)		- ไก่ถ่ายชนทุกปี และถ้าพ่อแม่เดียวกันสีคล้ายกัน ทำให้มีการปลอมโดยนำสมุดไปใช้กับไก่ตัวอื่นได้ - ทำได้เฉพาะตัวที่โตแล้ว ทำทุกตัวไม่ได้	
4. การปรับระบบการเลี้ยง (มีระบบป้องกันโรคและมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก)	- ช่วยให้ป้องกันโรคได้	- ทำไม่ได้ ต้นทุนสูง ไม่เหมาะกับไก่ชน - การเลี้ยงไก่ชนต้องอิงธรรมชาติ ต้องได้รับแสงแดด	- ไม่ควรปรับให้เป็นระบบปิด - ทำความสะอาด - ให้มีการพ่นยาฆ่าเชื้ออยู่เสมอ ทั้งตอนโรคระบาดและไม่ระบาด อาจจะ 3 เดือนต่อครั้ง - ควรให้มีการฉีดวัคซีนโรคใช้หวัดนกโดยจำกัดเฉพาะในไก่ชนและสัตว์ปีกสวยงาม เป็นการแก้ที่ต้นเหตุ
5. การปิดสนามชนไก่	- ได้ผลในระดับหนึ่ง	- ทำให้คนไปปอนป่า - ไก่ที่นำไปชนมีการเตรียมพร้อมมาหลายวัน เป็นไก่ที่แข็งแรง ไม่มีใครเอาไก่ป่วยไปชน	- ถ้ามีโรคระบาดก็ควรปิดชั่วคราว อาจจะปิด 2 - 3 เดือน - ไม่ต้องปิด เพราะ ไม่เกี่ยวกับ ไก่ที่ป่วยไม่เอาไปชน ถ้าไปชนก็แพ้สู้ไม่ได้

มาตรการ	ข้อดี	ข้อจำกัด / ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอ / แนวทางเลือก
6. การป้องกันโรค ในสนามชนไก่		<u>การทำสมุดบันทึกคนเข้า – ออก</u> - เป็นภาระ - ยุ่งยาก ถ้ายุ่งยากมากคนจะไม่มาสนาม - มีการขอเลขบัตรประชาชน ทำให้บางคนไม่กล้าเข้า <u>การทำสมุดบันทึกข้อมูลไก่ที่นำมาชน</u> - เป็นภาระ - ยุ่งยาก ถ้ายุ่งยากมากคนจะไม่มาสนาม <u>การตรวจสอบประจำตัวไก่</u> - ไม่มีสมุดให้ตรวจ	- ให้มีการสุ่มตรวจเชื้อโรคในสนาม แทน การตรวจสอบสมุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5 บทสรุป วิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นบทสรุปโดยจะสรุปและวิเคราะห์การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก้ชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา และวิเคราะห์การปรับตัวในเชิงทฤษฎี รวมทั้งเสนอแนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

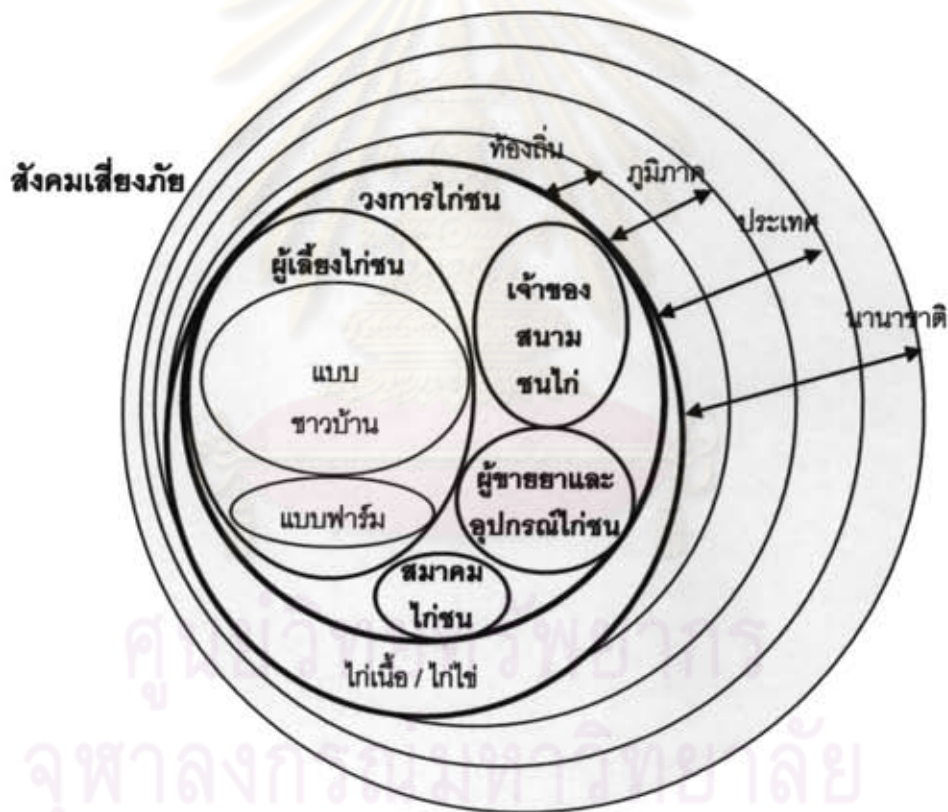
5.1 สรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษา

โรคใช้หวัดนกเป็นโรคระบาดที่สามารถแพร่ไปได้ทั่วโลก ถือเป็นความเสียหายที่ยากจะคาดเดาและไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นอีกหรือมาถึงตัวเราเมื่อไร ถ้าเรามองโลกเป็นสังคมใหญ่ อาจกล่าวได้ว่า เราทั้งโลกตกอยู่ใน "สังคมเสี่ยงภัย" (Risk Society) ประเทศที่เคยเผชิญกับการระบาดของโรคใช้หวัดนกแล้วย่อมมีการรับมือกับปัญหาและเตรียมพร้อมที่จะรับมือต่อไป ในขณะที่ประเทศที่ยังไม่เคยเผชิญก็ต้องมีการวางแผนป้องกันและเตรียมพร้อมในการรับมือเช่นกัน สำหรับประเทศไทยมีรายงานการพบโรคใช้หวัดนกครั้งแรกเดือนมกราคม 2547 โดยในระยะแรกมีการระบาดเป็นระลอก จึงมีการจัดการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อป้องกันไม่ให้โรคแพร่กระจายและป้องกันการเกิดโรค เช่น การกำหนดมาตรการป้องกันโรค การจัดทำแผนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาและเตรียมพร้อมรับมือกับโรคระบาด การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเชื้อใช้หวัดนก เป็นต้น หน่วยต่างๆในสังคมที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ต่างปรับตัวเองปรับการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมมือกันเพื่อรับมือกับโรคใช้หวัดนก

ในการศึกษานี้ ศึกษา "วงการไก้ชน" ซึ่งเป็นหน่วยย่อยหนึ่งของสังคมที่เป็นประเด็นปัญหาได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกในสัตว์ปีกและไก้ชน จึงมีการปรับตัวภายใต้เงื่อนไขคือมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก ได้แก่

1. การทำลาย
2. การควบคุมการเคลื่อนย้าย
3. การทำสมุดประจำตัวไก้ชน
4. การปรับระบบการเลี้ยง
5. การปิดสนามชนไก่
6. การป้องกันโรคในสนามชนไก่

จะเห็นได้ว่า ในสถานการณ์โรคใช้หวัดนกระบาดวงการไก่ชนประสบกับความเสียหายขั้นแรกคือ "ความเสี่ยงจากโรคใช้หวัดนก" และความเสี่ยงขั้นที่สองคือ "ความเสี่ยงจากมาตรการ" ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวงการไก่ชนโดยตรง ดังนั้นวงการไก่ชนจึงมีการจัดการเพื่อลดความเสี่ยง โดยใช้ความรู้ (Knowledge) จัดการกับความเสี่ยง และมีการปรับตัวในด้านต่างๆ โดยวงการไก่ชนมีความเป็นพลวัตรในตัวเอง มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และมีความสัมพันธ์กับหน่วยอื่นในสังคมตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศ จนถึงนานาชาติ ทั้งนี้วงการไก่ชนและหน่วยอื่นๆ ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับภาครัฐ ทั้งในระดับประเทศได้แก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นผู้กำหนดมาตรการมีความเกี่ยวข้องกับวงการไก่ชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในระดับท้องถิ่นได้แก่ ปศุสัตว์จังหวัด ปศุสัตว์อำเภอ อาสาสมัครปศุสัตว์ ผู้นำชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิดกันในการติดต่อประสานงานเพื่อดำเนินการเรื่องต่างๆ

ภาพที่ 5-1 ความสัมพันธ์ของวงการไก่ชนกับหน่วยต่างๆในสังคมเสี่ยงภัย

จากการศึกษาได้สรุปและวิเคราะห์เป็นประเด็นต่างๆคือ มุมมองของรัฐและวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก ผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกต่อวงการไก่ชน การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนก วิเคราะห์

การปรับตัวโดยการจัดการความรู้ และวิเคราะห์การปรับตัวตามแนวทางของSteward โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 มุมมองรัฐและวงการไกชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

มุมมองต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกของภาครัฐในฐานะผู้กำหนดมาตรการ และวงการไกชนในฐานะผู้ปฏิบัติตามมาตรการมีดังนี้

ตารางที่ 5-1 มุมมองของรัฐกับมุมมองของวงการไกชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

มาตรการ	มุมมองรัฐในการกำหนดมาตรการ	มุมมองวงการไกชน
1. การทำลาย	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าระยะสั้น - การทำลายสัตว์ปีกที่ติดเชื้อและสัตว์ที่มีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับในการควบคุม HPAI มานาน วิธีนี้มีความล้มเหลวสูงเมื่อกระทำอย่างรวดเร็วก่อนที่จะเกิดการกระจายเชื้อในรอบถัดไป (พรทิพภา เล็กเจริญสุข และ, 2549: 37) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้สูญเสียพันธุกรรมไก่ - กระทบทางจิตใจ - เป็นการแก้ที่ปลายเหตุ
2. การควบคุมการเคลื่อนย้าย	<ul style="list-style-type: none"> - การควบคุมการเคลื่อนย้ายจากบริเวณที่มีการระบาดของโรค เป็นมาตรการที่ช่วยลดความเสี่ยงในการแพร่เชื้อ (พรทิพภา เล็กเจริญสุข และ, 2549: 36) 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าไก่ป่วยก็ไม่เคลื่อนย้ายอยู่แล้ว
3. การทำสมุดประจำตัวไกชน	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำสมุดประจำตัวไกชนของกรมปศุสัตว์นี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันโรค และเพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้ความเข้าใจในการบันทึกประวัติไก่ของตน เนื่องจากไกชนเป็นไก่ที่เลี้ยงไว้เพื่อการค้าจะมีการเคลื่อนย้ายหรือนำไปแข่งขันในต่างพื้นที่เป็นประจำ ความจำเป็นในการควบคุมโรคจึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกรณีการเกิดโรคระบาดของสัตว์ปีก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ออนไลน์, 10 มกราคม 2551) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่จำเป็น ยุ่งยาก - ไก่ปลอมกันได้ เพราะไก้มีการถ่ายขน และบางตัวสีคล้ายกันมากดูได้ยาก

มาตรการ	มุมมองรัฐในการกำหนดมาตรการ	มุมมองวงการไก่ชน
4. การปรับระบบการเลี้ยง	<p>- การทำโรงเรือนปิดหรือใช้มุ้งและตาข่ายคลุมเพื่อป้องกันนกเข้ามากินอาหาร ถ่ายมูลและสัมผัสกับไก่ พร้อมทั้งรักษาความสะอาดในโรงเรือน กำจัดเศษอาหารเพื่อป้องกันนก หนู รวมทั้งสัตว์อื่นๆ ที่อาจนำเชื้อโรคเข้ามาในโรงเรือนหรือเล้าไก่ได้ (สำนักงานปศุสัตว์กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)</p>	<p>- มีการเลี้ยงดูอย่างดีอยู่แล้ว โดยเฉพาะไก่สุ่ม</p> <p>- เรื่องการทำความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันโรค</p>
5. การปิดสนาม	<p>- การชนไก่เป็นการนำไก่จากหลายพื้นที่มารวมกัน จึงทำให้มีโอกาสรับและแพร่เชื้อโรคให้หวัตนกไประบาดในพื้นที่อื่นได้ (ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)</p>	<p>- ไม่ควรปิดสนามชนไก่</p> <p>- ไก่ป่วยก็ไม่นำไปชนอยู่แล้ว</p> <p>- ควบคุมโรคได้ยากเพราะคนแอบนำไก่ไปชนที่บ่อนป่า</p>
6. การจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่	<p>- ให้มีการทำสมุดบันทึกบุคคลเข้า-ออก และบันทึกข้อมูลของไก่ อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้า-ออก การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคยานพาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออก สนามไก่ชน การตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่ชน การทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคหลังเสร็จสิ้นการประลอง (ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)</p>	<p>- การทำสมุดบันทึกไก่และคนที่เข้าออกมีความยุ่งยาก</p>

5.1.2 ผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกต่อวงการไก่ชน

จากการระบาดของโรคไข้หวัดนกนำไปสู่การกำหนดมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกและไก่ชน ซึ่งมีผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจกับวงการไก่ชนโดยรวมดังนี้ ตารางที่ 5-2 ผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกต่อวงการไก่ชน

มาตรการ	ผลกระทบต่อวงการไก่ชน	
	สังคม	เศรษฐกิจ
1. การทำลาย	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าไก่ชนถูกทำลายทำให้สูญเสียพันธุ์กรรมไก่ ซึ่งต้องใช้เวลาในการพัฒนาพันธุ์หลายปี - ด้านจิตใจเกิดความสงสาร สะเทือนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าไก่ถูกทำลายทำให้เสียรายได้ - ถ้าเลี้ยงเป็นอาชีพทำให้หมดตัวได้ - ขาดแหล่งอาหารเพื่อยังชีพ
2. การควบคุมการเคลื่อนย้าย	<ul style="list-style-type: none"> - นำไก่ไปชนไม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อเคลื่อนย้ายไม่ได้ ทำให้ซื้อขายไก่ไม่ได้
3. การทำสมุดประจำตัวไก่ชน		<ul style="list-style-type: none"> - มีผลต่อราคาไก่ในระยะแรกขายไก่ ขายไม่ได้ราคาถ้าไม่มีสมุด
4. การปรับระบบการเลี้ยง	<ul style="list-style-type: none"> - กระทบต่อวิถีการเลี้ยงแบบชาวบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าทำตามมาตรการต้องมีการลงทุนเพิ่ม
5. การปิดสนาม	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีสถานที่เล่นพนันชนไก่อย่างถูกกฎหมาย - ไม่มีสถานที่ทดสอบสายพันธุ์และความเก่งของไก่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เลี้ยงขายไก่ไม่ได้ ไก่ไม่มีราคา เพราะเมื่อปล้ำซ้อมหรือชนไม่ได้ ทำให้ไม่รู้ความเก่ง - เจ้าของสนามชนไก่ขาดรายได้ - ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนขายไม่ได้
6. การจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่		<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของสนามไม่กระทบมากนัก เพราะ เสียค่าใช้จ่ายในการทำอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อเพียงครั้งเดียว

ผลกระทบของมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกบางมาตรการมีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้าย การทำสมุดประจำตัวไก่ชน และการปิดสนามชนไก่ มีผลกระทบซึ่งกันและกัน ถ้าเคลื่อนย้ายไก่ชนต้องมีสมุดประจำตัวไก่ชนก่อนจึงจะไปขออนุญาต

เคลื่อนย้ายได้ และการนำไก่ไปชนที่สนามชนไก่ต้องมีสมุดประจำตัวไก่ชนด้วย และตามความคิดเห็นของคนในวงการไก่ชนมาตรการที่ส่งผลกระทบต่อมากที่สุด คือการปิดสนามชนไก่ เนื่องจากมีความเกี่ยวโยงกระทบไปทั้งวงการไก่ชน ถ้าไม่มีการชนไก่ ไก่ชนก็ไม่มี ความหมาย จะมีผลกระทบกับทุกฝ่าย

5.1.3 การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

เมื่อวงการไก่ชนได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก จึงต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ทั้งไก่ชนอยู่รอด คือ ปลอดภัยจากโรคไข้หวัดนกและจากการถูกทำลาย และผู้ที่อยู่ในวงการอยู่รอด คือ ผู้ที่มีอาชีพหรือมีรายได้ที่ขึ้นอยู่กับไก่ชนและการชนไก่ไม่เดือดร้อนจากการที่มีรายได้ลดหรือรายจ่ายเพิ่ม โดยสรุปการปรับตัวของผู้อยู่วงการไก่ชนแต่ละกลุ่มได้ดังตารางที่ 5-3

ตารางที่ 5-3 การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

วงการไก่ชน	การปรับตัวต่อมาตรการ	
	สังคม	เศรษฐกิจ
1. ผู้เลี้ยงไก่ชน	<ul style="list-style-type: none"> • การเลี้ยงไก่ชน - การปรับเปลี่ยนการเลี้ยง เช่น เปลี่ยนเวลาปล่อยไก่ปล่อยฝูง - การใช้หลอดไฟ, กระสอบ ให้ความอบอุ่น - การป้องกันโรค โดยการใช้วัคซีนไข้หวัดนก การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ จากเดิมที่มีการโรยปูนขาวอย่างเดียว • กิจกรรมชนไก่ - ไปบ่อนป่า ช่วงที่สนามปิด 	<ul style="list-style-type: none"> • การขาย - ขายไข่ไก่ ในช่วงที่เคลื่อนย้ายไก่ไม่ได้ • อาชีพ - เลิกเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม - เปลี่ยนงานอดิเรก - ไม่ปรับตัวเพราะมีอาชีพอื่นอยู่แล้ว
2. เจ้าของสนามชนไก่	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดระบบป้องกันโรค - อ่างน้ำยาบริเวณทางเข้า-ออกสนาม - บ่อน้ำยาบริเวณทางเข้า-ออก 	<ul style="list-style-type: none"> • รายได้-รายจ่าย การซื้อขาย - ไม่มีรายได้จากอาชีพเสริม - มีรายจ่ายค่าทำอ่างน้ำยาครั้งเดียว

วงการไก่ชน	การปรับตัวต่อมาตรการ	
	สังคม	เศรษฐกิจ
	<ul style="list-style-type: none"> - ป่อน้ำยายบริเวณทางเข้า-ออกที่จ่อครด - พ่นยาฆ่าเชื้อทำความสะอาดสนามหลังการประลอง 	<ul style="list-style-type: none"> • อาชีพ - ไม่ปรับตัวช่วงที่สนามปิด เพราะมีอาชีพอื่นเป็นหลัก
3. ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชน	-	<ul style="list-style-type: none"> • อาชีพ - ทำอาชีพเสริมอื่นระหว่างที่สนามชนไก่ปิด
4. สมาคมไก่ชน	<ul style="list-style-type: none"> • การตั้งสมาคม - มีการตั้งสมาคมเพิ่มขึ้นคือสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย • การดำเนินงาน - ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับไก่ชน - เรียกร้อง ยื่นข้อเสนอ และต่อรองกับภาครัฐเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรค - ร่วมมือกับภาครัฐ(ปศุสัตว์) 	

5.1.4 วิเคราะห์การปรับตัวโดยการจัดการความรู้

เมื่อเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนก มีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก ซึ่งมาจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Explicit Knowledge) ในขณะที่วงการไก่ชนเองก็มีภูมิปัญญา ประสบการณ์ และความเชื่อต่างๆในการเลี้ยงไก่ชนซึ่งเป็น Tacit Knowledge อยู่แต่เดิม ซึ่งความรู้แบบ Tacit Knowledge ของวงการไก่ชนนี้ แบ่งได้เป็น 2 มิติ ดังที่ Nonaka and Takeuchi (2001 อ้างถึงใน ประกอบ ใจมัน, 2547: 32-33) กล่าวไว้ คือ

1. มิติด้านเทคนิค เช่น ทักษะ ความรู้เนื่องจากการลงมือกระทำ (Know - how) ในกรณีของวงการไก่ชนก็คือ ผู้เลี้ยงไก่ชนมีประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติในการเลี้ยงมานาน บางคนเห็นพ่อเลี้ยงมาก่อนและช่วยเลี้ยงตั้งแต่ตอนเด็ก หรือเริ่มเลี้ยงมาตั้งแต่อายุน้อยก็มีการเรียนรู้เรื่อยมา อีกทั้งยังมีการแก้ไขปัญหาต่างๆลงมือลองดูด้วยตัวเองมามาก

2. มิติด้านการรับรู้ เช่น การจัดการ รูปแบบการนึกคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ การสะท้อนภาพของข้อเท็จจริง และการมองภาพอนาคต ก็คือ การรับรู้ถึงธรรมชาติของไก่ชนว่า ไก่ชนต้องได้รับแสงแดดและการออกกำลังกาย ส่วนความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่ เช่น ไก่ที่คัดเป็นไก่ชนแล้วจะมีการเลี้ยงดูอย่างดีทั้งในเรื่องอาหาร ความสะอาด การป้องกันโรค ไก่ที่จะนำไปชนต้องมีการเตรียมพร้อมบำรุงเป็นพิเศษ มีการสังเกตลักษณะอาการไก่จากอาการโดยรวมทั่วไป เสียงขัน มูลไก่ ว่าผิดปกติหรือไม่

จาก Tacit Knowledge นี้ วงการไก่ชนมีการนำมาใช้ในการปรับตัวในเรื่องการเลี้ยง การชน การเสนอมাত্রการป้องกันโรคใช้หวัดนกที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันยังมีการใช้ความรู้แบบ Explicit Knowledge เช่น การพ่นยาฆ่าเชื้อ การใช้วัคซีน เพื่อป้องกันโรคด้วย จะเห็นได้ว่า ในการปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หวัดนกแม้ว่าผู้เลี้ยงไก่ชนจะมี Tacit Knowledge อยู่เดิม แต่ก็ไม่ได้ละทิ้ง Explicit Knowledge ดังนั้น การใช้ความรู้ในการปรับตัวจึงไม่ได้ใช้ความรู้แบบเดียว มีการใช้ทั้ง Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge ถ้าเห็นว่าคุณรู้นั้นเป็นประโยชน์และสามารถนำมาปฏิบัติได้ ส่วนการเรียนรู้จากการใช้ความรู้แบบ Tacit Knowledge ยังไม่มีการพิสูจน์ที่แน่ชัด เช่น การเปลี่ยนเวลาปล่อยไก่ การให้ความอบอุ่นกับไก่ แล้วไก่ไม่ป่วยตาย ก็เชื่อเช่นนั้นและทำเรื่อยมา แต่ไม่ได้มีการนำไปศึกษาทดลองต่อว่าช่วยได้จริงหรือไม่มากนักยอแคไหน ถ้านำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ของผู้เลี้ยงมาทดสอบแล้วได้ผลจริง Tacit Knowledge ก็สามารถที่จะกลายเป็น Explicit Knowledge ได้ เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทั้ง 2 ประเภทควบคู่กัน

นอกจากนี้ยังมีการใช้ความรู้ในการตัดสินใจว่าจะปรับตัวตามมาตรการหรือไม่ หรือจะปรับไปในแนวทางไหนอย่างไร ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับฐานความรู้เดิม (Tacit Knowledge) และความรู้ใหม่ที่เป็นหลักวิชา (Explicit Knowledge) ซึ่งสอดคล้องกับที่ ยืน ภู่วรรณ กล่าวว่าคุณรู้ (Knowledge) เป็นฐานในการสร้างให้เกิดการคิดและการตัดสินใจ ดังนั้น เมื่อมีมาตรการออกมาแล้วบางอย่างขัดต่อวิถีปฏิบัติที่เป็นอยู่เดิมทำให้เกิดการไม่ยอมรับและไม่ปฏิบัติตาม เช่นที่ผู้เลี้ยงบอกว่า “จะให้ทำตามมาตรการเขาเราทำไม่ได้หรอกมันไม่ถูกมันไม่ถูกทาง” ในขณะที่ผู้ที่ทำตามมาตรการ บางครั้งไม่ใช่เพราะเห็นด้วยกับมาตรการทั้งหมด แต่เป็นการตัดปัญหาและจะได้ไม่มีความผิด ดังที่ผู้เลี้ยงไก่ชนบางคนบอกว่า ถ้ามีข่าวก็ทำให้ทำก็ทำ ทำตามเพราะกลัวมาฆ่าไก่หรือไม่เคลื่อนย้ายเพราะกลัวถูกจับ เป็นต้น

การใช้ความรู้มีส่วนร่วมทำให้การปรับตัวของวงการไก่ชนมีลักษณะเป็นการปรับเปลี่ยนเลือกรับปรับเปลี่ยนในบางเรื่องที่ทำได้ เช่น ทำตามบางมาตรการ หรือ อาจเป็นการปรับเปลี่ยนในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่เผชิญกับปัญหาอยู่ เช่น การทำตามมาตรการในระยะแรก ดังที่รตนา

โตสกูล และคณะ (2548: 1-2) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้และให้ความสำคัญกับความหลากหลายของความรู้ทั้งในด้านความคิดและวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความรู้พื้นบ้านที่มีวิถีแตกต่างออกไปจากความคิดและการปฏิบัติที่เป็นกระแสหลัก เห็นได้จากกรณีของสมาคมไก่อชนมีการต่อรองเรียกร้องเกี่ยวกับมาตรการ เพื่อที่จะนำเสนอทางเลือกให้เหมาะกับตนเอง โดยมีข้อเสนอและข้อเรียกร้องต่างๆ แม้จะมาจากการจัดการความรู้ในองค์กรเอง แต่มีฐานความเข้าใจว่าจะอะไรเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อย่างไร

กล่าวได้ว่า การใช้ความรู้สะท้อนออกมาในการปรับตัวของวงการไก่อชนที่มีทั้งการปรับตัวตามมาตรการ การปรับตัวแต่ไม่ได้เป็นไปตามมาตรการ และการไม่ปรับตัว ซึ่งการปรับตัวแต่ไม่ได้เป็นไปตามมาตรการและการไม่ปรับตัวนี้ มีฐานความคิดมาจากทั้ง Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge จึงไม่ปรับตัวหรือปรับตัวไปตามความเชื่อและวิธีคิดตามประสบการณ์ของตัวเองหรือตามความรู้ที่มี โดยการปรับตัวไปในแนวทางอื่นที่เป็นประโยชน์แสดงให้เห็นว่าผู้เลี้ยงไก่อชนและผู้ที่อยู่ในวงการไก่อชนมีการใช้ความรู้ในการคิดริเริ่ม ทบทวน แก้ปัญหาจากสภาพการณ์ที่คุ้นเคย เช่น การสังเกตอากาศว่าถ้ามีความเย็นและความชื้นไก่ออาจจะป่วยได้ จึงหาวิธีให้ความอบอุ่นโดยใช้หลอดไฟให้ความร้อนและให้นอนในกระสอบ ซึ่งเป็นการใช้ Tacit Knowledge แต่ก็อิง Explicit Knowledge ด้วย ดังนั้น ผู้เลี้ยงไก่อตนเองจึงเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ใช้ความรู้มาจัดการกับความเสี่ยง โดยหาทางคิดทำแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอด

ถ้ามองการใช้ความรู้ในการปรับตัวกับการจัดการความรู้ วงการไก่อชนมีการนำความรู้มาใช้จัดการการเลี้ยง การชน รวมถึงการเสนอและต่อรองกับภาครัฐในเรื่องมาตรการป้องกันโรค การจัดการความรู้ของวงการไก่อชน(โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชาวบ้าน)เป็นการจัดการความรู้ในบริบทของสังคม เป็นการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ท่ามกลางการแก้ปัญหาหรือจากผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่ได้เรียนรู้จากความสำเร็จ และส่วนใหญ่ยังจะเป็นการจัดการความรู้ในระดับปัจเจกบุคคลที่นำประสบการณ์ความเชื่อของตัวเอง (Tacit Knowledge) ประกอบกับความรู้วิชาการ (Explicit Knowledge) มาคิดแล้วนำมาปรับเปลี่ยนการปฏิบัติ หรือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น จากการพบปะพูดคุย เล่าสู่กันฟังระหว่างผู้เลี้ยงด้วยกันเอง ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ จะเป็นลักษณะปากต่อปากแล้วจดจำไว้ ไม่ได้มีการบันทึกไว้ การจัดการความรู้ของวงการไก่อชนจึงไม่เป็นทางการ ไม่เป็นขั้นเป็นตอน

5.1.5 วิเคราะห์การปรับตัวตามแนวทางของ Steward

ถ้าพิจารณาการปรับตัวของวงการไก่อชนตามแนวทางการปรับตัวของ Steward (1995) ที่มุ่งเน้นการปรับตัวระดับพฤติกรรม ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อตอบโต้ต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ไป โดยมองการปรับตัว 3 ด้าน ได้แก่ เทคโนโลยี การจัดระเบียบสังคม และอุดมการณ์ สำหรับวงการไก่นมีการปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคใช้วัตถุดิบในแต่ละด้านคือ

1. ด้านเทคโนโลยี มีการปรับโดยนำเทคโนโลยีทั้งที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านและทางวิทยาศาสตร์มาปรับใช้ ได้แก่ ในการเลี้ยงไก่นมีการใช้หลอดไฟหรือกระสอบเพื่อให้ความอบอุ่นกับไก่นในตอนกลางคืน การปรับเปลี่ยนเวลาปล่อยไก่ปล่อยฝูง การใช้วัคซีนใช้วัตถุดิบ การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณที่เลี้ยง และในการทำอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้าออกสนามชนไก่ เจ้าของสนามนำที่ให้น้ำไก่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้น้ำยาไหลออกมาเติมถ้าน้ำยาแห้งลง การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อในการทำความสะดวกสนามชนไก่

2. ด้านการจัดระเบียบสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลและกลุ่ม โดยมีบทบาทและสถานภาพเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กันตามเงื่อนไขต่างๆ การปรับตัวของวงการไก่นไม่ได้ทำอยู่คนเดียวโดยไม่สนใจภายนอก แต่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย แม้ว่าจะเป็นการปรับตัวในระดับบุคคลแต่ก็ยังมีติดต่อกับบุคคลอื่นใกล้เคียงที่สุดก็เพื่อนในวงการที่อยู่ใกล้เคียงกัน การมีปฏิสัมพันธ์กันในวงการไก่น เช่น การพูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่นหรือผู้ที่อยู่ในวงการไก่น การนัดปรึกษากันของเจ้าของสนามชนไก่ การรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมไก่นขึ้นใหม่ในขณะที่โรคใช้วัตถุดิบระบาดเพื่อให้มีพลังในการต่อรองกับภาครัฐ การปรับตัวเข้าหากันของสมาคมไก่นโดยการร่วมมือกัน การร่วมกันประท้วงต่อรองของสมาคมไก่นและกลุ่มผู้เลี้ยง นอกจากนี้การปรับตัวโดยมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกวงการในระดับต่างๆ ได้แก่

- ในระดับท้องถิ่น มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอและปศุสัตว์จังหวัด เช่น การแจ้งถ้ามีไก่ป่วยตายกะทันหัน การขอใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก การทำสมุดประจำตัวไก่น การร่วมประชุม การให้ความร่วมมือของผู้เลี้ยงและเจ้าของสนามชนไก่กับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ การตรวจเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

- ในระดับภูมิภาค เช่น การคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการปรับระบบการเลี้ยงของผู้เลี้ยงไก่นกับลูกค้าจากต่างจังหวัด

- ในระดับประเทศ มีการร่วมมือกับภาครัฐเพื่อแก้ปัญหา เช่น การจัดงานร่วมกันระหว่างสมาคมไก่นและเจ้าของสนามชนไก่กับกรมปศุสัตว์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการร่วมมือกันจัดงานวันปศุสัตว์พบชาวไก่นและกระทรวงเกษตรฯพบชาวไก่น

- ในระดับนานาชาติ เช่น สมาคมไก่นไปร่วมประชุมเกี่ยวกับเรื่องใช้วัตถุดิบในต่างประเทศ และการติดตามข่าวสารขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties, OIE)

3. **ด้านอุดมการณ์** เช่น เรื่องของค่านิยม บรรทัดฐาน ความคิด ความเชื่อต่างๆ เมื่อมีมาตรการป้องกันโรคใช้หัตถ์นกออกมา วงการไก่ชนไม่ได้ปรับความคิดไปตามมาตรการทั้งหมด เช่น การปรับระบบการเลี้ยง ผู้เลี้ยงไก่ชนมีความคิดว่าการเลี้ยงไก่ชนที่เขาเลี้ยงมีการดูแลอย่างดีอยู่แล้วจึงไม่ปรับการเลี้ยงตามมาตรการ และการนำวัคซีนใช้หัตถ์นกอมาใช้เพราะเชื่อว่าสามารถป้องกันโรคได้จริง การปิดสนามชนไก่ ผู้ที่อยู่ในวงการเชื่อว่าไก่ที่จะนำไปชนต้องเป็นไก่ที่แข็งแรงและไม่เป็นโรค จึงไม่ควรปิดสนามชนไก่ จะเห็นได้ว่า การปรับตัวในด้านความคิด ความเชื่อนี้มีผลต่อการปรับตัวในด้านอื่นด้วย

5.2 แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

5.2.1 แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคใช้หัตถ์นกอ ทำให้เห็นถึงข้อจำกัด/ข้อบกพร่องของมาตรการ รวมถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการกำหนดมาตรการและการใช้มาตรการ ดังนั้นจึงเสนอแนวทางเลือกโดยสรุปเป็นข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรการโดยรวมและข้อเสนอในแต่ละมาตรการ ซึ่งในการปฏิบัติอาจต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายร่วมมือกัน ดังนี้

มาตรการโดยรวม

- เมื่อเกิดโรคใช้หัตถ์นกอในช่วงแรกมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคใช้หัตถ์นกอในสัตว์ปีกโดยรวมไม่แยกประเภทของสัตว์ปีกซึ่งมีทั้ง นก เป็ด ไก่ และมีจุดประสงค์ในการเลี้ยงไม่เหมือนกันเช่น เลี้ยงในเชิงธุรกิจ เป็นอาหาร เป็นงานอดิเรกเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เป็นเกมกีฬา อีกทั้งยังมีลักษณะการเลี้ยงที่แตกต่างกันไป จึงทำให้เกิดผลกระทบกับบางกลุ่มเช่นกรณีไก่ชน ดังนั้น ก่อนกำหนดมาตรการให้มีการหาความรู้ศึกษาบริบทและข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องตามข้อเท็จจริงต่างๆ ประเมินความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยประยุกต์หรือปรับเปลี่ยนมาตรการให้เหมาะกับแต่ละฝ่ายที่มีความแตกต่างกัน

- เนื่องจากยังมีผู้เลี้ยงไก่ชนบางส่วนไม่ทราบมาตรการจึงไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรการ ดังนั้นให้มีการประชาสัมพันธ์มาตรการให้ทั่วถึง ซึ่งอาจจะผ่านทางปศุสัตว์อำเภอและโทรศัพท์ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย (จากการศึกษาผู้เลี้ยงส่วนใหญ่รู้มาตรการจากปศุสัตว์อำเภอและสื่อโทรศัพท์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเพียงบางส่วนของวงการไก่ชนเท่านั้น) โดยอาจทำเป็นสื่อที่ง่ายแก่การจดจำใช้ข้อความที่เข้าใจง่ายและมีรูปภาพสีล้นที่ดูแล้วติดตา

- ให้มีการดำเนินงานตามมาตรการอย่างจริงจัง จัดระบบการทำงาน และวางแผนไม่ให้เกิดความล่าช้า การทำงานในท้องถิ่นบางส่วนอาจให้อาสาปศุสัตว์/หมอไก่มีบทบาทมากขึ้น เพื่อช่วยแบ่งเบาเรื่องไก่จากปศุสัตว์อำเภอซึ่งไม่ได้ดูแลเฉพาะสัตว์ปีกอย่างเดียว ยังต้องดูแลสัตว์อื่นด้วย โดยอาจจัดฝึกอบรมเรื่องไก่ชนโดยเฉพาะ

- เชิญผู้รู้มาให้ความรู้ผู้เลี้ยงไก่แบบชาวบ้านหรืออบรมอาสาปศุสัตว์ให้นำความรู้มาถ่ายทอดแก่ผู้เลี้ยงไก่ในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อมาตรการต่างๆ นำไปสู่การยอมรับอย่างเต็มใจมากขึ้น

- ในจังหวัดปทุมธานีมีการตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังโรคในหมู่บ้าน มีจำนวนหมู่บ้านละอย่างน้อย 1 คน ในชุมชนเองอาจสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังโรคในแต่ละหมู่บ้าน โดยประกอบกันจากบุคคลหลายกลุ่ม เช่น ผู้เลี้ยงไก่ ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน อาสาสมัครปศุสัตว์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความชำนาญในแต่ละด้านต่างกัน

การทำลาย

- การขุมไก่หนีหรือนำไปแอบซ่อนไว้ และไม่แจ้งเมื่อมีไก่ป่วยตายเพราะกลัวว่าไก่จะถูกทำลายทั้งหมด ทำให้เกิดความเสี่ยงในการที่โรคจะแพร่ระบาดได้ จึงน่าจะมีการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจให้ผู้เลี้ยงเกิดความไว้วางใจว่า ไก่จะไม่ถูกทำลายถ้าไม่เป็นโรค ให้ความรู้เพื่อปรับความคิดหรือทัศนคติเรื่องการทำลาย

- การจ่ายค่าชดเชยในกรณีไก่ป่วยตายหรือถูกทำลายในราคาที่สูงกว่าไก่อื่น โดยอาจจะหาค่าเฉลี่ยจากราคาไก่ชนพิจารณาประกอบการกำหนดค่าชดเชยให้มีเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

- ในกรณีถ้าถูกทำลายหมด กระทบต่อผู้เลี้ยงแบบชาวบ้านที่ไม่เพียงแต่เลี้ยงเพื่อเป็นรายได้เสริม แต่ยังเลี้ยงเพื่อเป็นแหล่งอาหารในครอบครัวด้วย จึงน่าจะมีการชดเชยหาพันธุ์ไก่ที่เหมาะสมมาให้ผู้เลี้ยงในระยะเวลาที่รวดเร็ว หรือตั้งกองทุนพิเศษเพื่อช่วยเหลือในเรื่องแหล่งทุนหากผู้เลี้ยงต้องการเงินทุนในการซื้อพันธุ์ไก่เอง

- การทำลายสัตว์ปีกโดยฝังทั้งเป็น กระทบทางจิตใจของผู้เลี้ยงไก่ชนทำให้เกิดความสะเทือนใจ อาจปรับหรือเปลี่ยนวิธีการทำลายใหม่

การควบคุมการเคลื่อนย้าย

- ผู้เลี้ยงบางส่วนเคลื่อนย้ายไก่ในช่วงโรคใช้หวัดนกระบาดและไม่ขอใบอนุญาตเคลื่อนย้าย ทำให้เสี่ยงต่อการติดโรคเช่นกัน อาจจะมีการให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

การทำสมุดประจำตัวไก่อชน

- การทำสมุดประจำตัวไก่อชนมีข้อจำกัดคือ มีการนำสมุดมาปลอมใช้กับไก่อตัวอื่นได้ แม้จะมีผู้เลี้ยงกล่าวว่าสามารถพิจารณาเกร็ดที่แข่งไก่อได้เพราะไก่อแต่ละตัวมีเกร็ดไม่เหมือนกัน แต่เจ้าหน้าที่หรือผู้ตรวจสอบซึ่งไม่ได้คลุกคลีอยู่กับไก่อชน ไม่มีความชำนาญในการดู อาจดูไม่รู้หรือยากที่จะดูออก ดังนั้นอาจใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการดูเกร็ดไก่อ แต่ถ้าไม่มีหรือมีจำนวนน้อยไม่พอในการทำงานอาจปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีในการที่จะตรวจสอบว่าเป็นไก่อตัวเดียวกัน หรือหาแนวทางเลือกใหม่ที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายแทนการทำสมุดประจำตัวไก่อชน

- การทำสมุดไก่อชนมีความล่าช้าและบางคนทำแล้วไม่ได้สมุด ทำให้ผู้เลี้ยงไก่อชนเกิดความเบื่อน่ายและไม่ใส่ใจที่จะทำ ถ้ามีการปรับระบบการทำงานให้มีความรวดเร็วทันการณ์ โดยอาจให้มีศูนย์ตรวจโรคกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ เพื่อให้ทราบผลการตรวจได้เร็วและดำเนินการทำสมุดได้เร็วขึ้น อาจทำให้ผู้เลี้ยงมีความพอใจในการทำสมุดมากขึ้น

การปรับระบบการเลี้ยง

- การเลี้ยงไก่อชนแบบชาวบ้าน ซึ่งเป็นการเลี้ยงในระดับครัวเรือน อาจไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงให้เป็นระบบเหมือนแบบฟาร์ม เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง แต่ควรเน้นเรื่องความสะอาดในการเลี้ยง การทำความสะอาดบริเวณที่เลี้ยง ใส่ใจในการป้องกันไม่ให้ไก่อเป็นโรค และสร้างจิตสำนึกในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค เน้นย้ำรณรงค์การจัดการเมื่อไก่อป่วยตายเช่น เมื่อมีไก่อป่วยตายไม่นำไก่อที่ป่วยตายทิ้งลงแม่น้ำลำคลอง และแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อพิสูจน์สาเหตุการตาย

- ศึกษาวิธีการเลี้ยงไก่อชนที่อยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านจากผู้เลี้ยงไก่อชนในพื้นที่ต่างๆว่ามีวิธีใดหรือทำอะไรในการป้องกันโรคบ้าง เพื่อรวบรวมเคล็ดลับวิธีการเลี้ยงที่เป็น Tacit Knowledge มาพิสูจน์หรือทดสอบทางวิทยาศาสตร์ว่ามีผลในการป้องกันโรคได้จริงหรือไม่อย่างไร และอาจนำความรู้ทางวิชาการที่เป็น Explicit Knowledge มาเสริมหรือประยุกต์ใช้ควบคู่กัน

- ศึกษาบททวนการใช้วัคซีนป้องกันโรคใช้ชนิดใดในไก่อชนและพิจารณาว่ามีความเป็นไปได้ที่จะประกาศใช้หรือไม่ โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบจากประเทศต่างๆที่เคยใช้มาก่อนแล้วและทำการทดลองใช้ในประเทศไทย

- สร้างความรู้ความเข้าใจให้มีความถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับมาตรการปรับระบบการเลี้ยง เพราะจากสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่อชนบางส่วนเข้าใจการปรับระบบการเลี้ยงว่าให้ปรับเป็นระบบปิดเหมือนอย่างการเลี้ยงระบบอุตสาหกรรมซึ่งไม่สามารถทำได้

- กระตุ้นให้เกิดการจัดการความรู้ในวงการไก่อชน โดยอาจจะจัดให้ผู้เลี้ยงไก่อชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการเลี้ยง การดูแลป้องกันโรคใช้ชนิดใดในไก่อชน อาจเริ่มจาก

ชมรมไถ่ชนซึ่งเป็นกลุ่มย่อยในท้องถิ่นก่อน จากนั้นสมาคมไถ่ชนอาจร่วมกับภาครัฐ จัดกิจกรรมให้เกิดการจัดการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาดร่วมกันในวงการไถ่ชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันมีชุดความรู้ที่ร่วมกันสร้างขึ้น โดยมีแนวปฏิบัติในการป้องกันโรคและรับมือกับโรคระบาดที่มีความเหมาะสมกับไถ่ชนมากที่สุดและนำมาเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ และอาจนำไปพิจารณาประกอบการออกมาตรการต่อไป

การปิดสนามชนไก่

- แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการปิดสนามชนไก่ เนื่องจากไถ่ที่นำมาชนมีการดูแลอย่างดีไม่เป็นโรค แต่ในช่วงที่มีโรคใช้หวัดนกระบาดก็น่าที่จะมีการปิดสนามชนไก่เพื่อลดความเสี่ยง โดยกำหนดระยะเวลาการเปิดที่แน่ชัดในเวลาที่ไม่ยาวนานเกินไป

การจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่

- การป้องกันโรคในสนามชนไก่ให้ทำอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอทุกครั้งที่เปิดชน ไม่ละเลยในช่วงที่โรคไม่ระบาด
- ผู้เลี้ยงไถ่ชนและผู้ที่มาไถ่มาชนแม้ว่าจะมั่นใจว่าไถ่ที่นำมาชนไม่เป็นโรค แต่ก็ควรตระหนักถึงการป้องกันโรค

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคต่อไป

- วงการไถ่ชนมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม อาจศึกษาถึงการปรับตัวของผู้ที่อยู่ในวงการไถ่ชนกลุ่มอื่นเพิ่มเติม เช่น มือน้ำ ชมรมไถ่ชน ผู้ค้าไถ่ชนที่ตลาดนัดจตุจักร นักเล่นพนันชนไก่ ผู้ขายอาหาร ยา และอุปกรณ์ไถ่ชนรายใหญ่ เป็นต้น เพื่อให้ได้ภาพการปรับตัวในวงกว้างและเห็นถึงความเชื่อมโยงกันมากขึ้น

- การเลี้ยงไถ่ชนมีทั่วทุกภาคของประเทศไทย อาจศึกษาการรับมือและปรับตัวของผู้เลี้ยงไถ่ชนในพื้นที่อื่น เช่น สุพรรณบุรี พิษณุโลก หรือทางภาคใต้ซึ่งยังไม่ค่อยมีผู้ศึกษา หรือแม้แต่ในเมืองอย่างกรุงเทพฯก็มีการเลี้ยงไถ่ชนกัน ว่าผู้เลี้ยงไถ่ชนในพื้นที่ต่างกันมีการรับมือเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

- การศึกษาเรื่องเงินหมุนเวียนของวงการไถ่ชน สามารถพิจารณาจากหลายส่วนในวงการไถ่ชนประกอบกัน เช่น การซื้อขายไถ่ชนของผู้เลี้ยงและผู้ค้าไถ่ชน การซื้อขายอาหาร ยา และอุปกรณ์ไถ่ชน การซื้อนิตยสารไถ่ชน ตลาดขายไถ่ชนที่จตุจักร สนามชนไก่ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล(นามสมมุติ). ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551.
- กฤษณะ สุภจิรโสภา. บรรณาธิการนิตยสารเขียนไก่ชน. สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2550.
- กองบรรณาธิการเขียนไก่ชน. ร่วมแสดงความคิดเห็น. นิตยสารเขียนไก่ชน 8, 181 (ปีที่แรก 1 - 15 สิงหาคม 2550): 22.
- กองบรรณาธิการเขียนไก่ชน. แอ็ด คาราบาวผลักดันการใช้วัคซีน. นิตยสารเขียนไก่ชน 8, 177 (ปีที่แรก มิถุนายน 2550): 8 - 10.
- กิตติวดี นิมารัตน์. ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคใช้หวัดนกต่อครอบครัวเกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dld.go.th/region3/linkfile/%BC%C5%A1%C3%D0%B7%BA%E4%A2%E9%CB%C7%D1%B4%B9%A1.doc> [1 มีนาคม 2549]
- เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. การจัดทำสมุดประจำตัวไก่ชน[ออนไลน์]. ชุมไก่ชน, 2549. แหล่งที่มา: http://www.zoomkaichon.com/tongaustory/story_037.htm [10 มกราคม 2551]
- ขวัญหทัย เจริญไมตรีมิตร. คน ไก่ชน และการชนไก่ กระบวนการกลายเป็นสินค้าในบริบทสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ข่าววัคซีนใช้หวัดนก[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.gaichon.com/> [3 สิงหาคม 2550]
- ข่าวประชาสัมพันธ์ โครงการวันกรมปศุสัตว์พบชาวไก่ชน. นิตยสารเขียนไก่ชน 7, 151 (ปีที่แรก 1 - 16 พฤษภาคม 2549): 12.
- คม ชัด ลึก. 4 ไร่ไม่มองขวางวัคซีนใช้หวัดนกสัญญาณอันตรายวงการไก่ชนไทย[ออนไลน์]. 20 สิงหาคม 2547. แหล่งที่มา: komchadluek.net/news/2004/08-20/farm1--5513.html [10 เมษายน 2549]
- คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาส่งเสริมธุรกิจไก่ชนไทย, 1 กุมภาพันธ์ 2549.
- งานกระทรวงเกษตรฯ...พบคนไก่ชน. นิตยสารเขียนไก่ชน 7, 144 (ปีที่หลัง 16 - 31 มกราคม 2549): 4 - 5.
- จินตสุจี บารมี. ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนที่สนามชนไก่เทพทองแดง(นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2550.

เจษฎา อาภาผ่อง. แดงการณร่วม 3 สมาคมฯ โกงขน กรณีรัฐบาลสั่งปิดสนามชนไก่ทั่วประเทศ.

นิตยสารเขียนไก่ชน 6, 125 (ปีแรก 1 - 20 เมษายน 2548): 48 - 53.

เฉลิม มหาชน. สายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2545.

ชัย วัชรรงค์. อุปนายกสมาคมส่งเสริมอาชีพไก่ชนไทย. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

ดำ ตุ่มเหมื่อน. ผู้เลี้ยงไก่ชน. สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2549.

ดาริกา วาริชล. ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนที่สนามชนไก่เทาทองแดง(นามสมมุติ). สัมภาษณ์,

17 มีนาคม 2550.

ทรงพล ที่อุปมา. ทัศนคติของผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อต่อมาตรการควบคุมโรคใช้หวัดนก

จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์, 2547.

ทีโอทีวี. รายการ"ถอดรหัส"[รายการโทรทัศน์]. 15 กันยายน 2550.

เทา(นามสมมุติ). เจ้าของสนามชนไก่เทาทองแดง(นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ และ

13 พฤษภาคม 2550.

ไทยโพสต์. ซื้อสิทธิพลไก่ชนปลุกหวัดนกพื้น[ออนไลน์]. 13 กรกฎาคม 2548. แหล่งที่มา:

http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thaipost&post_date=13/Jul/2548&news_id=109922&cat_id=501 [10 เมษายน 2549]

ธเนศร์ บุญตาแสง. ไก่ชนกับวิถีชีวิตไทย : ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. สำนักงาน

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544.

ธรรมรัตน์ รุจิราวงศ์. นักวิชาการสัตวบาล 8 ว. หัวหน้างานสัตว์เล็กและสัตว์ปีก สำนักพัฒนาการ

ปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์. สนทนา, 20 กุมภาพันธ์ 2549.

นันทน์ นริชชาติ. องค์ความรู้ กระบวนการถ่ายทอด และความสัมพันธ์ของไก่ชนกับวิถีชีวิต

ชาวบ้าน : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยน้ำใส ตำบลคันไร่ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี.

สารนิพนธ์ประกาศนียบัตรบัณฑิต (บัณฑิตอาสาสมัคร) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

นิสากร ปานประสงค์. เปิดแฟ้มงานวิจัยใช้หวัดนก. อิทธิพล 20, 218 (พฤศจิกายน 2548):

41 - 44.

แนวทางปฏิบัติในการป้องกันโรคใช้หวัดนกในไก่ชน[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.gaichon.com/main/index.php?option=content&task=view&id=142&Itemid=http://> [18 ธันวาคม 2548]

โนรี(นามสมมุติ). เจ้าของสนามชนไก่เหลืองโนรี(นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2550.

- บุญดี บุญญาภิจ นงลักษณ์ ประสพสุขโชคชัย ดิสพงศ์ พรชนกนาด และปรียววรรณ กรรณล้วน.
การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2547.
- บุญมี พิบูลย์สมบัติ. ไก่ชน ขนไก่ กีฬาพื้นบ้าน. ที่ระลึกครบรอบ 60 ปี สมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่
แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, หน้า 62 - 67. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมการ
 เลี้ยงไก่แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2544.
- ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย. นิตยสารเขียนไก่ชน 6, 140
 (15 - 30 พฤศจิกายน 2548): 56 - 57.
- ปทุมทิพย์ วงศ์แก้ว. กลไกการปรับตัวของครัวเรือนภาคเกษตรที่มีสมาชิกทำงานในโรงงาน
อุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปากคลองบ้านโพธิ์ ตำบลคลองบ้านโพธิ์
อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดเชิงเทาน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา
 และมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ประกอบ ใจมั่น. การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการ
 และความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. มาตรการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนกในไก่ชน ,
 18 พฤศจิกายน 2548.
- ประมาท เมฆไหว. ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2550.
- ประเวศ วะสี. การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และ
ความสุข. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2548.
- ปศุสัตว์, กรม. ศูนย์สารสนเทศ. กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ. สถิติการส่งออกไก่ชนแสดงเป็น
รายประเทศ[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.dld.go.th/ict/yearly/stat2546/book/imex/imex28.xls> [17 มกราคม 2549]
- ปศุสัตว์, กรม. สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์. โรคไข้หวัดนก[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.dld.go.th/home/bird_flu/bird_flu1.html [15 พฤษภาคม 2551]
- พน นิลผึ้ง. คัมภีร์ไก่ชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรีนพ้อยท์, 2542.
- พรทิพภา เล็กเจริญสุข และคณะ. บทบาทของวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงสายพันธุ์
H5N1 เพื่อการควบคุมโรคในสัตว์ปีกสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัมรินทร์
 พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2549.
- พสุธา(นามสมมุติ). ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม. สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551.
- พานิชย์,กระทรวง. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. รายชื่อสมาคมทั่วประเทศ[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.dbd.go.th/thai/commerce_contact/a10.php [7 พฤษภาคม 2550]

- เพชร(นามสมมุติ). ผู้บริหารงานสนามชนไก่เพชรชมพู(นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550.
- ภาณุ บุรุษรัตนพันธุ์, บรรณาธิการ. ไก่ : ปรีะภา. หนังสือภาพความรู้ชุดสิบสองนักษัตรไทย. กรุงเทพฯ: สารคดี, 2542.
- ภิญโญ ทิพย์สุขุม. นักอนุรักษ์ต้องหนักแน่นและมั่นคง. นิตยสารเขียนไก่ชน 8, 174 (ปีถัดหลัง 16 - 30 เมษายน 2550): 30-33.
- มดเอ็กซ์ No.1. เส้นทางสู่อีสราภาพ. นิตยสารกีฬาไก่ชน 7, 86 (ธันวาคม 2548): 10 – 13.
- ยงยุทธ พูลประเสริฐภู. เจ้าหน้าที่บริหารงานปศุสัตว์ 7 ปศุสัตว์อำเภอลาดหลุมแก้ว. สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2550.
- รัตนา โตสกุล และคณะ. เดินที่ละก้าว กินข้าวที่ละคำ: ภูมิปัญญาในการจัดการความรู้ของชุมชน. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, 2548.
- ราคาไก่ชน[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tatc.ac.th/~it1-012/price.htm> [16 พฤศจิกายน 2548]
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินติ้ง, 2542.
- วรพจน์ เจริญธรรม. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดขุนจำธรรมมาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ผู้เลี้ยงไก่ชน). สนทนา, 15 กรกฎาคม 2549.
- วิจารณ์ พานิช. การจัดการความรู้กับการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี. ใน เอกสารการสัมมนา เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี. 9 กันยายน 2547.
- วิจารณ์ พานิช. การจัดการความรู้ในภาคสังคม[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://kmi.trf.or.th/Document/KM_Social.doc [29 สิงหาคม 2549]
- วิจารณ์ พานิช. การจัดการความรู้. ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้, หน้า 77 – 78. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2546.
- วิจารณ์ พานิช. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้, หน้า 14 – 15. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2546.
- วินัย กสิรักษ์. ผลกระทบของใช้หวัดนกต่อสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่ในจังหวัดฉะเชิงเทราและ จังหวัดชลบุรี. เอกสารเสนอประกอบการประเมินให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผน(งานส่งเสริมสหกรณ์) กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2547.
- เวทีสาธารณะ. นิตยสารเขียนไก่ชน 7, 144 (ปีถัดหลัง 16 - 31 มกราคม 2549): 24 – 25.
- เวทีสาธารณะ. นิตยสารเขียนไก่ชน 7, 150 (ปีถัดหลัง 15 - 30 เมษายน 2549): 52 – 53.

ศิริชัย(นามสมมุติ). ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม. สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551.

ศิริโชค(นามสมมุติ). ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม. สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551.

ศิลาแรง. วันประกาศอิสรภาพไก่ชนไทย. นิตยสารกีฬาไก่ชน 7, 86 (ธันวาคม 2548): 14 - 16.

ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ใช้หวัตนก สมาพันธ์ไก่ชนไทย. นิตยสารเขียนไก่ชน 6, 117

(ปีที่แรก 1 - 20 ธันวาคม 2547): 39 - 40.

สถาบันนโยบายศึกษา. รายงานฉบับสมบูรณ์ แนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม. โครงการศึกษาแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน เสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2539.

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. การจัดการความรู้[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.kmi.or.th/autopage/file/WedJuly2005-9-16-35-Introduce_KM.pdf

[5 ตุลาคม 2549]

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. การจัดการความรู้คืออะไร[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://kmi.or.th/document/About_KM.pdf [5 กุมภาพันธ์ 2550]

สมศักดิ์ ชำนาญอยู่. ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนที่สนามชนไก่เหลืองโนรี(นามสมมุติ). สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2550.

สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย. โครงการวันกรรมปศุสัตว์พบชาวไก่ชน. นิตยสารเขียนไก่ชน 7, 150

(ปีที่หลัง 15 - 30 เมษายน 2549): 14 - 15.

สันติ มีเสาเรือน. ผลกระทบจากเชื้อใช้หวัตนกที่มีต่อผู้ประกอบการการเลี้ยงไก่ไข่ ต.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง จ.แพร่. การศึกษาค้นคว้าอิสระสาขาการจัดการ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

สาธารณสุข,กระทรวง. กรมอนามัย. กองสุขภาพชุมชน และประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ.

การประเมินผลกระทบ[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://san.anamai.moph.go.th/hia/nwha/html/thai34/ch4.htm#TopOfPage>

[7 กุมภาพันธ์ 2549]

สาธารณสุข,กระทรวง. กรมอนามัย. กองสุขภาพชุมชน และประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ.

การประเมินผลกระทบทางสังคม[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://san.anamai.moph.go.th/hia/nwha/html/thai34/ch7.htm#TopOfPage>

[9 กุมภาพันธ์ 2549]

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวปฏิบัติการจัดการความรู้...สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินติ้ง, 2549.

สำนักงานปลัดศรัทธากรุงเทพมหานคร. คำแนะนำสำหรับผู้เลี้ยงสัตว์ปีกรายย่อยเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดศรัทธากรุงเทพมหานคร, (ม.ป.ป.).
(แผ่นพับ)

สำราญ กลีบกล่อม. ปีใหม่เปิดชนไก่ทั่วประเทศ "รัฐสัญญาประชาชน". สนามไก่ชน 6, 138
(16 – 31 ธันวาคม 2548): 9 – 10.

สุชน ตั้งทวิพัฒน์. โครงการผลกระทบจากมาตรการระบาดของโรคไข้หวัดนกและมาตรการฟื้นฟูของภาครัฐและเอกชน : รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

สุดารัตน์รับข้อเสนอมีอบไก่ชนสลายตัว. กรุงเทพธุรกิจ (25 พฤศจิกายน 2548): 17

สุภาวดี เสริมदारรัตน์. การจัดการโรคไข้หวัดนกของรัฐบาล. เอกสารวิจัยของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สุรัชย์ หวันแก้ว. นิสิตนักศึกษาในสังคมเสี่ยงภัย : บริบทที่เปลี่ยนกับศักยภาพที่มองไม่เห็น. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
(เอกสารประกอบการบรรยายในงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2548)

หนึ่ง. ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไก่ชนที่สนามชนไก่เทาทองแดง(นามสมมุติ). สัมภาษณ์.
17 มีนาคม 2550.

ใหม่(Mai). เงินหมุนเวียนในสนามชนไก่ประมาณเท่าไร[ออนไลน์]. ห้องไก่ชน. แหล่งที่มา :
http://www.farmthai.com/webboard/view.php?category=gaichon_bd&wb_id=197
[13 มีนาคม 2551]

อภิชัย รัตนวราหะ. ศาสตร์และศิลป์การเลี้ยงไก่ชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน,
2544.

อรุณี เผ่าพงษ์. ผลกระทบไข้หวัดนกที่มีต่อชุมชนชนบทในตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

ภาษาอังกฤษ

Bennett, J. B. The Ecological Transition: Cultural Anthropology and Human Adaptation.

New York: Pergamon, 1976 cited in Pelto, G. H., and Pelto, P. J. Small but Healthy?. Human Organization 48, 1 (Spring 1989): 14.

Grady, D. Danger of Flu Pandemic Is Clear, if Not Present. The New York Times (October 9, 2005) cited in Pandemic and Avian Influenza[online]. Available from : http://www.careusa.org/newsroom/articles/2005/10/20051014_avianflu.pdf [March 25, 2006]

Office International des Epizooties. Outbreaks of Avian Influenza (subtype H5N1) in poultry From the end of 2003 to 28 March 2008[online]. Available from : http://www.oie.int/downld/AVIAN%20INFLUENZA/Graph%20HPAI/graphs%20HPAI%2028_03_2008.pdf [April 3, 2008]

Steward, J. H. Theory of Culture Change, Urbans, University of Illinois press, 1995.

World Health Organization. Cumulative Number of Confirmed Human Cases of Avian Influenza A/(H5N1) Reported to WHO 2 April 2008[online]. Available from : http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/country/cases_table_2008_04_02/en/index.html [April 3, 2008]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์และแนวคำถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

กลุ่มหัวข้อวิจัย

การจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย
หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัย น.ส.นัจพร เพ็ญพูน สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.08-6974-7940, 02-428-3478

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก: แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. วิเคราะห์การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่อยู่ในวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก
2. เสนอแนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความคงอยู่ของวัฒนธรรมการชนไก่

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปศึกษาในภาพรวม โดยไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนั้นใคร่ขอความร่วมมือผู้ให้สัมภาษณ์ตอบตามความจริง เพื่อให้ได้ผลการศึกษาวิจัยที่ตรงกับสภาพจริง อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและการวิจัย นำไปสู่การเสนอแนวทางเลือกที่เหมาะสมต่อไป

นางสาว นัจพร เพ็ญพูน

นิสิตปริญญาโทจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....	นามสกุล.....	เบอร์โทรศัพท์.....
ตำแหน่ง.....	หมู่ที่..... ตำบล.....	อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....	พ.ศ. 2550	เริ่มสัมภาษณ์เวลา..... น.

ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	นามสกุล.....	หรือชื่อเล่น.....
ที่อยู่บ้านเลขที่.....	หมู่ที่..... ตำบล.....	อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
เบอร์โทรศัพท์บ้าน.....	เบอร์โทรศัพท์มือถือ.....	

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 เพศของผู้ให้สัมภาษณ์ ชาย หญิง
- 1.2 ปัจจุบันท่านมีอายุเต็มปี
- 1.3 ท่านมีสถานภาพสมรสอย่างไร โสด สมรส หย่าร้าง ม่าย
- 1.4 ท่านจบการศึกษาสูงสุดชั้นใด
- 1.5 ท่านประกอบอาชีพอะไร 1.5.1 อาชีพหลัก..... 1.5.2 อาชีพเสริม.....
- 1.6 บ้านของท่านอยู่ในเขตที่**เคยพบโรค**ใช้หวัดนกหรือไม่
 ไม่อยู่ อยู่ในรัศมี.....กิโลเมตร จากจุดเกิดโรค อยู่ ณ จุดเกิดโรค

ตอนที่ 2 การเลี้ยงไก่ชนในปัจจุบัน

- 2.1 ท่านเลี้ยงไก่ชนมากี่ปีแล้วปี
- 2.2 **ตอนนี้**ลักษณะการเลี้ยงไก่ชนท่านจัดอยู่ในประเภทใด
 เลี้ยงแบบหลังบ้าน เลี้ยงแบบซุ่ม อื่นๆ (ระบุ).....
- 2.3 **ตอนนี้**ท่านเลี้ยงไก่ชนไว้เพื่ออะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อและเลือกข้อที่สำคัญที่สุด 1 ข้อ)
ขาย ชน ประกวด อนุรักษ์สายพันธุ์
ดูเล่น ความมีชื่อเสียง อื่นๆ (ระบุ).....
- 2.4 **ตอนนี้**ท่านมีไก่ที่นำมาชนได้กี่ตัวตัว
- 2.5 **ตอนนี้**ท่านเลี้ยงไก่ชนแบบใด
 ปล่อยตามธรรมชาติ กิ่งขังกิ่งปล่อย ขังไว้ตลอด อื่นๆ (ระบุ).....
- 2.6 **ตอนนี้**ท่านมีความรู้สึกใกล้ชิดผูกพันกับไก่ชนมากน้อยเพียงใด
 ไม่มี น้อย ปานกลาง มาก

ค่าใช้จ่ายและรายได้ ข้อ 2.7 - 2.8 ตาม **ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา** (เดือนกรกฎาคม 2549 - มิถุนายน 2550)

- 2.7 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านมี**ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย**ในการเลี้ยงไก่ชนเท่าไร
 (เช่น ค่าอาหาร ค่ายา ค่าอุปกรณ์ และอื่นๆ)
บาทต่อสัปดาห์ โดยจ่าย.....สัปดาห์ต่อเดือน
 หรือ.....บาทต่อเดือน โดยจ่าย.....เดือนต่อปี
- 2.8 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านมี**รายได้เฉลี่ย**จากไก่ชนเท่าไร (เช่น การขาย การนำไปชน และอื่นๆ)
บาทต่อสัปดาห์ โดยมีรายได้.....สัปดาห์ต่อเดือน
 หรือ.....บาทต่อเดือน โดยมีรายได้.....เดือนต่อปี
- 2.9 ท่านเป็นสมาชิกชมรมไก่ชนหรือไม่
 ไม่ได้เป็น เป็น ชื่อชมรม.....

2.10 ท่านเป็นสมาชิกชุมชนไก่ชนหรือไม่

- ไม่ได้เป็น เป็น ชื่อชุมชน(ถ้ามี)..... ไม่มีชุมชนอยู่ในพื้นที่

ตอนที่ 3 กิจกรรมชนไก่

กิจกรรมชนไก่ ข้อ 3.1 – 3.4 ตาม ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา (เดือนมกราคม – มิถุนายน 2550)

3.1 ในแต่ละเดือนท่านไปสนามชนไก่/บ่อนไก่เฉลี่ยประมาณกี่ครั้งต่อเดือน

- ไม่ได้ไป เพราะ..... ⇨ ข้ามไปข้อ 4.1
 ไปครั้งต่อเดือน

3.2 ท่านไปสนามชนไก่ / บ่อนไก่ที่ใดบ้าง

- ในจังหวัด ต่างจังหวัด (ระบุ).....
 ทั้งใน และต่างจังหวัด (ระบุ).....

3.3 ท่านไปสนามชนไก่ / บ่อนไก่เพื่อทำอะไรบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และเลือกข้อที่สำคัญที่สุด 1 ข้อ)

-นำไก่ไปชน หาซื้อไก่ชนตัวเก่ง
เล่นพนันชนไก่ ดูการชนไก่เพื่อความเพลิดเพลิน
พบปะเพื่อนในวงการไก่ชน อื่นๆ (ระบุ).....

3.4 ท่านได้เสียเงินเดิมพันจากการเล่นพนันชนไก่เฉลี่ยครั้งละเท่าไร

- ไม่ได้เล่นพนัน เล่นพนัน - ได้ เฉลี่ยประมาณ.....บาทต่อครั้ง
 - เสีย เฉลี่ยประมาณ.....บาทต่อครั้ง

ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

4.1 ต่อไปเป็นคำถามเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก ให้ท่านตอบว่าใช่ ไม่ใช่หรือ ไม่รู้

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก	ใช่	ไม่ใช่	ไม่รู้
4.1.1 โรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส			
4.1.2 โรคไข้หวัดนกเป็นโรคระบาดที่มีมานานแล้วเช่นเดียวกับโรคอหิวาต์ไก่			
4.1.3 ไก่ที่เป็นโรคไข้หวัดนกจะมีอาการคล้ายกับโรคนิวคาสเซิล			
4.1.4 ไก่ที่เป็นโรคไข้หวัดนกอาจแสดงอาการใดอาการหนึ่ง เช่น ซึม ขนยุ่ง ไม่กินอาหาร ท้องเสีย มีน้ำมูก หงอนเหนียงคล้ำ มีจุดเลือดออกที่หน้าแข้ง			

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก	ใช่	ไม่ใช่	ไม่รู้
4.1.5 ไก่ที่เป็นโรคไข้หวัดนกอาจตายกะทันหัน โดยไม่แสดงอาการเลยก็ได้			
4.1.6 โรคไข้หวัดนกสามารถติดต่อมายังคนได้			
4.1.7 การใช้ปากดูดเสลด/เลือดไก่อาจทำให้ติดโรคไข้หวัดนกได้			
4.1.8 เชื้อไข้หวัดนกสามารถติดมากับเสื้อผ้าและรองเท้าได้			
4.1.9 ถ้านำไก่มาเลี้ยงใหม่ควรแยกเลี้ยงไว้ก่อนอย่างน้อย 2 วัน			
4.1.10 ถ้าสัตว์ปีกป่วยตายไม่ว่าสาเหตุใด ควรขุดหลุมฝังให้ลึกอย่างน้อย 50 เซนติเมตร			
4.1.11 การหยิบ/จับซากสัตว์ปีก ใช้มือเปล่าหยิบ/จับได้เลย			
4.1.12 การล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้ง หลังจากจับสัตว์ปีกป้องกันการติดโรคไข้หวัดนกได้			

ตอนที่ 5 การจัดการความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

การจัดการความรู้ ในที่นี้คือ การนำความรู้เกี่ยวกับมาตรการมาปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดนกในไก่ชน โดยความรู้มี 2 ประเภท ได้แก่
 1 ความรู้เปิดเผย คือ ความรู้ที่เป็นวิชาการ ได้จากการศึกษาค้นคว้าแล้วนำมาบันทึกในรูปสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์
 2 ความรู้ฝังลึก คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคน ฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ ต้องทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันโดยพูดคุยกัน เรียนรู้ร่วมกัน

5.1 เมื่อเกิดโรคไข้หวัดนกระบาด ท่านรู้หรือไม่ว่ามีมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกใดบ้าง

มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก	รู้	ไม่รู้
5.1.1 การทำลาย		
5.1.2 การควบคุมการเคลื่อนย้าย		
5.1.3 การทำสมุดประจำตัวไก่ชน		
5.1.4 การปรับระบบการเลี้ยง (มีระบบป้องกันโรค และมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก)		
5.1.5 การปิดสนามชนไก่		

5.2 ท่านรู้เรื่องมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกและไก่ชนจากใคร / สื่อใด

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และเรียงลำดับตามความสำคัญมากไปน้อย 3 ลำดับ)

-เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. เพื่อนบ้าน
โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อื่นๆ (ระบุ).....

6.5 เงินชดเชยที่ได้รับมีความรวดเร็วทันการณ์มากน้อยแค่ไหน

- ช้าไม่ทันการณ์ ทันการณ์พอสมควร รวดเร็วทันการณ์

6.6 ถ้ามีไก่ป่วยตายกะทันหันจำนวนมาก ท่านจะแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์/ อาสาฯ / ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่

- ไม่แจ้ง เพราะ.....
 แจ้ง เพราะ.....

6.7 มาตรการทำลายสัตว์ปีก ทำให้ท่านต้องปรับตัว/รับมืออย่างอื่นอีกบ้างหรือไม่ อย่างไร

(เช่น คุ่มไก่หนี รับขายก่อนถูกทำลาย ฯลฯ)

- ไม่ปรับตัว/รับมือ เพราะ.....
 ปรับตัว/รับมือ โดย.....

มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก (ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก)

6.8 ช่วงใช้หวัดนกระบาด ท่านได้เคลื่อนย้ายไก่ชนหรือไม่

- ไม่เคลื่อนย้าย ⇨ ข้ามไปข้อ 6.10 เคลื่อนย้ายไปที่.....

6.9 ท่านเคลื่อนย้ายไก่ชนเพื่ออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- นำไปขาย นำไปชน อื่นๆ (ระบุ).....

6.10 ถ้าจะเคลื่อนย้ายไก่ชน ท่านจะขอทำใบอนุญาตเคลื่อนย้ายหรือไม่

- ไม่ทำ เพราะ.....
 ทำ เพราะ.....

6.11 มาตรการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ทำให้ท่านต้องปรับตัว/รับมืออย่างอื่นอีกบ้างหรือไม่อย่างไร

- ไม่ปรับตัว/รับมือ เพราะ.....
 ปรับตัว/รับมือ โดย.....

มาตรการทำสมุดประจำตัวไก่ชน

6.12 ตามความเป็นจริง ท่านนำไก่ชนที่จะขายหรือชนไปขึ้นทะเบียนขอทำสมุดประจำตัวไก่ชนหรือไม่

- ไม่ทำ เพราะ.....
 ทำบางตัวเพราะ.....
 ทำทุกตัว

6.13 มาตรการทำสมุดประจำตัวไก่ชน ทำให้ท่านต้องปรับตัว/รับมืออย่างอื่นอีกบ้างหรือไม่อย่างไร

- ไม่ปรับตัว/รับมือ เพราะ.....
 ปรับตัว/รับมือ โดย.....

มาตรการปรับระบบการเลี้ยง

6.14 ช่วงที่โรคใช้หัวคั้นกระบาด รูปแบบการเลี้ยงไก่ชนของท่านเป็นแบบใด

- ปล่อยตามธรรมชาติ กึ่งขังกึ่งปล่อย ขังไว้ตลอด อื่นๆ (ระบุ).....

6.15 ท่านนำมุ้ง / ตาข่าย มาคลุมหรือล้อมเพื่อป้องกันนกเข้ามาสัมผัสกับไก่หรือไม่

ไม่ทำ เพราะ.....

ทำ เพราะ.....

6.16 ท่านทำความสะอาดพื้นบริเวณที่เลี้ยงไก่ชนบ้างหรือไม่

ไม่ทำ เพราะ.....

ทำ บ่อยแค่ไหน ครั้ง ต่อสัปดาห์ หรือ..... ครั้ง ต่อเดือน

6.17 ท่านมีวิธีดูแลไก่ชนไม่ให้เป็นโรคอย่างไรบ้าง

.....

.....

6.16 มาตรการปรับระบบการเลี้ยง ทำให้ท่านต้องปรับตัว/รับมืออย่างอื่นอีกบ้างหรือไม่ อย่างไร

ไม่ปรับตัว/รับมือ เพราะ.....

ปรับตัว/รับมือ โดย.....

มาตรการปิดสนามชนไก่

6.17 ช่วงที่สนามชนไก่ปิด ท่านไปบ่อนป่าบ้างหรือไม่

ไม่ได้ไป ⇨ ข้ามไปข้อ 6.19 ไปบ่อนป่า

6.18 ท่านไปบ่อนป่าเพื่อทำอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

..... นำไก่ไปชน หาซื้อไก่ชนตัวเก่ง

..... เล่นพนันชนไก่ ดูการชนไก่เพื่อความเพลิดเพลิน

..... พบปะเพื่อนในวงการไก่ชน อื่นๆ (ระบุ).....

6.19 มาตรการปิดสนามชนไก่ ทำให้ท่านต้องปรับตัว/รับมืออย่างอื่นอีกบ้างหรือไม่ อย่างไร

ไม่ปรับตัว/รับมือ เพราะ.....

ปรับตัว/รับมือ โดย.....

ตอนที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

7.1 ท่านเห็นด้วยกับมาตรการหรือไม่

มาตรการ	เห็นด้วย อย่างมาก	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างมาก
การทำลาย					
7.1.1 ทำลายในรัศมี 5 กม. รอบจุดเกิดโรค					
7.1.2 ทำลายในรัศมี 1 กม. รอบจุดเกิดโรค					
7.1.3 ทำลาย เฉพาะจุด เกิดโรค					
การควบคุมเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก					
7.1.4 รัศมี 50 กม. รอบจุดเกิดโรค					
7.1.5 รัศมี 10 กม. รอบจุดเกิดโรค					
7.1.6 รัศมี 5 กม. รอบจุดเกิดโรค					
7.1.7 การทำสมุดประจำตัวไก่ชน					
7.1.8 การปรับระบบการเลี้ยง (มีระบบป้องกันโรคและมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก)					
7.1.9 การปิดสนามชนไก่					

7.2 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกเพื่อให้เหมาะสมกับไก่ชนยิ่งขึ้น
อย่างไรบ้าง

7.2.1 เรื่องการทำลาย.....

7.2.2 เรื่องการควบคุมการเคลื่อนย้าย.....

7.2.3 เรื่องการทำสมุดประจำตัวไก่ชน.....

7.2.4 เรื่องการปรับระบบการเลี้ยง.....

7.2.5 เรื่องการปิดสนามชนไก่.....

7.2.6 เรื่องอื่นๆ (เช่น การให้เจ้าของไก่ชนดูแลไก่ของตนเอง).....

..... น.

แนวคำถามผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม

กลุ่มหัวข้อวิจัย

การจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย
หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัย น.ส.นัจพร เพ็ญพูน สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.08-6974-7940, 02-428-3478

ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงไก่ชน

- ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์บ้าน/มือถือ
- อายุ
- การศึกษา
- อาชีพหลัก / เสริม
- บ้านอยู่ในเขตที่เคยพบโรคไข้หวัดนกหรือไม่ ถ้าอยู่รัศมีเท่าไร

การเลี้ยงไก่ชน

- เลี้ยงมากี่ปีแล้ว
- เลี้ยงไว้เพื่ออะไรบ้าง (ขาย ชน ประกวด อนุรักษ์สายพันธุ์ ดูเล่น ความมีชื่อเสียง อื่นๆ)
- ตอนนี้มีไก่ชนกี่ตัว และที่นำมาชนได้มีกี่ตัว
- รูปแบบการเลี้ยงเป็นอย่างไร (ปล่อยตามธรรมชาติ กิ่งขังกิ่งปล่อย ขังไว้ตลอด)
- ความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับไก่ชน
- ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่ชนต่อปี มีรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการลงทุนอะไรบ้าง ตัวเก่งเลี้ยงยังไง ค่าอาหาร ค่ายา ค่าวัคซีน ค่าอุปกรณ์ และมีอื่นๆอีกไหม เท่าไหร่ ชื่อจากที่ไหน
- รายได้จากการเลี้ยงไก่ชนต่อปี (จากการขาย การนำไปชน และอื่นๆ) มีรายละเอียดการขายตัวละเท่าไหร่ ได้กำไรตัวละเท่าไหร่ ขายที่ไหนบ้าง (ในประเทศ/ต่างประเทศ)
- การดูแลไก่เก่งต่างจากไก่ทั่วไปอย่างไร
- เป็นสมาชิกชมรม / ชุมนไก่ชนหรือไม่

กิจกรรมชนไก่

- ไปสนามชนไก่หรือไม่ ถ้าไปเดือนละกี่ครั้ง
- ไปที่ไหน ในจังหวัด/ต่างจังหวัด

- ไปทำอะไรบ้าง (นำไก่ไปชน หาซื้อไก่ชนตัวเก่ง ขายไก่ชน เล่นพนันชนไก่ ดูการชนไก่ พบปะเพื่อนในวงการ)
- เงินเดิมพันได้เสียครั้งละประมาณเท่าไร เดือนที่แล้วได้หรือเสียเท่าไร

การจัดการความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- ทราบมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกและไก่ชนจากแหล่งข้อมูล/สื่อใด
- หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการบ้างหรือไม่ อย่างไร (อ่านหนังสือ ถามผู้รู้ ปรึกษาหารือกับคนในวงการ)

การปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- มาตรการใดบ้างที่กระทบต่อเราในฐานะที่เป็นผู้เลี้ยงไก่ชน
ด้านสังคม : การเลี้ยงไก่ชน กิจกรรมชนไก่ การพบปะเพื่อนในวงการ
ด้านเศรษฐกิจ : รายได้ (เพิ่ม/ลด) รายจ่าย (เพิ่ม/ลด) การซื้อขายไก่ (ความสะดวกในการซื้อขาย, ราคาไก่) อาชีพ(ทำอาชีพอื่นเสริม, เปลี่ยนอาชีพชั่วคราว/ถาวร)

กรณีที่เลิกเลี้ยงไก่ชน

- ทำไมถึงเลิกเลี้ยงเพราะไข้หวัดนกหรือไม่
- เลิกเลี้ยงตั้งแต่เมื่อไหร่
- เลิกเลี้ยงแล้วไปทำอะไร ทำงาน/อาชีพอื่นแทนหรือไม่ เปลี่ยนชั่วคราวหรือถาวร รายได้ใกล้เคียงกับตอนเลี้ยงไก่ไหม(มาก/น้อยกว่ากัน)
- ยังไปสนาม/บ่อนอยู่หรือเปล่า ถ้าไป ไปเล่นพนันหรือไปคู่อ่างเดียว
- คิดจะกลับมาเลี้ยงอีกไหม เพราะอะไร

มาตรการทำลาย

- ถูกทำลายหรือไม่ เพราะอะไร จำนวนกี่ตัว คิดเป็นมูลค่าเท่าไร, ได้รับเงินชดเชยหรือไม่เท่าไร เหมาะสมไหม รวดเร็วทันการณ์หรือไม่
- ถ้ามีไก่ป่วยตายกะทันหันจะแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ / อสม. / ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ เพราะอะไร
- ปรับตัวอื่นอย่างไรบ้าง → ความคิดเห็น

มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้าย

- ช่วงไข้หวัดนกระบาดเคลื่อนย้ายไก่ไปไหนหรือเปล่า ถ้าย้าย ย้ายไปไหน ไปทำอะไร
- ถ้าจะเคลื่อนย้ายไก่ชนจะขอทำใบอนุญาตไหม
- ปรับตัวอื่นอย่างไรบ้าง → ความคิดเห็น

มาตรการทำสมุดประจำตัวไก่ชน

- นำไก่ที่จะขายหรือชนไปทำสมุดประจำตัวไก่ชนหรือไม่ เพราะอะไร
- ปรับตัวอื่นอย่างไรบ้าง → ความคิดเห็น

มาตรการปรับระบบการเลี้ยง

- ช่วงที่ใช้หัวตันกระบาดรูปแบบการเลี้ยงเป็นอย่างไร (ปล่อยตามธรรมชาติ กิ่งซังกิ่งปล่อยซังไว้ตลอด) เหมือนหรือต่างจากก่อนที่มีใช้หัวตันอย่างไร และหลังจากนั้นเลี้ยงยังไง
- มีการทำมุ้งหรือตาข่ายกันนกเข้ามาไหม
- ทำความสะอาดบริเวณที่เลี้ยงหรือไม่ เดือนละกี่ครั้ง
- มีวิธีดูแลไก่ชนไม่ให้เป็นโรคอย่างไรบ้าง
- ปรับตัวอื่นอย่างไรบ้าง → ความคิดเห็น

มาตรการปิดสนามชนไก่

- ช่วงสนามปิดไปบ่อนป่าบ้างไหม ไปทำอะไร
- ปรับตัวอื่นอย่างไรบ้าง → ความคิดเห็น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคใช้หัวตัน

- ความคิดเห็นต่อมาตรการ (เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย อย่างไร)
- แต่ละมาตรการสามารถนำไปใช้/ปฏิบัติได้จริงมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรค/ข้อบกพร่องในการปฏิบัติอย่างไร
- ควรมีการเพิ่มเติม/ปรับปรุงแก้ไขมาตรการหรือไม่อย่างไร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัคซีน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามเจ้าของสนามชนไก่

กลุ่มหัวข้อวิจัย

การจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัย น.ส.นัจพร เพ็ญพูน สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.08-6974-7940, 02-428-3478

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์บ้าน/มือถือ
- อายุ
- การศึกษา
- อาชีพหลัก / เสริม
- เลี้ยงไก่ชนหรือไม่

ข้อมูลทั่วไปของสนามชนไก่

- ชื่อสนามชนไก่
- สถานที่ตั้งสนามชนไก่
- สนามชนไก่ของท่านอยู่ในเขตที่เคยพบโรคไข้หวัดนกหรือไม่
- สนามชนไก่อิงตั้งมาแล้วกี่ปี
- วันและเวลาที่เปิดสนามชนไก่
- สนามชนไก่ของท่านเปิดตลอดทั้งปีหรือไม่ ถ้าไม่ได้เปิดตลอดทั้งปี ปิดตอนไหนบ้าง เพราะอะไร
- สนามชนไก่ของท่านมีกี่สังเวียน (ทั้งสังเวียนใหญ่และสังเวียนเล็ก)
- ในแต่ละวันที่เปิดชนมีคนมาสนามชนไก่มากี่คน (ทั้งสังเวียนใหญ่และสังเวียนเล็ก)
- ในแต่ละวันที่เปิดชนมีการชนไก่ประมาณกี่คู่ (ทั้งสังเวียนใหญ่และสังเวียนเล็ก)

- รายได้ ในสนามชนไก่ (ครั้งสุดท้ายที่เปิดชน)

รายได้		บาทต่อวัน
ค่าผ่านประตู	คนละ.....บาท	
ค่าเช่าสังเวียนใหญ่	คนละ.....บาท	
ค่าน้ำ% ของเงินเดิมพัน	
ค่าเช่าร้านค้า		
รวม		
รายได้คิดเป็นเงินโดยเฉลี่ยวันละเท่าไร		

- รายจ่าย ในสนามชนไก่ (ครั้งสุดท้ายที่เปิดชน)

รายจ่าย		บาทต่อวัน
ค่าตีตัวสังเวียน	จำนวน.....สังเวียน สังเวียนละ.....บาท	
ค่ากรรมการ	จำนวน.....คน คนละ.....บาท	
ค่าน้ำ ค่าไฟ		
ค่าต่ออายุใบอนุญาต		
รวม		
รายจ่ายคิดเป็นเงินโดยเฉลี่ยวันละเท่าไร		

- เงินเดิมพันการพนันชนไก่ในสนามของท่านเป็นเงินเท่าไร สูงสุด / ต่ำสุด / โดยเฉลี่ยวันละเท่าไร

การจัดการความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- เมื่อเกิดโรคไข้หวัดนกระบาด ทราบหรือไม่ว่ามีมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกใดบ้าง
- ทราบมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกและไก่ชนจากใคร / สื่อใด
- เมื่อมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกออกมา
 - เคยค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่บ้างหรือไม่อย่างไร (เช่น อ่านหนังสือ ถามจากผู้รู้ ไปดูระบบป้องกันของสนามชนไก่อื่น เป็นต้น)
 - เคยพูดคุย / ปรึกษากับหรือกับเจ้าของสนามชนไก่ด้วยกันเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคในสนามชนไก่บ้างหรือไม่อย่างไร

- เคยเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคในสนามชนไก่บ้างหรือไม่อย่างไร

การปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกใดบ้างที่ส่งผลต่อกิจการสนามชนไก่ของท่าน
- ช่วงที่เกิดโรคไข้หวัดนกระบาดสนามไก่ชนของท่านปิดหรือไม่ ถ้าปิด ก็ครั้ง ช่วงเวลาใดบ้าง
- ในช่วงที่สนามชนไก่ปิด ท่านทำงาน / หารายได้อื่นแทนหรือไม่
- ก่อนที่จะเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนก (ก่อนปี 2547) ท่านมีการจัดระบบป้องกันโรคในสนาม หรือไม่อย่างไรบ้าง
- การจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่ของท่านในปัจจุบันมีการดำเนินการตามมาตรการป้องกันโรคในสนามหรือไม่อย่างไร
- มีวิธีการป้องกันโรคในสนามชนไก่นอกเหนือจากมาตรการหรือไม่อย่างไร
- เมื่อเกิดไข้หวัดนกระบาดแต่ละครั้งท่านมีวิธีป้องกันโรคในสนามชนไก่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร
- การจัดระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่ทำให้รายจ่ายของท่านเป็นอย่างไรบ้าง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- ความคิดเห็นต่อมาตรการ (เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย อย่างไร)
- แต่ละมาตรการสามารถนำไปใช้/ปฏิบัติได้จริงมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรค/ข้อบกพร่องในการปฏิบัติอย่างไร
- ควรมีการเพิ่มเติม/ปรับปรุงแก้ไขมาตรการหรือไม่อย่างไร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัคซีน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามผู้ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน

กลุ่มหัวข้อวิจัย

การจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย
หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไถ่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัย น.ส.นัจพร เพ็ญพูน สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.08-6974-7940, 02-428-3478

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์บ้าน/มือถือ
- อายุ
- การศึกษา
- อาชีพหลัก / เสริม
- เลี้ยงไถ่ชนหรือไม่

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน

- ขายอะไรบ้าง
- ขายมากี่ปีแล้ว
- ออกร้านขายที่ใดบ้าง
- ขายทุกวันหรือไม่อย่างไร
- รายได้จากการขายอาหารไถ่ชน/ยาไถ่ชน/อุปกรณ์ไถ่ชนเฉลี่ยวัน/เดือนละเท่าไร
- รายจ่ายในการลงทุนซื้ออาหารไถ่ชน/ยาไถ่ชน/อุปกรณ์ไถ่ชนเฉลี่ยเดือนละเท่าไร
- ท่านมีรายจ่ายในการเช่าสถานที่ขายครั้งละเท่าไรบ้าง

การจัดการความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- เมื่อเกิดโรคไข้หวัดนกระบาด ทราบหรือไม่ว่ามีมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกใดบ้าง
- ทราบมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกและไถ่ชนจากใคร / สื่อใด
- เมื่อมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกออกมา
 - เคยพูดคุย / ปรึกษาหารือกับผู้ค้าด้วยกัน/ผู้อยู่ในวงการไถ่ชนเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรค

ในสนามชนไถ่บ้างหรือไม่อย่างไร

- เคยค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคบ้างหรือไม่อย่างไร

การปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- มาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกใดบ้างที่ส่งผลต่อกิจการค้าขาย
- ช่วงที่โรคไข้หวัดนกระบาดหยุดขายหรือไม่
- ต้องหยุดขายเป็นระยะเวลาานเท่าไร
- ในช่วงโรคไข้หวัดนกระบาดการขายอาหารไก่ชน/ยาไก่ชน/อุปกรณ์ไก่ชนเป็นอย่างไร (รายได้ / รายจ่าย)
- ในช่วงโรคไข้หวัดนกระบาดมีรายได้จากการขายอาหารไก่ชน/ยาไก่ชน/อุปกรณ์ไก่ชนเฉลี่ยเดือนละเท่าไร
- ในช่วงที่สนามชนไก่ปิด ท่านทำงาน / หารายได้อื่นแทนหรือไม่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- ความคิดเห็นต่อมาตรการ (เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย อย่างไร)
- แต่ละมาตรการสามารถนำไปใช้/ปฏิบัติได้จริงมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรค/ข้อบกพร่องในการปฏิบัติอย่างไร
- ควรมีการเพิ่มเติม/ปรับปรุงแก้ไขมาตรการหรือไม่อย่างไร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัคซีน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามสมาคมไถ่ชน

กลุ่มหัวข้อวิจัย

การจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย
หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไถ่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัย น.ส.นัจพร เพ็ญพูน สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.08-6974-7940, 02-428-3478

ข้อมูลทั่วไปของสมาคม

- สถานที่ตั้ง
- ประวัติการก่อตั้ง (โดยใคร ตั้งขึ้นเมื่อไร)
- วัตถุประสงค์ของสมาคม
- คณะทำงานมีใครบ้าง มีสมาชิกกี่คน
- รายได้ รายจ่าย มาจากไหน

การจัดการความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- สมาคมทราบมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกและไถ่ชนจากแหล่งข้อมูล/สื่อใด
- เมื่อมีการกำหนดมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกสมาคมดำเนินการอย่างไรบ้าง เช่น
 - การประชุมกันในสมาคมเกี่ยวกับมาตรการ
 - การประชุม/ติดต่อประสานงานกับองค์กรไถ่ชนอื่นหรือหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับมาตรการ
 - การเผยแพร่มาตรการให้แก่ผู้ที่อยู่ในวงการไถ่ชนทราบ (โดยวิธีใด เผยแพร่อะไรบ้าง)
 - การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมถึงความเหมาะสมของแต่ละมาตรการ/เสนอมาตรการที่เหมาะสม
 - อื่นๆ

การปรับตัวต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- เมื่อเกิดโรคไข้หวัดนกระบาดสมาคมมีการเคลื่อนไหวเพื่อรับมืออย่างไรบ้าง
- สมาคมมีข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับมาตรการบ้างหรือไม่อย่างไร (เช่น ผล/ข้อสรุปจากการประชุม) และถ้ามีดำเนินการเสนอ/เรียกร้องอย่างไร
- การดำเนินงานของสมาคมต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกเมื่อเกิดการระบาด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- ความคิดเห็นต่อมาตรการ (เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย)
- แต่ละมาตรการสามารถนำไปใช้/ปฏิบัติได้จริงมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรค/ข้อบกพร่องในการปฏิบัติอย่างไร
- ควรมีการเพิ่มเติม/ปรับปรุงแก้ไขมาตรการหรือไม่อย่างไร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัคซีน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

กลุ่มหัวข้อวิจัย

การจัดการความรู้และการจัดระบบตนเองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและโรคระบาดในบริบทสังคมเสี่ยงภัย
หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การปรับตัวของวงการไก่ชนต่อมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก : แนวทางเลือกสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ทำวิจัย น.ส.นัจพร เห่งขุน สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.08-6974-7940, 02-428-3478

ข้อมูลทั่วไป

- ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์บ้าน/มือถือ
- ตำแหน่ง

การดำเนินงานมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- การให้/เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการทำอะไรบ้าง (เช่น ลงพื้นที่ แจกเอกสาร ผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน/อสม. นัดประชุม ฯลฯ)
- ดำเนินการแต่ละมาตรการอย่างไรบ้าง
- การให้ความร่วมมือและการตอบรับของผู้เลี้ยงไก่ชน เจ้าของสนามชนไก่ เป็นอย่างไรบ้าง ทั้งในช่วงที่เกิดแรก ๆ และในปัจจุบัน
- ในฐานะที่เป็นปศุสัตว์มองว่ามาตรการใดบ้างที่กระทบต่อวงการไก่ชน อย่างไร
ด้านสังคม : การเลี้ยงไก่ชน กิจกรรมชนไก่ การพบปะเพื่อนในวงการ
ด้านเศรษฐกิจ : รายได้ (เพิ่ม/ลด) รายจ่าย (เพิ่ม/ลด) การซื้อขายไก่ (ความสะดวกในการซื้อขาย, ราคาไก่) อาชีพ(ทำอาชีพอื่นเสริม, เปลี่ยนอาชีพชั่วคราว/ถาวร)
- วงการไก่ชนโดยเฉพาะผู้เลี้ยงมีการปรับตัวต่อมาตรการอย่างไรบ้าง
- เมื่อไก่ชนถูกทำลายให้เงินชดเชยไก่ชนตัวละเท่าไร
- ถ้ามีไก่ป่วยตายกะทันหันต้องแจ้งใคร
- ตอนนี้ถ้าจะเคลื่อนย้ายไก่ชนจะต้องขอทำใบอนุญาตไหม
- ตอนนี้ยังมีการทำสมุดประจำตัวไก่ชนอยู่หรือไม่ เพราะอะไร
- การทำมุ่งหรือตาข่ายกันนกเข้ามาป้องกันไข้หวัดนกได้ไหม
- วิธีดูแลไก่ชนไม่ให้เป็นโรคทำอะไรบ้าง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

- ความคิดเห็นต่อมาตรการ (เห็นด้วย / ไม่เห็นด้วย) ดี/ไม่ดีอย่างไร
- แต่ละมาตรการสามารถนำไปใช้/ปฏิบัติได้จริงมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรค/ข้อบกพร่องในการปฏิบัติอย่างไร
- ควรมีการเพิ่มเติม/ปรับปรุงแก้ไขมาตรการหรือไม่อย่างไร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัคซีน ในพื้นที่ที่มีการใช้กันหรือไม่ และควรมีการใช้ไหม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ตารางข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

จำนวนผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านในแต่ละตำบลที่ศึกษา

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามตำบล

			N = 120
ตำบล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
ตำบลที่ 1	43	35.8	
ตำบลที่ 2	41	34.2	
ตำบลที่ 3	36	30.0	
รวม	120	100.0	

ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

			N = 120
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
เพศ			
ชาย	112	93.3	
หญิง	8	6.7	
รวม	120	100.0	
อายุ			
น้อยกว่า 30 ปี	5	4.2	
30 - 39 ปี	13	10.8	
40 - 49 ปี	37	30.8	
50 - 59 ปี	24	20.0	
60 ปีขึ้นไป	41	34.2	
รวม	120	100.0	
Median = 51 Mean = 52.74 S.D. = 13.59			
Min = 20 Max = 79			
สถานภาพการสมรส			
โสด	12	10.0	
สมรส	98	81.7	
หย่าร้าง	1	0.8	
ม่าย	9	7.5	
รวม	120	100.0	

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	1	0.8
ประถมศึกษาตอนต้น	79	65.8
ประถมศึกษาตอนปลาย	16	13.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	13	10.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	6	5.0
อนุปริญญา หรือ ปวส.	2	1.7
ปริญญาตรี/โท	3	2.5
รวม	120	100.0
อาชีพหลัก		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	8	6.7
ทำนา	70	58.3
ทำสวน	3	2.5
เลี้ยงสัตว์ (ไม่รวมไก่ชน)	4	3.3
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/สมาชิกอบต.	2	1.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	7	5.8
รับจ้างทั่วไป	25	20.8
นักเรียน/นักศึกษา	1	0.8
รวม	120	100.0
อาชีพเสริม		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	8	6.7
ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม	60	50.0
ประกอบอาชีพเสริม	52	43.3
รวม	120	100.0
- ทำสวน	3	5.8
- เลี้ยงสัตว์ (ไม่รวมไก่ชน)	19	36.5
- เลี้ยงไก่ชน	13	25
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1	1.9
- รับจ้างทั่วไป	16	30.8
รวม	52	100.0

ข้อมูลการเลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการเลี้ยงไก่ชนในปัจจุบัน

N = 120

การเลี้ยงไก่ชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเภทการเลี้ยงไก่ชน		
เลี้ยงแบบหลังบ้าน	113	94.2
เลี้ยงแบบซุ่ม	7	5.8
รวม	120	100.0
วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงไก่ชน (ตอบได้หลายข้อ)		
ขาย	92	76.7
ชน	57	47.5
ประกวด	19	15.8
อนุรักษ์สายพันธุ์	30	25.0
ดูเล่น	72	60.0
ความมีชื่อเสียง	23	19.2
ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ชน		
น้อยกว่า 10 ปี	31	25.8
10 - 19 ปี	39	32.5
20 - 29 ปี	28	23.3
30 ปีขึ้นไป	22	18.3
รวม	120	100.0
Median = 15	Mean = 16.63	S.D. = 11.378
Min = 2	Max = 50	
จำนวนไก่ชน		
1 - 5 ตัว	75	62.5
6 - 10 ตัว	33	27.5
มากกว่า 10 ตัว	12	10.0
รวม	120	100.0
Median = 5	Mean = 5.88	S.D. = 4.223
Min = 1	Max = 20	

การเลี้ยงไก่ชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบการเลี้ยงไก่ชน		
ปล่อยตามธรรมชาติ	74	61.7
กึ่งขังกึ่งปล่อย	46	38.3
ขังไว้ตลอด	0	0.0
รวม	120	100.0
ความรู้สึกใกล้ชิดผูกพันกับไก่ชน		
น้อย	3	2.5
ปานกลาง	61	50.8
มาก	56	46.7
รวม	120	100.0

รายจ่ายและรายได้ในการเลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามรายจ่ายและรายได้ในการเลี้ยงไก่ชน ต่อปี

N = 41*

รายจ่ายและรายได้ในการเลี้ยงไก่ชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายเฉลี่ย (ต่อปี)		
น้อยกว่า 4,000 บาท	29	70.7
4,000 – 7,999 บาท	8	19.5
8,000 บาทขึ้นไป	4	9.8
รวม	41	100.0
Median = 3,000 Mean = 4,132.20 S.D. = 4529.463		
Min = 600 Max = 20,000		
รายได้เฉลี่ย (ต่อปี)		
น้อยกว่า 4,000 บาท	15	48.3
4,000 – 7,999 บาท	14	29.3
8,000 บาทขึ้นไป	12	22.4
รวม	41	100.0
Median = 5,000 Mean = 7,446.34 S.D. = 7698.347		
Min = 0 Max = 35,000		

* รายจ่ายและรายได้เฉลี่ย คำนวณจากผู้เลี้ยงไก่ชน 41 คน เนื่องจากผู้เลี้ยงบางส่วนไม่ตอบเพราะ จำไม่ได้ ไม่สามารถคำนวณได้ มีรายจ่ายและรายได้ไม่แน่นอน

การเป็นสมาชิกชมรมและชุมนุมไก่อชน

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่อชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมและชุมนุมไก่อชน

N = 120

	การเป็นสมาชิก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชมรมไก่อชน	ไม่ได้เป็น	101	84.2
	เป็น	19	15.8
	รวม	120	100.0
ชุมนุมไก่อชน	ไม่ได้เป็น	111	92.5
	เป็น	9	7.5
	รวม	120	100.0

การไปสนามชนไก่

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่อชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการไปสนามชนไก่

N = 120

	การไปสนามชนไก่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	ไม่ได้ไป	67	55.8
	ไป	53	44.2
	รวม	120	100.0

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่อชนแบบชาวบ้านที่ไปสนามชนไก่ จำแนกตามกิจกรรมชนไก่

N = 53

	ข้อมูลการไปสนามชนไก่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความถี่ในการไปสนามชนไก่	6 เดือนครั้ง	1	1.9
	2 เดือนครั้ง	4	7.5
	1 ครั้งต่อเดือน	18	34.0
	2 ครั้งต่อเดือน	28	52.8
	4 ครั้งต่อเดือน	2	3.8
	รวม	53	100.0
ที่ตั้งสนามชนไก่	ในจังหวัด	43	81.1
	ต่างจังหวัด	2	3.8
	ทั้งในและต่างจังหวัด	8	15.1
	รวม	53	100.0

ข้อมูลการไปสนามชนไก่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ของการไปสนามชนไก่ (ตอบได้หลายข้อ)		
นำไก่ไปชน	38	71.7
เล่นพนันชนไก่	31	58.5
ดูการชนไก่เพื่อความเพลิดเพลิน	37	69.8
พบปะเพื่อนในวงการไก่ชน	34	64.2
หาซื้อไก่ชนตัวเก่ง	27	50.9
ขายไก่ชน (ถ้าชนชนะ)	1	1.9

การเล่นพนันชนไก่

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่แบบชาวบ้านที่ไปสนามชนไก่ จำแนกตามการเล่นพนันชนไก่

N = 53

การเล่นพนันชนไก่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เล่นพนัน	15	28.3
เล่นพนัน	38	71.7
รวม	53	100.0

การได้และเสียเงินเดิมพัน

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการได้และเสียเงินเดิมพัน

N = 14*

การได้และเสียเงินเดิมพัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การได้เงินเดิมพันเฉลี่ย (ต่อครั้ง) *		
น้อยกว่า 1,000 บาท	3	21.4
1,000 – 4,999 บาท	9	64.3
5,000 บาทขึ้นไป	2	14.3
รวม	14	100.0
Median = 2,00 Mean = 2,735.71 S.D. = 2997.591		
Min = 300 Max = 12,000		
การเสียเงินเดิมพันเฉลี่ย (ต่อครั้ง) **		
น้อยกว่า 1,000 บาท	4	28.6
1,000 – 4,999 บาท	9	64.3
5,000 บาทขึ้นไป	1	7.1
รวม	14	100.0
Median = 1,000 Mean = 1,878.57 S.D. = 2069.626		
Min = 300 Max = 8,000		

* การได้และเสียเงินเดิมพัน คำนวณจากผู้เลี้ยงไก่ชนที่เล่นพนันชนไก่ 14 คน เนื่องจากบางส่วนไม่ตอบเพราะได้เสียเงินเดิมพันไม่แน่นอน

ความรู้สึกถึงความน่ากลัวของโรคไข้หวัดนก

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามความรู้สึกถึงความน่ากลัวของโรคไข้หวัดนก

N = 120		
ความรู้สึกถึงความน่ากลัวของโรคไข้หวัดนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อย	2	1.7
ปานกลาง	45	37.5
มาก	73	60.8
รวม	120	100.0

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

N = 120		
ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อย	3	2.5
ปานกลาง	20	16.7
มาก	97	80.8
รวม	120	100.0

ตารางที่ 12 ร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามคำตอบความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก	คำตอบ (ร้อยละ)		
	ตอบถูก	ตอบผิด	ไม่รู้
ความรู้เรื่องโรคไข้หวัดนก			
- โรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัส	91.7	0	8.3
- โรคไข้หวัดนกเป็นโรคระบาดที่มีมานานแล้วเช่นเดียวกับโรคอหิวาห์ไก่ (เป็นคำถามลบ คำตอบที่ถูกต้อง คือ มีมาไม่นานเช่นเดียวกับอหิวาห์ไก่)	50.8	42.5	6.7
- ไก่ที่เป็นโรคไข้หวัดนกจะมีอาการคล้ายกับโรคนิวคาสเซิล	65.8	6.7	27.5
ลักษณะอาการของโรคไข้หวัดนก			
- ไก่ที่เป็นโรคไข้หวัดนกอาจแสดงอาการใดอาการหนึ่งเช่น ซึม ขนยุ่ง ไม่กินอาหาร ท้องเสีย มีน้ำมูก หงอนเหนียงคล้ำ มีจุดเลือดออกที่หน้าแข้ง	92.5	5.0	2.5
- ไก่ที่เป็นโรคไข้หวัดนกอาจตายกะทันหัน โดยไม่แสดงอาการเลยก็ได้	83.3	10	6.7
การติดต่อของโรคไข้หวัดนก			
- โรคไข้หวัดนกสามารถติดต่อมายังคนได้	93.3	2.5	4.2
- การใช้ปากดูดเลือด / เลือดไก่ อาจทำให้ติดโรคไข้หวัดนกได้	90.8	0.8	8.3

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก	คำตอบ (ร้อยละ)		
	ตอบถูก	ตอบผิด	ไม่รู้
- เชื่อไข้หวัดนกสามารถติดมากับเสื้อผ้าและรองเท้าได้	91.7	2.5	5.8
การปฏิบัติเมื่อนำไก่มาเลี้ยงใหม่			
- ถ้านำไก่มาเลี้ยงใหม่ ควรแยกเลี้ยงไว้ก่อนอย่างน้อย 2 วัน (เป็นคำถามลบ คำตอบที่ถูกต้อง คือ 2 สัปดาห์)	27.5	66.7	5.8
การฝังไก่ป่วยตาย			
- ถ้าสัตว์ปีกป่วยตาย <u>ไม่ว่าสาเหตุใด</u> ควรขุดหลุมฝังให้ลึก อย่างน้อย 50 เซนติเมตร	94.2	3.3	2.5
การป้องกันตัวเองจากโรคไข้หวัดนก			
- การหยิบ/จับซากสัตว์ปีก ใช้มือเปล่าหยิบ/จับได้เลย (เป็นคำถามลบ คำตอบที่ถูกต้อง คือ ไม่ควรจับโดยตรงควรใส่ถุงมือก่อน)	76.7	19.2	4.2
- การล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้ง หลังจากจับสัตว์ปีกป้องกันการติดโรค ไข้หวัดนกได้	91.7	1.7	6.7
การหาความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก			
ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการหาความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก			
N = 120			
การหาความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
แหล่งความรู้ (ตอบได้หลายข้อ)			
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	92	76.7	
ผู้ใหญ่บ้าน	78	65.0	
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	77	64.2	
เพื่อนบ้าน	35	29.2	
โทรทัศน์	80	66.7	
วิทยุ	33	27.5	
หนังสือพิมพ์	28	23.3	
อื่นๆ (ได้แก่ ญาติพี่น้อง รถจักรยานยนต์ ไร่ อบต.)	3	2.5	
การหาความรู้เพิ่มเติม			
ไม่เคย	5	4.2	
เคยบางครั้ง	62	51.7	
เคยประจำ	53	44.2	
รวม	120	100.0	

การหาความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การพูดคุย / ปรีกษาหารือ กับผู้เลี้ยงด้วยกันหรือผู้ที่อยู่ในวงการไก่งวง		
ไม่เคย	6	5.0
เคยบางครั้ง	54	45.0
เคยประจำ	60	50.0
รวม	120	100.0

มาตรการทำลายสัตว์ปีก

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่งวงแบบชาวบ้าน จำแนกตามการถูกทำลายไก่งวง

N = 120

การถูกทำลายไก่งวง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ถูกทำลาย	116	96.7
ถูกทำลาย	4	3.3
รวม	120	100.0

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่งวงแบบชาวบ้าน จำแนกตามการแจ้งเจ้าหน้าที่ว่ามีไก่ป่วยตายกะทันหันจำนวนมาก

N = 120

การแจ้งเจ้าหน้าที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่แจ้ง	40	33.3
แจ้ง	80	66.7
รวม	120	100.0

มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่งวงแบบชาวบ้าน จำแนกตามการเคลื่อนย้ายไก่งวงช่วงไข้หวัดนกระบาด

N = 120

การเคลื่อนย้ายไก่งวง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคลื่อนย้าย	108	90.0
เคลื่อนย้าย	12	10.0
รวม	120	100.0

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการขอทำใบอนุญาตเคลื่อนย้าย

N = 120

การขอทำใบอนุญาต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ทำ	69	57.5
ทำ	51	42.5
รวม	120	100.0

มาตรการทำสมุดประจำตัวไก่ชน

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการทำสมุดประจำตัวไก่ชน

N = 120

การทำสมุดประจำตัวไก่ชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ทำ	82	68.3
ทำบางตัว	27	22.5
ทำทุกตัว	11	9.2
รวม	120	100.0

มาตรการปรับระบบการเลี้ยง

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการปรับระบบการเลี้ยง

N = 120

การปรับระบบการเลี้ยง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบการเลี้ยงไก่ชน ช่วงใช้หัวคั้นกระบาศ		
ปล่อยตามธรรมชาติ	70	58.4
กึ่งขังกึ่งปล่อย	34	28.3
ขังไว้ตลอด	16	13.3
รวม	120	100.0
การนำมุ้ง/ตาข่ายมาคลุมหรือล้อมป้องกันนก		
ไม่ทำ	76	63.3
ทำ	44	36.7
รวม	120	100.0
การทำความสะอาดพื้นบริเวณที่เลี้ยงไก่ชน		
ไม่ทำ	52	43.3
ทำ	68	57.7
รวม	120	100.0

มาตรการปิดสนามชนไก่

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามการไปบ่อนป่าช่วงที่สนามชนไก่ปิด

N = 120

การไปบ่อนป่า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ไปบ่อนป่า	104	86.7
ไปบ่อนป่า	16	13.3
รวม	120	100.0

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการไปบ่อนป่าช่วงที่สนามชนไก่ปิด

N = 16

วัตถุประสงค์ของการไปบ่อนป่า (ตอบได้หลายข้อ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นำไก่ไปชน	14	87.5
เล่นพนันชนไก่	2	12.5
ดูการชนไก่เพื่อความเพลิดเพลิน	3	18.8
พบปะเพื่อนในวงการไก่ชน	2	12.5
หาซื้อไก่ชนตัวเก่ง	6	37.5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผู้เลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม

ชื่อ**	เพศ	อายุ (ปี)	การศึกษา	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	หมายเหตุ
ศิริโชคชัยฟาร์ม (อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี)						
1. ศิริชัย	ชาย	40	ม.6	ชื่อขายข้าวเปลือก (ทำโรงสี)	เลี้ยงไก่ชน	
พสุธาฟาร์ม (อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี)						
2. พสุธา	ชาย	38	ปริญญาตรี	โรงเลี้ยง	เลี้ยงปลาหมอสี	ปัจจุบันไม่ได้ทำฟาร์มแล้ว แต่ยังเลี้ยงอยู่บ้างเล็กน้อย
กรกมลฟาร์ม (อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี)						
3. กมล	ชาย	49	ม.1	โรงสี	เลี้ยงหมู, ไก่ชน	

**ชื่อฟาร์มและชื่อผู้เลี้ยงไก่ชนเป็นนามสมมุติ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. เจ้าของสนามชนไก่

ชื่อ**	เพศ	อายุ (ปี)	สถานภาพ สมรส	การศึกษา	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	หมายเหตุ
สนามชนไก่เทาทองแดง							
1. เทา	ชาย	58	สมรส	ป.4	พนักงาน บ. ไปรษณีย์ไทย	รับเหมาทำถนน	
สนามชนไก่เพชรชมพู							
2. เพชร	ชาย	37	สมรส	ปวส.	อาหารฟู้ดเม้นต์ และร้านค้า	สนามชนไก่	เป็นผู้บริหารงาน (ชื่อที่จดทะเบียนใช้ชื่อของพ่อ)
สนามชนไก่เหลืองโนรี							
3. โนรี	ชาย	46	สมรส	ป.7	โรงงานปลาร้า	สนามชนไก่	

**ชื่อสนามชนไก่และชื่อเจ้าของสนามเป็นนามสมมุติ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ผู้ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน

ชื่อ	เพศ	อายุ (ปี)	สถานภาพสมรส	การศึกษา	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	ที่อยู่	ระยะเวลาที่ขาย (ปี)	สถานที่ขายอื่นๆ	รายได้จากการขาย (บาทต่อวัน)	รายจ่ายในการลงทุน (บาทต่อสัปดาห์)	หมายเหตุ
สนามชนไก่เทาของแดง (นามสมมุติ)												
1. จินต์คุจิ	หญิง	39	โสด	ไม่จบ	รับจ้าง	ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน	อ.เมือง จ.นนทบุรี	8	สนามที่บางปะหัน (จ.อยุธยา)	3,000 - 10,000	10,000	
2. คานิกา	หญิง	39	สมรส	ม.3	ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน	เขียนผ้าเขียนตุ๊กตา	อ.โพธาราม จ.ราชบุรี	9	สนามที่ จ.ราชบุรี และเพชรบุรี	8,000 - 20,000	20,000 กว่า	
3. หนึ่ง	หญิง	19	โสด	ปวส.	นักศึกษา	ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน	เขตบางแค กรุงเทพฯ	6	สนามที่ จ.อยุธยา และสุพรรณบุรี	10,000	10,000 กว่า	มาขายให้แม่ ได้ค่าจ้างวันละ 200 - 300 บาท
สนามชนไก่เพชรชมพู (นามสมมุติ)												
4. บัวลอย	หญิง	38	สมรส	ม.3	แม่บ้าน	ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน	อ.เมือง จ.ปทุมธานี	2	ไม่ได้ไป	3,000 - 10,000	10,000	
สนามชนไก่เหลืองโนนจี (นามสมมุติ)												
5. สมศักดิ์	ชาย	49	หย่าร้าง	มศ.3	ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน	ขายอุปกรณ์ก่อสร้าง	อ.บางปะหัน จ.อยุธยา	5	เมื่อก่อนเคยไปขายที่สนามไก่แก้ว (อ.บางปะหัน จ.อยุธยา)	5,000 - 20,000	10,000 กว่า	บ้านอยู่คลอง 1 อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี (ใกล้ตลาดไท)
6. สก๊อทจิตร	หญิง	ไม่จบ	โสด	ม.3	ขายยาและอุปกรณ์ไถ่ชน	-	เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ	5	ไม่ได้ไป	ไม่มี	ไม่มี	เป็นลูกจ้างบ้านอยู่จตุจักร

ภาคผนวก ค

ข้อมูลมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมาคม สมาพันธ์ไก่ชนไทย

ที่ สท.กช.034/2548

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2548

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้หวัดนกในไก่ชน

เรียน พณฯคุณหญิง สุดารัตน์ เกษราพันธ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตามที่ได้เกิดการระบาดของไข้หวัดนกรอบที่ 3 ช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2548 นั้น ทางภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้นได้ดำเนินมาตรการต่างๆเพื่อป้องกันโรคอย่างครอบคลุมครบถ้วน รวมทั้งความร่วมมือจากชาวไก่ชนเป็นไปอย่างดียิ่ง ส่งผลให้การระบาดของเชื้อไข้หวัดนกมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับรอบก่อนๆ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะการขอเคลื่อนย้ายนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชน ตลอดจนผู้ประกอบการจำหน่ายไก่ชนซึ่งเป็นอาชีพสุจริต เนื่องจากการขออนุญาตเคลื่อนย้ายต้องใช้เวลาอนานถึง 7 วัน ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจำหน่ายไก่ชนได้ ส่งผลกระทบให้เกิดความเดือดร้อนอย่างมาก

สมาคมสมาพันธ์ไก่ชนไทย ซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนของชาวไก่ชนทั่วประเทศนี้ ได้ดำเนินการเรียกร้องชาวไก่ชนให้ความร่วมมือกับมาตรการของภาครัฐมาโดยตลอด แต่เนื่องจากอุปสรรคปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชาวไก่ชน ดังนั้น จึงใคร่ขอเสนอแนวทางเพื่อหาหรือในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชาวไก่ชนดังนี้

1. ในการจัดทำสมุดประจำตัวไก่ชน หรือ พาสปอร์ตนี้ จะต้องมีการตรวจโรคเพื่อหาเชื้อโดยใช้ระยะเวลา 7 วัน เมื่อได้รับสมุดประจำตัวไก่แล้ว หากต้องการเคลื่อนย้ายก็จะต้องมีการตรวจโรคอีกครั้ง ซึ่งนับเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อน ดังนั้น โดยมติของชาวไก่ชนทั่วประเทศจึงขอเรียกร้องให้มีการใช้สมุดประจำตัวไก่แทนใบเคลื่อนย้ายได้ โดยมีกำหนดระยะเวลา 21 วันนับจากวันได้รับสมุดพกประจำตัวไก่ เมื่อหมดอายุแล้ว ให้มีการตรวจโรคใหม่ทุกครั้ง

2. การปล้ำซ้อมไก่ภายในจังหวัด ควรที่จะอนุญาตโดยการควบคุมของปศุสัตว์เจ้าของพื้นที่ในจังหวัดนั้นๆ โดยจะต้องมีสมุดประจำตัวไก่ทุกตัวที่เข้าปล้ำซ้อม

3. การเปิดชนไก่ในจังหวัดที่มีเขตพื้นที่สีแดง ขอให้มีการเปิดชนได้โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการเคลื่อนย้ายอย่างเคร่งครัด รวมทั้งต้องมีการรักษาสุขอนามัยในการป้องกันโรคในสนามชนไก่อย่างรัดกุม รวมทั้งต้องมีสมุดประจำตัวไก่ทุกตัว

4. พื้นที่จังหวัดใดเป็นพื้นที่สีแดง ห้ามมิให้มีการเคลื่อนย้าย, ปล้ำซ่อมหรือชนไก่อย่างเด็ดขาด

5. ขอให้มีการประกาศระยะเวลาในการห้ามชนไก่โดยมีกำหนดที่ชัดเจน

ในปัจจุบัน การประกอบการด้านไก่ชนแทบจะหยุดนิ่ง สาเหตุก็เพราะอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายและตรวจโรคที่ซ้ำซ้อน ซึ่งทางออกของอุปสรรคดังกล่าว หากมีการตรวจโรคเพียง 1 ครั้งแล้วอนุญาตให้ใช้สมุดประจำตัวไก่เป็นเอกสารเคลื่อนย้ายได้ นอกจากระบบการป้องกันโรคของภาครัฐจะคงอยู่ตามระบบการเฝ้าระวังในระยะ 21 วันแล้ว ยังนับเป็นการผ่อนคลายความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวไก่ชนทั่วประเทศอีกด้วย

ในนามของ สมาคม สมาพันธ์ไก่ชนไทย จึงใคร่ขอยื่นขอเสนอมายัง พลเอกคุณหญิงสุดาวรัตน์ เกษราพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อโปรดพิจารณาแก้ไขอุปสรรคปัญหาดังกล่าวตามแนวทางข้างต้น อันจะก่อให้เกิดคุณูปการอย่างยิ่งต่อชาวไก่ชนทั่วประเทศ

ขอแสดงความนับถือ

(ฤทธิ์ลีลา คุ่มแพรวพรรณ)

นายกสมาคม สมาพันธ์ไก่ชนไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา :

<http://www.gaichon.com/main/index.php?option=content&task=view&id=142&Itemid=http://>

[18 ธันวาคม 2548]

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง มาตรการควบคุมและป้องกันไข้หวัดนกในไก่น

เนื่องจากปัจจุบันยังมีการระบาดของโรคไข้หวัดนกอยู่ในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่ระบาดในไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงแบบปล่อยอิสระ ซึ่งในหลายพื้นที่ยังคงมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและไก่นปะปนกัน หรือมีการนำไก่พื้นเมืองมาพัฒนาเป็นไก่น ประกอบกับการขนไก่เป็นการนำไก่จากหลายพื้นที่มาร่วมกัน จึงทำให้มีโอกาสรับและแพร่เชื้อโรคไข้หวัดนกไประบาดในพื้นที่อื่นได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และให้การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเป็นไปตามมาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๙ กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์จึงได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ปศุสัตว์จังหวัดใช้อำนาจตามความในมาตรา ๑๘(๑) แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๙ ออกประกาศสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของไก่นทุกรายแจ้งจำนวนไก่นที่ครอบครองไว้ทั้งหมดให้สัตวแพทย์สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดในพื้นที่ทราบเพื่อจะได้จัดทำทะเบียนไว้เป็นหลักฐานระหว่างวันที่ ๑ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๘

๒. ให้เจ้าของสนามไก่นขึ้นทะเบียนสนามไก่นได้ที่สถานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด ระหว่างวันที่ ๑ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๘ โดยแจ้งประมาณการจำนวนไก่นที่เข้ามาประลองในแต่ละครั้ง และวันที่เปิดให้มีการประลองด้วย

๓. ให้เจ้าของสนามไก่นจัดทำระบบป้องกันโรคในสนามชนไก่นดังกล่าวดังนี้

๓.๑ ให้มีการจัดทำสมุดบันทึกบุคคลเข้า-ออก และจัดทำบันทึกข้อมูลของไก่ที่นำเข้ามาชนทุกครั้ง

๓.๒ ให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคบริเวณทางเข้า-ออก และจัดให้มีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคยานพาหนะทุกชนิดที่เข้า-ออกสนามไก่น

๓.๓ ให้มีการตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่ทุกครั้งที่มีการนำไก่เข้าสนาม โดยมีรายละเอียดที่ถูกต้องตามที่กำหนด โดยเฉพาะประวัติการตรวจโรคไข้หวัดนก หากไม่มีสมุดประจำตัวไก่นหรือไม่ผ่านการตรวจโรคจะไม่อนุญาตให้เข้าชนโดยเด็ดขาด

๓.๔ ให้มีการทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคทุกครั้งในบริเวณสนามชนไก่น

ภายหลังเสร็จสิ้นการประลองกันแล้ว และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประลองให้ทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรคและนำออกตากแดดให้แห้งและปล่อยให้สนามว่าง (ห้ามนำไก่เข้าไปบริเวณสนาม) อย่างน้อย ๗ วัน

๓.๕ สนามชนไก่ต้องพร้อมที่จะให้สัตวแพทย์ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด หรือเจ้าหน้าที่ของจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเข้าตรวจสอบการดำเนินการตาม ข้อ๓.๑ - ข้อ๓.๔ ได้ตลอดเวลา

๔. ให้เจ้าของไก่ชนปรับระบบการเลี้ยงให้มีความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยจัดทำโรงเรือนให้มีระบบป้องกันโรค และมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก

๕. เมื่อเจ้าของไก่ชนต้องการนำไก่ไปประลองหรือซ้อม ต้องทำสมุดประจำตัวไก่ชน (Fighting Cock Passport) ตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด และให้มีการตรวจสอบโรคใช้หวัดนกทุก ๓๐ วัน โดยให้กำหนดประวัติการตรวจไว้ในสมุดประจำตัวไก่ชนด้วย พร้อมเผื่อระวังทางอากาศอย่างใกล้ชิด

๖. การเคลื่อนย้ายไก่ชนเพื่อไปสนามชนไก่ให้ดำเนินการโดยอาศัยอำนาจ ความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติโรคสัตว์ พ.ศ.๒๕๔๙ ดังนี้

๖.๑ ผู้ประสงค์จะเคลื่อนย้ายไก่ชนให้ยื่นขออนุญาตที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ หรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด โดยผู้ขออนุญาตจะต้องมีสมุดประจำตัวไก่ชนประกอบการขออนุญาตทุกครั้ง

๖.๒ สัตวแพทย์ที่ได้รับมอบหมายจะต้องตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่อย่างละเอียดโดยเฉพาะประวัติการตรวจโรคใช้หวัดนก ซึ่งจะต้องมีผลตรวจไม่เกิน ๓๐ วันที่ผ่านมา

๖.๓ สัตวแพทย์ที่ได้รับมอบหมายจะต้องดูอาการของไก่ชนว่ามีความสมบูรณ์แข็งแรงและมีสุขภาพดีเหมาะที่จะนำไปประลองหรือซ้อม และจะต้องไม่มาจากพื้นที่ที่มีการระบาดเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน

๖.๔ เมื่อดำเนินการตาม ข้อ๕.๑ - ข้อ๕.๓ แล้วสัตวแพทย์ที่ได้รับมอบหมายจะออกใบอนุญาตเคลื่อนย้าย (ร.๓ หรือ ร.๔) พร้อมกับสมุดประจำตัวไก่ชน และต้องแสดงต่อเจ้าหน้าที่สนามไก่ชนทุกครั้ง

๗. ให้สัตวแพทย์ที่ได้รับผิดชอบอำเภอที่มีสนามไก่ชนตั้งอยู่หรือเจ้าหน้าที่จังหวัด มอบหมายเข้าตรวจสอบสนามไก่ชนว่าดำเนินการเป็นไปตาม ข้อ 1- ข้อ 2 หรือไม่ หากมีข้อบกพร่องให้ทำรายงานเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

๘. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาตั้งแต่คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันควบคุมโรคใช้หวัดนกในไก่ชนระดับจังหวัด ซึ่งมีตัวแทนจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทน

เกษตรผู้เลี้ยงไก่ชน ตัวแทนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกชนิดอื่น เป็นต้น โดยมีปศุสัตว์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันการควบคุมโรคไข้หวัดนกในไก่ชนได้กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขเพื่อพิจารณาในการเปิดสนามชนไก่อย่างยั่งยืนต่อไป

๙. ในการพิจารณาอนุญาตให้เปิดสนามชนไก่นั้น ให้เริ่มพิจารณาเปิดสนามไก่ชนได้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๙ เป็นต้นไป ยกเว้นจังหวัดที่มีการพบเชื้อไข้หวัดนกและโรคสงบยังไม่ครบ ๓๐ วัน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘

(คุณหญิง สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตรการควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีก

โรคไข้หวัดนกเป็นโรคใน List A ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) เนื่องจากเป็นโรคที่มีความรุนแรง แพร่ระบาดในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว และส่งผลเสียหายอย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจและการส่งออกของประเทศ โรคไข้หวัดนกจึงเป็นโรคระบาดสัตว์ตามกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2542 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งให้อำนาจกรมปศุสัตว์ในการควบคุม ป้องกัน และกำจัดโรค โดยวิธีการทำลายสัตว์ กักกัน ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และผลิตภัณฑ์ การจ่ายค่าชดเชย และปฏิบัติการอื่นๆที่จำเป็น นโยบายของกรมปศุสัตว์คือการกำจัดโรคให้รวดเร็วที่สุดเพื่อป้องกันความเสียหายและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีการดำเนินการเพื่อกำจัดโรคไข้หวัดนก 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 : การดำเนินการในขณะที่มีการระบาด การปฏิบัติการในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการระบาดและกำจัดโรคให้เร็วที่สุด (Eradication policy) และลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น โดยกรมปศุสัตว์ กำหนดมาตรการควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนก ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินงานโดยสรุปดังนี้

1. มาตรการทำลายสัตว์และเชื้อโรค เมื่อพบโรคจะทำลายสัตว์ปีกในฟาร์มทั้งหมดในรัศมี 5 กิโลเมตรและฆ่าเชื้อ
2. มาตรการสำรวจและเฝ้าระวังโรคระหว่างการระบาด สำรวจและเฝ้าระวังโรคอย่างเข้มข้นในรัศมี 50 กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรค หากมีฟาร์มหรือหมู่บ้านที่ตรวจพบโรคไข้หวัดนก
3. มาตรการควบคุมโรค ประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อการควบคุมโรค
4. มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ ห้ามการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกทุกชนิดจากพื้นที่ในรัศมี 50 กิโลเมตร
5. มาตรการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน

หลังจากทำลายสัตว์ตัวสุดท้ายที่เข้าข่ายแล้ว กรมปศุสัตว์จะดำเนินแผนการสำรวจและเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกในระยะ 2 เพื่อยืนยันภาวะปลอดโรค และระยะ 3 เพื่อประเมินไวรัสในพื้นที่ ทราบการเกิดโรคอย่างรวดเร็ว และสามารถควบคุมป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการการเฝ้าระวังหลังการเกิดโรคมีดังนี้

ระยะที่ 2 : การเฝ้าระวังหลังโรคสงบ เฝ้าระวังเป็นระยะเวลา 5 เดือนตามข้อกำหนดของ OIE เพื่อให้แน่ใจว่าโรคสงบและไม่มีการระบาดเกิดขึ้นอีก

ระยะที่ 3 : การเฝ้าระวังในระยะยาว หลังจากแน่ใจว่าโรคสงบ กรมปศุสัตว์จะดำเนินการเฝ้าระวังทั้งเชิงรุกและเชิงรับเพื่อให้ได้ข้อมูลทางระบาดวิทยาที่จำเป็นต่อการควบคุมและป้องกันโรค

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : ปศุสัตว์, กรม. สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์. มาตรการควบคุมและกำจัดโรคไขหวัดนก(ออนไลน์). 2547. แหล่งที่มา: http://www.dld.go.th/home/bird_flu/chick3.html [28 กุมภาพันธ์ 2549]

การดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนก

นับตั้งแต่ปลายปี 2546 ที่โรคไข้หวัดนกเริ่มเข้าสู่ประเทศไทย กรมปศุสัตว์ (2549) ได้ดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนกในการระบาด 3 รอบแรก ดังนี้

รอบที่ 1 (23 มกราคม – 24 พฤษภาคม 2547)

มาตรการทำลายสัตว์ปีก

- 23 มกราคม – 10 กุมภาพันธ์ 2547 ทำลายสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบจุด

เกิดโรค

- 11 – 29 กุมภาพันธ์ 2547 รัศมีลดลงเหลือ 1 กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรค

- 1 มีนาคม 2547 เป็นต้นมา กำหนดให้ทำลายเฉพาะสัตว์ปีก ณ จุดเกิดโรค กรณีสงสัยว่าเป็นโรคไข้หวัดนกโดยไม่ต้องรอผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และเก็บตัวอย่างอุจจาระจากสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตร ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ถ้าผลตรวจเป็นบวกจึงจะทำลายสัตว์

มาตรการทำลายเชื้อโรค

- ใช้มาตรการหลักคือ ทำความสะอาดและพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในสถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกและฟาร์มที่เกิดโรครวมทั้งยานพาหนะและอุปกรณ์

- กิจกรรมรณรงค์ทำความสะอาด 1 – 7 มีนาคม 2547

มาตรการควบคุมเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์

- มกราคม 2547 ห้ามเคลื่อนย้ายในรัศมี 50 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรค 30 วัน

- กุมภาพันธ์ 2547 เปลี่ยนเป็นห้ามเคลื่อนย้ายในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรค

21 วัน

มาตรการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเลี้ยงสัตว์ปีก

- ปรับปรุงมาตรฐานฟาร์มไก่เนื้อ

- ปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์

รอบที่ 2 (3 กรกฎาคม 2547 – 12 เมษายน 2548)

มาตรการทำลายสัตว์ปีก

- กำหนดให้ทำลายเฉพาะสัตว์ปีก ณ จุดเกิดโรค กรณีสงสัยว่าเป็นโรคไข้หวัดนกโดยไม่ต้องรอผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และเก็บตัวอย่างอุจจาระจากสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตร ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ถ้าผลตรวจเป็นบวกจึงจะทำลายสัตว์

มาตรการทำลายเชื้อโรค

- ใช้มาตรการหลักคือ ทำความสะอาดและพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในสถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกและฟาร์มที่เกิดโรครวมทั้งยานพาหนะและอุปกรณ์

- กิจกรรมรณรงค์ทำความสะอาด 22 พฤศจิกายน – 30 ธันวาคม 2547

มาตรการควบคุมเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์

- ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกในรัศมี 10 กิโลเมตร รอบจุดเกิดโรค
อย่างน้อย 30 วัน (ตามมาตรฐานOIE)

มาตรการปรับปรุงและพัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ปีก

- ปรับปรุงมาตรฐานฟาร์มไก่เนื้อ
- ปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์

รอบที่ 3 (1 กรกฎาคม – 9 พฤศจิกายน 2548)

มาตรการทำลายสัตว์ปีก

- ใช้มาตรการทำลายสัตว์เหมือนกับรอบที่ 2

มาตรการทำลายเชื้อโรค

- ใช้มาตรการหลักคือ ทำความสะอาดและพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในสถานที่เลี้ยง
สัตว์ปีกและฟาร์มที่เกิดโรครวมทั้งยานพาหนะและอุปกรณ์

- กิจกรรมรณรงค์ทำความสะอาด 17 ตุลาคม – 31 ธันวาคม 2547

มาตรการควบคุมเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์

- ใช้มาตรการเช่นเดียวกับรอบที่ 2

มาตรการปรับปรุงและพัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ปีก

- จัดสร้างระบบ Compartment
- จัดระบบการเลี้ยงเปิดโล่งเพื่อเข้าสู่โรงเรือน
- จัดระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและไก่ชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การควบคุมโรคติดต่อและโรคระบาดสัตว์

ในการดำเนินการควบคุมโรคติดต่อและโรคระบาดสัตว์ นิรันดร เอื้องตระกูลสุข (2548: 233 – 234) กล่าวว่า กรมปศุสัตว์มีมาตรการเพื่อควบคุมโรค ได้แก่ การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ การศึกษาระบาดวิทยา การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค การดูแลด้านสุขภาพสัตว์ และการประชาสัมพันธ์

1. การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อควบคุมและป้องกันโรคสัตว์มิให้เกิดการระบาดหรือแพร่เชื้อจากการเคลื่อนย้ายได้ อีกทั้งป้องกันโรคติดต่อและโรคระบาดที่ไม่เคยพบการระบาดในประเทศ ปัจจุบันกรมปศุสัตว์มีด่านกักกันสัตว์จำนวน 69 ด่าน โดยการเคลื่อนย้ายจะต้องดำเนินการขออนุญาตเคลื่อนย้าย ณ สำนักงานปศุสัตว์ในพื้นที่

2. การศึกษาทางระบาดวิทยา ด้วยการจัดทำฐานข้อมูลทางระบาดวิทยาในสัตว์ ร่วมมือและประสานกับองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) และประเทศในภูมิภาคอาเซียน ในการจัดระบบข้อมูลทางสุขภาพสัตว์ พัฒนาระบบเครือข่ายการเฝ้าระวังโรค รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์โรคในภาพรวมของประเทศ เพื่อประเมินและวางแผนการควบคุมโรคต่อไป

3. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค กระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคในสัตว์ ลดปัญหาการระบาดของโรค ลดอัตราการป่วยและการตายของสัตว์จากโรค โดยเฉพาะโรคที่สำคัญๆ ได้แก่ โรคพิษสุนัขบ้า โรคคหิวาต์สุกร โรคปากและเท้าเปื่อย โรคนิวคาสเซิล โรคแอนแทรกซ์ เป็นต้น

4. การดูแลด้านสุขภาพสัตว์ ด้วยการวางแผนการรักษาพยาบาลและพัฒนาสุขภาพสัตว์ สนับสนุนเวชภัณฑ์วัสดุการแพทย์ เพื่อรักษาพยาบาลสัตว์ รวมทั้งการฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ในการเลี้ยงสัตว์ การดูแลสุขภาพสัตว์ และการป้องกันโรคสัตว์ ให้มีคุณภาพและปลอดโรค

5. การประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งตระหนักถึงอันตรายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการระบาดของโรค เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเครือข่ายในการป้องกันโรค ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถป้องกันตนเองและสัตว์เลี้ยงจากโรค รวมทั้งให้เกิดจิตสำนึกในการสร้างร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการควบคุมโรค

ที่มา : นิรันดร เอื้องตระกูลสุข. โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังจากโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์.เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ โรคติดต่อที่ท้าทายในศตวรรษที่ 21, หน้า 228 - 234. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2548.

แบบบันทึกข้อมูลไก่ที่เข้าสนามชนไก่/ซ้อมไก่

ชื่อเจ้าของสนามไก่ชน/ซ้อมไก่.....ชื่อสนาม.....
 ที่ตั้ง เลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
 เบอร์โทรศัพท์..... วัน/เดือน/ปี ที่เปิดสนาม.....

ลำดับ	ชื่อเจ้าของไก่	เลขที่สมุด ID NUMBER	เคลื่อนย้ายมาจาก				ผ่านการทดสอบโรค รวมครั้งนี้ (ครั้ง)	ผู้ตรวจสอบสมุด ประจำตัวไก่ชน
			หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด		

แบบบันทึกบุคคลเข้า - ออก

ชื่อเจ้าของสนามไก่ชน/ซ้อมไก่.....ชื่อสนาม.....
 ที่ตั้ง เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 เบอร์โทรศัพท์.....วัน/เดือน/ปี ที่เปิดสนาม.....

รายชื่อบุคคลเข้า - ออก

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	เลขที่บัตรประจำตัว ประชาชน	สถานที่มา				เจ้าของไก่ชน (✓)	ผู้เข้าชม (✓)	เวลาเข้า	เวลาออก
			หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด				
รวม (คน)							คน	คน		

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมุดประจำตัวไก่ชน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนัจพร เพ็งพูน เกิดวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.2525 ที่กรุงเทพฯ สำเร็จการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2546 สำเร็จการศึกษาเกษตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในปีการศึกษา 2550 เข้า ศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย